

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI**

**MÜSLÜMANLAR İLE BİRLİKTE YAŞAMA
TECRÜBESİ OLAN ALMANLARDA İSLAMOFOBİ
ALGISI (SAARLAND ÖRNEĞİ)**

ÇİĞDEM BAŞOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
PROF. DR. MEHMET AKGÜL**

KONYA-2024

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Çiğdem BAŞOĞLU		
	Numarası	20810201069		
	Anabilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı/ Din Sosyolojisi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Müslümanlar ile Birlikte Yaşama Tecrübesi Olan Almanlarda İslamofobi Algısı			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Çiğdem BAŞOĞLU

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Çiğdem BAŞOĞLU		
	Numarası	20810201069		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı/ Din Sosyolojisi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	Müslümanlar ile Birlikte Yaşama Tecrübesi Olan Almanlarda İslamofobi Algısı (Saarland Örneği)			

Almanya, tarih boyunca çeşitli dönemlerde önemli göç dalgalarına maruz kalmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında ekonomik büyümeyi desteklemek adına birçok ülkeden işçi göçü kabul etmiştir. Bu göçler, Almanya'nın demografik yapısını önemli ölçüde değiştirmiş ve ülkeyi çok kültürlü bir topluma dönüştürmüştür. Ancak, bu çok kültürlü yapının beraberinde getirdiği sosyal ve kültürel dinamikler, zaman zaman toplumsal gerilimler ve önyargılarla sonuçlanmıştır. Bu gerilimlerin önemli bir parçası olarak, İslamofobi giderek artan bir endişe kaynağı haline gelmiştir. Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından, Müslümanların terörizmle özdeşleştirilmesi, İslamofobi'nin yaygınlaşmasına ve derinlemesine neden olmuştur. Bu süreçte, terör saldırılarının Müslümanlar tarafından gerçekleştirildiği algısı, medya ve siyasi söylemlerle pekiştirilmiş Müslümanlara yönelik düşmanlıklar artmıştır.

Almanya'da yaşayan Müslümanlar, İslamofobi'nin yaygın etkileri nedeniyle iş, eğitim ve kamusal alanlarda sistematik ayrımcılık ve önyargılarla karşılaşmaktadır. Bu bağlamda, nefret suçları, fiziksel saldırılar, ibadet yerlerine ve Müslümanlara ait mülklere yönelik vandalizm, sözlü taciz ve nefret söylemi, Müslüman toplulukların toplumsal entegrasyonunu ciddi şekilde engellemekte, onları toplumsal dışlanma ve yoğun psikolojik baskı altında kalmalarına ve yaşam koşullarının zorlaşmasına neden olmaktadır.

İslamofobi gibi toplumsal sorunların çözümüne yönelik etkili stratejiler geliştirebilmek için, öncelikle bu sorunun algılanması ve farkındalığın artırılması gerekmektedir. Bu bağlamda, Alman toplumunda İslamofobi algısının değerlendirilmesi ve analiz edilmesi, çalışmanın ana hedefidir. Araştırma kapsamında, Alman toplumunda İslamofobi algısını ve farkındalığını ölçmek, İslam algısını değerlendirmek ve İslamofobi'nin nedenlerini, etkilerini ve sonuçlarını analiz etmek amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda bu çalışma nitel bir çalışma olup, Saarland bölgesinde yaşayan Alman katılımcılarla mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sonucunda, Alman toplumunda İslamofobi'nin yaygınlığının büyük ölçüde bilgi eksikliği, zan, yanlış ve olumsuz algıların hakim olmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslamofobi, Medyanın Etkisi, Radikalleşme, Kültürel Entegrasyon, Stereotipler

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Çiğdem BAŞOĞLU		
	Student Number	20810201069		
	Department	Philosophy and Religious Sciences / Sociology of Religion		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Prof. Dr. Mehmet AKGÜL		
Title of the Thesis/Dissertation	Perception of İslamophobia among Germans and their experience of living together with Muslims: The Sample of Saarland			

Germany has experienced significant waves of migration throughout its history. Particularly after World War II, in order to support economic growth, it accepted a large number of workers from various countries. These migrations have considerably altered Germany's demographic structure and transformed the country into a multicultural society. However, the social and cultural dynamics that accompany this multicultural structure have at times resulted in social tensions and prejudices. An integral part of these tensions is the increasing concern over İslamophobia. Especially following the September 11 attacks, the association of Muslims with terrorism has led to the widespread and profound propagation of İslamophobia. In this process, the perception that terrorist attacks are carried out by Muslims, reinforced by media and political discourse, has increased hostility towards Muslims.

Muslims living in Germany systematic discrimination and prejudices in employment, education, and public spaces due to the pervasive effects of İslamophobia. In this context, hate crimes, physical assaults, vandalism targeting places of worship and properties belonging to Muslims, verbal harassment, and hate speech significant hinder the social integration of Muslim communities. These incidents subject them to social exclusion, intense psychological pressure, and deteriorating living conditions.

To develop effective strategies for addressing social issues such as İslamophobia, it is crucial to first understand and raise awareness about the problem. In this context, the primary objective of this study is to asses and analyze the perception of İslamophobia among the German populace, evaluate perceptions of İslam, and analyze the causes, effects, and consequences of İslamophobia. To this end, interviews were conducted with German participants living in Saarland region.

The findings of the research indicate that the prevalence of İslamophobia in German society largely stems from a lack of knowledge, suspicion, and the dominance of incorrect and negative perceptions.

Keywords: İslamophobia, Media Influence, Radicalization, Cultural İntegration, Stereotypes

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	IV
TABLOLAR LİSTESİ.....	VI
GRAFİKLER LİSTESİ.....	VII
GÖRSELLER LİSTESİ	VIII
KISALTMALAR	IX
ÖNSÖZ.....	X
GİRİŞ	1
I. ARAŞTIRMA KONUSU VE PROBLEMİ	1
II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	2
III. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLARI.....	3
IV. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	4
V. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE DEĞERLENDİRME.....	5

I. BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE VE GÜNÜMÜZDE İSLAMOFOBİ

1.1. İslamofobi Nedir?.....	8
1.2. Avrupa İslamofobi Tarihi	17
1.2.1 Reconquista	20
1.2.2. Osmanlılar ve Türkofobi.....	30
1.2.3. Haçlı Seferleri.....	37
1.3. İslamofobi'nin Yakın Tarihi.....	41
1.3.1 Eylül Saldırıları.....	47
1.4. Günümüzde İslamofobi	52
1.5. Medyanın Yarattığı İslam Algısı	65
1.6. Aşırı Sağın Yükselişi.....	72

II. BÖLÜM

ALMANYA/SAARLAND'DA İSLAMOFOBİ-NİTEL BİR SAHA ARAŞTIRMASI

2.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	80
2.1.1. Kodlama.....	80
2.1.2. Cinsiyet.....	81
2.1.3. Yaş.....	82
2.1.4. Meslek	83

2.2. Çağdaş Dünyada İslam'ın Yorumlanması ve Anlaşılması.....	84
2.2.1. Müslümanlar Tek Bir Grup Mudur?.....	85
2.2.2. İslam Otoriter, Gerici, Konservatif/ Tutucu Bir Din Midir?.....	87
2.2.3. İslam Sevgi ve Hoşgörü Dini Midir?.....	91
2.3. Medyanın Müslüman İmajını Şekillendirmedeki Rolü	94
2.4. Alman Toplumunda Müslümanlara Yönelik Tutumlar ve Bireysel Deneyimler	112
2.5. İslamofobi'nin Alman Toplumunda varlığı	123
2.5.1. Göç, Bilgisizlik ve Aşırı Sağ İslamofobi'yi tetiklemektedir	123
2.5.2. İslamofobi'ye Katkıda Bulunan Faktörler	130
2.5.3. İslamofobi'nin Toplumda Tezahürleri.....	133
2.6. İslam'da Kadın Figürünün Toplumsal ve Kültürel İmgesi	140
2.7. İslam'ın Eleştirilmesi	142
2.7.1. İslam'ın İnsan Hakları Bağlamında Eleştirisi: Hakların Korunması ve Dini Uygulamalar Arasında Denge	142
2.8. Alman Değer ve Normların İslam ile Uyumu	148
2.9. Radikal İslam ve Toplumsal Güvenlik Kaygıları.....	153
2.9.1. Ekonomik Belirsizlikler ve Almanya'daki İslamofobi Artışı.....	158
2.9.2. Sosyal Dışlanma ve Aşırı İdeolojilere Yatkınlık	163
2.9.3. Müslüman Toplum, Radikal Gruplar Tarafından Temsil Edilmemektedir, Radikal Gruplar Azınlıktır.....	166
2.9.4. Radikal Grupların Müslümanlar ve Almanlarla Birlikte Yaşamında bir Etkisi Bulunmamaktadır	167
2.10. Birlikte Yaşamın Sonucu: İslamofobi'nin Azalması veya Olmaması	170
2.11. İslamofobi'ye Yönelik Mücadelede Stratejik Yaklaşımlar	173
2.12. Farklı Görüş ve Kültürlerin Barışçıl Birlikteliğine Yönelik Belirleyici Faktörler	180
SONUÇ	184
KAYNAKÇA	191
EKLER:	200

Tablolar Listesi

Tablo 1. Cinsiyet Tablosu	81
Tablo 2. Yaş Tablosu	83
Tablo 3. Meslek ve Yaş Tablosu	84
Tablo 4. Yasal Önlemler	173
Tablo 5. Siyasi Katkılar	174
Tablo 6. Medyada Temsil	176
Tablo 7. Entegrasyon	177
Tablo 8. Kültürel Etkinlikler	177
Tablo 9. Adalet ve Eşitlik	178
Tablo 10. Eğitim	178

Grafikler Listesi

Grafik 1. Yıllara göre İslam Karşıtı Saldırıları	62
Grafik 2. Siyasi Motivasyonlu Suçlar	78
Grafik 3. Medyada İslam İmajı	104
Grafik 4. Alman Toplumunda İslamofobi	131
Grafik 5. İslamofobik Davranışlar	134
Grafik 6. İslamofobik Söylemler	134
Grafik 7. Barışçıl Birlikte Yaşam İçin Belirleyici Faktörler	181

Görseller Listesi

Görsel 1. İslam ve Çeşitlilik Başvuru Merkezi.....	57
Görsel 2. Baden-Württemberg’de ((Mannheim) İslam karşıtı bir yazı.....	61
Görsel 3. Baden-Württemberg’ de (Mössingen) bir Camii	61
Görsel 4. İslam'da Kadınlar - Allah adına nasıl baskılanıyorlar ve buna karşı nasıl karşılık veriyorlar.....	69
Görsel 5. 3 İslam'ın karanlık tarafı - Müslüman dini hakkında 8 rahatsız edici gerçek	69
Görsel 6. Der Spiegel Dergisinin Kapağı	106
Görsel 7. Der Spiegel Dergisinin Kapağı	106
Görsel 8. Sosyal Dışlanma.....	163
Görsel 9. AfD Seçim Broşürü.....	200

KISALTMALAR

AfD : Alternative für Deutschland

PEGIDA : Patriotische Europäer gegen die Islamisierung Abendlandes

DİTİB :Diyanet İşleri Türk İslam Birliği

ÖNSÖZ

İslamofobi, modern dünyada giderek artan çeşitli olaylar ile medya aracılığıyla beslenen bir korku ve önyargı biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, günümüzde İslamofobi'nin nasıl algılandığını ve bu olgunun boyutlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. İslamofobi'nin tarihsel kökenlerine ve Avrupa'daki gelişimine odaklanarak, Almanya özelinde güncel tezahürlerini anlamak bu çalışmanın temel hedefidir.

Almanya'nın Saarland eyaletinde doğup büyümüş bir araştırmacı olarak, yoğun bir şekilde maruz kaldığımız İslamofobi, bu tezi yazmamızdaki en önemli motivasyon kaynağını oluşturmuştur. Bu bağlamda çalışmamız, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde İslamofobi'nin etkilerini anlamaya yönelik kişisel bir yolculuğun ürünü olarak büyük değer taşımaktadır. Bu tezin literatüre mütevazı bir katkı sağlaması ve İslamofobi'ye karşı farkındalığı arttırarak, daha kapsayıcı ve hoşgörülü bir toplum inşa etme çabalarına destek olması umut edilmektedir. Bu çalışma, sadece akademik bir çalışma olmanın ötesinde, toplumlar arasında daha derin bir anlayış ve barışın tesis edilmesine yönelik bir adım olarak görülmelidir.

Öncelikle fikirlerini ve yardımlarını eksik etmeyen, bana şahsi kütüphanesini açan kıymetli danışmanım Prof. Dr. Mehmet AKGÜL'e sonsuz şükranlarımı sunarım. Ayrıca beni büyüten, eğitimime her zaman destek olan ve bana her daim motivasyon sağlayan annem Sündüs BAŞOĞLU ve babam İbrahim BAŞOĞLU'na maddi ve manevi destekleri için çok minnettarım. Her zaman yanımda oldukları için onlara sonsuz teşekkür ederim. Bu tezin hazırlanmasında, mülakat görüşmelerinde yardımcı olan ve her zaman beni motive eden değerli kardeşim Gülsüm BAŞOĞLU'na da özel teşekkürlerimi sunarım. Onun desteği bu sürecin en zorlu anlarının kolaylaşmasına neden oldu. Bu süreçte destek olan ve isimlerini burada tek tek saymadığım herkese ayrı ayrı şükranlarımı sunuyorum.

Çiğdem BAŞOĞLU
KONYA-2024

GİRİŞ

Tarih boyunca İslam'a ve Müslümanlara karşı düşmanlık kendini çeşitli şekillerde göstermiştir. Bu düşmanlık günümüzde "İslamofobi" olarak adlandırılmaktadır. Bu terim, hem İslam'a ve Müslümanlara karşı duyulan korkuyu hem de bu gruplara yönelik karşıtlığı ifade etmektedir.

Günümüzde İslamofobi'nin güçlenip köklenmesinde bazı tarihsel olaylar ve dönemler önemli rol oynamıştır. İslam'ın ilk dönemlerinden itibaren başlayan bu süreç, günümüze kadar uzanmaktadır. İslamofobi'nin kökleşmesinde savaşlar, dinlerin karşı karşıya gelmesi, din savaşları, entelektüellerin propagandası, politik ve siyasi nedenler bulunmaktadır. Örneğin orta çağda yaşanan çatışmalar, Müslümanlara karşı ön yargılar ve yanlış stereotiplerin oluşmasına neden olmuştur. Bu önyargılar ve stereotipler, Müslümanlara yönelik düşmanlıkların güçlenmesine zemin hazırlamıştır. Bu düşmanlık ve stereotipler, toplumun kolektif hafızasına yerleşmiş ve günümüzdeki İslamofobi'ye bir alt yapı oluşturmaktadır.

Modern dönemin erken dönemlerinde İslamofobi, daha çok örtük bir şekilde varlığını sürdürmekte ve geniş kitleler tarafından açıkça fark edilmemekteydi. Ancak 11 Eylül 2001 terör saldırılarından sonra Müslümanlar tüm dünyada hedef tahtasına yerleştirilmiştir. Bu tarihten sonra İslam ve Müslümanlar terörizm ile bağdaştırılmaya başlanmıştır. Bu gelişme, birçok toplumda Müslümanların algılanışı ve muamelelerinde derin etkiler yaratmıştır.

I. ARAŞTIRMA KONUSU VE PROBLEMİ

İslamofobi gün geçtikçe birçok etken nedeniyle artış göstermektedir. Almanya, çokkültürlü yapısıyla etnik ve dini grupların bir arada yaşadığı bir ülkedir. Almanya'da yaşayan Müslümanlar, uzun yıllardır Alman toplumunun bir parçası olmuştur. Bu iki grup arasında karşılıklı etkileşim ve ortak yaşam kültürü gelişmiştir. Ancak son yıllarda artan İslamofobik propagandalar toplumda etkisini göstermiş ve Müslümanlara yönelik önyargıların artmasına neden olmuştur.

İslamofobi'nin yaygın etkileri nedeniyle Almanya'da yaşayan Müslümanlar iş, eğitim ve kamusal alanlarda sistematik ayrımcılık ve önyargılarla karşılaşmaktadır. Bu

bağlamda, nefret suçları, fiziksel saldırılar, ibadet yerlerine ve Müslümanlara ait mülklere yönelik vandalizm, sözlü taciz ve nefret söylemi, Müslüman toplulukların toplumsal entegrasyonunu ciddi şekilde engellemekte, onları toplumsal dışlanma ve yoğun psikolojik baskı altında kalmalarına ve yaşam koşullarının zorlaşmasına neden olmaktadır.

Bu çerçevede çalışma iki (2) ana problemi ele almaktadır: Birincisi Almanya’da Müslümanlar ve Almanlar arasında yıllardır süregelen bir arada yaşama kültürü bulunmaktadır. Ancak artan İslamofobi ve yaygın propagandalar, bu birlikte yaşam kültürünü tehdit etmekte midir? Müslümanlarla birlikte yaşama tecrübesi olan Almanlar, Müslümanlar aleyhine yapılan yoğun propagandalardan ve diğer etkenlerden ne kadar etkilenmektedir? İkincisi Almanya’da toplumun genelinde İslamofobi algısı nasıl şekillenmektedir ve bu algı ne ölçüde yaygındır? Farklı etkenler karşısında, İslamofobi’nin algılanışını nasıl şekillendirmektedir?

II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Toplumda var olan bir problemin çözülebilmesi için öncelikle toplumun bu problemin farkında olması gerekmektedir. Bu bağlamda, Alman toplumunun İslamofobi gibi büyük problemin ne kadar farkında olduğunu ve bu farkındalığın düzeyini incelemek önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, Alman toplumunda İslamofobi algısının farkındalığını tespit etmek, İslam algısını değerlendirmek ve İslamofobi’nin nedenlerini ve etkilerini sonuçlarını analiz etmektir. Bu bağlamda araştırma kapsamında Alman toplumunun İslamofobi konusundaki farkındalık düzeyi, İslam ve Müslümanlara yönelik toplumsal tutumlar, bu tutumların nasıl şekillendiği, radikalizmin varlığı hakkında farkındalık, İslam ve İslamofobi’ye dair genel algılar ile bu algıların yaygınlığı ve kökenleri incelenecektir.

Almanya bağlamında İslamofobi’ye yönelik dört çalışma bulunmaktadır:

- Sebahattin Gafuroğulları (2019): “Avrupa’da İslamofobi: Almanya, Avusturya ve Fransa örneği” (Yüksek Lisans Tezi) (Gafuroğulları, 2019)

- Ekrem Ece (2019): “Günümüz Avrupa’sında İslamofobi ve Yansımaları: Almanya ve Fransa Örneği” (Yüksek Lisans Tezi) (Ece, 2019)
- Zeynep Fırat (2018): “İslamofobi Algısı ve Müslüman Güvensizliği. Almanya ve Polonya örneği” (Yüksek Lisans Tezi) (Fırat, 2018)
- Esra Özcan (2019)” Müslüman Türklerin İslamofobik Tecrübeleri Üzerine Bir Araştırma: Almanya DİTİB Löhne Örneği” (Yüksek Lisans Tezi) (Özcan, 2019)

Sözü geçen ilk iki çalışma Almanya’ya dair genel bir çerçevede değinmiştir. Bu çalışmalar, Almanya’daki İslamofobi’yi geniş Avrupa bağlamında ele almış, ancak Almanya’ya yönelik derinlemesine bir analiz yapmamıştır. Üçüncü çalışma Almanya’daki İslamofobi algısını Polonya ile karşılaştırmalı olarak ele almıştır, ancak Almanya’ya özgü derinlemesine bir analiz sağlamamıştır. Son olarak dördüncü çalışma Müslümanların deneyimledikleri İslamofobik tecrübeleri incelemiştir. Bu çalışma, Almanya’daki Müslümanların İslamofobi ile ilgili bireysel deneyimlerine odaklanmıştır. Bu çalışmalar, Almanya’daki İslamofobi olgusunu çeşitli düzeyde ele almakla birlikte, genel olarak kavramsal düzeyde kalmış veya Almanya’yı yüzeysel olarak değerlendirmiştir.

Bu araştırma, literatüre çeşitli açılardan katkılar sunmaktadır. İlk olarak, Almanya’da İslamofobi algısını ve bu algının farkındalık düzeyini detaylı bir şekilde inceleyerek, mevcut çalışmaların yüzeysel kaldığı noktaları derinleştirmektedir. Almanların İslamofobi algılarını ölçmek, bu problemin çözümü açısından toplum tarafından da algılanması gerektiği için önem taşımaktadır. İslamofobi’nin sosyal ve psikolojik etkilerini ortaya koyarak, bu alandaki bilgi birikimine katkı sağlamaktadır. Bu araştırma, İslamofobi ile mücadeleye yönelik stratejiler geliştirerek, sadece teorik değil, aynı zamanda pratik katkılar sağlamaktadır.

III. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLARI

Bu araştırma, Almanya’da yaşayan Almanların İslamofobi algısını ve bu algının farkındalık düzeyini incelemektedir. Çalışma Almanya’nın Saarland

eyaletinde yaşayan Müslümanlarla yaşama tecrübesi olan yirmi yaş üzeri Alman bireyleri kapsamaktadır.

Saarland Almanya'nın batısında yer alan Fransa ile sınırı olan küçük bir eyalettir. Bu bölge tarihsel ve kültürel çeşitliliği ile dikkat çekmektedir. Saarland'ın demografik yapısı, endüstriyel geçmişi ve coğrafi konumu araştırma için önemli bir bağlam sunmaktadır.

Saarland, kültürel çeşitlilik açısından zengin bir bölgedir. Tarihsel olarak Almanya ve Fransa arasında defalarca el değiştirmesi, bölgenin homojen yapısını çok kültürlü bir yapıya dönüştürmüştür. Özellikle, ilk Türk işçi göçü ile Türkiye'den gelen işçilerin bölgeye yerleşmesi, bu kültürel çeşitliliği daha da pekiştirmiştir. Türk işçiler, kömür madenleri ve çelik fabrikalarında çalışarak bölgenin ekonomik kalkınmasına önemli katkılarda bulunmuşlardır. ("Landesgeschichte Saarland", 2022)

Günümüzde Saarland'da tahminlere göre genel Müslüman nüfus, toplam nüfusun yaklaşık %3'ünü oluşturmaktadır. Saarland, Almanya'nın diğer bölgelerine kıyasla daha düşük bir Müslüman nüfus yoğunluğuna sahiptir. Ancak bölgedeki Müslüman toplulukların varlığı ve bu toplulukların yerel halkla etkileşimleri, İslamofobi algısını incelemek için uygun bir ortam sunmaktadır. Saarland küçük bir eyalet olması nedeniyle, radikal Müslümanlar ve radikal eylemlerle ilişkilendirilmeyen bir bölgedir. Bu durum, bölgedeki İslamofobi algısının daha objektif ve tarafsız bir şekilde incelenmesine olanak tanımaktadır. Bu doğrultuda İslamofobi'yi tetikleyen etkenlerin, ne kadar güçlü veya ne kadar zayıf olduğu ortaya koyulabilecektir.

IV. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

İslamofobi gibi köklü, karmaşık ve çok boyutlu bir fenomenin incelenmesinde, katılımcıların yaşanmış deneyimlerinin derinlemesine anlaşılması gerekmektedir. Bu nedenle Nitel çalışmada bu tür karmaşık deneyimlerin ayrıntılı ve bütüncül olarak ele alınmasını sağladığı için nitel araştırma deseni tercih edilmiştir.

Bu çalışmada, yorumlayıcı fenomenolojik desen kullanılmıştır. Fenomenoloji, özünde insan deneyimlerinin özünü anlamayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır.

Fenomenolojinin kökleri, Edmund Husserl'in 20. yüzyılın başlarında geliştirdiği felsefi temellere dayanmaktadır. Bu yaklaşım, bireylerin dünyayı nasıl deneyimlediği ve anlamlandırıldığını inceleyerek, bu deneyimlerin altında yatan evrensel temaları ve yapıları ortaya koymayı hedeflemektedir. Fenomenolojinin temel amacı, belirli bir fenomenle ilgili bireysel deneyimleri evrensel bir açıklamaya indirgemektir. (Cresswell, 2015, s. 77)

Fenomenolojik yaklaşım iki ana türde incelenmektedir. Bunlar betimleyici ve yorumlayıcı fenomenolojidir. Betimleyici fenomenoloji, bireylerin deneyimlerinin doğrudan ve tarafsız bir şekilde tasvir edilmesine odaklanmaktadır. Yorumlayıcı fenomenoloji ise bu deneyimlerin anlamını ve bu anlamların nasıl inşa edildiğini keşfetmeyi amaçlamaktadır. (Yalçın, 2022, s. 219) İslamofobi'nin bireyler üzerindeki etkileri, sadece yüzeyde görünen olaylarla sınırlı kalmaz; aynı zamanda bu olayların arkasındaki anlamlar ve deneyimlerle de şekillenmektedir. Bu yöntem, katılımcıların anlatılanlardan ve deneyimlerinden yola çıkarak, İslamofobi'nin bireysel ve toplumsal dinamikler içindeki yerini ve etkisinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Böylece daha bütüncül aynı zamanda detaylı bir bakış açısı sağlanabilecektir.

V. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme ve doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, literatürde olan olayları yansıtan ve durum hakkında bilgi veren belgelerin analiz edilme sürecidir. Bilimsel araştırmalar ve incelemeler açısından doküman tetkiki olayları analiz etme, doğru bilgiye ulaşma, durumu aydınlatma ve anlaşılır hale getirme imkanı sağlamaktadır. Doküman incelemesinin önemli avantajlarından biri, tutarlılıkların belirlenmesi ve elde edilen sonuçların genellenebilir olmasıdır. (Muşmal ve Gürbüz, 2018, ss. 217–218) Bu bağlamda I. Bölümün verileri İslamofobi ile alakalı kitaplara, makalelere ve muhtelif dokümanlara başvurularak toplanmıştır. Öncelikle literatür taraması yapılarak genel bir İslamofobi algısına ve farklı yansımalarına ulaşılmıştır. Bu doğrultuda tarihsel çerçeve ve daha sonra güncel çerçeve oluşturulmuştur. Tarihsel analiz, geçmişte yaşanmış olayları, toplumsal dinamikleri ve İslamofobi'nin nasıl şekillendiğini ve kökenlerini anlamada önemli bir rol oynamaktadır. Çalışmanın II. Bölümünü saha

araştırması oluşturmaktadır. Bu bölümün verileri ağırlıklı olarak görüşme yöntemiyle elde edilmiştir. Bu bölüm yukarıda bahsi geçen kaynaklarla da desteklenmiştir.

Bu çalışmada, değinildiği üzere veri toplama sürecinin ilk adımı olarak kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taramasının ışığında, araştırma soruları yarı yapılandırılmış olarak oluşturulmuştur. Sorular açık uçlu olup belirli bir sistematik yapı içinde düzenlenmiştir. Bu yaklaşım, katılımcılardan daha fazla bilgi elde etmeyi amaçlamakta ve derinlemesine, detaylı veri toplamayı sağlamaktadır.

Katılımcılara ulaşmak için kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, özellikle ulaşılması zor veya spesifik bir grup üzerinde yapılan çalışmalar için oldukça etkilidir. Bu yöntemle, başta belirlenen birkaç katılımcıdan elde edilen referansla yeni katılımcılara ulaşılmıştır. Görüşmeler katılımcıların rahat bir ortamda bulunmalarını sağlamak amacıyla, görüşmelerin bazıları kafelerde, bazıları ise evde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının başörtüsü olmasının sahada bir dini sembol olarak algılanabilme ihtimaline karşılık, mülakatların bir kısmını araştırmacının kardeşi Gülsüm BAŞOĞLU gerçekleştirmiştir. Gülsüm, İslamofobi konusunda eğitilmiş ve mülakatları yaparken, katılımcılara yönlendirme yapmaması gerektiği konusunda bilimsel etiğe uygun şekilde bilgilendirilmiştir. Bu şekilde uygulama, verilerin doğruluğunu sağlamak ve katılımcıların İslam'ı eleştirmekten çekinmemesi için yapılmıştır.

Görüşmeler Saarland'da Gülsüm Başoğlu tarafından 26.12.2023- 22.02.2024 tarihleri arasında Almanya'da gerçekleştirilmiştir. 31.12.2023-21.01.2024 tarihleri arasında Almanya'da bulunarak, görüşmeler tarafımızca gerçekleştirilmiştir. Verilerin doğruluğunu sağlamak amacıyla, bazı katılımcılarla yapılan görüşmelerde ses kaydı alınmıştır. Ses kaydı yapılmasını istemeyen katılımcılarla ise mülakat esnasında önemli konuları not tutarak veriler kayıt altına alınmıştır. Katılımcı bulma sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Bazı aday katılımcı öğretmenler mülakata katılacaklarını belirtmelerine rağmen, önceden gönderilen onam formlarında Necmettin Erbakan Üniversitesi ibaresini görmeleri ve defalarca yapılan hatırlatmalara rağmen katılım sağlamamışlardır. Ayrıca bazı aday katılımcılar İslam'a

yönelik konulardan uzak durmak istediklerini belirterek çalışmaya katılmayı reddetmişlerdir. Farklı sosyal tabakalara ulaşmak amacıyla işsiz ve eğitimsiz kişilerle mülakat yapılmıştır. Bu kişiler, Müslümanların rahat bırakılmadığını ve tolerans gösterilmediğini ifade etmişlerdir. Ancak İslam hakkında çok bilgilerinin olmadığını ifade etmişler ve soruları cevaplamakta zorluk çekmişlerdir. Bu nedenle bazı aday katılımcılar çalışmaya dahil edilmemiştir. Diğer bazı aday katılımcılar ise Türkiye'deki bir üniversite tarafından yürütülmesini güvenli bulmadıkları gerekçesiyle çalışmaya katılmayı reddetmişlerdir. 20-31 yaş arası üç katılımcı ile görüşme sağlanmıştır. Bu katılımcılar, İslam'ı gerici bulduklarını; ancak İslam hakkında pek bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir.

26.12.2023- 22.02.2024 arası tarihlerinde toplamda 34 kişiye ulaşılmış ancak sadece 17 kişi katılım sağlamıştır. Katılımcılara 16 soru yöneltilmiştir. Evde yapılan mülakatlarda herhangi bir rahatsızlık veya tedirginlik tespit edilmemiştir. Ancak, kafede yapılan görüşmelerde İslam veya radikalizm konuları hakkında konuşulduğunda bazı katılımcıların çekingen davrandıkları ve konuşmaları kısık sesle sürdürdükleri gözlemlenmiştir. Katılımcılar bazen çok fazla yaklaşarak ve ellerini ağızlarının önüne alarak konuşmuşlardır. Ara ara katılımcılar araştırma sorularının dışına çıktığında, katılımcılara konu çerçevesinde kalınması gerektiği hatırlatılmıştır. Yaşı büyük olan katılımcılarla yapılan mülakatlar yaklaşık üç saat sürerken, genç katılımcılarla yapılan görüşmeler daha direkt ve kısa olup yaklaşık bir saat sürmüştür. Elde edilen veriler tamamıyla transkribe edilmiştir. Transkriptler 12 Punto, Times New Roman stilinde, iki yana yaslı olarak 55 sayfa veri oluşturmuştur. Elde edilen verilerin analiz süreci dört adımdan oluşmaktadır, bunlar: betimleme, kodlama, sınıflandırma ve yorumlama. Betimlemede öncelikle İslamofobi'ye yönelik kişi, olay ve durumların temel özellikleri ifade edilmiştir. Bu bağlamda gözlemlenen davranışların nedenleri ve bu davranışların arkasındaki niyetleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Betimlemeden sonra, toplanan veriler kodlanarak belirli ana temalar oluşturulmuştur. Daha sonra kodlanmış veriler detaylı bir sınıflandırma yaparak tüm kategoriler oluşturulmuştur. Son olarak veriler arasındaki ilişkiler ve bağlantılar yorumlanarak İslamofobi olgusunun anlaşılmasına yönelik analizler yapılmıştır. (Özdemir, 2010, ss. 330–331) Bu süreçte, İslamofobi'nin toplumsal, kültürel ve

tarihsel bağlamı dikkate alınarak elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve araştırma sorularına ve problemlerine yanıtlar aranmıştır. Son olarak veriler doğrudan alıntılar kullanarak paylaşılmıştır. Analiz süresince konular daha açık ve anlaşılır kılmak amacıyla grafikler, görseller ve tablolar kullanılmıştır.

I. BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE VE GÜNÜMÜZDE İSLAMOFOBİ

1.1. İslamofobi Nedir?

Kavramlar, sosyal bilimlerde önemli analitik araçlardır ancak anlamları bir yandan üretildikleri sosyokültürel bağlamlarda şekillenirken, diğer yandan zamanla anlam kaymalarına uğrayabilmektedirler. Bazı kavramlar ise ideolojik bir nitelik taşıyabilir ve bu nitelikleri nedeniyle belirli bir yönde yönlendirilebilmektedirler. (Bodur, 2017, s. 70) “İslamofobi“ kavramının ise karmaşık yapısı, köklü geçmişi ve siyaset, sosyoloji, psikoloji, din, ekonomi gibi bir çok disiplinde yer alması nedeni ile kavramı tanımlamak zorlaşmıştır. (Kara, 2018, s. 39)

İslamofobi, İslam ve fobi kavramlarından oluşmaktadır. Psikolojide “Fobi” kavramı “belli şeylere, olaylara veya durumlara yönelik, bireyi rahatsız edecek kadar uç, mantık dışı kaçınma davranışlara sergileten yersiz ve kalıcı korkular olarak tanımlanmaktadır.” (Sevinç, 2019, s. 27). Normal bir korku kişiyi tehlikeye yönelik uyarıcı ve önlem almaya yönlendiren sağlıklı bir tepki iken, fobik bir tepki, kişi için tehlike oluşturmayan nesnelere veya durumlar karşısında insanın kendini kaptırdığı aşırı korkudur. (Bakırcıoğlu, 2006, s. 106)

Sevinç, Fobilerin genel itibari ile öğrenilmiş ve afektif olduğundan, İslamofobi kavramının diğer fobilerden farklı olduğunu iddia etmektedir. Çünkü İslamofobi gerçek anlamda bir fobi olmaktan uzaktır. Diğer fobiler hem kontrol edilemez hem de istem dışı oluşurken, İslamofobi Müslümanlara yönelik tarih boyunca süregelen bir ötekileştirme ve ayrımcılığın günümüzdeki ifadesidir. Bu nedenle Bleich’in de belirttiği gibi, İslamofobi fobiden ziyade sosyal bir anksiyetedir, fobilerden farklı ve sosyal bir kavramı ifade etmektedir. (Sevinç, 2019, s. 27)

İslamofobi , terim olarak ise İslam ve Müslüman karşıtlığını ifade etmektedir, fakat bu sıradan bir karşıtlık değildir. İslam'a ve Müslümanlara duyulan ön yargıyı, nefreti, düşmanlığı, ırkçılığı, dışlamayı, şiddeti, kin gütmeyi, aşağılamayı, ayrımcılığı, ötekileştirmeyi vb. beraberinde getirmektedir. (Okumuş, 2017, s. 38)

Amerikalı İslam Bilimcisi John Esposito bir röportajında İslamofobi'yi şu şekilde tanımlamıştır: “Kanaatimce temel anlamda İslamofobi, Müslümanların din hürriyetini, sivil özgürlüklerini ve insan haklarını ihlal eden ve sıklıkla da ayrımcılığa, önyargılara ve nefret suçlarına ya yol açan, ya da bunların oluşmasını tahrik eden söz ve eylemlerdir.” (Gülsüm, 2013) Çünkü İslamofoblar, İslam'ın ve mensuplarının kendi varlıklarına yönelik tehdit oluşturduğu gerekçesiyle tedirginlik ve bir korku duymaktadırlar. (Yapıcı ve Yapıcı, 2017, s. 11)

Canlılarda, biyolojik yaklaşıma göre iki iç güdü bulunmaktadır. Bunlar yaşama ve kendi varlığını tehlikelerden koruma içgüdüsüdür. Bu nedenle İslamofobların, İslami tehdide karşı öncelikle kendi varlığını sürdürme ve Müslüman bireylerden korunma olarak tezahür eden bir tür içgüdüsel davranış olarak değerlendirebilmektedir (Karlı, 2013, s. 90)

İslamofobların hissettikleri korkular ve kaygılar temel insani duygulardandır, fakat abartılan ve bir süre sonra örgütlü hale gelen korkular hem korkanların hayatını felç edebilmektedir hem de düşünce dünyasını ve algısını yoksullaştırabilmektedir. Korkuların süreklilik arz etmesi, toplumsallaşp kurumsallaşması ve kişilerin kimliklerine işlenmesi ise, toplumda, kültürel çatışmalar gibi büyük sorunlar meydana getirmektedir (Evkuran, 2011, s. 204)

Aynı zamanda canlılarda, güvenlik ve varlığını sürdürme ihtiyacının engellenmesi, bireylerde öfke ve saldırganlığa yol açmaktadır. Genel olarak İslam'ın, Müslümanların, veya İslami terimlerin, korku veya öfke gibi duygularının tetiklenmesinin ana kaynağında, siyasiler, din adamları, eğitimciler, medya gibi aktörler bulunmaktadır. Bu aktörler, İslam'ı aslından koparıp terör, şiddet, bombalama, ve intikam gibi olumsuz duygu ve davranışların sürekli birlikte ilişkilendirip bireyin yaşam ve güvenlik güdülerine yönelik tehdit algısını pekiştirmektedir. İslam ve Müslüman gibi kavramların, terör, şiddet ve cinayet gibi yıkıcı olaylarla birlikte

anılması sonucunda, kişiler bir müddet sonra klasik şartlanmaya maruz kalıp terör, şiddet vb. kavramlarla, İslam ve Müslümanları eş değer kabul etmektedir. Bu durumda ise İslam ve Müslümanlar, terör ve şiddet olaylarının saiki olarak algılanmaya başlamışlardır. (Karşlı, 2013, s. 204) Bu nedenle bazı araştırmacılar, İslamofobi'nin Batı dünyasında ekonomik, kültürel, dini ve siyasi koşullar çerçevesinde İslam ve Müslümanlar hakkında olumsuz bir dil geliştirilmesiyle ilişkili olduğunu öne sürmektedirler. (Bodur, 2017, s. 70)

Sosyolojik yaklaşımlar, bireyler arasında değil, sosyal gruplar ve toplumsal yapılar arasında olan farklılıkları açıklamaya çalışmaktadır. Nowotny-Hoffmann'nın genel olarak "ötekine" veya yabancılara duyulan olumsuz tepkileri anlamlandırabilmek için, yapısal gerilim ve buna karşı geliştirilmiş olan anomik tepkileri açıklamaya çalışmaktadır. Birey, içinde bulunduğu sosyal konum nedeniyle çeşitli yapısal gerilimlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu gerilimler arasında ast-üst ilişkileri, sosyal ve ekonomik çıkarlar gibi yapısal gerilimler yer almaktadır. Dolayısıyla bu gerilimler özel gerilimlere yol açmakta ve bireysel telafi eylemleri ile karşılanmaktadır. Özellikle bireyin içerisinde bulunduğu "ingroup" ve dışında bulunduğu "outgroup'a" göre daha fazla değer verilmekte olup, bunun neticesinde önyargılar oluşmaktadır. (Yavuzcan, 2007, ss. 312-313) Sosyal Psikologlara ve Sosyologlara göre önyargılar, duygusal nedenlerle basmakalıp yargılara dönüşmekte ve bu yargılar değiştirilmektedir. (Bodur, 2017, s. 75) Nitekim bazı korkular da önyargılarla ilişkilidir. Yapılan araştırmalara göre demografik değişkenlerin ön yargılı davranışlar ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. (Lee, Gibbons, Thompson ve Timani, 2009, s. 94) Örneğin Lee ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada, 233 öğrenci üzerinde, İslamofobik davranışları yüksek olan öğrencilerde, önyargılarının da yüksek olduğu tespit edilmiştir. (Lee ve diğerleri, 2009, s. 101) Yeterince bilgi sahibi olmadan sergilenen önyargılı tutumlar, İslamofobi'nin oluşmasında etkili olmaktadır. (Karşlı, 2013, s. 86)

İslamofobi teriminin ilk kullanımı 1922 tarihinde, oryantalist Étienne Dinet'ye aittir. (Esposito ve Kalın, 2015, s. 59) Ancak bu kavram günümüzdeki anlamıyla kullanımı, ilk kez ABD'de yayınlanan "İnsight" dergisinde gerçekleşmiştir. (Sevinç, 2019, s. 44)

İslamofobi, 11 Eylül ile tanındığı, öne çıktığı ve yaygınlaştığı zannedilse de, 1997’de ön plana çıkmaya başlamıştır ve İslamofobi’ye yönelik ilk teşhisi ve tanımlamayı İngiltere’de Runnymede Trust adlı kuruluş ortaya koymuştur. “İslamophobia a Challenge For Us All” başlıklı raporunda çeşitli dinlere mensup üyelere oluşan komisyon, İslamofobi’nin temel özelliklerini saptamaya çalışırken, diğer yandan da kavramsal yapı analizini tespit etmiştir. Rapor İslamofobi’nin Avrupa ülkelerinde yüzyıllardır var olduğunu, son yirmi yılda ön plana çıkıp uç noktalara ulaşması nedeni ile , durumun tehlikeli bir boyuta ulaştığını ortaya koymaktadır. Bu çalışma, İslamofobi’nin önceden de var olduğunu, 11 Eylül’ün bir ürünü olmadığını göstermesi bakımından anlamlıdır. Runnymede Trust raporuna göre İslamofobik söylemin temel iddiaları şu şekildedir:

1. İslam kültürleri yeknesak, tek tip ve dolayısıyla değişime kapalıdır,
2. İslam kültürü diğer kültürlerden tamamen farklıdır,
3. İslam, Batı kültüründen aşağıdır; barbar, irrasyonel, ilkel ve cinsiyetçi tutumlara sahiptir,
4. İslam acımasızca tehlikeli ve tehditkardır,
5. Müslümanlar dini inançlarını siyasal ve askeri çıkarları için kullanırlar,
6. Müslümanların Batı kültürü eleştirisinin hiçbir değeri yoktur,
7. İslam’a karşı düşmanlık, Müslümanlara yönelik ayrımcı pratikleri ve Müslümanların geniş toplumdaki dışlanmasını meşrulaştırmak için kullanılmaktadır
8. İslamofobi sanki doğal ve sorun teşkil etmeyen bir fenomen olarak görülmektedir.

Söz konusu komisyon bu çalışmayı “İslam’a yönelik temelsiz bir düşmanlık” olarak özetlemekte ve bu düşmanlığın, Müslümanlara yönelik ayrımcılık ve hayatın birçok alanında dışlanma gibi sonuçları beraberinde getirdiğini belirtmektedir. (Canatan, 2007, ss. 22–23)

Runnymede’in 2017’de yayınlanan yeni raporunda, yapılan son tanıma göre kısaca İslamofobi “Anti-muslimizm ırkçılığıdır” ve uzun tanımı ise: “ İslamofobi, Müslümanlara (veya Müslüman olduğu algılananlara) yönelik herhangi bir ayırım,

dışlama veya kısıtlama veya bu tür davranışların, insan haklarının ve temel özgürlüklerin tanınmasını, tadını çıkarılmasını veya eşit şekilde kullanılmasını boşa çıkarma veya kısıtlama amacına veya etkisine sahip olmasıdır. Bu ayrım, politik, ekonomik, sosyal, kültürel veya diğer herhangi bir kamusal yaşam alanında gerçekleşebilir.” (Elahi ve Khan, 2017, s. 7) şeklindedir.

İslamofobi kavramının analizi, bu olgunun küresel olaylar karşısında güçlenmesiyle birlikte, farklı tarihsel ve siyasi bağlamlarda kullanılabilirliği konusunda ciddi tartışmalara yol açmıştır. Kavramın tarihsel, siyasi ve diğer bağlamlarda kullanışlığı ve uygulanabilirliği ile diğer terimlerden ayrımı bakımından sorun teşkil etmektedir. Runnymede Trust Raporu, sosyal bilime yönelik analitik bir katkıdan ziyade, öncelikle bu olguyla aktif bir şekilde mücadele etmeye yönelik pratik bir katkı olarak tasarlanmıştır. Bu nedenle tanımlanan kavram, belirsiz ve analitik eksiklikler içerdiği için günümüze yönelik yeterli bir tanımlama sunmamaktadır. (Schönfeld, 2020, s. 8)

21. yy.’da hala İslamofobi terimine ilişkin bilimsel bir uzlaşma veya yasal olarak bağlayıcı bir tanımının bulunmaması, bu fenomenin çok sayıda tezahürü olduğunu, bunların yakalanabileceği ve ölçülebileceği kriterlerin belirlenmesinin ne kadar zor olduğunu da ortaya koymaktadır. (Schönfeld, 2020, s. 8)

Runnymede Trust Raporuna eleştirel gözle yaklaşan ilk siyaset bilimci Fred Halliday’dir. Raporda ayrımcılık nesnesinin İslam’ın değil, Müslümanların olması gerektiğini, “Düşmanın bir inanç ya da kültür değil, bir halk” olduğunu ileri sürmekte ve bunun yerine Müslüman karşıtlığı olan “ Anti-Muslimizimi” savunmaktadır. (Schönfeld, 2020, s. 8)

Günümüzde de düşmanlığın İslam’a yönelik mi yoksa Müslümanlara yönelik mi olduğu tartışma konusudur. Bu nedenle bazen İslam’a bazen de Müslümanlara yönelik tutumlar dikkate alınarak tanımlamalar yapılmaktadır. Bu bağlamda, bir görüşe göre Müslümanlar artık eski gücü olmadığı gibi, Batı’ya yönelik bir tehdit oluşturmamaktadır. İslam çatısı altında, eskisi gibi Batı’ya fetihler düzenlemek mümkün değildir. Bunun yerine korku, doğrudan Müslümanlara karşı duyulmaktadır. (Sevinç, 2019, s. 49) Sevinç, düşmanlık Müslümanlara yönelik olduğu için,

“İslamophobia” yerine “Muslimophobia” kavramını teklif etmiştir. (Sevinç, 2019, s. 49)

Bir diğer yandan, Canatan İslamofobi ve Anti-İslamizm kavramlarına yönelik bir ayırım yapmak gerektiğini ifade etmektedir. Bu iki kavram, literatürde eş anlamlı kullanılıyor olsa dahi, tekabül ettiği olguların birbirinden farklı olması nedeniyle, farklı anlamlarda kullanılması daha uygun olacaktır. İslamofobi batılı toplumların İslam’a yönelik küçümseme, kınama, korku, nefret gibi duygularının temelinde, eğitim, aile, sosyal çevre, medya gibi araçlar oluşturduğu için, daha çok sosyolojik bir kavramdır. İslamofobinin iki boyutu bulunmaktadır. Birincisi, kendi kendini tutum, kanaat ve davranışlar ile gösteren “güncel” boyuttur. İkincisi ise birinci boyutun olgularını besleyen tarihsel ve kültürel kaynaklar oluşturmaktadır.(Canatan, 2020, s. 19)

İslamofobi ve Anti-İslamizmi ayıran en önemli noktalardan biri İslamofobi kavramının sosyolojik, Anti-İslamizmin ise İdeolojik ve politik bir kavram olmasıdır. Sonundaki “izm” takısı bir ideolojiyi ifade etmektedir. İslam hakkında siyasetçilerin ve akademisyenlerin söyledikleri, en az üç teoriye dayanmaktadır.

1. Farklılık Tezi : İslamiyet farklı ve başka bir dindir.
2. Eş değersizlik tezi: Batılı değerlerin yanında İslami değerler aşağı ve geridir.
3. Çatışma tezi: Kendini ileri ve üstün olarak tasvir eden Batı ile aşağı ve geri olan İslam’ın bağdaşması olanaksızdır. (Canatan, 2020, s. 19)

Günümüzde İslamofobi incelendiğinde, asıl hedefi bir grup insan olan, inançları, kültürleri ve etnik kökenleri hasebiyle, Müslümanlara yönelik nefret körüklendiği için, İslamofobi bir tür ırkçılığa dönüşmüştür. Son dönemlerde, Müslümanlara yönelik artan nefret ve ayrımcılık, ırkçılığın sadece ırksal kökenlere dayanmayan, etnik köken, dil, kültür ve din gibi bileşenleri de içeren bir olgu olarak yeniden şekillendirmiştir. (Esposito ve Kalın, 2015, s. 48) Avrupa’da farklı ırklardan Müslümanların yaşamasına rağmen, yaklaşık son 25-30 yıldır, Müslümanlar homojen bir toplum olarak tasvir edilmiştir. (Varol, 2020, s. 12). Bu homojen tasvir neticesinde

tüm Müslümanlar, dini fanatizme sahip, şiddete meyilli ve modern toplumun özgürlük gibi değerlerini reddeden, bir Müslüman tasviri sunulmuştur. (Hıdır, 2022, ss. 14–15)

Geçmişte ırkçılık, biyolojik tezlere ve üstün ırk ile aşağı ırk gibi bir kategoriye dayalıyken, günümüzde ise etnik, kültürel, ve dini ırkçılık şeklinde tezahür etmiştir. Artık “ İrksal olarak aşağı olmak” ifadesinin yerini “dini açısından aşağı olmak” almıştır. Bu bağlamda Esposito ve Kalın’a göre İslamofobi’yi etnik ve ırkçı nefretten ayırmak imkansızdır. (2015, s. 49) İrkçılığa dayalı nefret söylemi ve Müslümanlara olan antipati gün geçtikçe artmaktadır. Müslümanlara yönelik korku, tahrik ve manipüle edilerek İslamofobi sürekli canlı tutulmaktadır. Müslümanların maruz kaldığı sembolik şiddet, korkuya dayandırılarak meşrulaştırma vasıtası olarak kullanılmaktadır. (Bodur, 2017, s. 75)

İslamofobi’nin sosyolojik temeli, tarihi süreçte oluşan kalıp yargılar ve geleneksel tipe dayandırılan İslam algısından kaynaklanmaktadır. Müslümanlar kendi kimliklerini ve dini inançlarını koruyarak, farklı Avrupa toplumlarına entegre olmak isterken, görünürlüklerini kısıtlamak suretiyle, sembolik şiddete maruz kalmaktadır. Anti-İslamizm kendini bu süreçte daha da geliştirmiştir. Din ve vicdan özgürlüğüne girmesine rağmen, minare, başörtüsü, helal gıda vb. tartışmalar üzerinden bir İslam karşıtlığı politikası üretilmektedir. Yönetim birimlerinin dini pratiklere yönelik yaklaşımlar ve tartışmaları, İslam’a yönelik ön yargıyı besleyecek şekilde ele alınmaktadır. Avrupa ülkelerinde, medyanın ürettiği “İslam’a karşı Batı” paradigması, hem İslam’a karşı hem de Müslümanlara karşı bir ötekileştirmeyi tetiklemektedir. Bu çerçevede, dinin toplumda oynadığı rolü makro düzeyde inceleyen yaklaşımlardan biri olan çatışmacı teori veya dinî çatışma perspektifi, Batı’daki İslâm karşıtlığının ekonomik çıkarlara dayanan çatışmaların bir tür yansıması olarak görülmektedir. (Bodur, 2017, s. 72)

İslamofobi Fenomeni küresel siyasetin stratejisi olarak kullanılırken üç tane kazanç hedeflenmiştir. Birincisi İslam Alemini hak ve hukukunu koruyamayacak şekilde, güçsüz, etkisiz ve edilgen bir konumda tutmaktır. İkincisi ise, küresel gücü elinde olan Hıristiyan dünyanın kendi içerisindeki dayanışmasını arttırmak için, İslam’ı nefret ve korku objesi olarak lanse etmek. Sonuncusu ise muhtelif sebeplerden

dolayısıyla Avrupa'ya göç etmiş Müslümanları baskı altına alıp, entegrasyon adı altında asimile edip kültürel Hıristiyan yapıp İslam'ın yayılmasının önüne geçmektir. (Bozan, 2018, ss. 228–229)

Batı ülkelerinde yoğunlaşan İslamofobik davranışların genel itibarıyla Müslümanlardan kaynaklı gibi görünse de, azami olarak toplumda yaratılan Müslüman stereotipi, kendilerindeki Müslüman imgesinden kaynaklanmaktadır. Burada Oryantalizmin yarattığı fantastik doğu tasvirleri, ve deforme edilmiş İslam anlayışı etkili olmuştur. (Varol, 2020, s. 19) Bugün Batı ve Müslüman ülkeleri kıyaslandığında, bir tarafta gelişmiş, küresel çapta politika belirleme araçlarına sahip, askeri, iktisadi ve ilmi üstünlüğü elinde olan Batı var. Diğer tarafta ise, işgal edilmiş, parçalanmış, Batı sömürgesi altında olan, kaynakları yağmalanmış ve yağmalanmaya devam eden, din üzerinden kutuplaştırılarak birbirine düşürülen Müslüman ülkeleri. Hal böyleyken, Batı'nın uçlara çıkarttığı İslamofobi, ne kadar tehdit edebilmektedir? (Bozan, 2018, s. 223)

Toplumlararası dinamiklerin oluşumunda sıkça gözlemlenen bir durum ise, farklılıkların çeşitli nedenler ile birbirleriyle çatışmaya girmesidir. Bu farklılıklar tarih boyunca etnik, dini veya çok daha geniş bir perspektifte olan kültürel anlamda ortaya çıkmaktadır. Günümüzde dikkat çeken anlaşmazlık durumu, kimlikler arası gerilimin önyargı veya olumsuz algı olarak tezahür etmesidir. Müslüman kimliğine yönelik oluş(turul)an olumsuz yaklaşım, Hıristiyanların ev sahipliği yaptığı ve azınlık Müslümanlar ile paylaştığı yaşam alanında İslamofobi sıklıkla duyulur ve kullanılır hale gelmiştir. (Duman, 2020, s. 24)

Bu olgu sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde, Müslümanlar ile birlikte yaşama deneyimi, Doğu Avrupa'yı, batı Avrupa'dan İslamofobi bakımından ayırmaktadır. Batı Avrupa'da Müslümanlar, devletler tarafından “problemlerin” kaynağı olarak görülmektedir ve bu nedenle Müslümanlar ciddi sorunlar ile karşı karşıya kalmaktadır. (Varol, 2020, s. 12) Kendilerini barbar, arkaik, irrasyonel, monolitik, politik ideoloji”, “teröre götüren şiddet yanlısı”, batı değerlerini tehdit eden” gibi etiketlemeler ile karşı karşıya kalmaktadır, bunun sonucu olarak Müslümanlar gündelik mekanlardan uzaklaştırma, insanların ortak yönelimlerine dahil olamama

(Subaşı, 2016, s. 29) bazen sözlü ve fiziksel saldırıya uğramakta, bazen de Cami gibi İslami Merkezler saldırıya uğramaktayken, Müslümanların malları da tahrip edilmektedir. Okullarda, Konutlarda, iş yerlerinde, kamusal alanlarda, sağlık kurumlarında İslamofobi, dik dik bakma, damgalama, taciz, reddetme, dalga geçme ve şüphe gibi ayrımcılık olarak kendini göstermektedir. İslamofobi, diğer Kamusal alanlarda ise, dolaylı ayrımcılık, nefret söylemleri, mal ve hizmetlere erişimi engelleme şekline dönüşmüştür. (Esposito ve Kalın, 2015, s. 45)

Başta olmak üzere Avrupa ve Hıristiyanlar, İslam'a ve Müslümanlara karşı tarihsel ön yargıları, dünya savaşları ve sömürge politikaları ile insanlığa yaşattıkları vahşetleri inkâr mekanizması ile yok saydılar, ardından yansıtma ilkesi ile kendi suçluluklarını Müslümanlara yüklemişlerdir. (Yapıcı ve Yapıcı, 2017, s. 15)

Yansıtma ilkesi Sigmund Freud'un psikolojiye önemli katkılarından. Kişi, itiraf edilememiş, kötü karakter özelliklerini, diğer insanlara yansıttığını ortaya koymuştur. Kötü özellikler "karanlık taraf" olarak isimlendirilmiştir. Bu yansıtma ilkesi aynı zamanda din, kabile, millet gibi insan gruplarını da kapsamaktadır. Velhasıl, bir "öteki" yahut bir "düşman" yaratmak amacıyla toplum kendi karanlık tarafını diğer bir topluma yansıtmaktadır. Birey kötü özelliklerini, veya itiraf edemediği bazı özelliklerini, başka gruba veya topluma yansıttığında, kötü somutlaştırılmış olur. Sonuç olarak kabul edilmesi mümkün olmayan düşüncelerin, yansıtılmalarını bu imgelere alt yapı olmaktadır. (Buehler, 2014, s. 35) Yine aynı şekilde "suçu tersine çevirme" olarak adlandırılan, toplumdaki değer kaybının belirli gruplara atfedilerek, sosyal rahatlatıcı bir etki yaratmaktadır. Diğer yandan bu grupların varlığı toplumun kolektif bilincinde gizli bir şekilde canlı tutularak, nüfusun geri kalanı için bir disiplin aracı olarak, "sapmamaları" yönünde dile getirilmeyen bir uyarıcı olarak kullanılır. Bu - görünüşte paradoksal olsa da - uzlaşma toplumundan çatışma toplumuna doğru bir gelişme ilerledikçe istikrarı sağlamak için daha da gereklidir. Bu durum, dayanışma toplulukları güçlü gruplar tarafından parçalandığında, bölücü eğilimler ve eşitsizlikler arttığında ve sosyal statü ve küme düşme korkuları yaygınlaştığında özellikle risklidir. (Heitmeyer, 2005, s. 5),

1.2. Avrupa İslamofobi Tarihi

Hıristiyanlık ve İslam'ın varlık mücadelesi, Ortadoğu'dan başlayıp günümüz modern toplumun geleneksel mirasında yer alan neredeyse kırk dört asırlık bir sürecin belki de en önemli noktasıdır. (Olgun, 2018, s. 69)Avrupa tarihi, 20. Yüzyıla kadar İslam dinini “Agressif İslam” olarak bir kalıba yerleştirmiştir. Müslümanlar “dinsiz”, “barbar”, “şiddete meyilli”, “sapık”, “zalim” vb. ile nitelendirilmişlerdir. (Yapıcı ve Yapıcı, 2017, s. 12) Yeni dinin tek hedefi “Kutsal savaş” ve “kılıç zoruyla” İslam’ı yaymaya çalışmaktır. Bu din irrasyonel, ötekini asimile edip yok etmek isteyen, takipçilerini dünyevi ve şehvi arzularlar ile motive etmektedir.(Hıdır, 2022, s. 97) Bu tarz tarihsel nitelendirmelerde tarihte etkili olan Edward Gibbon gibi tarihçiler ile karşılaşılacaktır. Örneğin Gibbon Oxford’da ders vermiş ve Latin kaynaklarına dayanarak İslam’ın meşhur erken tarihini tasvir etmiştir. Çalışmasında, “Muhammedin bir elinde kılıç diğer elinde kuran, tahtını Hıristiyanlığın ve Roma’nın üzerine kurduğundan” bahsetmektedir. Bu genel tarihsel stereotipi yansıtan cümle, tabii ki her haliyle yanlıştır. Nihayetinde İslam açısından dinde zorlama olmadığı gibi (el-Bakara; 256) İslam yayılmasında da hem Roma hem de Hristiyanlık hayatta kalarak kurtulmuştur. Yerli Hıristiyan ve Yahudi toplumlar Müslümanlar ile İslami çoğunlukta hayatlarını toplumdaki dışlanmadan “bir birlikte yaşam” içerisinde geçirmişlerdir. Ancak Gibbon'un ifadesi, korkuyu besleyen ve Avrupa bilinçaltına hiçbir diğer şeyin yapamadığı şekilde yerleşen temel bir kelime ve mistik etkiye sahiptir. O nedenle ki 20. Yüzyılın 80’lerine kadar Alman okullarında “islamic expansion” (İslam’ın toprak genişlemesi) tasviri: “Glaubenszwang” inanç baskısı anlamına gelen tasvir ile öğretilmiştir. Peki erken çağ tarihçileri bu görüşlere nasıl ulaşmışlardır ? Muhtemelen Hıristiyanlar İslam’ın yayılmasını Hıristiyan yayılmasına ayna tuttukları için, kendilerindeki yayılma gibi olduğunu tasavvur etmekteydiler. 17. Yüzyılda Hıristiyanlığın Morisk İspanyanın son derece şiddetli bir şekilde ve katliamlarla geri alınması ve Latin Amerika’nın Hıristiyanlaşması ve Haçlı Seferleri göz önündeydi. (Schneiders, 2010, ss. 23–24)

Bu algının dört ana kaynağı vardır. Bunlar Siyasi meydan okuma, teolojik meydan okuma, kültürel meydan okuma ve bilgisizliktir. Siyasi meydan okuma konusunda, Hıristiyanlık ve İslam farklı tecrübeye sahiptir. Hıristiyanlığın Avrupa’nın

dini kimliğini oluşturması yaklaşık bin yıl sürmüştür. Kuzey Avrupa ve özellikle İngiltere Hıristiyanlaştırılmaya direnmiş ve kendi geleneklerine tutunmuştur. Fakat İslam 8. Yüzyıldan başlayarak hızlı bir yayılma göstermiş (İslamic expansion) ve çok geniş bir alana hükmetmeye başlamıştır. Emevi ve Abbasi dönemlerinde İslam devletlerinin sınırları, Kuzey Afrika, Mezopotamya, İran ve Horasan bölgelerine kadar ulaşmışken, büyük Selçuklu Devleti, Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlılar, Balkanlar, Anadolu ve Orta Asya ve Afrika'nın içlerine kadar İslam genişlemesi uzanmıştır. Bu hızlı yayılım Hıristiyanlarda kıyametin yaklaştığı inancını beraberinde getirmiştir. Ve böylelikle “güneyden gelen İslam tehlikesi” “Haçlı Seferlerinin düzenlenmesinde etkin olarak kullanılmıştır. İslam'ın hızlı ve güçlü yayılmasını, şiddet, cinsellik ve büyü ile açıklamışlardır. Hz Muhammed İslam'ı kabul etmeyenleri ya zorla Müslüman yaptığı, ya da öldürttüğü bilgileri hızla yayılmıştır. Bunun yanı sıra bu gibi bilgiler daha sonra büyü ve cinsellik ile birleştirilmiştir. Hz. Muhammed yarım akıllı bedevi Arapları kendi dinine çekmek için cinselliği kullanmıştır. Onlara cinsellik bağlamında her türlü özgürlük ve tasarruf hakkını tanımış, dünyada cariyeler, cennette huriler vaat etmiştir. (Kalın, 2016, ss. 67–68)

Öte yandan bu imajın belirlenmesinde seyyahların da büyük ölçüde etkisi olmuştur. XII. Yüzyıldan itibaren, Seyyahlar turistik gezi ve bilimsel keşif haricinde, Müslümanları yakından tanıyıp, Hıristiyanlığın üstün olduğunu kanıtlamaya çabaladıklarını gizlememektedirler. Müslümanlar konusunda, seyyahların efsaneler duyma isteği, gerçek bilgilerden ziyade hayal güçlerini zorlamalarına sebep olmuştur. Günümüzde de çok yaygın olan, bin bir gece masalları, Abbasi elçileri tarafından seyyahlara hediye edildiği, bunun da İslam İmajının bir delili ve kanıtı olarak algılanması, Müslümanlar hakkında başucu eseri mahiyetinde önem arz etmiştir. Zamanla seyyahların etkisi artarak, senaryolarda değişmeye başlamıştır. Saray ve harem bahisleri resimler de eklenerek gerçeklik bağlamında farklı bir boyut kazanmıştır. Günümüzde de hala sinema ve romanlarda “egzotik doğu ve harem sahneleri” aynı hislerle altı çizilmekte, ve Batı'da bu şekilde zihinlerde yer etmiş olması nedeniyle kabul görmektedir. Kaynaksız söylentiler ve kendi hayali tasavvurları seyahat yazılarını oluşturmaktaydı. Var olan olumsuz imajı bir de, cinler, tuhaf yaratıklar ile iç içe yaşayan, gaddar kralları olan, aklını kullanmayan, sadece iç

güdüleriyle hareket eden, hayatları şehvet dolu olan, vahşi bir yaşam anlatılarıyla pekiştirmişlerdir. Seyyahların yazıları, Batılılar için oldukça cezbedici bir konumu vardı. Müslüman yöneticilerin şehvet düşkünü olduklarını, saray ve harem sahneleriyle, hata yapan hizmetliler hakkında düşüncesizce ölüm emri vermeleri, despotluğuna bir işaret olarak gösterilmiştir. Seyyahların anlatıları, günümüzdeki Müslüman, Osmanlı ve İslam anlayışı ile örtüşmektedir. (Yıldız, 2023, ss. 43–44)

Diğer bir sorun teşkil eden unsur bilinmezliktir. Orta Çağ Avrupası'nın İslam'ı güvenilir bir tarihe, metine veya orijinal kaynaklara dayandırmaması ve hakiki İslam bilgisinden yoksun olması da etkilemiştir. 13. yüzyılın sonuna kadar, İslâm'ın Latin münekkitleri arasında yeterince Arapça bilen bir kişi bile olmadığı açıktır. Ünlü Skolastik filozof Roger Bacon'ın anlatımlarına göre, Mısır Sultanının XI. Louis'e gönderdiği Arapça mektubun tercüme edilemediği ve kendi dilinde cevap yazacak kimsenin olmadığı aktarılmaktadır. Aslında bakılırsa Arapça öğretimi Avrupa Üniversitesinde resmi olarak 16. Yüzyılın sonuna kadar gerçekleşmemiştir. Bununla birlikte Arapça dersleri Paris'te bulunan Collège de France'da düzenli bir hal almıştır. Bu dönemde Hz. Peygamber hakkında Latince yapılan ilk çalışma Mainz'li Embrico'ya aittir, çalışmasında Bizans kaynaklarını seçici bir şekilde kullanıp, Hz. Muhammed'in sosyal ve özel hayatı hakkında çirkin anlatımlara yer vermiştir. (Kalin, 2003, s. 9)

14 Asırdır süregelen İslam ve Hıristiyanlık arası çatışma, İbrahimi geleneğinin son halkası olan İslam'ın kendini son ilahi din olarak nitelendirmesi ile başlamıştır. İki din de kendi öğretisinin diğer dinler gibi belirli toplumlar/gruplar için değil, tüm insanlığa gönderilmiş kurtuluş öğretileri olarak kabul ederler. Dolayısıyla iki din de evrensel doğruluk iddiası ile birbirine meydan okurken, İslam Eski Hıristiyan öğretisini düzelten ve üstünlük şeklinde kendini ifade etmiştir. Bu İslam'ın tanıdık kurtuluş hikayesini parçaladığı ve şimdi Hıristiyanlık ve Mesih inancı için talep ettiği evrensel gerçek iddiasında ısrar ettiği gerçeğinde yatmaktadır. Tabii önemli fark şudur ki, İslam Hıristiyanlığı bir vahiy dini olarak kabul ederken, Hıristiyanlıkta bu durum mümkün değildir. Benzer Mesajlarıyla, ve kıssalarla Orta Çağ Hıristiyanlığın İslam'ı yeni bir din değil, Hıristiyanlığın bir sapık mezhebi olarak kabul eder. Hz. Muhammed onlara göre Hıristiyan gerçekliğini bilen ve Hıristiyanlığı kabul edebilecek bir kişiydi.

(Schneiders, 2010, s. 26) Orta Çağda Katolik dünyası Hz. Peygamberi, Katolik kilisesinden atılan bir Papazın Kiliseden intikam almak amaçlı Arap yarımadasına gidip, Hz. Peygamberi bulup onu eğitip, yeni din icat ettirmiştir. Bu uydurulmuş dinin amacı Hıristiyanlığı yıkmaktır, çünkü bu dinin Kitabında Hıristiyanlık ve Yahudilik ile alakalı bilgilerin olması tesadüf değildir. Bu dinin lideri görünürde Hz. Peygamber iken, arka planda olup görünmeyen lideri ise Katolik kilisesinin görevden uzaklaştırdığı bir papazdır. (Canatan, 2007, s. 21) Bunun gibi Batılıların bir çok komplo teorisi mevcuttur ve genel itibariyle Orta Çağ Avrupa'nın İslam'a bakış serüveni, günümüzdeki İslam anlayışının belirlenmesinde büyük rol oynamıştır. (Varol, 2020, s. 23)

1.2.1 Reconquista

Reconquista kelimesi Etimolojik olarak İspanyolca kökenli bir kelime olup “yeniden Fetih” “geri alma” ve “istirdat” anlamlarını taşımaktadır. (Mehmet Özdemir, 2011, s. 79; Şeyban, 2003). Tarihsel olarak 8. Yüzyıldan başlayarak, 1492’de Granada’nın (İspanya) düşüşü ve İber Yarımadası’nın Arap Müslümanlardan, Hıristiyanlar tarafından ele geçirilmesine kadar olan süre zarfını ifade etmektedir . (Engels, 1989: 279) Bu dönem Müslümanların ve gayr-ı Müslimlerin birlikte yaşamını temsil eden en uzun ve en belirgin örnektir. Diğer yandan da İslamofobi’nin uç örneklerinden olup, günümüzle bir çok paralellik göstermektedir.

Hz. Muhammed’in vefatından sonra Müslümanlar, Arap Yarımadasından, Ortadoğu’ya seferler başlatmışlar ve fetihlerle toprakları genişletmişlerdir (İslamic Expansion). Müslümanlar fetihleri ile tipik fetihler gibi diğer hükümetleri kendi egemenlikleri altında toplamaktan ziyade, amaçları daha çok insanları hoş görü ve adalet dini olan İslam ile tanıştırmak amacıyla gerçekleştirmişlerdir. Bu bağlamda İspanya’ya yapılan fetih seferlerinden biri , 711’de Emeviler tarafından Tarık b. Ziyad komutasında gerçekleştirilmiş ve bu fetih (Şeyban, 2003: 44-46) “8 asır boyunca İslam medeniyetinin Batı’ya açılan kapısı olmuştur”. Endülüs, İslam’ın, Hıristiyanlığın ve Yahudiliğin, Batı ve Doğu kültürlerinin etkileşim gösterdiği, hukuki çoğulculuğun uygulandığı, Müslüman ve Hıristiyanların bir arada yaşadığı bir yer haline gelmiş ve

“beraber yaşam” modelinin bir sembolü halini almıştır. Bu coğrafya, Doğu ve Batı kültür ve medeniyetlerini kaynaştıran, harmanlayan, 800 yıllık zengin bir tarihi miras olarak önemini sürdürmüştür. (Karan, 2021, s. 27)

Ülke, Müslümanlar tarafından fethedilmeden önce Vizigotlar tarafından yönetilmekteydi. Toplumun çoğunluğu “Katolik” olarak adlandırılan Roma Piskoposluğuna bağlı Hıristiyanlar oluşturmaktaydı. İspanyada nüfus açısından sayıları az olmalarına rağmen önemli roller üstlenen Yahudiler de yaşamaktaydı. İdareyi ele geçiren Vizigotlar, Katoliklerin "sapık" olarak nitelendirdikleri Arian mezhebine mensuptular. Bu dönemde Vizigotlar farklı inançlara karşı hoşgörülü bir politika izlediler. VI. Yüzyılın sonlarına doğru, Vizigotlar Arian mezhebini bırakıp çoğunluğu oluşturan Katolik Hıristiyanlığa geçince hoşgörülü politika son bulmuştur. Bununla beraber daha sonra sosyal, dini ve siyasi bakımdan olumsuzluklar yaşanmıştır. Yahudiler göçe zorlanmış, dini bakımdan haksızlığa ve zulme uğratılmışlardır. Sosyal açıdan toplumun tüm kesimlerinde problemler mevcuttu. (Atçeken, 2009, s. 51) Endülüs; Krallar, rahipler ve soylulardan oluşan hükümdar sınıfı ile köylüler, köleler ve Yahudilerden oluşan halk sınıfı arasında derin bir sınıfsal ayrım olan sefil bir hayat süren toplumsal kesimden oluşmaktaydı. İslâm öncesi İspanya'da halk, Müslüman fatihleri adeta bir kurtarıcı olarak görmüştür. (Özdemir, 1994, ss. 2–7) Hıristiyan yazar Lucas von Tuy’un anlatımlarına ve bazı Latin kaynaklara göre Yahudiler, Müslümanların İspanyayı fethetmesinde yardımcı olmuş ve Tarık b. Ziyad ve Musa b. Nusayr tarafından sürüldükleri şehirlere tekrar yerleştirilmişlerdir. (Atçeken, 2009, s. 52; Jaspert, 2019, s. 8)

Fetihten sonra Endülüs toplumu Araplar, Berberiler, yerli İspanya halkı, Sekalibe ve Sudanlılardan oluşmaktaydı. Farklı etnik yapı, asabiyet ve farklı saikler hasebiyle bazen sorunlar meydana gelse de genel itibariyle sosyal hayatta bir arada yaşam gereklilikleri yerine getirilmiştir. Müslümanların hükmü altında olan Endülüs Asr-ı Saadette ve daha sonraki dönemlerde fethettikleri topraklarda, Müslümanları ve gayr-ı Müslimleri topladıkları çatı altında hepsinin bir arada yaşayabileceği bir yönetim tarzı benimsenmiştir. Hz. Muhammed döneminde gayr-ı Müslimlere verilmiş hak ve sorumluluklar Endülüs döneminde de benzer şekilde devam ettirilmiştir. Bunun en açık örneği Musa b. Nusayr’ın Valilik yaptığı dönemdeki barış anlaşması göstermektedir.

“Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla. Abdülazîz b. Mûsâ b. Nusayr’dan Tudmir (Teodomiro) b. Abdûş’a. Teodomiro barışı kabul etmiş ve bunun karşılığı olarak kendisine Allah’ın ahdi ve zimmetiyle Rasûlullah’ın zimmeti verilmiştir. Antlaşma şartlarına uydukları sürece onun ve onun idaresindeki herhangi bir Hıristiyanın mallarına zarar verilmeyecek, kendileri, çocukları ve kadınları öldürülmeyecek ve esir edilmeyecektir. Dinleri sebebiyle aşağılanmayacaklar (dinleri konusunda herhangi bir engelle karşılaşmayacaklar), kiliseleri yakılmayacak...” (Atçeken, 2009, ss. 52–53)

Endülüs tarihine yönelik kaynaklar değerlendirildiğinde anlaşmalar çerçevesinde gayr-ı Müslimlere, cizye, haraç ve Müslümanların düşmanları ile işbirliği içerisine girmemeleri karşılığında aşağıdaki haklar tanınmıştır: (Şeyban, 2003, s. 72)

- I. “Can ve mal emniyetlerinin sağlanacağı,
- II. Dinlerini yaşama ve muhafaza konusunda güçlükle karşılaşmayacakları,
- III. Dinlerini terke zorlanmayacakları,
- IV. Dinlerinden dolayı kınanmayacakları,
- V. Mabetlerine zarar verilmeyeceği,
- VI. Hür olarak yaşamaya devam edecekleri, yani köleleştirilmeyecekleri,
- VII. Ailelerin parçalanmasına yol açabilecek tasarruflarda (mesela kocaların karıları ve çocuklarından ayrılmaları gibi) bulunulmayacağı,
- VIII. Kendi aralarındaki mesele ve ihtiyatlarda kendi hukuklarını tatbik hakkına sahip olacakları” (Atçeken, 2009, s. 53; Mehmet Özdemir, 1999, s. 87)

Kendi dininde kalan Yahudi ve Hıristiyanlara İslam dünyasında da olduğu gibi “Zimmi” denilmiştir. Müslüman yöneticiler, yerli halkı İslam’a girmeye zorlamamışlar, onları kendi dinlerinde özgür bırakmışlardır. Onların dini özgürlüklerini ve güvenliklerini sağlayarak dini bağlamda bir hoşgörü ortamı sağlamışlardır. Sürekli sürgüne maruz kalmış ve zulme uğramış Yahudiler bu dönemde “Yahudilerin altın çağı” olarak anılmaktadır, Yahudilere Avrupa’nın hiçbir yerinde yüksek pozisyonlar verilmezken, Endülüs’te “kölelik” statüleri sona ermiş ve statü olarak yükselme fırsatları tanınmıştır. Daha önce kapatılmış Sinagoglarının tekrar açılmasına, hatta ihtiyaç halinde yenilerinin inşa edilmesine dahi izin verilmiştir.

(Jaspert, 2019, s. 12; Özdemir, 2011, s. 69) Bunun yanı sıra gayr-ı Müslimlerin kendi örf ve adetlerini muhafaza etmelerine izin verilmekteydi. Alınan cizyelerden, “kadınlar, çocuklar, yaşlılar, müzmin hastalığı olanlar, din adamları, muhtaçlar, ve fakirler” muaf tutulmaktaydı. Vizigotlar’a göre geçim seviyesinin oldukça üzerinde bir hayata sahip olan Müslümanlar yerel halk üzerinde büyük bir etki yaratmış ve bu halk gelen fatihlerin yaşam tarzlarını benimsemeye ve dillerini konuşmaya başlamıştır. Hıristiyan ve Yahudilerin ibadethaneleri açık bulunduğundan, her isteyen girebilmekte, güzel yiyecek ve içecekler ikram edilmekte, hatta Müslümanlar dahi buralarda gecelemeekteydi. Bu zimmilere “Mozarbes” “Müsta’rib” denilmiştir. Müsta’ribler Müslüman adetlerine saygı göstermek üzere, domuz eti yememekte, ekseriyetle çocuklarına Müslüman isimleri verip sünnet ettirmekteydiler. Müslüman edebiyatçılarda Ebu Ca’fer b. Abdullah (Sancho) gibi Hıristiyan lakabını benimseyenler de bulunmaktaydı. Zimmiler hukuki anlaşmazlıkları kendi liderleri olan “Kâdî’n-Nasârâ”, “Kâdîl -Yehûd veya “Kâdîl-Acem ile çözüyor ve Müslüman devleti ile işlerini yürütüp, cemaat teşkilatı ile iç yönetimlerini sağlıyorlardı. İnsaniyete saygının, hoşgörünün, ve toleransın hakim olduğu Endülüs’ün Sosyo-kültürel hayatı, daha sonra Hıristiyan yöneticileri tarafından örnek alınmıştır. (Şeyban, 2003, ss. 71–72; 368–369) Müslümanlar ile Ehl-i Kitap arasında birkaç istisnai durum haricinde ciddi problemler yaşanmamıştır. (Jaspert, 2019, s. 12; Mehmet Özdemir, 2011, s. 69)

Tarihte bazen farklılıklar tehlike unsuru olabildiği gibi, Endülüs örneğinde olduğu gibi ahenk içerisinde dengelendiğinde, yeni bir medeniyet inşa eden unsura dönüşebilmiştir. Bu bağlamda, Endülüs'te birlikte yaşama modeli bu uyumu sağlamış, her etnik ve dini çevre kendi çapında katkıda bulunarak muazzam bir Endülüs medeniyetini oluşturmuştur. (Karan, 2021, s. 30) Reconquista'nın başlangıcı ile Endülüs peyder pey Hıristiyanlar tarafından fethedilmeye başlanmıştır. Gayr-ı Müslimler, Müslümanların hakimiyeti altında yaşarken bir çok haklara sahip iken, dönem tersine döndüğünde beraberlik ve hoşgörü hukukunun onda birini dahi görmemişlerdir. (Karan, 2021, s. 30)

Tâvaif-i Mülûk dönemi, Merkezi otoritenin yok olduğu küçük küçük krallıkların olduğu bir dönemdir. Müslüman krallıklar kendi aralarında 1079'dan

sonra Müslüman beylikler birbirleri ile anlaşmazlık içerisinde olduklarından, Hıristiyan komşularının yardımı ile, Müslüman beylikler kendi aralarında çatışmışlardır. Hıristiyan komşularından askeri destek alarak Hıristiyan askerler Müslüman emirler için, yine Müslümanlara karşı savaşmışlar. Bu askeri iş birliği, Hıristiyan asilzadelerin Müslüman bölgelerinde uzun müddet kalmalarına sebep olmuştur. Bazı iç çatışmalar Hıristiyanların lehine olmuş ve Müslümanların birlikleri artık çözülmeye başlamış, Endülüs yavaş yavaş Hıristiyanların yönetimine girmiştir. Örneğin 'Elit Tuleytula'lılar' Tuleytulanın Hakimiyetini Alfonso VI. vermişler, böylece bir damla kan dökülmeden, Tuleytula 1085'de işgal edilmiştir. Tuleytula İber Yarım adasında Müslümanlar için demografik, ekonomik, kültürel ve politik olarak önem taşıyan, fakat Hıristiyanlara teslim edilen bir şehir idi. Sadece Tuleytula değil aynı zamanda çevre köyler de VI. Alfonso'nun hakimiyeti altına alınmıştır. Kan akıtılmadan hakimiyet kurmak için, Müslümanlara ikna amaçlı bir çok vaatlerde bulunmuşlardır. Dinlerini hür bir şekilde, kendi kanunlarına göre yaşayabileceklerini ve büyük Camii'yi kültür merkezi olarak kullanmaya devam edebileceklerini sunmuşlardır. Bu vaatlere rağmen bir çok Alim şehri terk etmiş, ve kısa bir müddet sonra verilen sözler tutulmamış, camii dahi kiliseye çevrilmiştir. (Jaspert, 2019:28,29)

Hıristiyanlar peyder pey İspanyayı geri alırken Papalık Reconquista'nın başında olmasa da, Reconquista geliştikçe İspanyaya ilgisi artmıştır. Bu ilgi Gregoryen Reform hareketi ile birlikte ortaya çıkmıştır, çünkü hedefleri Akdeniz Ülkelerinden İslam'ı yok etmektir. Tarihçi Alexander Bronische'ye göre, İspanyol Reconquista'sı, başlangıçtan itibaren dini motiflere sahip olup, yüzyıllar içinde derinleşmiş ve aynı zamanda değişime uğramış bir dini karaktere sahiptir; bu, birçok savaşın siyasi, milli ve ekonomik amaçlar taşıdığı bir dönemde, Reconquista'nın belirgin bir şekilde agresif dini motiflere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda Batı Gotlar, sürdürdükleri savaşlar bizzat tanrı tarafından yönetildiği, savaşanlar askerler ise tanrının savaş aletleri olarak algılanmıştır. (Altmann, 2006, s. 18) Kroniklerde ise İspanya Kralı'nın, tanrının yardımıyla, Hıristiyanlığın hem koruyucusu hem de savunucusu olarak İspanyayı ve böylece Kiliseyi tekrar Kafirlerin (Müslümanların) elinden kurtaracağına dair bir inanç vardı. Peygamberlik Kroniğinde 'düşmanların küstahlığı yok edilip, Hz. İsa'nın Kutsal Kilisesine barış ulaşmasını ve Gotların

hakimiyetini tekrar Alfonso III sağlayacağı' geçmektedir. (*Reconquista- Der "Heilige Krieg" in Spanien?*, 2021, ss. 10–12)

Bu dönemde din adına çağrılar ve din adamları çok etkili olmuştur. Piskoposlar sadece savaşları desteklemiyor, vaaz veriyorlar, diplomat olarak çalışmış, 'Askeri kardeşlik' kurmuş ve bunu desteklemiş, maddi olarak yardım etmiş ve savaşlara bizzat katılmışlardır. Burada ön plana çıkan Papanın desteklediği II. Alexander tarafından propagandası yapılan Berbeştru'ya karşı olan bir kampanyadır. Bu Propaganda 'Proto Haçlı seferi' olarak adlandırılmıştır, 'Haçlı seferlerinden önce olan Haçlı seferi' olarak değerlendirilmiştir. Bu sefere bir çok farklı bölgeden askerler katılmıştır, 40 günlük kuşatmanın ardından şehir alınmış, bütün erkekler katliama maruz kalmış ve kadınlara da tecavüz edilmiştir. (Jaspert, 2019: 34,35)

İspanyada Roma kanunları uygulanmaya başlandıktan sonra, Hıristiyanların roma kilisesine bağlılıkları da artmıştır. 1063'te ilk defa Papa Alexander II. tarafından Endüljans bulunmuştur, savaş çağırısında bulunacağına, Hıristiyanların düşmanlarına karşı savaşacak askerler için 'Günah azaltma ve günah çıkarma' sözü vermiştir. Bundan sonra ki savaşlar, ceza olmaksızın, hatta Kilisede Günah çıkarmanın yerini tutmakta olup günahların affolunduğunun garantisini vermekteydi. Urban II. İber yarım adası ve Kudüs ile Hac konusunda direkt bağlantı kurmuştu. , o nedenle Papalık sürekli Reconquista'nın Kudüs'e olan seferle yüzde yüz bir olduğunu tebliğ etmiştir. Reconquista'ya bir sene katılan Kudüs haccı yapmış gibi günahları affolunacağı vaat edilmekteydi. Daha sonra ise Ortadoğu'da ki Haçlı seferlerini ve Reconquista'yı aynı derecede sınıflandırmıştır. 1096'dan sonra İspanya savaşlarında dini motifler daha da artmış, savaş çağrıları otoriter din adamları tarafından yapılmış, artık günahların tamamen affolunacağı vaatlerinde bulunulmuştur. (Engels, 1989, s. 283; *Reconquista- Der "Heilige Krieg" in Spanien?*, 2021, s. 13)

1046'da Calahorra'da yeni Kilise açıldığında dikkat çeken bir belge yayımlanmıştır. Bu belgeye göre "Hıristiyanların günahları, övülmüş ülkelerini kaybetmelerine sebep olmuş, fakat bu kilise ülkeyi tekrar günahkar inançsızların elinden alacak ve asıl sahiplerine geri verecektir.". On birinci Yüzyılın ikinci yarısında dini motifli belgelerin çoğaldığı gözlemlenmiştir. Bu tür belgeler 'kayracılık' ile adlandırılmaktadır, çünkü tarihsel olayları uzun vadeli tanrısal bir plan olarak lanse edilmektedir. (Jaspert, 2019:29)

Belgeler tekrarlanan 4 özelliğe sahiptir. Birincisi Müslümanların İspanyayı fethetmesi, Hıristiyanların günahlarına, bu sebeple de tanrının cezasına dayandırılmaktadır. İkincisi Hakimiyeti kaybetmeleri, Yüzyılların başlangıçlarında süregelen baskı ve tahrip etme ile açıklanıyor. Üçüncüsü ise yazarların, kaçınılmaz ve tanrının istemesi ile olan tarihsel dönüm noktasını ve Hıristiyanların kendi topraklarını geri almalarını ifade etmektedir. Sonuncu olarak Müslümanların agresif ve aşağılık bir kafir topluluk olarak lanse edilmeleri göze çarpmaktadır. Onlar için ‘ Hacer’in zalim çocukları’, ‘kanlı imparatorluğun kurucuları’, ‘tanrısız, uğursuz kafirler’ gibi aşağılayıcı kavramlar kullanılmıştır. Eski Hıristiyan şehirleri ve kiliseleri Müslümanlar tarafından kirletilmiştir. Bu düşünce ve inanç Hıristiyanların şehirlerini geri alıp Camileri kiliseye çevirmekle yapılan temizlik ritüelleri ile açıklanabilmektedir. (Jaspert, 2019 30,31)

Müslümanlara karşı olan düşmanlık kutsal hikayelerde, sanatta, şarkılarda ve başka bir çok alanda görülmekteydi. Mesela Hacılar resimlerde normal hacı olarak resmedilmemiş, silahlı şövalyeler olarak resmedilmişlerdir, ve ‘Müslüman öldürücüleri’ olarak adlandırılmışlardır. Şarkılarda Müslümanlarla Müslüman oldukları için savaştıklarını ve Müslümanların hükmü altında olan toprakların onlara ait olmadığını, asıl sahiplerinin Hıristiyanlar olduğunu belirtmişlerdir. (Jaspert, 2019: 30-31)

Reconquista sonuçlanıp, İspanyollar ülkelerini geri aldıktan sonra, toplumda homojen din ortaya koymak için irtidat faaliyetleri başlatılmıştır. Hıristiyan olmayanlara sadece vaftiz olma veya ülkeyi terk etme seçenekleri sunulmuştur. Misyonerlik bağlamında hassaten Müslümanların çoğunluk olarak yaşadığı Gırnata şehri hedef alınmıştır. Başlarda bir şeyler karşılığında iknaya dayalı metot kullanılırken, Ximenez de Cisneros’un göreve başlaması ile halk zorla Hıristiyanlaştırılmaya başlanmıştır. (Güney, 2018, s. 266) Bu bağlamda kurulan Engizisyon mahkemeleri, Müslümanlar için bir zorlu sürecin başlangıcını teşkil etmiştir. Bu mahkemeler Roma hukukuna dayalı, dinin aleyhinde olan suçları gün yüzüne çıkarıp, bunlara ceza tahsis etmek için kurulmuştur. 12. Yüzyıldan itibaren, Katolik kiliseleri tarafından idare edilmiş, ve Katoliklik haricinde diğer inançları yargılama ve cezalandırma sistemi olarak kullanılmıştır. (Kılıç, 2016: 94, 95)

İspanyol Engizisyon Mahkemesi, tarihsel bir perspektifte incelendiğinde, totaliter bir özelliğe sahip olduğunu gösteren önemli bir örnektir. Bu mahkeme, Katolik inancına aykırı davrandığı düşünülen kişileri sapkın olarak nitelendirmiş ve onlara yönelik katı bir denetim uygulamıştır. Cemaat tarihinde sapkınlıklar, genellikle kimlik karmaşasına yol açmıştır. Sapkınların varlığı, Cemaat üyeleri arasında şüphelerin ortaya çıkmasına neden olmuş ve bu da Cemaatlerin geleneksel kontrol mekanizmalarını devre dışı bırakmıştır. Sapkın bireyler, dindar toplum üyelerini şüpheye düşürebilirdi ve bu nedenle toplum için potansiyel bir tehlike oluşturuyorlardı. (Riegel, 1987, ss. 175; 177) Bu sebeple Engizisyon Mahkemeleri uygulamaları ile toplumu etkilemeleri amaçlı kişilerin iç inanç dünyasını ve tecrübelerini yok edilmesini hedeflemiştir. (Riegel, 1987: 178) Zahirde Hıristiyan olup, gerçekte hala kendi dinin mensubu olanlar, kendiliğinden Engizisyon mahkemesine teslim olup, sapkınlıklarını itiraf ettikleri takdirde, ‘Merhamet zamanı’ sloganı altında, affolunacakları sözü verilmiştir. Fakat ‘önceden’ sapkın oldukları için, toplum içerisinde ‘utanç verici kıyafet’ (Schandkleider) giydirilerek toplum karşısında teşhir edilmişler, aşağılanmışlar, insanlar arasında saygınlık ve itibarlarını yitirmelerini sağlamışlardır. Mahkemeyi inandıramadıkları takdirde tekrar tekrar mahkemeye çıkıp Mahkemeyi inandırmak zorunda kalmışlardır. (Riegel, 1987: 180, 181)

1502’den sonra Müslümanlar Hıristiyan sayılmıştır, fakat din değiştirmemişler, sadece zahiren Hıristiyan gibi olmaya çalışmışlardır. Müslümanlar için yaşam şartları ve yaptırımlar şehirden şehire değişiklik ve zorluk göstermiştir. (Kılıç, 2016: 93)Yaptırımlar ve yasaklar temel ihtiyaçlara kadar yükseltilmiştir. Temel ihtiyaçlardan sayılan ‘yıkınma’ dahi yasaklanmıştı, bir müddet sonra hamamların tamiri yasaklanmış, ve daha sonra hamamlar yıkılmıştır. Baskılar nedeni ile bazı şehirlerde kanlı bir şekilde bastırılan isyanlar meydana gelmiş, isyan çıkaranlar ölüm cezasından sadece vaftiz ile kurtulabilme seçenekleri vardı. (Güney, 2018: 267,269). Asimilasyon sürecine tabi tutulan Müslümanlar, Arap dilinden geleneklere, adetlere ve dini uygulamalara kadar bir dizi yasağa maruz kalmışlardır. Özellikle kadınlar, Hıristiyanlara benzemelerini sağlamak amacıyla tesettür giyimi yasaklanmış ve dini bağlamda helal gıda bulmak zor bir hal almıştır. Dini uygulamalar, zaman zaman tehlikeli sayıldığında, Müslümanlar namaz gibi ibadetleri cemaatle uygulamak yerine

kaza veya cem etme yoluna gitmek zorunda kalmışlar, ayrıca oruç tutmak için sahura kalkanlar ihbar edilme riski taşımışlardır.(Güney, 2018: 268-270).Müslümanların yaşadığı bu zorlu süreçte, vaftizlerin artmasıyla birlikte, Müslümanlar İslam ülkelerindeki alimlere nasıl davranmaları gerektiği konusunda rehberlik almak amacıyla mektuplar yazmışlardır. Bu mektuplardan biri İbn Ebi Cum'a'ya yazılan mektuptur. İbn Ebi Cum'a genel olarak, Müslümanların dinlerinden kopmamalarını tavsiye etmiş ve karşılaştıkları zorluklar için dini çözümler üretip ve yardımcı olmuştur. (Güney, 2018).

Müslüman erkekleri toplumdan ayırştırmak ve dinlerinin İslam olduğunun belli etmek amaçlı, erkeklerin başlarına taktıkları şapkalarda mavi renkli yarım ay simgesi bulunmak zorunda bırakmışlardır. Bu simgeleri takmadıkları takdirde cezaya tabi tutulmuşlardır. (Kılıç, 2016: 90) Bu karar Müslümanlar için ciddi bir tehlike arz etmiş, tüccar ve katırcıların kullandıkları şehirler arası yollar, son derece tehlikeli ve emniyetsizdi. Bu elbiseleri kullanan Müslümanlar, kötü muamele ve hakaretlere maruz kalmaktaydılar. (Lea, 2011: 20)

Engizisyonun mahkemeleri, sosyal hareketlerin kontrolden çıkmaması için onları yakalayıp kendi görüşlerine göre yönlendirmiştir, ihtida edenlerin sayıları çoğalması sebebi ile korku uyandırdığı için, onları gözetim altına almıştır. Bu şekilde ülkede dini bir Monolit oluşmuştur. Engizisyon mahkemelerin diğer bir amacı ise Hıristiyanlığı, din değiştirmiş, fakat eski dinine inanıp onu icra etmeyi devam edenlerle karşı korumaktı. Fakat tutuklayıp eziyet ettikleri kişiler aslında gerçekten Hıristiyan olmuş, fakat işkencelere dayanamayıp eski dinini icra ediyorlarmış gibi yalan ifadelerde bulunmuşlardır. (Benecker, 2002: 16,17)

Din değiştirmemiş, kendi dinini icra eden kişileri bulmak için bir çok yol kullanılmıştır. Moriskoların (irtidat etmiş Müslümanlar) komşuları, akrabaları vb. onları ihbar etmeleri için zorlamışlardır. İhbar etmedikleri takdirde, onlar da Engizisyon mahkemeleri tarafından cezaya tabi tutulmuş veya yakılmışlardır. (Güney, 2018:270)

1100 yılından önce, din adamlarına göre ölüm cezası İncil'e uygun olmadığı için, cezalar işkencesiz uygulanırdı ve suçlular sadece zindanlara kapatılırlardı. Fakat Engizisyonunda 'suçlular' dinlerinden dönmemesi durumunda yada tekrar sapkınlığa

düşmeleri halinde, genellikle yakılma cezası uygulanırdı. İspanyol Engizisyonu Katolik kilisesine göre şekillenmiştir. (Kılıç, 2016: 94-96) Engizitörler sanıklara yapılan işkencelerde ne vahşet görmekte ne de zulüm hissetmektedirler. Çünkü ortaçağda öncelik daima ruhun günahlarından arındırılmasına verilmiştir, bedenin bir önemi yoktu. Bu nedenle Engizitörler sanıklarına her şeyi yapma konusunda kendilerini haklı görmüşler ve kişinin ruhunu kurtarmak için her şeyi yapabilmişlerdir. (Basting, 2020) Engizisyon mahkemeleri ile 700.000 ila 1.500.000 arasında insan vahşice ve acımasızca katledilmiştir. (Paşa, 2011, s. 25)

Son tahlilde, bir devrin kapanıp, yeni bir devrin başlangıcı olan Reconquista İspanyol tarihindeki en uzun süreli Hristiyan ve Müslüman çatışmasını simgelemektedir. Her iki topluluk, birbirlerine karşı benimsediği politika ve tutumlar örneklerde görüldüğü üzere tamamen paradokaldır. Reconquista'nın günümüze bıraktığı mirası , modern ilişkiler üzerinde kurulan topluluklar arası bir etki bırakmıştır.

Müslüman hükümdarlığı altında olan dönemde, hoşgörü, karşılıklı kültürel entegrasyon, anlayış ve belirli çerçevede özgürlük gibi özellikler ile tarihe geçmiştir. Müslümanlar hem fethin kendi esnasında hem de fetihten sonra gayr-ı Müslimlere belirli haklar tanımıştır. Tam tersini Reconquista 'nın sonucunda görülmektedir. Bu dönemde Müslümanlara uygulanan fiziksel ve psikolojik şiddet, zulüm, katliamlar ile sabittir. Ötekileştirilen Müslümanlar, onlara karşı hissedilen düşmanlık hissini kökleşmesinin bir sonucu olmuştur. Bu dönemin sonuçlarını Hristiyan topluluklarında Müslümanlara yönelik çağdaş İslamofobik tutumlar ve önyargıların kökeninde yatmaktadır. Reconquista, Hristiyan kollektif hafızasında kahramanlık, direniş ve zafer olarak yer almaktadır. Bu tarz anlatılar ile Müslümanlar daimi bir tehdit ve dış group olarak algılanmışlardır. Günümüzde ise Medya, eğitim ve öğretim, politika ve eğitim yoluyla bu anlatılar tekrar edilmektedir, önyargı ve korkular bir yandan tekrar üretilmektedir. Toplumsal hafızanın, gruplar arası ilişkileri ve toplumsal tutumları şekillendirebileceğinin de bir göstergesidir. Bu tarihsel örneğin de gösterdiği üzere ve daha sonra da İslamofobi'nin güncel verilerine göre İslamofobi hem tarihte hem de günümüzde asılsız dayanaklar üzerine kurulan ve üretilmiş olan bir fenomendir. Şunu da ifade edelim ki, bu karşılıklı algı ve güvensizlik dinler arası ilişkiler ve dünya barışı arasında en önde gelen sorunlar arasındadır denebilir.

1.2.2. Osmanlılar ve Türkofobi

Tarih sahnesinde, bazı toplumlar ve medeniyetler arasında ciddi çatışmalar ve kanlı savaşlar olmuştur. İkinci Dünya savaşından sonra toplumlar arası çatışmalar azalmıştır, fakat Batı'nın İslam'a karşı önyargısında düzelme olduğu görülmemektedir. Batı toplumlarında İslam'a yönelik önyargıları besleyen tarihsel faktörler haricinde başka faktörlerin de olduğunu göstermektedir. Tarihçi Lewis'e göre etkenlerin başında, İslam'ın kendisi gelmektedir. Batılıların en uzun ve en büyük mücadelesi şüphesiz Osmanlılara karşı olmaktadır. Müslüman denildiğinde, Batı'da Türk veya Osmanlıların anlaşılması, mücadelenin sadece fiziki bir mücadele değil, aynı zamanda ciddi bir medeniyet çatışmasının yaşanmış olduğu söylenebilir. Bu uzun mücadele boyunca Batılılar Osmanlılar karşısında hep yenilgiye uğramış ve Osmanlı İmparatorluğunu büyük ve baş edilemez olarak algılamışlardır. (Aktaş, 2014, s. 42) Bir İslam devletinin savaşlar ile sürekli genişlemesi, kazanılan fetihlerle Avrupa kıtasının içine doğru ilerleyişi Hıristiyanları ve Hıristiyan dünyasını korkutmuştur. (Kumar, 2016, s. 33) İşte günümüzde İslam'ın "kılıç dini" olduğu söyleminin, kökenleri Osmanlı'nın bu tarihsel geçmişine dayanmaktadır. (Buehler, 2014, s. 33) Mayıs 1453'te Bizans metropolü olan Konstantinopolis'in Osmanlılar tarafından fethi, Hıristiyan Avrupa'yı, özellikle de İtalya'yı şoka uğratmıştır. Bizans imparatorluğu büyük bir güç olmaktan çoktan çıkmış olsa da, Bizans'ın "İkinci Roma" olarak prestiji ve önemi hala büyüktü. (Konrad, 2010, s. 2) Bu fetihden sonra Avrupa Türkleri hiçbir zaman affetmeyecektir. (Kalın, 2020, s. 122) Avrupa nezdinde "Osmanlı sorunsalı" 16. Yüzyıldaki insanları kötü yönde etkileyip meşgul etmiştir. Avrupa'da özellikle 1522 -1543 arasında Türklerin sözde her zamanki aldatıcı niyetleri ve insanlık dışı zalimliklerine yönelik sayısızca Türkçe yazılar - broşürler, Türk kitapçıkları, vaazlar ve şarkılar – hakkında basmakalıp ve polemik içeren raporlar dağıtılmıştır. Avrupalıların 1529 Viyana kuşatmasında, Hıristiyanların kalıcı kolektif travması "Türk tehlikesi korkusunun" doruk noktasına taşımıştır. Orta Çağ'da İslam/Osmanlı hakkında olumsuz bir Stereotip'in oluşmasında yine kiliseler ve din adamları çok etkili bir rol oynamıştır. (Canveren, 2014, s. 152; Meer, 2013, ss. 7-8)

Osmanlı tehdidinin iki temel boyutu vardır, biri İslam'ın Hıristiyanlığa karşı bir rakip olarak algılanması, diğeri ise Avrupa'nın Osmanlılar tarafından tamamen

fethedilmesidir. Fakat bu iki olguya ek olarak zamanın propagandalarını da eklemek doğru olacaktır. Propagandaların günümüze de yansıyan en etkili dönemlerinden biri reformasyon dönemidir. Burada iki önemli kişi rol oynamıştır. Biri ünlü Desiderius Erasmus, diğeri ise döneminin en meşhur Teologlarından Martin Luther'dir. (Aktaş, 2014, s. 42; Hıdır, 2022, s. 31)

Avrupa Birliği Projesinin fikir babalarından olan Rotterdamlı Desiderius Erasmus, günümüzde Türk ve Müslüman karşıtlığı ile bilinmese de, "Hümanist Teolog" tarihte Türk düşmanlığı ile dikkat çekmektedir. Kendisi Batı uygarlığına ve aydınlanma sürecinde felsefi bağlamda ciddi katkı sağladığı bilinmektedir. Antik Yunanistan felsefesi ve mitolojisini kullanarak Hıristiyan teolojisini yeniden yorumlamıştır, felsefi ve teolojik bakımdan Avrupa Birliğini temellendiren önemli kişiler arasında yer almaktadır. Erasmus Hıristiyanlar arası bölünme ve anlaşmazlık sebepleri olarak gördüğü söylemleri ve mutaassıp grupları eleştirdiği ve Latin Hıristiyan birliği için "irenistik yöntemle" çağrı yapmıştır. Çağrısında "Avrupa" ifadesini kullanarak, Hıristiyanların öncelikle kendi hastalıklarını tedavi edip iç barışını sağlaması, ondan sonra diğer din ve milletlere yönelinmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bu çağrısı dışlayıcı olup, Müslüman ve Yahudileri kapsamamaktadır. (Hıdır, 2022, s. 32)

Dindar ailede büyüyen Erasmus yaklaşık yirmiye yakın kitap yazmıştır. Bunlardan Antibarbari, Türklerle Savaş, Türklere Karşı Savaş Hakkında, Savaş Tatmayanlar İçin Tatlıdır, Hıristiyan Şövalyenin El Kitabı, Bir Hıristiyan Prensın Eğitimi ve Amentü Açıklaması gibi, Avrupa'da bir tehlike olarak lanse edilen Türklere ve Müslümanlara karşı teo-politik kitaplar yazmıştır. Günümüzde "Deliliğe Övgü" öne çıkartılırken, Türklere yönelik savaş teolojisi , teo-politiği ve apokaliptiği içeren "Handbook for a Militant Christian ve War is Sweet to the İnexperienced geri planda kalmıştır. Consultatio de bello Turcis inferendo, et obiter enaratus psalmus ve Espositions of the Psalms (Mezmurlar üzerine Tefsirler) içinde Türklere karşı savaşın teo-politik sebeplerini ele almıştır ve tavsiyelerde bulunmuştur. Erasmus İslam'a yönelik yorumlarını yaparken İslam ve Hz. Peygamber üzerinden değil, Türklere üzerinden yapmıştır. Ona göre İslam Yahudilik, Hıristiyanlık, Paganizm, ve Heretik Aryüs Mezhebin eklektiğinden oluşan bir din, Hz. Peygamber "bozuk karakterli " ve

kötü ruha sahip” kişi iken, Türkler (Müslümanlar) ise “yarı Hıristiyandır”. İslam’ı heretik bir Hıristiyan mezhebi olarak gören Erasmus, Müslümanların ana dine dönecekleri yönünde görüşü olduğu yorumlanır, fakat görüşlerine yönelik oluşan fikirleri, Kur’anı okumadan ortaya atılmıştır. (Hıdır, 2022, ss. 32–34)

“Hümanist Manifestosu”nun en önemli eseri olarak lanse edilen Antibarbari yine Türkleri de kapsayan bir eserdir. Reformasyon döneminde Osmanlı’nın Avrupa’ya açılıp zirveye ulaştığı dönem de de, “Türk” ifadesi, “Sarazen”, “Haceri” veya “İsmaili” gibi Müslümanlar için kullanılmıştır. “Türk” kelimesini ve Osmanlı Sultanlarını inceleyen Erasmus, Türklerin Müslüman olduklarını ve Sarazenlerin lideri Muhammed’e bağlı olduklarını belirtmiştir. Ek olarak, Hıristiyanların arasındaki ahlaksızlık, anlaşmazlıklar ve ahlaksızlıkları "iç düşman" olarak tanımlar ve "içimizdeki türkler" olarak adlandırmıştır. Ayrıca Türkleri “kötü ruhlu” ve “karanlık kökenli barbarlar” olarak nitelendirirken, Müslümanları Cariye olan Hz. Hacer’den olan Hz. İsmail’in soyundan gelmelerini kasteder ve Müslümanları “gayr-ı meşru Hıristiyan” olarak nitelemiştir. Müslümanlar ya Hıristiyanlığa kazandırılması gerekmektedir, ya da Hıristiyanlığın yükselip kötülüğün alt edilebilmesi için öldürülmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Başka bir yerde ise Papa yerine Türklerin idaresi altında olmayı tercih edenlere yönelik öfkesini dile getirip, Osmanlı’nın yenilmez olmadığını söylemiştir. Buna rağmen Haçlı seferlerine çağrı yapmayıp, kaleme aldığı “Türlere karşı Savaş Hakkında”, Viyana kuşatmasından sonra İncil’den delil getirerek, Osmanlıya karşı savaş manifestosu yazmıştır. Erasmus eserlerine rağmen, günümüzde bir hümanist olarak öne çıkartılarak, Türk karşıtı teo-politik eserleri arka planda tutulmaktadır. Orta Çağda ise fikirleri rağbet gören broşürler halinde çoğaltılıp, Avrupalılara “Türk tehdidi” olarak dağıtılıp uyarılmıştır. Fakat bu bilgiler gerçek olmayıp, hayali, şifahi veya negatif bilgi ve algıya dayanmıştır. Erasmus’un yarattığı Türk imajı günümüze kadar ciddi etkileri sürdürmektedir. Hollandalı yazar Henk Bloom’un “De Groote Turk in de Voetsporen van Süleyman de Prachtlievende (1494-1566) kitabına göre, Avrupa dillerindeki bazı olumsuz Türk imajında Erasmusun etkisi büyük olduğu söylenebilir. (Hıdır, 2022, ss. 34–36)

Diğer yandan Protestanlığın öncüsü olan Martin Luther de Türlere karşı bir çok eser ele almıştır. Kaleme aldığı eserlerinde Türk/Müslüman/Sarazen/Arap ayrımı

yapmaksızın, hepsi için “Türk” ve “Türkler” kavramlarını kullanmıştır. Bu dönemde Osmanlı Müslümanların öncülüğünü yapmış olduğu için Luther Müslümanlara yönelik ifadelerini Türkler üzerinden yapmıştır. Aynı şekilde İslam için “Muhammed’in dini” veya “Muhammed’in yalanları” gibi kavramlar kullanmıştır. Bu kullanım 15. Yy. genelinde kullanılagelmiştir. Avrupalılar nazarında bir kişinin “Türk” olduğu söylenildiğinde, onun Müslüman olduğu kast edilmekteydi. Tabii eserlerini değerlendirirken, Luther’in bir Orta Çağ insanı olduğu ve Osmanlı’nın o dönemde Avrupa üzerinde politik, siyasi ve askeri olarak egemen olduğu unutulmaması gerekmektedir. Luther bu tehdide karşı tavır almaya gerek duymuş, bu sebeple Hıristiyan toplumu harekete geçirmek için Türklere ve bu haseple İslam’a yönelik teolojik argümanlar kullanmıştır. (Canveren, 2014, s. 155; Hıdır, 2007, s. 148; Konrad, 2010, s. 3; Meer, 2013, s. 5) Diğer taraftan eserlerini yazarken diğer zamanındaki yazarlar gibi kulaktan dolma, seyyahlardan olan bilgilerle çalışmamış, Kur’an’ı ilk zamanlarda olmasa da daha sonra okumuş ve bazı tezlerini Kur’an ayetleri yorumlamış ve desteklemiştir. (Hıdır, 2007, s. 149)

Luther, ilk yıllarında Kitab-ı Mukaddese dayanarak, Tanrı’nın Şeytan ile ilişkilendirilen Türkleri cezalandırmak için gönderdiğini iddia etmiştir. "Türkler, Tanrı'nın falakası ve Şeytanın hizmetçisi, bunda hiç şüphe yok." Özellikle bu cümlesi eserlerinde çok göze çarpmaktadır. Türklerin başarısını Tanrı’nın gazabı ile bağdaştırmış, kıyamet kehanetine dayanan bir içtihadında ise ,Hıristiyanlara sabır çağrısı yaparak, Türklerle mücadele edilmemesi gerektiğini tavsiye etmiştir, savaşılırsa bu tanrının Avrupalıların günahlarına karşılık verdiği cezayı reddetmek anlamına geleceğini ifade etmiştir. (Canveren, 2014, ss. 156–157; Hagemann, 1998, s. 8; Kalın, 2020, s. 120) Luther, 1530’de yazdığı “Türklerin Yaşamı ve Gelenekleri Hakkında bir Kitap” adlı risalesinde, Avrupa’nın Müslümanlaşıp, Türkleşmesini önlemek için, “Muhammedcilerin skandallarını ortaya koymak” yoluyla Türklerin dinini ve kültürünü öğrenip bilgi sahibi olunması gerektiğini belirtmiştir. Büyük Reformcuya göre bir Türk, Avrupa’yı, dolaylı olarak Hıristiyanlığı 3 boyutta tehdit etmektedir. Birincisi ruhsal boyut, ikincisi dünyevi boyut ve son olarak evlilik boyutudur. Buna rağmen Reformcu Aydın sınıfının ve idarecilerin Türkler hakkında bir bilgi edinme çabasının olmamasından nefret ettiğini ve Hıristiyanların Türkler

hakkında mutlak bilgi sahibi olunmasını salık vermiştir. (Canveren, 2014, s. 156) Osmanlıların Viyana'yı kuşatmasından sonra Lutherin fikri değişmiş, (Kumrular, 2012, s. 125) askeri mücadeleyi gündeme getirerek, "Türklere Karşı Savaş Hakkında" adlı risalesinde, Almanlara, Türklere karşı savaş çağrısında bulunmuştur. "Aslında Türkler bizim gırtlığımızdadır" iddiasıyla, Almanya'nın Osmanlılar (Türkler) tarafından işgalinin mümkün olduğunu göstermiştir. (Canveren, 2014, s. 158)

Almanya'da artan Osmanlı tehdit algısıyla, dini çevrelerde Türklere yönelik endişe dini uygulamalara yansımıştır. Luther'in döneminde ve daha sonraki dönemlerde Türklere karşı ordu vaazları yapılmış ve "Türk vergisi" adı altında vergiler alınmaya başlanmıştır. Ayrıca Türklere karşı özel duaya çağrı yapılmış, ve "Türkenglocken" yani Türk çanları adı altında, papalık kiliselerde bir veya birkaç kez Türk tehdidini hatırlamak amacıyla çanların çalınmasını emretmiştir. Bu tehdit algısı Hıristiyanları, Türklere karşı daha fazla duaya çağırmaya sebep olmuştur. Papalık bu çanların çalındığında herkesin her şeyi bırakıp dua etmelerini emretmiştir. Kilise ve Manastırlarda toplu dualar edilmiş ve İslam'a karşı kendilerini arındırmalarını tavsiye etmişlerdir. Böylece Türk korkusunu "Türkenfurcht" her zaman canlı tutmuşlardır. Bu uygulamalar, Türklere yönelik korkunun ve tehdit algısının dini ritüeller ve dualar aracılığıyla ifade edilmesine etkili olmuştur. (Balci, 2019, s. 64,67; Kalın, 2016, s. 216)

Luther'in yazılarında dikkat çeken bir nokta, Türkleri Papa ile kıyaslarken Türkler ve papayı Hıristiyanların düşmanı olarak tanımlamıştır. Ona göre Papa "sinsi" bir iç düşman oluştururken, Türkler de "korkunç" bir dış düşman teşkil etmiştir. Türkler ve Papa hakkında kehanette bulunan Luther, ikisini de "Deccal" olarak niteleyip, aynı zamanda Türkler için "cani-katil" kavramlarını kullanıp Papa için de "yalancı" kavramını kullanmıştır. (Canveren, 2014, s. 157) Türkleri her fırsatta ağır bir şekilde eleştiren ve aşağılayan Luther bu sefer de Türkleri övmeye de gitmiştir. Luther'in mukayesesi ve taktirleri aşağıda yer alan metinde açıkça görülmektedir.

"O da yani Türk de Papacıdır. Çünkü yaptıklarıyla kutsal ve mutlu olacağını sanıyor; Hıristiyanlığı ve onun idaresini bozmayı, evliliği yok etmeyi günah saymıyor. Türk'ün şiddet ve kılıçla yaptığı bu üç şeyi Papa da ikiyüzlülükle yapıyor." (Canveren, 2014, s. 157) ... Türk herkesi kendi

inancında özgür bırakıyor. Bunu Papa yapmıyor, bilakis kendi Şeytani yalanlarını tüm Hıristiyanlık dünyasına empoze ediyor. Bu durumda Papa'nın ordusunun verdiği maddi ve manevi zarar, Türklerinkinin on katıdır..." (Hagemann, 1998, s. 15)

"Türklerin diğer özellikleri arasında en esaslı olanın onların rahip (din adamları ve âlimler) vakarlı, cesur ve titiz bir hayat sürmeleridir. Onlara bizim Papalıktaki din adamlarımız ve papalarımız yanında melek denebilir ve bunlarla mukayese bile edilmez. Diğer taraftan onların kendi Kiliselerinde (cami) sık sık ibadet için bir araya geldiklerini, özenli bir terbiye, sessizlik ve hoş davranışları olduğunu görürsün. Bizim Kiliselerimizin hiç birinde böyle bir terbiye ve sessizlik bulunmuyor... Üçüncü olarak Türklerin Hıristiyan inancında değil, Muhammed'in inancında ölen kendi azizlerine (dini önderler ve evliyalar) mukaddes ziyaretlerini ve anmalarını eksik etmediklerini, onları ne derece saydıklarını ve överek yükselttiklerini görürsün. Dördüncü olarak da Türkler' de dış yaşam tarzlarına bakarak sert, cesur ve şerefli kimseler olduklarını görürsün. Şarap içmiyorlar, bizim gibi aşırı derecede içki içip yemek yemiyorlar, süslü giyinmiyorlar, şaşalı bina yapmıyorlar, çalım satmıyorlar, öyle basit yemin edip lanet okumuyorlar, kral ve sahiplerine karşı büyük bir itaat, terbiye ve onur gösteriyorlar ve orduları bizim kendi Alman topraklarımızda oluşturmayı arzu ettiğimiz şekilde sağlam ve hareketlidir." (Canveren, 2014, ss. 159–160)

Luther'in övgüleri sadece korkunun değil aynı zamanda Osmanlı'nın gerçek sosyolojik, politik durumunun farkında olduklarını yansıtmaktadır. Bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu, Kanuni Sultan Süleyman yönetimi altında Batı'da en geniş sınırlara ulaşıp, bir emperyal güç halini almıştır. Fethedilen topraklarda Sosyal ve Siyasal yönetim, İslam'da uygun görülen Ehl-i Kitap yaklaşımına ve Hz. Peygamberin uygulamalarına göre geliştirilen "Millet Sistemi" uygulanmıştır. Toplumu Müslümanlaştırmadan, Hıristiyanların tabiriyle "kılıç yoluna" baş vurmada, can, mal, inanç, ibadet gibi bir çok özgürlükleri sağlanmıştır. Osmanlı bu dönemde birlikte yaşama kültürünü kurumsallaştırıp, uzun yıllar sürecek bir örnek haline getirmiştir. (Canveren, 2014, s. 153) Ayrıca Avrupa Osmanlı'nın kılıcından ve fetihlerinden

korkarken, diğer yandan da medeniyetine, devlet düzenine ve refahına hayranlık duymuşlardır. (Kalın, 2016, s. 216)

İki ünlü Ortaçağ Avrupasında Hıristiyan teoloğun Türklere yönelik mücadelenin niteliğine dair tartışmalar. Üslupları ve argümanları farklılık gösterse de, benzer sonuçlara varmışlardır. Özellikle de Türklere karşı savaşırken önce Tanrıya tövbe etmeleri gerektiğini belirtmiş ve siyasi boyutu teolojik boyuta taşımışlardır. Hem Luther hem de Erasmus Türklere karşı “savunma savaşını” benimsemiş ve topluma ciddi anlamda etkileri olmuştur. (Hıdır, 2022, s. 33)

Reformasyon dönemi genel itibariyle klişe ve stereotiplerle dolu bir dönem teşkil etmektedir. Yazılar ve anlatılar Türk dehşetine yönelik, cinayet, tecavüz, esir alma, yıkım, yağma, kiliselerin kutsallarının ihlali vb. içermektedir. İlk Kitap baskıları Türkler hakkına bu anlatıları hızla yayılmasını sağlayıp bir iletişim yoğunluğuna sebep olmuştur. Bu bağlamda “Hıristiyanlığın ezeli düşmanı” olarak tasvirler sadece kutsal Roma İmparatorluğunda değil, muhtemel olarak tüm Avrupa’da yaygındı. Bunlar da Osmanlılara yönelik Savaşçı ruhu hazırlamak ve canlandırmak için kullanılmıştır. Böylelikle Türkler kötülüğün sembolü haline gelmiştir. (Konrad, 2010, ss. 3–4) Abercromby ve Botero gibi yazarlar, Türklerin hedefinin Hıristiyanlığı yok etmek olduğunu iddia etmiş, ve onlara karşı derhal birleşip, bir güç oluşturup onlara saldırılması gerektiğini tavsiye etmiştir. Reformasyon döneminde hala Hıristiyanlık bir ortak din, miras ve kader olarak algılanmış ve dine yönelik kavgalarda iç savaş olarak nitelendirilmiştir. Aynı zamanda dünya ikiye bölünmüş olarak algılanmış, bir yanda savaşçı Türkler, diğer yanda barışı ve doğruyu temsil eden Hıristiyanlar olarak tasvir edilmiştir. (Aktaş, 2014, ss. 42–43) Osmanlı İmparatorluğunun, çok uzun yıllar Avrupa’da bir egemen güç olarak tarihe kazınması, Müslüman ve Türk korkusunu, yanı sıra düşmanlığın yerleşmesine sebep olmuştur. (Karlı, 2013, s. 82) Osmanlılar ve Türklere ait bu algılar hafızada yer eden köklü tutumlar olup, Avrupa’da İslamofobik duyguların varlığını sürdürmesinin en önemli sebeplerinden biridir. Yakın geçmişte hala etkilerinin konuşulup, Osmanlıların ve Müslümanların düşman olarak öne sürüldüğü başka bir başlık altında değinilecektir.

1.2.3. Haçlı Seferleri

Kudüs, İslam, Hıristiyanlık ve Yahudilik gibi üç İbrahimî dinin de kutsal olarak kabul ettiği bir şehirdir. 638'de Hz. Ömer zamanında, Müslümanlar tarafından fethedilerek ele geçirilmiştir. Müslümanların yönetimi altında, kiliseler ve toplumlar zarar görmediği gibi rahatsız da edilmemiştir. Hatta Hıristiyan alemi için Hıristiyan kabirler ve mukaddes emanetler, hac alanları olarak kullanılırken aynı zamanda popüler alanlara dönüşmüştür. Hıristiyan idarecileri döneminde Yahudilerin bu şehirde yaşama yasağı kaldırılmıştır, Süleyman ve Davud'un şehrine geri dönüp orada yaşamalarına ve ibadet etmelerine de izin verilmiştir. Yahudiler için önemli olan Süleyman tapınağının son kalıntısı Ağlama duvarının yakınına Müslümanlar Kubbetu's-Sahra ve el-Aksa Camisini inşa etmişlerdir. Bu dönemde birlikte yaşayan üç İbrahimi din, beş yüzyıllık barış dönemi yaşamış; ancak Hıristiyanlık ve İslam'ın Haçlı seferleri ile karşı karşıya gelmesi bu barış dönemini iki taraflı bir kutsal savaş ile kesintiye uğramıştır. (John, 1999, ss. 89–90)

Uzun süren barış ortamına rağmen, tarihin en acımasız katliamların sahne olan Haçlı seferleri hareketi 1095 yılında, Doğu'da zulüm gören Hıristiyan kardeşlerine yardım çağrısı propagandaları ile başlayıp, 1292'de Hıristiyanların Doğu'da bulunan son merkezleri olan Akka'dan çıkarılmaları ile son bulan iki yüzyıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. (Demirkent, 1997; Thorau, 2004, s. 26) Osmanlıya yönelik savaşlar Haçlı seferlerinin devamı olarak kabul edildiğinde, bu zaman diliminde dokuz haçlı seferi gerçekleşmiştir. (Runciman, 2001) Haçlı seferlerinin bir çok sebepleri olmasına rağmen, batı Haçlı seferlerini dini unsurlara bağlamaktadır. Fakat Toplum bu harekete zorlayan dini unsurun yanı sıra siyasal, sosyal ve ekonomik faktörler de önemli rol oynamıştır. (Demirkent, 1997, s. 1) Haçlı seferleri fikrinin ortaya atıldığı dönemde, Avrupa'da açlık, fakirlik, salgın hastalıklar, topraksızlık ve zorbalık gibi toplumun memnuniyetsizliğine sebep olan bir çok etken mevcut olmuştur. Bu problemlere ek olarak merkezi otoritelerin zayıflaması ile derebeylerin aralarında ortaya çıkan mücadeleleri de halkı bezdirmiştir. Kiliseler prensliklerin aralarındaki anlaşmaları genişletmelerde belirleyici bir rol oynamıştır. Bu amaçla Hıristiyanların arasında gerçekleşen savaşlar Kiliseye göre Hıristiyanlar arasında değil, Müslümanlara karşı gerçekleşmesi gerekmektedir. Diğer yandan "Tanrının barış

emrine” uymayıp gözlerini dışarıdan içeriye çeviren Şövalyeler de ülke içerisinde iç karışıklıklar yaratıp, istediklerini kabul ettirmek için şiddet ve baskı yoluna gitmiştir. Bunlara karşı gelmeye kimse cesaret edememiştir. Avrupa’nın dört bir yanını saran korku, dehşet ve karışıklık başta barış çağrıları ile dizginlenmeye çalışılmıştır. Ancak düzen, huzur ve güvenlik yoksunluğu olan Avrupa’da bu çağrılar işe yaramayınca Orta Çağın en önemli manipülasyon enstrümanı olan “din” çok etkili bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Kiliseler topluma Kudüs sevgisini aşılamağa başlamış ve din uğruna savaşmayı teşvik eden düşünceleri empoze etmiştir. Saldırgan şövalyelerin içe yönelik tahribatlarından korunmak ve aynı zamanda düşmanlara karşı kullanmak için dışarıya kanalizetmiştir. Yağmacılardan nihayet Hristiyanlık ve ebedi yaşam uğruna, günahlarına kefarete olarak Hristiyanlığın düşmanlarına karşı savaşan şövalyelere dönüşmeleri beklenmiştir. Bu adil savaşta hayatını kaybedenlere ölüm anında günahları için bağışlama (remissio peccatorum) verileceği vaat edilmiştir. Dünyada ise şövalyelerin gözlerinin İslam dünyasının lüks hayatına ve servetlerine çevrilmesi beklenmekteydi. Şövalyelerin ilgisini yöneltmek için en uygun hedef Türklerin hakimiyeti altında olan kutsal toprakları Kudüs idi. Bundan sonra tüm din adamları savaşa yönelik propaganda yapmıştır. (Buehler, 2014, s. 125; Göknel, 2015a, ss. 261–262; Koca, 2017, ss. 17–19; Thorau, 2004, s. 42)

Aslında bakıldığında Avrupalı kimliği kazanma ve bir “öteki” inşası bu döneme kadar dayandırılabilir. Avrupalılığın temelinde pratik olarak İslam’ın meydan okumasına karşı koyma fikri Haçlı seferi ile ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun en iyi örneği Müslümanlara karşı kurulan Haçlı Ordusudur. Arap yayılmacılığı ile Kuzey Afrika üzerinden Avrupa’ya ilerlendiğinde, Avrupa’da bir koalisyon ordusu kuruldu ve bu orduyu oluşturanlara “europeenses” olarak adlandırmışlardır. Tehdit korkusu, karşıt kimlik algısını güçlendirmiştir. Kıta sakinleri Yunan medeniyetini kendilerine şiar edindikleri gibi bu medeniyetin torunları olarak da tanımlamaktadırlar. (Hıdır, 2022, s. 98; Kedikli ve Mehmet, 2017, s. 98) Bu bağlamda Batı ve Doğu Hristiyan Cemaatleri birleştirme fikri, tarihi bir fırsat olmuştur. Papanın dini birliği sağlamaya yönelik derebeylerin ve imparatorların desteğine sahip olması, Avrupa’nın sınırlarını ciddi anlamda genişletebileceği anlamına gelmekteydi. (Kalın, 2020, ss. 72–73) Diğer yandan birleşik Avrupa fikri,

Papanın bütün güçleri itaat altına alarak, Hıristiyan Dünyası'nın en büyük yönetim organı haline getirmektir. Dünya devleti kurup onun hükümdarı olmak fikri St. Augustinis'un Teokratik tarih anlayışına dayanmaktadır. Buna göre Şeytan ile tanrı kavgasında tanrının galip gelmesi ile "Tanrı Devleti" kurulacaktır. Tanrıyı temsilen de devletin başına papalar geçecektir. Dünya hükümdarı hayaliyle de Haçlı seferi araçsallaştırılmıştır. (Koca, 2017, s. 21) Dolayısıyla Haçlı seferleri için bir çok sebep ve etken varken İslamofobi sadece tetikleyen bir etken olmuştur.

Büyük İslam tehdidine karşı türlü türlü propagandaların ardından profesyonel askerlerin yanında şövalyeler ve toplumdan gönüllü askerler katılmıştır. Yalnız özellikle toplumdan katılan gönüllü askerlerin ne teçhizatı ne erzağı ne de teşkilatı ne de başlarında komutanı vardı. Ordu disiplini veya dini kuralları olmayan bu yirmi bin kişilik kitle, haçlı seferlerinde kimseye aman vermeden ayırım gözetmeksizin geçtikleri yerleri yağma ve tahrip ederek ilerliyorlardı. Bir Batılı tarihçiye göre, bu durum kısmen de olsa diğer Haçlı orduları için de geçerliydi. (Koca, 2017, s. 22)

Putperest ve Kafir olan Müslümanlara karşı yürütülen bu "Kutsal Savaşta" Reconquistada da olduğu gibi, Adil savaş yerine, insanlık dışı sayılan suçlar İslam'a karşı yürütüldüğünden meşru kabul edilmiştir. "Şeytan" veya "kötü ruh" olarak görülen Müslümanları öldürmek kötülüğün yok edilmesi olarak kabul edilmiştir. (Göknel, 2015a, s. 262) Bilinçsizce katledilen Kadınlar, erkekler ve çocukların yanı sıra Camiler ve Sinagoglar da yakılmıştır. Kutsal topraklara vardıklarında, bir görgü şahidine göre keyiflerine göre insanların kanı bileklerine ulaşana kadar katletmeye devam etmişlerdir. (Thorau, 2004, s. 10) Bahsi geçen durumdan anlaşıldığına göre bu dönemdeki savaşa katılan batılı insanlar, rakibinin yenilgisini veya zayıflığını gördüğünde hayat hakkı tanımaz, aksine daha da ezdiğini göstermektedir. Fakat barbar olarak gördükleri Türklerin egemenlik anlayışı savunmasız düşmanları ezmekten geçmemektedir. Türkler rakipleri güçlü olduklarında veya onlara saldırdıklarında savaşmaktadırlar. Rakibi yenilmiş, pes etmiş yada merhamet dilemişse onu ezmek yerine himaye eder ve merhamet göstermektedir. Selçuklu Türkleri bunun örneğini II. Haçlı Savaşında sergilemişlerdir. (Koca, 2017, s. 30)

1096 yılı ile 1291 arasında tahmini beş milyon kişi katledilmiştir. (Hıdır, 2022, s. 267) İslam ve Hıristiyan ilişkilerini tahrip eden bu hadise Hıristiyanlar açısından galip geldikleri ve Kudüs'ün kurtuluşu olarak tarihe geçmiştir. Fakat Müslümanlar açısından militan bir Hıristiyanlığın ve Batı'nın duyduğu öfkenin açık bir örneğidir. Tabi ki tarihte nerde durulduğuna göre bakış açısı ve durum değişecektir. İki tarafta savaştığı “kafirlere” ilişkin hatıralarını aziz tutarlar ve karşı tarafı militan olarak görmektedirler. Ötekini istila etmek isteyen barbar ve fanatik olarak kabul edilmektedirler. (John, 1999, s. 88,92)

Orta Çağ'ı bir dinler savaşı dönemi olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır. Dinlerin araçsallaştırıldığı bu dönemde, örnekleriyle birlikte İslam tarihinde Hz. Peygamberin uygulamalarına göre hareket edildiği, gayr-ı Müslimlere yaşama hakkı ve din özgürlüğü tanındığı, “Convivencia” olarak adlandırılan birlikte yaşamın mümkün olduğu tarihen sabittir. İstisnalar her zaman olmuştur, fakat genel itibariyle müsamahakar ve merhametli davranılmıştır. Bunun aksine Orta çağ Hıristiyanlarının dini kullanarak toplumu Müslümanlara karşı kışkırtmış ve düşman imgesi oluşturduğu görülmektedir. Bu dönemde Türklerin siyasal gücü ve yayılması gündemde olduğundan Müslüman imgesi özellikle Türkler üzerinden tanımlanmıştır.

Türk korkusunun yansıtıldığı dilde meşhur örneği İtalyancada “Mama li turci” Annecim Türkler geliyor! dur. Veya Flemenkçede “Türk” kelimesinin barbar veya kana susamış anlamında kullanılmasıdır. (Aktaş, 2014, s. 41) Türk kavramının negatif anlamları bağlamında liste uzatılabilmektedir. Haçlı seferleri dönüşünde savaşçılar Müslümanlar veya Türkler hakkında bir çok mit ve efsane ile dönmüşlerdir. Bu tabi ki hem Müslümanlar hem de Hıristiyanlar için geçerlidir. (Sevinç, 2019, s. 29) Kana susamış barbar, cani vb. vasıflar günümüze kadar uzanmıştır. Tarihte uzun seneler birlikte yaşam görmezden gelinip negatif stereotipler yerleşmiştir. Fakat zihinlere yerleşen bir İslamofobi veya İslam düşmanlığı varken Hıristiyanofobi (ki bu da doğru değildir) yoktur. Bu kadar katliama acımasızlığa rağmen Hıristiyanlardan kimse korkmamaktadır. Almanya'nın kendi tarihine bakıldığında Hitler öncülüğünde yakılan ve eziyet edilen Yahudilerin ardından kimsenin Alman korkusu yoktur. Tabi ki günümüzde Medya etkeni terör olayları İslamofobi'yi tetiklemiştir. Ancak Tarihten gelen köklü İslam düşmanlığı ve İslamofobi algısı görmemezlikten gelinmemelidir.

1.3. İslamofobi'nin Yakın Tarihi

İslamofobi tarihi İslam'ın dönemine kadar uzansa da, olgu özellikle son kırk yıl içerisinde yeni ve farklı bir surete bürünüp evrim geçirmiştir. Bu evrimin bir çok sebebi bulunmaktadır, ancak bu başlık altında yalnızca en belirgin nedenler ele alınacaktır. Batı dünyasında, Soğuk Savaş sonrası dönemde, İslam karşıtı eserler çoğalmaya başlamıştır. Örneğin 1992 yılında Leiden Üniversitesinden iki Hollandalı Profesör W.A. Shadid ve P.S. van Koningsveld, "İslam Tehlikesi Efsanesi: Entegrasyonun Önündeki Engeller" adlı Kitabı kaleme almışlardır. Bu Kitabı yazmalarının saiki "Muhammed Resul" ismini kullanan Pakistan kökenli olduğu söylenen kişidir. Resul yazdığı "Hollanda'nın çöküşü" adlı Kitabında; Müslümanların Hollanda'yi fethetmek için gizli bir planın hazırlığı içinde olduklarını iddia etmiştir. Bu senaryoya göre, 2010 yılında Müslüman göçü ve nüfusu artışa geçecek, önemli bir düzeye gelecek ve . Hollandalılar bu duruma direnmeye başlayacaklardır. 2020 yılında ise ülkeye Müslüman değerleri yerleşecek ve 2050 yılında ise Müslüman göç hareketleri teşvik edilip Hollanda'yı Müslümanlar ele geçirmiş olacaklardır. Kitap hakkında bir çok iddia vardır, kim tarafından yazılmış veya sponsorlarının kimlerin olduğu belli olmasa da, iki Profesörü harekete geçirip, Batı gündemine giren ana motif "İslam tehlikesi" olmuştur. "Efsane" Berlin duvarının yıkılmasının ardından ortaya atılmıştır ve yapılan tartışmalar sayesinde giderek yayılmıştır. Bu efsane Batılı Müslümanları entegre olma noktasında engellemiştir. "İslam tehlikesi efsanesi" toplumu korku, ve kaygıya sürüklerken, Müslümanların da toplumdaki soyutlanmasına sebep olmuştur. (Canatan, 2007, ss. 19–21)

"İslam tehlikesi Efsanesi"ne yönelik tartışmalar, toplumlar arası ilişkilerdeki korku ve önyargıları ele alırken diğer yandan benzer konulara değinerek dini metin kökenli yorum üzerine derin sorular yaratan bir olay gerçekleşmiştir. Bu bağlamda 1978 İran devrimi sonrası şartlarda, 1989'da Selman Ruşdi'nin Viking Penguin yayınevinde yayınladığı "Satanic Verses" (Şeytan Ayetleri) kamuoyunda derin etkiler yaratmıştır. Ruşdi yayınladığı Kitapta Hz. Muhammed'in içinde bulunduğu Pagan toplumunun onayını kazanmak amacıyla, Kur'an'a şeytan tarafından putlara övgü

ifadeleri eklendiği iddiasında bulunmuştur. Yayınlanan Kitaba yönelik protestolar hem halk , hem de Müslüman hükümetler tarafından yürütülürken bir yandan Ayetullah Humeyni Hz. Peygamberi ve İslam'ı aşağıladığı için onun hakkında ölüm fetvasını verirken (Sevinç, 2019, ss. 35–36) diğer yandan ise İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth tarafından Rüşdiye Şovalyelik ünvanı verilmiştir. (Tuzcu, 2017, s. 114) Böylece Kitap kimsenin dikkatini çekmemişken bir anda gündem olup Batı medyasının Müslümanlara olan ilgisi artmış, İslam, Müslüman gibi kavramlar, negatif olan Terör kavramları ile birlikte kullanılmaya başlanmıştır. (Sevinç, 2019, s. 36)

İslamofobi'nin gündeme oturmasında etkili olan bir diğer eser ise Alman Sosyal Demokrat Parti üyesi olan Thilo Sarrazin tarafından yazılmıştır. Sarrazin 2010 yılına kadar Alman Demiryolları'nda, Federal Maliye Bakanlığı'nda ve Alman Merkez Bankası'nın yönetim kurulunda ekonomist olarak çalışmıştır.(Seblen, 2018) İslam ve Müslüman karşıtı eser ve fikirleri ile tanınmaktadır. Kaleme aldığı “Düşmanca Ele Geçirme: İslam İlerlemeyi Nasıl Engelliyor ve Toplumunu nasıl Tehdit ediyor” ile İslam'a, Müslümanlara ve İslam'ın Batı üzerinde etkisine -kendisine göre- eleştirel yaklaşmaktadır, fakat daha çok Batı'daki sorunların İslam'dan kaynaklandığını öne sürmektedir. Kitabın farklı yerlerinde İslam'ın radikal ve bir şiddet dini olduğunu, şiddeti emrettiğini, gayr-i Müslimlere tolerans göstermediğini, kadını aşağıladığını, gerilemenin İslam'dan kaynaklandığı gibi bir çok İslam karşıtı iddialarda bulunmaktadır. Sözde İçsel çekinceler olmadan ve önyargılı fikirler olmadan okuduğu Kur'an dan, hoşgörü ve bir arada yaşamayı öğütleyen ayetleri alıntı yapma zahmetine dahi girmeyip seçici bir okumayla tezini doğrulayacak ayetler kullanmıştır ve okuduğu seçkin ayetleri kendisi yorumlamıştır. Ona göre İslam'ın Batı toplumlarıyla çatışma ve gerilime yol açabilecek kültürel farklılıklar mevcuttur. Batı'daki Müslümanları eğitim seviyelerinden ve sorunlarına dikkat çekerken, özellikle Müslümanların doğum oranlarının altını çizmiştir. Bunların toplum üzerindeki uzun vadeli etkilerini ele almıştır. İslam ülkelerini değerlendirirken, içinde buldukları problematik durumdan sorumlu tutmakta, yoksulluk, nüfus artışı ve farklı sorunlara değinirken, hammadde zenginliği sömürgecilik, sosyal ya da ekonomik problemlere bağlamazken problemleri İslam'a bağlamaktadır. Müslümanları da demokratik ve müreffeh Almanya'nın yıkıcıları olarak görmektedir.

464 sayfalık eser genel olarak, kamusal tartışmalarda çokça rol oynamış kutuplaştırıcı bir kitaptır. Göç, entegrasyon, kültürel çeşitlilik ve dini aşırıcılık konularındaki tartışmaları alevlendirmiş ve Batı toplumunda İslam'a ilişkin farklı bakış açılarını ve görüşleri vurgulamıştır.

Berlin Yeşiller Partisi Sarrazin'i toplumu bölmek ve şiddet olaylarını kışkırtmakla suçladı. "Tek tek dinlere karşı kapsamlı saldırıları kışkırtanlar, aşırı sağcı şiddetin temelini atmakta ve dolayısıyla sorunun bir parçası olmaktadır." Eyalet Başkanı Werner Graf ise şunları söyledi: "Thilo Sarrazin'e göre her şeyin suçlusu İslam'dır. Bu sadece ayrımcı değil, aynı zamanda tamamen cahilce" dedi. Sarrazin "nefret ve şiddet için bir hızlandırıcı" işlevi görmektedir. ("Feindliche Übernahme": Heftige Kritik an Thilo Sarrazins neuem Anti-Islam-Buch", 2018)

Değişimin önemli başka bir safhasını da İran Devrimi teşkil etmiştir. 1979'da Ayetullah Humeyni tarafından yönetilen din adamları mevcut rejimi devirerek iktidarı ele geçirip bir şeriat devleti kurmuştur. Hemen bu olayın ardından Şah Rıza Pehlevi Amerika'ya tedavi için kabul edilince bir grup öğrenci Amerika'nın Tahran Büyükelçiliğine baskın düzenleyip 66 Amerikalı Diplomatı rehin alarak eylem yapmışlardır. Esirlerin gözlerini bağlayıp Tahran sokaklarından gezdirilip tüm dünyaya sunulması ciddi gerilimlere sebebiyet vermiştir. Tahran sokaklarında "Büyük Şeytan Amerika" düştüğü için kutlamalar yapılırken, Amerika'da olağanüstü toplantılar yapılmıştır. (Akılotu, 2015, s. 15) Amerikalı Diplomatlar bir sene tutulmuş ve bunu bir İslam devrimi olarak lanse etmişlerdir. Bu durum ABD'nin İslamofobi ile ilk karşılaşması olarak adlandırılabilir. Bu dönemde ilk defa bir "terörist ağ"dan bahsedilirken Anti-Iran propagandası da yapılmıştır, medyaya göre de diplomatlar "Fundamentalist İslamcılar" elindedir. Artık 1990'larda bütün teröristlerin Müslüman olduğu Stereotipi oluşmuştur. (Sevinç, 2019, ss. 34–35) Bu olan "Amerikan rehine krizinde" İslam ve Müslümanlar kötülenerek bir tehdit olarak medyaya sunulmuş (Bayraktar, 2021, s. 103) ve "jihadist" , "islamist" gibi kavramlar gün yüzüne çıkmıştır. (Bodur, 2017, s. 114)

İslamofobi kavramının gündeme oturmasının diğer bir nedeni de, Bernard Lewis, Francis Fukuyama, Samuel Huntington gibi entelektüellerin ortaya attıkları

tezlerdir. Uygarlıklar ses getirip propagandalarını yaymak için daima kendilerine barbar bir öteki seçmektedirler.(Akyüz, 2020, s. 1665) Bu bağlamda batı Soğuk Savaş süresince kendi kimliğini doğu bloğunu işaret ederek anti-komünist demokratik ve özgürlükçü olarak tanımlamaktaydı. Soğuk savaştan sonra, SSCB'nin dağılmasıyla Batının meşruiyet eksikliği meydana gelmiştir ve kendine yeni bir “öteki” olan düşmana ihtiyaç duymuştur. Huntington'a göre artık ülkeler, siyasi, iktisadi veya ekonomik gelişmişliğe göre değil, kültürel özelliklere göre sınıflandırılması gerektiğini savunmuştur. Ona göre kültürel özellikler siyasi ve ideolojik karşıtlıklardan daha ehemmiyetlidir, çünkü bir insan yarı Amerikalı yarı Arap gibi melez veya birkaç farklı ülkenin vatandaşı olabiliyorken farklı dinlere sahip olamaz. Örneğin kişi Müslümanken Katolik olamaz. Dolayısıyla Dönemin demir perdesinin yerini adeta kadife perdesi olan kültüre bırakacaktır. Ona göre gelecekte olan çatışmalar, medeniyetler arası olan bir savaş meydana gelecektir. Asıl büyük çatışma ise İslam, Batı ve Çin'deki Konfüçyüs uygarlığı arasında olacağını öne sürmüştür. (Aktaş, 2014, ss. 47–49)

Diğer büyük yankı uyandıran Tez, Huntington'un öğrencisi olan Francis Fukuyama tarafından ortaya atılmıştır. “Tarihin Sonu” adlı tezi, batılı liberal kapitalist toplum modeli tarihin sonu olduğunu iddia etmiştir. Batı'nın oluşturduğu liberal demokrasi, insanların ulaşabileceği en mükemmel siyasi ve ekonomik yapıya kavuşmuş, siyasi ve felsefi anlamda arayışının son bulduğunu iddia etmiştir. (Aktaş, 2014, ss. 49–50) İnsanlığın İdeolojik Evrimin son noktasına ulaşması nedeniyle dünya Batı hegemonyasını kabul etmek mecburiyetindedir, Batı'ya karşı ortaya güç koyabilecek kimse kalmadığı için de artık çatışma meydana gelmeyecektir. Fukuyama'nın ideolojisi aynı komünizm ve liberalizm gibi sistematik ve tutarlı, siyasi, ahlak anlayışı ve bir toplumsal adalet kanununa sahiptir. İslam'ın ise bu hegemonyaya direndiğini ifade etmektedir. Ama ona göre „ İslam kültürleri, liberal demokrasiyi kendini alanında ve fikirler düzeyinde hiçbir sınamaya tabi tutamaz“. Tarihin sonunu Avrupa Merkezci olarak lanse eden Fukuyama bu deterministik yaklaşımı, kalıba uymayan tüm siyasi iddiaları ve kültür formlarını tarihin özüne ve ruhuna karşı bir hareket olarak tanımaktadır. Böylece tarihin sonunda evrenselleşen Batı ve tarihselleşen İslam'ın çatışması kaçınılmaz hale gelmektedir. (Kalin, 2016, s. 418)

Lewis'e göre Batı-İslam ilişkileri : saldırılar, cihatlar, haclı seferleri ve fetihlerden ibarettir. Ona göre İslam diğer tezlerde olduğu gibi burada da bir ötekidir. İslam kaynaklarının mütehakkim ve çatışmacı dünya düzeni öngördüğü için asıl sorunun İslam'ın temel dini ve hukuki öğretilerinde olduğunu öne sürmüştür. Lewis'e göre İslam düşüncesi dünyayı iki siyasi ve dini bloğa bölmektedir. Birincisi Müslümanların olduğu ve İslam hukukunun uygulandığı yer Dâru'l İslam olmaktadır. Diğeri ise Gayr-i Müslimlerin çoğunlukta olduğu ve Müslümanların emniyete olmadığı Dâru'l Harb'dir. Lewis'in tarihi kendine göre filtreleyip, dâru'l harb'in mutlaka fethedilmesinin ve İslam hükmü altında olmasının bir dini vecibe gereği olduğu tezini sunmuştur. Çünkü iddiaya göre İslam, kendi dışında bir dini kültürel alan tanımamaktadır. Bu sebeple İslam tarihi, "ötekini ve dini" tahakküm altına almadan ibarettir. Günümüzde çokça kullanılan cihat kavramı, militan bir ideolojinin temelini oluştururken, Sosyal hayata taşındığında ise bir "kutsal savaş" halini almaktadır. Lewis'e göre modern zamanın cihat kavramı, dünyayı tahakküm altına alma ideolojisi olduğunu savunmaktadır. Lewis'in iddiaları ve tezleri, İslam'ın temel öğretileri ve tarihi bağlamında tamamen çeliştiği de açıktır. (Kalın, 2016, ss. 414–415)

Lewis dâru'l harb ve dâru'l islam arasında çatışmayı ön plana çıkartırken, dâru'l sulh ve dâru'l ahd gibi kavramları önemsiz, araçsal ve arızı olarak bahsetmektedir. Halbuki bu kavramlar, Müslüman devletlerin gayr-i müslim olan devletler ile yapılan anlaşmalara atıfta bulunur ve bunların belirli anlaşma çerçevesinde barış içerisinde yaşayabileceğini göstermektedir. Tarih, Müslüman ve Hıristiyan devletlerin birbirleriyle siyasi ve askeri şartlara göre, hem savaşır hem de barış içerisinde yaşamış olduklarını göstermiştir. Savaşı mutlak hale getirip, İslam'ın bir dayatması gibi göstermek , tarihi gerçekleri yansıtmak yerine kendi yalan gündemlerini ele vermektedir. (Kalın, 2016, s. 415)

Bernard Lewis'in dikkat çektiği bir diğer nokta, Alman gazetesi olan "die Welt"e verdiği röportajdır. Ona göre Demografik durum aynı şekilde devam ederse yüzyılın sonuna kadar Avrupa'ya İslam hakim olacaktır. Avrupa, Batı Arap Dünyasının bir parçası haline gelecektir. ("Europa wird islamisch", 2006) Diğer bir ifadesi de:" çoğu Müslüman fundamentalist değildir ve çoğu fundamentalist de terörist değildir ama günümüz teröristlerinin çoğu Müslüman'dır". Aslında burada da

İslam'ın bir terör dini olduğunu ima etmiştir. (Tekin, 2017, s. 108) Bu gibi tezler bir çok entelektüeller tarafından ortaya atılmış ve “efsane” olmaktan çıkıp “gerçekleşmiş” gibi görünen kehanetlerdir. (Buehler, 2014, s. 130)

İslamofobin'in en etkili dönüm noktası 11 Eylül'dür. Yeni gelişmeleri beraberinde getiren bu durum İslamofobi anlayışını değiştirmiş, kavrama daha fazla anlam yükleyerek günümüze kadar gelmiştir. Müslümanların üzerinde büyük bir etki bırakan bu olay daha sonra bir başlık altında incelenecektir.

Zikredilen olaylar haricinde bir çok olay da meydana gelmiştir. Bunlardan bazıları : (2004) Theo Van Gogh Cinayeti; (2004) Madrid bombalama eylemi; (2005) Londra Bombalama eylemleri; (2005) Paris Banliyö eylemleri; (2006) Danimarka karikatür krizi; (2009) minare yasağı krizi – İsviçre; (2010) İran nükleer enerji krizi; (2011) Kur'an kursunda Hoca tarafından dövülen çocuklar hakkında çıkan kriz – İngiltere; (2011) Rahip tarafından yakılan Kur'an – İngiltere; (2011) Burqa'nın yasaklanması- Fransa; (2014-2015) PEGİDA eylemleri- Almanya; (2015) Charlie Hebdo Katliamı – Fransa . (F. Akdemir, 2017, s. 3032); (2023) muhtelif ülkelerde protesto amaçlı yakılan Kur'anlar; artan Camii saldırıları vb.

Meydana gelen bu tarz olaylar, aslında Kıta'da İslam ile alakalı algıların karmaşıklığını göstermektedir. Müslüman olduğunu iddia eden kişilerin terör olayları ile İslamofobi adı altında İslam düşmanlığı yapan kişiler birbirini bir kısır döngü içerisinde tetiklemektedir. Bu tür terör eylemleri radikal kişiler tarafından gerçekleştirilirken, tüm Müslüman toplulukları dahilmiş gibi lanse edilmektedir. Bu da Avrupalı Müslümanların hayatlarının giderek zorlaşmasına neden olmaktadır. Sonuç itibarıyla olaylara topluca bakıldığında, Müslüman toplumuna ve İslam'a yönelik algıların ve politikaların şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Olayların her biri, İslam ve hassaten İslamofobi bağlamında çalışmaların arttırılması gerektiği izlenimini uyandırmaktadır.

1.3.1 Eylül Saldırıları

Dünya artık iletişim zinciri sayesinde küçük bir köy haline gelmiştir. İnsanların birbirlerinden haberdar olması çok basit ve hızlı bir hal almıştır. Bu nedenle bir yerdeki terör eylemi dünyanın diğer ucundaki insanların haberdar olmasına ve tüm dünyada etkili olmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla 11 Eylül olayları sadece Washington’u ve New York’u değil tüm dünyayı ilgilendiren küresel bir terör olayı olmuştur. Bu olay dünya düzenini değiştirecek ve 21 yy. dünyasına yön verecek şekilde bir etken niteliğe sahiptir. (Temizel, 2011, s. 330)

11 Eylül 2001 tarihinde teröristler tarafınca dört Amerikan yolcu uçağı kaçırılmıştır. Uçakların ikisi ünlü World Trade Center’a girerek İkiz kulelerin yıkılmasına sebep olmuştur. Diğer bir uçak ise Amerikan Savunma Bakanlığı’nın genel merkezi olan Pentagona girerek ciddi hasarlar açmıştır. Dördüncü uçak tahminen beyaz saraya girecekken hedefine ulaşamamıştır. Bu olayda takriben 2977 kişi hayatını kaybetmiş ve binlerce kişi de yaralanmıştır. ABD tarihinde en ölümcül terör saldırısı olarak kayıtlara geçmiştir. Saldırıları El-Kaide terör örgütü ve liderleri Usame bin Ladin tarafından düzenlendiğı iddia edilmiştir. Bu olay hem iç hem de dış güvenliğe bir tehdit olarak algılanmıştır. (Gassert, 2021)

Medya ve gazeteler 11 Eylül günü özel baskılarında ağırlıklı olarak teröristlerin saldırılarından bahsetmiştir. Medya fırtınası tek bir yönde esmiştir: o da Amerikan hükümetinin savaş saldırısına uğradığı söylemiştir. “Savaş “ söylemi, Bush’un aynı akşam Amerikan yaşam tarzının saldırı altında olduğu açıklamasıyla pekişmiştir. Açıklamalarına göre “terörizme karşı savaş” kazanılacaktır. 12 Eylül akşamı Bush sürekli bu olayın Irak ile bağlantısını olup olmadığını araştırtmıştır. Tarihçi Bernard Greiner’e göre Bush Amerika’sına yeni düşman gerekiyordu. Savunma bakanı gibi etkili kişiler Terörün en büyük kaynağının Afganistan olduğunu açıklamışlardır. Diğer yandan daha sonra ki senede Bush’un Irak’a yönelik yaptığı açıklamalar, Atom bombalarına sahip oldukları ve Amerika’nın kanıtlanmış bir tehdit altında olduğuna yöneliktir. (Gassert, 2021, s. 6,50,51)

11 Eylül olaylarından sonra bir dizi olay gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda Amerikan hükümeti “teröre karşı savaşı” bir meşru müdafaa eylemi olarak, Birleşmiş

Milletlerin Antlaşması altında, 2001’de Afganistan’a girerek “Operation Enduring Freedom” adı altında Usame bin Laden ve Al-Qaida teröristlerini barındıran Taliban rejimini devirmek için düğmeye basmış ve işgali başlatmıştır. Daha sonra ise 2003’te Irak’a “Operation İraqi Freedom” adı altında Saddam Hüseyini devirmek için girmiştir. (Nabers, 2007, s. 366) Bush bir Haçlı seferi başlattığını, bunun on yıl süreceğini, askeri, ekonomik, diplomatik ve istihbarat savaşı olacağını ve sınırlarının ve ölçüsünün belli olmayacağını ilan etmiştir. (Karagül, 2001, s. 141)

Seneler içerisinde Taliban rejimi Amerikalı güçler tarafından devrilmiştir, operasyon sırasında El-Kaide Lideri Usame bin Ladin de öldürülmüştür. Irak müdahalesinde ise Saddam Hüseyin rejimi de devrilmiş ve Saddam idam edilmiştir. Batı kamuoyunda askerlerin bölgede yaşadıkları ciddi sorunlar tematize edilirken, kendileri yarattıkları vahşetlerin büyüklüğü daha da dikkat çekicidir. ABD ordusuna göre, Ağustos 2021 sonunda birlikler geri çekildiğinde Afganistan’da 2041 Amerikan askeri ölmüştür. 2011’de ABD’nin resmen çekildiğinde Irak’ta ise 4497 ABD askeri ölmüştür. Sayıları tam olarak kaydedilmeyen sivil kayıplar ve muhaliflerin sayısı çok daha yüksektir. Irakta en az yarım Milyon; Afganistan’da ise ölü sayısının 2019’da 100.000’i aşmış olması muhtemeldir. Bölgeye demokrasi götürmek için intikal edip, barbarları hizaya getirmeyi hedefleyenler, oraya demokrasi haricinde her şeyi götürmüştür. (Gassert, 2021, s. 10)

Bu operasyonlarla diğer bir anlamı barış olan İslam kavramı, artık dünyaya Terörizm ile eşdeğer olarak resmedilmiştir. Hem Amerika’da hem de Amerika dışında yüzlerce kişi tutuklanmıştır. Savaş haricinde bir çok masum insan, insan haklarından mahrum bırakılarak, adil yargılanma şöyle dursun Abu Ghurayb veya Guantanamo gibi hapishanelerde insanlık dışı işkence görmüştür. Şüphelilerin tarafsız mahkemede suçları veya suçsuzlukları araştırılacağına, kendilerini koruma amaçlı tasfiye edilmişlerdir. (Göknel, 2015b, s. 14) Bu hapishanelerde yaşananlar medya aracılığı ile geniş bir kitleye ulaşmıştır. Teröristlikle suçlanan Müslümanlar şiddetle ve dini fanatizm ile ilişkilendirildiğinden, İslam’a ve Müslümanlara yönelik ön yargılarını arttırmıştır.

Bu konuda İslamofobi'yi açıklamak için Oya Akgönelç bir analiz yapmıştır; buna göre Batı'nın yeni kolonileştirme ve sömürge edinme arzusu ve çabaları, İslamofobi üzerinden çatışma ortamını hazırlamaktadır ve aynı zamanda kendi toplumunu psikolojik olarak hazırlayarak, üçüncü kolonileşmenin önünü yavaş yavaş açmaktadır. Bu dönemde farklı tezahürleri ile ortaya çıkan İslamofobi, postmodern kolonileştirme dönemine meşruiyet sağlayan ciddi bir kavrama dönüşmüştür. Akgönelç'e göre Müslüman dünyasında üç zenginlik vardır. Batılı ülkelerin artan yaşlı problemleri ve doğurganlığın azalmasına nazaran, Müslüman insanların fazlalığı ve genç nüfusunun çokluğu bir zenginliktir. Diğer yandan Petrol, uranyum, doğalgaz ve kıymetli taşlar gibi yer altı ve su kaynaklarının büyük bir oranla Müslüman ülkelerinin elinde olmasıdır. Üçüncü zenginlik ise manevi değerlerin ve kültürün hala korunulabildiği ve uygulanıyor olabilmesidir. Bu zenginlikler kışkırtıcı ve cazip olacak ki, saldırgan bir politikaya davetiye çıkarsın. Dolayısıyla bu bağlamda İslamofobi'nin özünü teşkil eden ve kışkırtıcı etken haline getirebilen bu zenginliklerdir. (2011, s. 20)

Batı ve Amerika siyasetine terörizm ile meşruluk getirmiş ve operasyonlarını gerekçelendirmişken, Müslümanlar Saddam'ın şahsına mahkum edilmiştir. Bu süreçte geleneksel dini anlayışın Afganistan ve Irakta maruz kaldığı müdahaleler neticesinde varlığını sürdüren dini gerçeklik yeniden şekillenmiştir. Buna göre El-Kaide terör örgütünün eylemleri ile Selefilik kavramı daha sık kullanılmaya başlanmıştır. Yeniden şekillenmiş köktencilik, saf bir İslam'ı hedefleyen Batı'ya olan muhalefeti ekseriyetle dinsel terminolojiyle açıklayan, Batı ile ortak bir zemini tamamıyla reddeden, Batı'dan kopmak için İslam toplumunun bir arada olmasını ve güçlenmesini öngören bir öğretilerdir. Siyasal İslam'dan farklı olarak, daha çok kültürel olan bu akım, toplumu tamamen İslamileştirmeyi ve rasyonel arayışların yerine kendini sadece imana bırakmasını istemektedir. (E. Akdemir, 2009, s. 2)

Terör örgütleri selefilik'in siyasi, düşünsel ve silahlı bir temsilcileri olmuşlardır. Selefilik siyasallaştırılan bir harekettir. Kendi dini anlayışları dışında kimsenin görüşünü kabul etmeyip, Müslümanları ve diğer din mensuplarını tekfir etmekte olan bu örgütler, diğer dinlere mensup olan kişilerin kadınlarını cariye olarak görüp, demokrasi, insan hakları, dini inanç özgürlüğünü de reddetmektedirler. (F. Akdemir,

2017, s. 3041) Ayetleri ve Hadisleri yoruma başvurmadan olduğu gibi kabul eden Selefiler, akıl ve bilim ile yapılan yorumlara karşı çıkmaktadırlar. Bu zamana uygun olarak yapılan fetvalar ve yorumlar, dinden uzaklaşma olarak görülmektedir. (Kaya, 2016, ss. 93–94) Özellikle Nass'ta geçen Cihat, Mürted ve kital kavramlarının parçacı, literal ve ayetlerin iniş sebeplerini iyi anlamadan yapılan kendi yorumları, selefi anlayışı şiddete meyilli kılmaktadır. Kital ayetleri'nin indiği tarihsel döneminden ve anlamlarından koparılarak savaşa eğilimli bir sonuca varılmıştır. (F. Akdemir, 2017, s. 3038) Dolayısıyla ideolojik bağlamda olan fikir, düşünce ve inanç sistemlerini referans olarak kullanan bu örgütler, eylemlerine ve hedeflerine meşruiyet kazandırmaya çalışmaktadırlar. (Kaya, 2016, s. 95)

El-Kaide'nin ve diğer terör örgütlerinin cihatçı yorumları, günümüzde de terör örgütü denilince sık akla gelen şehit olma veya canını din adına feda etme anlayışını barındırmaktadır. Bu doğrultuda Müslüman'ın bedeni yok olsa da, ona şehitlik makamı ve cennet vaat edilmektedir. Ancak İslam hem intiharı hem de başka cana kıymayı şiddetle yasaklamaktadır. Kasıtlı intihar terör eylemlerinde suçsuz bir çok insan canından, sevdiklerinden ve malından olmaktadır. Bu durum ise İslam'ın kabul etmediği bir durumdur. Çünkü Kur'an'da kasıtlı ve haksız yere insan öldürmek şu şekilde açıklanmaktadır : “ Her kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur”. (Albayrak, 2004, s. 300) İslam barışı, adaleti, güvenliği ve sosyal düzeni öncelemektedir, savaş, şiddet ve kargaşayı çirkin sayıp onaylamamaktadır. Terör ise en genel tanımı ile önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmak için planlı bir şekilde şiddet unsurunu kullanan örgütlenmiş bir grup veya partidir. Terör, topluma korku aşılama, güveni yok etmeyi, sosyal hayatın düzenini yok etmeyi ve kargaşa yaratmayı amaçlamaktadır. Diğer yandan İslam ise paradoksal bir yapıda olup sosyal hayatı düzenlemektedir. Örneğin, toplumda bireylerin birbirlerini kandırmamalarını, aldatmamalarını ve birbirlerine kötülük yapmamalarını emretmiştir. Böylece toplum içerisinde güven sağlanıp korunmaktadır. (Albayrak, 2004, s. 298)

Bu bağlamda din, teologlara göre bireysel ve toplumsal barış ve esenliğin kaynağını teşkil etmektedir. Fonksiyonalist teorisyenlere göre din, toplumsal entegrasyonun temeli ve aracı olarak görülmektedir, ve gerçek insanlık toplumunu

teşvik eden evrensel bir değer olarak görmektedirler. Buna karşın, din ile şiddet birbirine uzak olgular olduğu sonucu çıkarılabilir. Çünkü biri toplumsal ve bireysel olarak barış ve esenliği hedeflerken diğeri ise, kin, nefret ve düşmanlıkla toplumsal düzeni yıkmayı amaçlamaktadır.

Küreselleşmenin etkisiyle küçülen dünyada bu olaylardan özellikle Avrupalı Müslümanlar etkilenmiştir ve hala etkisini görmeye devam etmektedir. Uluslararası Helsinki Federasyonu'nun bir raporuna göre : “ 11 Eylül'den bu yana binlerce Müslümanın sadece kişisel profillerinin belli bir kritere -ki bunların başında da İslam'a bağlı olmaları gelmektedir -uyması sebebiyle kişisel bilgileri ile alakalı taramadan geçtiklerini; ev aramaları, sorgulamalar ve tutuklamaya maruz bıraktıklarını” belirtmektedir. Siyasi sadakat ölçme üzerine inşa edilmiş bir ayrımcılığı Almanya'nın Baden- Württemberg eyaletinden gelmiştir. Burada Müslüman göçmenlere şu hususlar tespit edilmesi için sorular yöneltilmiştir.

:Alman tabiiyet kanunu uyarınca başvuru sahibinin liberal-demokratik değerleri resmen “kabul etmiş olması”nın onun “gerçek kanaatleri” ile uyuşup uyuşmadığı. Görücü usulü evliliği, (homofobi) yabancı korkusunu, ataerkilliği, peçeyi ve terörü emretmek veya reddetmek gibi tüm sorular liberal demokrasi ile belli bir İslam fikri arasındaki ikili zıtlığa bağlı olarak formüle edilmiştir. (Mesela 23 no'lu soru: “11 Eylül'de New York ve 4 Mart'ta Madrid'e yapılan saldırıları duydunuz. Size göre bu saldırganlar terörist mi yoksa hürriyet savaşçıları mıdır?”) (Esposito ve Kalın, 2015, ss. 46–47)

Genel çerçevede İslamofobi fanatizm ile alakası olmayan ılımlı İslam anlayışına sahip olan Müslümanları evcilleştirme ve angaje etme yöntemi olarak kullanılmaktadır. -Terörist değiliz ve batının değerleri ile ilgili bir problemimiz yoktur-, savunmalarına mahkum edilmektedir, ve daha ötesinde “ Benim Batılı değerlerim ile uyumlu ol” stratejisi kullanılmaktadır. (Evkuran, 2011, s. 208)

1.4. Günümüzde İslamofobi

Demokratik bir toplumun temel değerleri arasında, tüm insanların eşitliği ve üyelerin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünün korunması yer almaktadır. Bu ilkeler farklı etnik, dini, kültürel veya sosyal geçmişlere sahip bireylerin ve grupların mümkün olduğunca korkusuz bir birlikte yaşamı sağlamalıdır. Sosyal grupların üyelerini aşağılayan ve dışlayan insanlık dışı tutumlar ve davranışlar, eşitsizliği meşrulaştırdıkları grupların ve üyelerin bütünlüğünü sorguladıkları için eşitlik normu ve değer kavramıyla çelişmektedir. Bu süreçte, merkezi sosyal gelişmeler eşitsizlik ideolojilerinin savunulmasını etkilemektedir ve bu da uzun vadede sosyal eşitsizliği pekiştirebilmektedir. (Groß, Zick ve Krause, 2012) Bu bağlamda İslam ile ilgili çekinceler ve korkular, Müslüman bir aile geçmişine sahip kişilere yönelik kapsamlı, ayrımcı bir reddetme tutumuna dönüşebilir ve bu durum özellikle son senelerde “İslamofobi” kavramı altında tematize edilmektedir. Terimden anlaşıldığı üzere İslam’a yönelik duyulan korkuları değil, daha ziyade İslam’a ve onun gerçek ya da varsayılan mensuplarına yönelik negatif stereotipik tutumlardır. İslamofobik tutum kendini Müslüman kökenli kişilere yönelik sözlü aşağılama ve kötüleme, yapısal ayrımcılık ve hatta fiziksel şiddet şeklinde ifade edebilmektedir. Dar anlamda bakıldığında, dini ayrımcılığın aksine bu ayrımcılık bireysel inanç ve kişisel dini pratiklere odaklanan, İslamofobi, kökenleri veya grup üyeliği nedeniyle insanlara yönelik damgalayıcı atıflarla kendini göstermektedir. Dolayısıyla kendini Müslüman olarak tanımlamayan, fakat adları veya aile geçmişleri nedeniyle İslam’la bir şekilde ilişkilendirilen insanları da etkilemektedir. Bireysellikten uzaklaştırıcı kişiliksizleştirici bakış açısında, insanların biyolojik veya kültürel olarak tanımlanmış “köken grubu“ (Herkunftsgruppe) temsilcilerine daha az değiştirilebilir örnekler olarak indirgenmesi ile ırkçı stereotiplerle benzerlik vardır. Bu sebeple, İslamofobi zaman zaman “kültürel ırkçılığın” bir türü olarak adlandırılmaktadır. (Bielefeldt, 2010, ss. 188–189) Bu bağlamda özellikle Ukrayna-Rusya savaşı ile meydana gelen yeni Mülteci akımında *European Islamophobia Report 2022*’ye göre “Racial Profile”de ciddi artış olduğunu ve belirginleşmeye başladığını ortaya koymaktadır. (Ahmad, 2023, s. 270)

“İnsan düşmanlığı” (*Menschenfeindlichkeit*) bireylerin ve grupların eşitsizliğini belirleyip meşrulaştırmaktadır, bu da dışlanmayı olası hale getirmektedir. “İnsan düşmanlığı” kavramı gruplar arası ilişkiyi ifade eder ve bireyler arası bir düşmanlık ilişkisi değildir. Sosyolog Wilhelm Heitmeyer’in geliştirdiği “Grup odaklı insan düşmanlığı sendromu ” (*Gruppenbezogene Menschenfeindlichkeit- GMF-syndrom*) kavramına göre, Alman toplumundaki zayıf gruplara mensup insanlara yönelik stereotipleri, önyargıları ve ayrımcılıkları içerir, kısacası bu grupların değersizleştirilmesini kapsamaktadır. Bu kavramın belirgin özelliği kapsayıcılığıdır. Bir yandan, değersizleştirme, negatif stereotipleri, bilişsel olarak şekillendirilmiş önyargıları, diğer yandan duygusal sosyal mesafeyi veya yabancı bir gruba zarar verme niyetini kapsamaktadır. GMF- sendromunun’un unsurları değersizleştirmeler birbirleriyle ilişkilidir ve grupların eşitsizliğinin toplumu belirlediği ve bunun da “iyi olduğu” genel ideoloji tarafından tanımlanan ortak bir çekirdeğe sahiptir. Bir kişinin, belirli bir gruba yönelik değersizleştirilmesine onay verdiğinde, diğer zayıf grupları da aşağılamaya ve ayrımcılık yapmaya daha yüksek bir olasılıkla eğilim göstermektedir. Heitmeyer, GMF- sendromunun sadece siyasi yelpazenin aşırı uçlarından yer alan bir olgu olmadığını, Alman toplumunda geniş çapta paylaşılan bir görüş modelini yansıtmaktadır. (Groß ve diğerleri, 2012)

Grup odaklı insan düşmanlığının doğrudan etkileri olduğu gibi, hem failler hem de tüm toplum için olumsuz sonuçları vardır. Değersizleştirilen ve dışlanan mağdurların psikolojik ve fiziksel refahlarını etkilemektedir, strese, mutsuzluğa ve bu nedenle de hastalıklara maruz kalmaktadırlar. Yılgınlık/ Benzginliğe (*frustration*) sebep olan ve mağdurların geri çekilmelerine ve kendi kendini gerçekleştiren “kehanetlere” ve stereotiplere uyum sağlamalarına neden olabilmektedir. Bunun sonuçları, eğitim fırsatlarında, iş piyasasında, konut arayışlarında, sağlık ve beslenme erişiminde, siyasi ve sosyal etki ve katılım imkanlarında ve haklarında somut dezavantajlarındandır. En kötü durumlarda, mağdurlar fiziksel tehdit ve şiddete maruz kalmaktadırlar, bu da kendini nefret suçlarında göstermektedir; Nasyonal Sosyalist Yeraltı (NSU) cinayetlerinde olduğu gibi büyük ölçüde sorunlara yol açabilmektedir. (Küpper, 2016, s. 29)

Bu bağlamda Müslümanların, Hıristiyanlıkla etkilenmiş bir seküler topluma entegrasyonu söz konusu olduğunda bahsedilen mekanizmanın etkili olduğu görülmektedir. Söz gelimi misafir işçilerin Avrupa'ya göçleri ile dini inançları belirleyici bir rol oynamamış olsa da, entegrasyon tartışmaları başladığında çoğunluk toplumunda kültürel ve dini bir gerilim hattı algısı yavaş yavaş oluşmuştur. Müslümanların entegrasyonu ile ilgili konularda kamuoyu tartışmaları, daha önce dini farklılıkların göz ardı edildiği alanlarda dahi önyargıların arttığı gözlemlenmiştir. Özellikle İslam'ın bağdaştırıldığı “Terörizm”, haberlerin farklılık algısını daha da yoğunlaştırdığı varsayılmaktadır, ancak İslamofobik tutumların açıklanmasında terör tehdidini oldukça ikincil bir rol oynamaktadır. Genel olarak yabancı düşmanlığına dair genel önyargıların, çoğunluk ve azınlık arasındaki kültürel ve dinsel gerilimlerin bir sonucu olarak somutlaşması mantığına göre, tarafların temel norm ve değer anlayışları çerçevesinde dönen çatışmaların daha önemli olması gerekmektedir. Bu çatışma tarafları genel olarak kendi kültürel ve dinsel görüşlerini koruma amacındadırlar. Modern ve açık toplumlarda düzenlenmiş bir çatışma çözümü sürecinde genellikle bir anlaşma ile müzakere edilir, sonucun elde edilip edilemeyeceği Albert Hirschmann'ın bölünebilir veya bölünemez bir çatışma olarak kabul edilip edilmemesine bağlıdır. Eğer çatışmanın merkezinde bir “ya-ya da ilkesi “ (Entweder-Oder Prinzip) sorusu varsa, taraflar arası anlaşma çok daha zor olacaktır. Özellikle, kimlik problemleri hakkında karar vermenin “ya-ya da” ilkesi etrafında şekillendiği çatışmalar hızla tehdit olarak algılanmaktadır. Bu durumda tarafların uyumsuz olup olmaması da çok önemli değildir, sadece bu şekilde algılanmaları yeterlidir. Bu durumlarda, nesnel bir tartışma neredeyse imkansız hale gelir ve tehdit duygularını uyandırma olasılığı önemli ölçüde artar. Jörg Stolz'un yabancı düşmanlığı sosyolojisine ilişkin teorik analizlerinde açıkladığı gibi, bu tehdit duyguları önyargıların temelini oluşturabilir; önyargılar, diğer şeyleri yanı sıra, kültür, topluluk ve sosyal barışa yönelik bir tehdit algılandığında da ortaya çıkmaktadır. Bu durum, İslam'ın ev sahibi Alman toplumuna entegrasyonu sürecinde temel pozisyonlara yönelik algılanan bir tehdidin çoğunluk nüfusta İslamofobik tutumları teşvik edebileceği varsayımına yol açmaktadır. (Leibold, 2010, ss. 150–151)

1960'lerden sonra Avrupa'ya ucuz iş gücü olarak muhtelif ülkelere çalışmak üzere giden Müslümanlar, bu ülkelerinin kalkınmasında ciddi katkı sağlamışlardır. Artık Batı'da uzun yıllardır yaşayan Müslümanlar Avrupa toplumunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Yetişen üçüncü kuşağın bir çoğunun iş dünyası, sanat, kültür ve politika gibi bir çok alanlarda başarıları ön plana çıkmaktadır ve toplumda söz hakkına sahiptir. Avrupa toplumunun kültürü, dini dili ile yetişmiş gençler entegrasyonun hangi aşamasındadır ? Avrupa'nın veya konumuz bağlamında Almanya'nın beklentisi nedir ? Söz konusu olan tamamıyla asimilasyon mudur? Bu konu da toplumun da kafası karışıktır. Bugün İslam'ın kendisi kamuoyunda genellikle anti-liberal tutum ve uygulamalarla ilişkilendirilmektedir, özellikle liberal Müslümanlar ya liberalliklerinin ya da İslamî kimliklerinin ciddiye alınmadığını defalarca deneyimlemek zorunda kalmıştır. İslamî kimlik, liberal tutumları ve yaşam tarzları şüpheli veya potansiyel olarak tehlikeye atılmış gibi görünmektedir, Sanki Dini geçmişlerinin bir sonucu olarak her zaman doğal olarak otoriter düşünce ve eylemlere geri dönme tehdidi altındadırlar. İkinci durumda ise bu bireylerin artık “gerçek Müslüman” olmadıkları ile itham edilmektedirler (çoğu zaman iltifat olarak kast edilmektedir). Böyle bir tanımlama ironik olarak liberal Müslümanlara gelenekçi ve fundamentalist çevrelerden yönetilen suçlamalarla çakışmaktadır. Başka bir deyişle: Liberal Müslümanlar (benzer bir şey ılımlı muhafazakarlar için de söylenebilir) ya “gerçek”, sözde militan bir İslam'ın ön planında yer alırlar ya da İslam'dan oldukça uzak olarak kabul edilmektedirler. Bu durumun bir sonucu olarak, yıllar boyunca İslam'a dair uygun ve farklı bir bakış açısı ortaya koymak için kamuoyunda çaba sarf etmiş olan insanlar – Müslüman veya Müslüman olmayanlar- argümanlarının etkili olmadığı düşüncesiyle vazgeçme eğiliminde olabilmektedirler. Geriye sıklıkla pes etme veya kızgınlık kalabilmektedir. (Bielefeldt, 2010, ss. 181–182)

Diğer yandan stereotipler ve İslam düşmanlığı imgelerinde daha önce de bahsedilen “ters yansıtma kompleksi” vardır. Burada kişinin veya bir grubun kendisini tanımlamadığı veya tanımlamak istemediği tüm nitelikler “ötekilere” atfedilmektedir. Daha önce bunun Batı'nın Müslümanlara uyguladığından bahsedilmiştir. Aynı durum Radikal Müslümanların Batılılara karşı uyguladığı bir komplekstir. Buradaki stereotipler yine öncelikle Müslümanlar ve öyle algılananlar hakkında genelleyci

ifadeleri hedeflerken, düşman stereotiplerin odak noktası olan akut tehdit senaryoları yaratmaktadır. Bu senaryolar örneğin “Müslüman paralel toplumlar”, “İslamlaşma” ve “kültürel yabancılaşma” gibi yaygın anlatılarda (Narrative) ortaya çıkmaktadır. Ancak bu anlatıların bir de diğer tarafı vardır. Düşman imgesinin yanında Kurban/Mağdur imgesinin kullanılmaktadır. Bu anlatımı özellikle Radikal (veya İslamist) Müslüman gruplar stratejik olarak kullanmaktadırlar. Müslümanlara karşı Batı’nın iddia edilen sözde düşmanlığını kanıtlamak için anti-Müslüman ırkçılığını araçsallaştırmaktadırlar. Kendi Cemaatlerinde ki vaazlar haricinde bu tarz radikal gruplar, Facebook, Instagram, Tik-Tok, Youtube gibi Sosyal Medya kanallarını gençlerin zihinlerini bulandırmak için çok etkili kullanmaktadırlar. Bu kanallar uç ve radikal bir İslam’ı temsil ettiği için “online prevention” eğitimleri, insanları bilgilendirmek ve insanlarda farkındalık uyandırmak amaçlı verilmektedir. Radikal gruplar Müslümanlara yönelik basmakalıp tasvirleri kendi amaçlarına kullanarak, Alman toplumuna karşı kışkırtmaktadırlar. Çeşitli kurgu araçları ile genelleştirilmiş bir tehdit senaryosu oluşturulmakta, buna göre tek tip olarak kurgulanmış bir İslamî kimlik ve yaşam biçimi bastırılmakta ve “onlar bize karşı” şeklinde ikilemlenmiş bir dünya görüşü yaratılmaktadır. Kurban- fail analogileri bu suçlamayı güçlendirmeye ve duygusallaştırmaya hizmet etmektedir. Bu tür yorumlar özellikle Müslümanlara yönelik ayrımcılık ve ötekileştirmeye ilişkin deneyimlerle ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla genç ve daha az istikrarlı insanlar, sunulan basit gerekçelere ve varsayılan kendini ayırıştırma stratejilerine kanma riski altındadır. (Benbrahim ve diğerleri, 2023, s. 27,42) Bu ideoloji iki tarafa da zanni özellikler ve nitelikler atfetmektedir. Bu şekilde iki tarafın karşısında “homojen yapıda” olduğu algılanan bir “öteki” durmaktadır.

Ayrıca “Avrupa İslam’ı” da Batı dünyasında son zamanlarda tartışma konusu olan bir kavramdır. 11 Eylül hadisesinden sonra, Avrupa ülkelerinde siyasi ve teopolitik bir proje olarak öne çıkmaktadır. Örneğin Almanya İslam’ı Fransa İslam’ı vb. Farklı İslam Projeleri arasında bu muhtelif ülkelerin kendi şartlarına göre değişebilmektedir, fakat meselenin özü aynıdır. Bu ise revizyonist bir anlayışı benimseyerek İslam’ın batıya “entegre” edilmesinin sağlanması amaçlanmıştır. (Hıdır, 2022, s. 117) Bu konuya yönelik Almanya’daki İbn Rushd- Göethe Camiisi’nin topluluğu örnek verilebilir.

Görsel İslam ve Çeşitlilik Başvuru Merkezi

Bu Topluluk özellikle eşcinsellerin Müslümanlar tarafından baskılandığını ima ederek, eşcinselleri desteklemektedir. Diğer yandan Eşitlikçi olduklarını ifade ederek, Erkek ve Kadınların eşit olduklarını bu nedenle bu toplulukta kadınlar ezan okuyup imamlık yapabilmekte ve Cuma hutbelerinde vaaz verebilmektedir. Namaz kılarken kadınlar tesettürsüz ve erkekler ile aynı safta namaz kılabilirlerdir. Bu Reformist görüşlere sahip camiinin en önde gelen hedefleri Nassı günümüzdeki şartlara göre anlayıp, günümüze göre yorumlamaktır. İslam reformu ile İslam'a akılcı yaklaşım Müslümanları bir çatı altında birleştirmektir. Bu durum, dinin bireysel haklar ve modern değerler ile nasıl uyum sağlayabileceği konusunda önemli bir tartışma başlatmıştır. Klasik Ehli-Sünnet inancı ve topluluğunda bu uygulamalar tabu olarak kabul edilirken, eşcinsel ve cinsiyetçi konularında yeni bir soluk getirmeye çalışmıştır. Bu tür açık fikirlilik inanç sistemlerinin evrimi ve sosyal değişimle nasıl entegre olabileceğine dair içgörüler sunmaktadır. ("İbn Rushd – Goethe Moschee – Berlin", y.y.) Uzun süre tehdit mesajları alan bu camii son terör tehdidinin ardından 18. Ekim 2023'te kapatılmıştır. ("Berlin: Ibn Rushd-Goethe-Moschee nach Morddrohungen weiterhin geschlossen", y.y.) Sonuç itibarıyla İbn Rushd Goethe Camiisi, İslam'ın modernleşme sürecinde karşılaştığı zorluklar ışığında fırsatlar ve çözüm yolları ortaya koymaya çalışmıştır.

İslamofobi'nin ulaştığı bir diğer nokta Camii'ler de radikal konuşma yapılmasının korkusudur. Örneğin 2004'te İspanyada imamların hutbeleri kontrolünü sağlayacak teklif kabul edilmiştir. Daha sonra İspanya, Fransa ve Hollanda da imamları sınır dışı etme uygulamaları başlatılmıştır. (Esposito ve Kalın, 2015, s. 80) Almanya'da ise DİTİB'in imamları sorun teşkil etmektedir. Hutbelerde sadece dini değil aynı zamanda Politik konuşma yapılması, Erdoğan'ın Almanya'ya uzanan kolu olduğu söylentisi gibi bir çok itham mevcuttur. Fakat DİTİB imamlarının sosyo-kültürel olarak Almanya'ya uyumlu olup alman değerlerini temsil edebilmesi için artık peyder pey İmamlar DİTİB sorumluluğunda Alman Üniversitelerinde tamamen

Türkiye’den İmamların gönderilmemesi hedeflenmek üzere yetiştirilecektir. (“DİTİB hebt İmam-Ausbildung auf neue Stufe und leitet neue Ära ein”, 2023)

Bugün İslamofobi’nin en çok yansıtıldığı Camii’lerin yanı sıra Müslüman Kadınların tesettürü ve bunun özelinde başörtüleri yer almaktadır. Baskılanmış ve geri kalmışlığın sembolü olan başörtüsü, din özgürlüğü olan Batı’da uzun süre tartışmalara sebep olmuştur. Örtünmenin okullarda öğrencilere serbest olup öğretmenlere yasaklanması Almanya’da uzun süre devam etmiştir. 1998’de Baden-Württemberg milletvekili, Stuttgart’ta bir okulda bir Müslüman öğretmenin örtülü olduğu gerekçesiyle işe almama kararını desteklemiştir. Bu vekil, Başörtüsünün bir dini gereklilik olmasından ziyade, bunun bir siyasi bir sembol olduğunu ifade etmiştir. O zamandan beri Hicab’ın meşruluğu tartışmaları özellikle öğretmenler için ciddi polemige sebep olmuştur. 2003’te yediden fazla Alman eyaleti, federal Anayasa Mahkemesi tarafından verilen karara dayanarak öğretmenlerin başörtüsü takmasını yasaklayan kanunu desteklediklerini açıklamıştır. 2004’ sonlarına doğru Berlin bölgesel hükümeti, memurların dini sembolleri kullanmasını yasakladı. Baden-Württemberg ise eyaleti başörtüsünü öğretmenlere yasaklayan ilk eyalet olmuştur. On altı eyaletten Bayern ve Niedersachsen ve diğer beşi (Baden-Württemberg, Berlin, Bremen, Hessen, Nordrhein-Westphalen, **Saarland**) bu yasaklamayı uygulamaya gitmiştir. Bununla birlikte, bu yasağın önüne bir engel çıkmıştır. 2006’da Baden-Württemberg eyaletinin kabul ettiği başörtüsü yasağı Hıristiyan rahibeler devlet okullarında başları örtülü öğretmenlik yapabildikleri için Müslümanlara karşı ayrımcılık olacağı gerekçesi ile reddedildi. (Esposito ve Kalın, 2015, s. 79) Daha sonra veriler bağlamında değinileceği üzere, Kadınlar İslam’i bir simge taşıdıkları için, Radikallerin ve Irkçıların fiziksel veya sözlü tacizine maruz kalmaktadırlar.

Witten- Herdecke Üniversitesi tarafından yapılan “İş dünyasında Başörtülü Kadınlara yönelik ayrımcılık” araştırmasında, işverenlerin yarısından fazlasının başörtüsü takan kadınları işe almayı açıkça reddettiğini ortaya koymuştur. Ayrıca aynı araştırmaya göre, Müslümanlara yönelik ayrımcılık çalışanlar tarafından genellikle gerçek bir ayrımcılık biçimi olarak görülmemektedir. Suçlanan çalışanlar genellikle reddedilmelerinin başörtüsüyle ilgili olduğunu açıkça vurgularken, bu ayrımcılığının dini boyutunu vurguladığını da belirtmektedirler. Müslüman kadınlara yönelik

ayrımcılık iş piyasasına, özel sektöre kamu sektörüne erişimi ve çalışma hayatını çok etkilemektedir. Araştırmalar, başörtüsü takan iş adaylarının, nitelikleri ne olursa olsun, genellikle mülakata bile davet edilmediğini göstermektedir. Linz Üniversitesi tarafından yakın zamanda yapılan bir araştırmada, aynı özgeçmişe sahip ancak farklı başvuru fotoğraflarına ve isimlere sahip 1500'den fazla aday Almanya'daki çeşitli şirketlere gönderilmiştir. İsimleri Almanca olan katılımcıların 18%i mülakata davet edilirken, isimleri Türkçe olan katılımcıların sadece 13%'ü mülakata davet edilmiştir. Başvuru fotoğrafında başörtüsü bulunan kadınların başvurularının sadece 3% mülakata davet edilmiştir. 2003 yılında sekiz federal eyalette yürürlüğe giren bir yasa, diğer çalışanları da başörtülü kadınlara karşı davranışlarında etkilemiştir. Başörtüsü, Müslüman kadınlara karşı klişeler ve önyargılar yaratma eğilimindedir, çünkü bu kadınlar siyasi olarak şiddet yanlısı ve dolayısıyla şirket içinde potansiyel sorun çıkarıcı kişiler olarak görülmektedir. Buna ek olarak, başörtüsü takan kadınlar daha aile odaklı olarak görülme eğilimindedir, bu da hamileliğe karşı önyargı ve ayrımcılığı pekiştirmektedir. Sonuç olarak iş verenler, olası ekonomik dezavantajlardan kaçınmak için başörtülü kadınları işe almama eğilimindedir ve bu durum bazı hukuki davalarda yasal olarak haklı görülmüştür.(Soliman, 2016)

Bu nedenle İslamofobi'nin yükünü İslam'ın görünür temsilcileri olarak başörtülü kadınların taşıdığı görülmektedir. Federal Ayrımcılıkla Mücadele Dairesi'nin raporu, Müslüman kadınların daha sık İslamofobik saldırıların hedefi olduğunu göstermektedir. Kuruluşun bir temsilcisine göre yine de vakaların çoğunun rapor edilmediğini söylemektedir. Araştırmacı Riem Spielhaus, Müslüman kadınlara yönelik sözlü ve fiziksel olayların daha agresif, doğrudan, tehditkar ve yıkıcı hale geldiğini gözlemlediğini ifade etmektedir. Fiziksel saldırılar arasında kadınlara tükürülmesi, başörtülerin başlarından çıkarılması, itilip kakılmaları ya da vurulmaları gibi örnekler de yer almaktadır.

Son yıllarda Müslümanlara yönelik artan çekincelerin nedenleri karmaşıktır. Özellikle Camii inşasına yönelik yerel çatışmaları, siyasi olarak da körüklenen ve istismar edilen yabancılaşma duygularını, korku ile gerileyen mahallelerdeki sosyal durum ile birleşmektedir. Okullarda, mahallelerde ve iş yerlerindeki entegrasyon sorunları, göç geçmişi olan insanlara karşı var olan önyargıyı ve kızgınlığı

pekiştirmektedir. Başörtüsü ile ilgili tartışmalarda, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi zor kazanılmış özgürleştirici kazanımların, özellikle kadınların ve kız çocuklarının zarar gördüğü, dini destekli otoriter çevre yapıları tarafından engellendiğine dair endişeler bulunmaktadır. Berlin’li genç bir Kadın olan Hatun Sürücü’nün öldürülmesinden sonra, Almanya’da “namus” adına zorla evlendirmeler ve şiddet hakkında başlayan kamuoyu tartışması, bu tür endişelere daha da ivme kazanmıştır. Etik gibi okullardaki derslerinde sürekli değinilen “namus” ve “namus cinayetleri” konuları detaylı olarak ele alınmaktadır. İslam dünyasında Muhammed karikatürlerine karşı açıkça kontrollü bir militan öfkenin televizyon görüntüleri, İslam’ın varlığının Batı toplumlarının liberal kültürünü, düşünce özgürlüğünü zayıflatabileceği korkusunu uyandırmıştır. Bu korku bazıları için karikatürlerin yayınlanmasını liberal kendini kanıtlanmanın bir test vakası olarak stilize etmek için bir fırsat haline gelmiştir. 11 Eylül olaylarından sonra İslam tartışmalarını gölgede bırakan terörist ve şiddet korkusu tüm bunların üzerinde gezinmektedir. Allensbach Anketlerine göre katılımcıların 42% şu ifadeyi kullanmaktadır : Almanya’da çok fazla Müslüman yaşıyor. Bazen aralarında çok fazla terörist olmasından doğrudan korkuyorum”. İslam’a yönelik şüpheli yaklaşım, toplumun çeşitli kesimlerinde ve siyasi çevrelerde bulunduğu görülebilmektedir. İslam ya doğudan gelen yabancı bir din ya da öncesi dönem yaşam biçimlerinin otoriterliği olarak imajı çizilmiştir. Özellikle sağcı kesimin, muhafazakar çevrelerde İslam korkusu Müslümanların ve gayri Müslimlerin farklı doğum oranlarına atıfta bulunarak toplumun “gizli İslamlaştırılması” olarak kriz senaryoları oluşturulmaktadır. (Bielefeldt, 2010, ss. 174–175)

İrkçılar ve Aşırı sağcılar tarafından Avrupa’nın değerlerini tehdit altında göstererek Müslümanları keskin bir biçimde ötekileştirmesi sağlanmıştır. Bir çok Avrupa ülkesinde Müslümanlara yönelik psikolojik bir baskı olduğu gerçeği ortadadır. (Evkuran, 2011, s. 214) Fanatik grupların Müslümanlara ve Camii’lere saldırıları da gittikçe artmaktadır. Camii’lere domuz uzuvları bırakmak, duvarlarına hakaret, küfür mesajları yazmak, tehdit ve hakaret mektupları ve Camii’lere verilen fiziksel zararlar gittikçe artmaktadır. İbadet özgürlüğünü engellemeye çalışan bu gruplar, sadece Müslümanların değil genel olarak toplumun hoşgörü ve çeşitliliğe olan güveni de temelden sarsmaktadır. Bu durum toplumsal birlik ve dayanışma ruhunu sarsmaktadır.

Bununla beraber çeşitli radikal gruplara aşırıçılık bağlamında elverişli bir zemin bulmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, hala camilere karşı ciddi bir önlem alınmaması şaşırtıcıdır, Camilere karşı saldırılara yönelik tedbir alınması ve adaletin sağlanması önem arz etmektedir. Toplumun tüm kesimlerinin bu tür saldırılara karşı birlikte mücadele etmesi ve hoşgörü kültürünü güçlendirmesi gerekmektedir. Yetkililerin bu tür saldırıları ciddiye almadı ve failleri adalete teslim etmesi, toplumda güvenin yeniden tesis edilmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

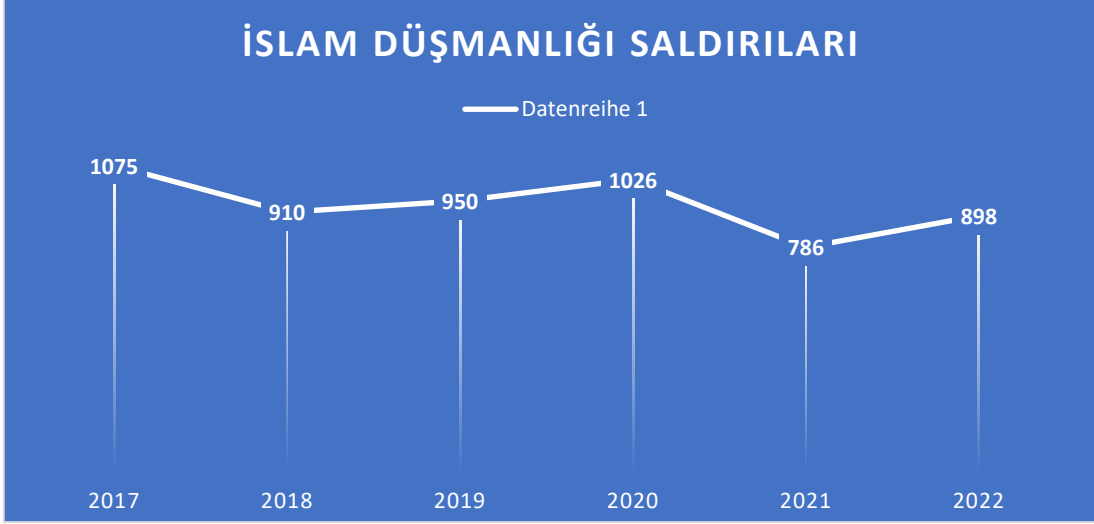

Görsel 2. Baden-Württemberg’de (Mössingen) bir Camii duvarına yazılan İslam karşıtı bir yazı

Görsel 3 Baden-Württemberg’de ((Mannheim) İslam karşıtı bir yazı

Camilere saldırıların yanı sıra Müslümanlara yönelik şiddette yapılan araştırmalara göre bir süreklilik arz etmektedir. Almanya’da Müslüman karşıtı tutumlar endişe verici ve düşündürücü bir boyuta ulaşmıştır. Buna göre tabloda görüldüğü üzere İslam karşıtı suçlar 2017’den 2022’ye kadar hep yüksek seyretmiştir. IHRC’ye (International Human Rights Commissions) göre ‘ciddi fiziksel saldırılar da dahil olmak üzere olayların çoğunun rapor edilmediğini’ belirtilmiştir. Almanya’da 2017 ila 2002 arasında kaydedilen İslam düşmanlığı saldırılarının yıllık sayısını gösteren veriler yer almaktadır. 2017 yılında 1075 olan saldırı sayısı, 2018 yılında bir miktar azalarak 910’a düşmüş, ancak 2019’da tekrar yükselerek 950’ye çıkmıştır. 2020 yılında saldırı sayısı en yüksek noktasına ulaşarak 1026’ya çıkmış, fakat 2021 yılında bir azalma gözlemlenmiştir. Bu veriler Almanya’daki İslam düşmanlığının sonucu olan saldırıların genel bir eğilimini göstermektedir fakat bu başlık altına girmeyen bir çok suçun mevcut olduğu da ortadadır. Dalgalanma ciddi oranda bir iniş

göstermediğinden, problemin kökten bir çözüm ve müdahale gerektiğine bir göstergedir.

Grafik 1 Yıllara göre İslam Karşıtı Saldırıları

<https://kompetenznetzwerk-imf.de/ueber-das-kompetenznetzwerk/zahlen-und-fakten/>

Müslüman ve İslam ırkçılığı bağlamında bir çok organizasyon ile faaliyet gösteren CLAIM, 4. Aralık 2003'te Almanya'da Müslüman karşıtı ırkçılıkta ciddi bir artış olduğu konusunda uyarıda bulunmuştur. En yeni verilere göre CLAIM, 9 Ekim – 29 Kasım 2023 döneminde 187 şiddet içeren Müslüman karşıtı saldırı, hakaret, tehdit ve ayrımcılık vakasını belgelemiştir. Olaylar, kamusal alanlarda saldırıya uğrayan aileler ve gruplar da dahil olmak üzere, bireylere veya gruplara yönelik 149'dan fazla saldırıyı içermektedir. 24 saldırı, Müslüman mezarlarına zarar vermek ve camilere saldırılar da dahil olmak üzere dini kurumlara yöneliktir. Bu da belgelenen olayların bir önceki yılın seviyesinin üzerinde olduğu anlamına gelmektedir Kaydedilen vakalar yalnızca çevrimdışı alanla ilgilidir ve internetteki nefret söylemini kapsamaktadır. (“Gewalt-volle Übergriffe, Drohungen, Diskrimi-nierungen: Zahl antimuslimischer Vorfälle bundesweit erneut gestiegen”, 2023)

İslamofobi'nin bu kadar etkili olduğu bir toplumda, Almanların fikirleri ve düşünceleri yapılan analizlerde daha iyi anlaşılmaktadır. 2006'da İslamofobi'nin daha çok fazla gündem olmadığı dönemlerde dahi, Allensbach Anketlerine göre, katılımcıların 83% İslam'ın fanatik olduğunu, 62% geriye dönük olduğunu, 71%

hoşgörüsüz olduğunu, 60% antidemokratik bir din olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların 91% İslam kelimesini duyduklarında akıllarına kadınlara karşı ciddi bir ayrımcılığın geldiğini ifade etmiştir. Elisabeth Noelle ve Thomas Petersen'in araştırmasının sonuçlarına göre: "Alman'ların İslam'a yönelik düşünceleri önceki yıllarda olumsuzdu, ancak son zamanlarda bu algılar gözle görülür derecede daha da karanlıklaşmıştır". Bielefeld Disiplinlerarası Çatışma ve Şiddet Araştırmaları Enstitüsü tarafından yürütülen uzun süreli grup düşmanlığı araştırmasının sonuçlarına göre Almanya'daki İslam imajı da kötüleşmiştir Haziran 2005'te bu çalışma kapsamında ankete katılanların yaklaşık dörtte üçü, İslam kültürünün kendilerine göre: "bizim Batı kültürümüze" uymadığını ya da en azından uyma eğiliminde olmadığını belirtmiştir. (Bielefeldt, 2010, s. 174) Yaklaşık 20 senedir yapılan çeşitli çalışmalar, Almanya'da Müslüman düşmanlığının ne kadar yaygın olduğunu ve bu negatif ortamın ne kadar kökleştiğini göstermektedir Bertelsmann Stiftung'un Dinmonitörüne göre, Almanya'da her iki kişiden biri İslam'a karşı düşmanlık beslemektedir. Bu yüksek rakam zaman içerisinde neredeyse hiç değişmemiştir. Nüfus'un 45% kendi toplumları için Müslüman bir belediye başkanını sırf dini aidiyetleri nedeniyle reddetmektedir.. Her üç kişiden biri İslam'ın uygulamasına kısıtlamalar getirilmesini istemekte ve böylece temel hak olan din özgürlüğüne karşı oy kullanmaktadır. Bunlar Müslüman karşıtı çekincelerin, hem bu çekincelerden etkilenen kişiler hem de bir bütün olarak toplum için ne kadar büyük boyutlara ulaşabileceğini gösteren sadece birkaç örnektir. Çekinceler temel hakların kısıtlanması talepleriyle el ele giderse demokrasinin temellerini sarsabilecektir. Sağ yelpazede yer alan AFD partisi, İslamofobik gündemiyle yaygın çekincelerden faydalanmayı başardı ve böylece Federal Meclis'e girmeyi başardı. Nihayetinde, 2017'den bu yana İslamofobik suçları ayrı ayrı kaydeden yıllık suç istatistikleri de Müslümanlara yönelik düşmanlığın şiddete dönüşebileceğini ve iki taraflı büyük bir güvenlik sorunu teşkil ettiğini göstermektedir. (Benbrahim ve diğerleri, 2023, s. 43)

Güncel olan Leipzig Otoriterlik Araştırması'nın 2020 yılında yayınlanan anket sonuçlarına göre, Alman nüfusunun neredeyse yarısı (46,8%) "Buradaki çok sayıda Müslüman yüzünden bazen kendi ülkemde yabancı gibi hissediyorum" ifadesine katılmıştır. Ayrıca, katılımcıların dörtte birinden fazlası (24,7%) Müslümanların

Almanya'ya göç etmelerinin yasaklanması gerektiğine inanmaktadır. Yalnızca Doğu Almanya'ya bakıldığında rakamların çok daha yüksek olduğu görülmektedir. 2022'de yapılan en son Otoriterlik Araştırmasına göre, Almanların 70,2%'si Müslümanların Almanya'ya göç etmelerinin yasaklanması gerektiği ifadesine katılırken, Almanların 79,3%'ü Müslümanların varlığı nedeniyle yabancılaşma hissetmektedir. Genel olarak, rakamlar doğu Almanya'da batı Almanya'ya kıyasla daha yüksektir. Bertelsmann Stiftung'un 2019 temsilci anketi verileri, katılımcıların sadece yaklaşık üçte birinin İslam'ın toplum için bir zenginlik olduğunu düşündüğünü ortaya koymuştur. Hatta her iki katılımcıdan biri İslam'ı bir tehdit olarak algılamıştır. İslam'a yönelik olumsuz algı biraz azalmış olsa da, anket 2021'den bu yana Alman nüfusunun genelinde nispeten yüksek bir seviyede kaldığını göstermektedir. Ankete göre, Alman nüfusunun yarısı (52%) İslam'ı bir tehdit olarak algılamaktadır. Doğu Almanların sadece 39%'u ve Batı Almanların 38%'i İslam'ı Almanya için bir zenginlik olarak görmektedir. Sonuç olarak pek çok insan İslam'ı artık bir din olarak değil, anti-demokratik ve aşırıcılık bir ideoloji olarak görmektedir. Rapora göre bunun başlıca nedeni İslam'ı ve Müslümanları neredeyse sadece olumsuz bağlamlarda daha sonra değinileceği üzere resmeden medya haberleridir. Yakın zamanda yayınlanan Almanya'da Irkçılık durum raporunda şu ifadeler yer verilmiştir: “Sinti ve Roman Müslümanlar Almanya'da en çok dışlanan azınlıklar arasındadır. Bu çerçevede, İslamofobi toplumdaki pek çok Müslüman gündelik bir gerçekliktir. (Ahmad, 2023, s. 271) Allensbach'ın başka bir çalışmasına göre “Sizce İslam bit bütün olarak mı bir tehdit veya sadece bu dinin bazı radikal taraftarları mı tehdit oluşturmaktadır?” sorusuna yanıt olarak katılımcıların üçte ikisi kendilerine göre tehdidin sadece bireysel radikallerden kaynaklandığını belirtmiştir. Yine de Noelle ve Petersen araştırmalarında “temel hissiyatın farklı olduğu” sonucuna varıyor ve insanların zihninde medeniyetler çatışmasının çoktan başladığı yönünde şüpheli bir sonuca varmaktadırlar. (Bielefeldt, 2010, s. 181)

1.5. Medyanın Yarattığı İslam Algısı

Günlük yaşantımızda Dünyayı algılama ve yorumlama şeklimizi Medya ciddi bir oranda şekillendirmektedir. Medya, bilgi akışını yöneterek ve kamuoyu oluşturarak toplumsal değer ve yargıları üzerinden derin bir etki yaratabilmektedir. Bu süreçler, bireylerin düşünce biçimlerini, davranışlarını ve toplumsal ilişkilerini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Medyanın sunmuş olduğu konular, sosyal olaylara yönelik algıları ve tepkileri şekillendirirken, aynı zamanda sosyal değişim ve adaptasyon süreçlerinde de kritik bir işlev görmektedir.

Medya'nın toplum üzerinde bilinçli veya bilinçsiz olarak yarattığı etkiyi anlamak için psikolojik mekanizmaların incelenmesi gerekmektedir. Ancak genel olarak Medya'nın psikolojik etkisi kognitif ve duygusal sistem üzerinde ki etkileşimden geçmektedir. Bu etkiler, bireylerin medya mesajlarına nasıl tepki verdiğini ve bu mesajların bireysel tutum ve davranış üzerinde nasıl kalıcı değişiklikler yaratabileceğinin anlaşılmasını sağlamaktadır. (Mathews, 2004)

Medya tarafından sunulan bilgiler, kişilerin düşünce ve karar mekanizmalarını şekillendirmektedir. Medya, belirli fikirlere, karakterlere veya olaylar bağlamında düzenli olarak tekrar eden mesajlar sunarak, belirli unsurların kişilerin zihinlerinde öne çıkmasına neden olmaktadır. Bu uygulama “priming” (zihinsel hazırlık) olarak bilinmektedir. “Zihinsel hazırlık” bireylerin bir konu veya olay hakkında daha sık düşünmelerine, dolayısıyla bu konuların zihinlerinde daha erişebilir hale gelmesine sebep olmaktadır. Örneğin, medyanın sürekli bir sağlık riskini vurgulaması, kişilerin riski ciddiye alıp sağlık davranışlarını değiştirmesine sebep olabilmektedir. (Domke, Shah ve Wackman, 1998, ss. 51–55; “Priming Theory :: Introduction to Journalism”, y.y.)

Medya'nın duygusal tepkilere sebep olabilmesi, bireylerin olaylara yönelik tutumlarını etkileyebilmektedir. Televizyon programları filmler, ve haberler gibi faktörler izleyicilerin duygusal durumlarını manipüle edebilmektedir. Örneğin Baum ve Abdel Rahman'ın “Emotional news affects social judgments independent of perceived media credibility” çalışmasında; haber kaynaklarının güvenilirliğinin, haber içeriğinin sosyal yargılar ve duygusal işleme üzerindeki etkisini nasıl etkilediği

incelemektedir. Çalışmada, çeşitli kaynaklardan gelen haberlerin, sıklıkla yanıltıcı bilgiler içermesi nedeniyle, halkın görüşlerini sosyal yargılarını şekillendirmedeki rolünü vurgulamaktadır. Çalışmanın sonucunda, haberlerin başlıklarındaki duygusal içeriğin (güvenirliliğe bakılmaksızın) katılımcıların sosyal yargılar üzerine önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Hem olumlu hem de olumsuz başlıklar, kaynak güvenirliliğinden bağımsız olarak nötr başlıklardan daha güçlü yargılara yol açmıştır. Bu çalışma, haber kaynaklarının güvenirliliğinin, sosyal yargılar ve duygusal işleme üzerindeki, duygusal içeriğin etkisini önemli ölçüde azaltmadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, haber medyası aracılığıyla duygusal manipülasyonun, kaynak güvenilir kabul edilmediğinde bile kamu algıları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceği anlaşılmaktadır. (2021, ss. 280–282)

Medya'nın etkilerini açıklama bağlamında Georg Gerbner ve arkadaşları "Kültivasyon" teorisini geliştirmişlerdir. Bu teori, medya ve özellikle televizyonun, bireylerin gerçeklik algıları üzerindeki uzun vadeli etkilerini incelemektedir. Buna göre, uzun süreli televizyon izleyicileri, gerçekte olduğundan daha tehlikeli ve şiddet dolu bir dünya algısı geliştirebilmektedir. Bu televizyon programlarında sıkça işlenen şiddet ve suç konularından kaynaklanmaktadır. Kültivasyon teorisi, seneler içerisinde farklı türler ve içeriklerin etkilerini de dahil edecek şekilde genişletilmiş ve detaylandırılmıştır. Örneğin, haber yayınlarının, gerçek suç oranlarından bağımsız olarak, suçla ilgili korkuları artırabileceği, şiddet olaylarının fazla temsil edilmesi yoluyla bu etkinin nasıl güçlendirildiği incelenmiştir. Bir örnekte, suç ve şiddet içeriğini uzun süre izleyen seyirciler, dünyayı gerçekte olduğundan daha şiddetli, daha korkutucu ve kötü bir yer olarak görmektedir. Sonucunda bu bir "Kötü Dünya Sendromu" oluşturmaktadır. 1981'de bir kongre komitesinin verdiği ifadeye göre : "Korkmuş insanlar daha bağımlı, daha kolay yönlendirilebilir ve kontrol edilebilir, aldatıcı derecede basit, güçlü, sert önlemlere ve katı duruşlara - hem politik hem de dini olarak - daha yatkındır." Bir Güvenlik vaadi ile, baskıyı bile kabul edebilir ve hatta memnuniyetle karşılayabilmektedirler. .Bu teori bir çok eleştirilere maruz kalsa da, genel olarak Kültivasyon teorisi, medya anlatılarının toplumsal normlar ve beklentileri şekillendirme gücüne vurgu yapmak, medyanın kamu algısı ve sosyal

davranış üzerindeki geniş ve ince etkiler bağlamında incelemek önem arz etmektedir. (Jamieson ve Romer, 2015, ss. 596–601)

Zikredilen teknikler kullanılan tekniklerin sadece bir kaçıdır. Medya'nın belirli teknikleri kullanarak toplum üzerinde nasıl derin bir etki yaratabildiği göz önünde bulundurulduğunda, bu gücün özellikle belirli toplulukların temsili üzerinde ne gibi sonuçlar doğurabileceğini sorgulamak kaçınılmaz hale gelmektedir. Müslümanlar, global medya tarafından sıkça ele alınan çeşitli stereotiplerle temsil edilen bir grup olarak , bu etkileşimden önemli ölçüde nasibini almaktadır. Medya'nın sunduğu imajlar, Müslümanların sosyal ve kültürel kimliklerinin şekillenmesinde ve İslamofobi'nin artışında kritik rol oynamaktadır.

ARD ve ZDF Alman kanallarında İslam'ın nasıl temsil edildiği üzerine yapılan analiz, bu konuda yayınlanan programların büyük çoğunluğunda İslam'ın olumsuz bir bağlamda ele alındığını ortaya koymaktadır. 2005 ve 2006 yılları arasında yapılan incelemelerde, İslam konulu programların %81'li olumsuz temalarla işlenmiş; terörizm, aşırılık, uluslararası çatışmalar, entegrasyon sorunları, dini hoşgörüsüzlük gibi konular öne çıkmıştır. Bu tür konular, özellikle magazin ve haber programlarında “Gefährliche Islamisten” (Tehlikeli İslamcılar) “Hassprediger in Deutschland” (Almanya'daki Nefret Vaizleri), “Terorristen als Nachbarn” (Komşu teröristler) gibi başlıklar altında işlenmiştir. Bu programlar, toplumu bilgilendirme amacının yanı sıra çarpıcı ve sansasyonel haberlere odaklanmalarıyla bilinmektedir. (Hafez ve Richter, 2007)

Bu kanallarda İslam'ın temsili genellikle geniş ve spesifik olmayan bir şekilde ele alınmaktadır. Magazin programları belirli olaylara odaklanırken, tartışma programları İslam'ı daha genel sorularla ele almaktadır. Örneğin, “Daha fazla hoşgörüsüzlüğe mi ihtiyacımız var?”, “Barışçıl bir arada yaşama şansı mı arıyoruz?” veya “Radikalizm dünya sorunu. Nüfus patlamasının dramı” gibi başlıklar altında geniş kapsamlı tartışmalar yapılmaktadır. Bu durum magazin programlarının negatif olaylara odaklanması gerektiği yönündeki yaygın medya anlayışıyla çelişmektedir. Medya bilimlerinde uzun süredir eleştirilen bu yaklaşım, politik olayların sadece olumsuz yönlerini vurgulayan bir haber anlayışını yansıtmaktadır. Magazin

programlarının olumsuzlukları öne çıkarma eğilimi, medya etiğinde sıkça eleştirilirken bu durumun İslam'ın siyasallaştırılması ve kültürel stereotiplerin pekiştirilmesine yol açtığı belirtilmektedir. Özellikle, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile entegrasyon süreci gibi aslında marjinal olan konuların dahi İslam üzerinden ele alınması medyanın bu konuları kültürel bir çerçevede sunma eğilimini göstermektedir. Bütün bulgular ışığında, ARD ve ZDF gibi Alman toplumunda çok izlenen kanallarda İslam'ın temsilinin genellikle negatif olduğu ve bu durumun toplumda İslam'a dair olumsuz bir algı yaratabileceği sonucuna varılmıştır. Bu temsil biçimi, İslam'ı sadece bir din olarak değil, aynı zamanda Batı değerleriyle çatışan politik bir ideoloji ve toplumsal bir normlar bütünü olarak gösterilmektedir, bu da izleyiciler üzerinde kaygı rahatsızlık yaratan bir etki bırakabilmektedir. (K. Hafez ve Richter, 2007)

Müslümanlara ve özellikle Müslüman kadınlara medyanın yaklaşımı, genellikle tek yönlü ve stereotiplere dayalı bir yapı sergilemektedir. Medyada, Müslüman kadınların çoğunlukla ya aşırı baskı altında veya geleneksel roller içerisinde gösterilmesi, bu grup hakkında sınırlı ve çoğu zaman yanıltıcı bir anlayışın oluşmasına neden olmaktadır. Müslümanlar genel olarak terör, şiddet ve aşırılıkla bağdaştırılırken, Müslüman kadınlar daha çok mağdur veya pasif ve erkek egemen toplumların kurbanı olarak temsil edilmektedir. Bu temsiller, toplumda Müslümanların ve özellikle de Müslüman kadınların yanlış anlaşılmasına ve bazen de dışlanmasına yol açabilmektedir. Medyada sıklıkla Müslüman kadınların başörtüsü ya da tesettür gibi simgelerle gösterilmesi, bu kişilerin bireysel kimliklerinden çok grup kimlikleriyle değerlendirilmelerine neden olmaktadır. Başörtüsü, özgürlüklerin kısıtlandığı, baskı ve geri kalmışlıkla özdeşleştirilen bir simge olarak kullanılmaktadır. Bu tür bir temsil, Müslüman kadınların toplum içinde aktif ve özgür bireyler olarak var olabilecekleri fikrini gölgelemektedir. Bu durum, başörtüsünün ve diğer dini giysilerin bireysel tercihler ve özgür ifade araçları olabileceği gerçeğini göz ardı etmektedir. Müslüman kadınlar, medya tarafından çoğunlukla çaresiz ve korunmaya muhtaç olarak gösterilmektedir. Bu, toplumsal cinsiyet rollerinin katı bir şekilde tanımlandığı ve kadınların genellikle erkekler tarafından baskı altında tutulduğu imaj pekiştirilmektedir. Batılı Müslüman kadınların başarıları ise çok Nadir ön plana

çıkarmakta, çıktığında ise bireysel bir başarı olarak izole edilmektedir. (Schiffer, 2007, ss. 12–15)

Görsel 2. İslam'da Kadınlar - Allah adına nasıl baskılanıyorlar ve buna karşı nasıl karşılık veriyorlar

Görsel 3. 3 İslam'ın karanlık tarafı - Müslüman dini hakkında 8 rahatsız edici gerçek

Bu iki görsel, “Stern” ve “Focus” adlı çok satılan ve ünlü olan Alman dergilerinin kapaklarıdır ve her biri İslam ile ilgili konulara değinmektedir. Bu kapak tasarımları,, medya çalışmaları, kültürel temsil, cinsiyet çalışmaları ve din çalışmaları dahil olmak üzere çok sayıda perspektiften tartışma ve analiz uyandırmaktadır.

İlk görsel, Stern dergisinin kapağını göstermekte olup, “İslam’daki Kadınlar” başlığını taşımaktadır. Kapakta, başörtüsü kullanan bir kadının yüzü yer almaktadır. Başlığın altındaki “Allah’ın adıyla nasıl baskı altına alınıyorlar- ve buna nasıl direniyorlar yazmaktadır. Bu anlatı, İslami toplumlardaki algılanan ataerkil yapıları eleştirmekte ve kadınların hem kurban hem de değişimin ajanları olarak sunarken, diğer yandan kadının hem dini hem de sosyal bağlamdaki pozisyonunu sorgulamak için bir başlangıç noktası sunmaktadır.

Diğer görselde “Focus” dergisinin kapağını göstermekte olup “İslam’ın karanlık yüzü” başlığını taşımaktadır ve alt başlık olarak “Müslüman din hakkında sekiz rahatsız edici gerçek” ifadesi yer almaktadır. Görselde kadının yüzü niqab ile örtülü olduğu için sadece gözleri görülmektedir. Bunun bir sebebi belirli bir kimliğin

altında yatan bireyselliği ve bu kimliğin dini anlamda yüklediği rolleri gizlemeye yönelik bir metafor olarak okunabilir. Gözlerin bu şekilde vurgulanması kişisel kimliğin ve direnişin genellikle dini ve toplumsal baskıların olduğu bu bağlamda var olma arayışını simgeleyebilmektedir.

Bu tür bir dil kullanımının Müslüman topluluklara ve İslami inançlara karşı negatif tutumlar oluşturabileceğini ve toplum içinde çatışmaların ve ötekileştirmenin köklerini besleyebilmektedir. Her iki dergi kapağında da İslam'ın problemlili bir din olarak temsil edilmesi, dinin ve dini grupların toplumsal ve politik konumlandırmalarını sorgulamak için fırsat sunmaktadır. Bu sebeple, dergi kapaklarının dini azınlıkların entegrasyonuna veya ayrışmasına katkıda bulunabilecek toplumsal mesajlar içerdiği öne sürülebilmektedir. Bu kapaklar medyanın dini temsil ve algılar üzerindeki gücüne ve toplumda din ve dini gruplar hakkında nasıl bir anlayış oluşturduğuna dair derin bir fikir verebilmektedir.

Hıristiyan medyasında Müslümanların temsili, geniş toplumsal tutum ve önyargıları yansıtabilen, aynı zamanda farklı Hıristiyan toplulukların benzersiz bakış açılarını yansıtan çok yönlü bir konudur. Klinkhammer, Chilinski ve Lütge tarafından yapılan "İslamfeindlichkeit in Christlichen Medien" (Hıristiyan Medyasında İslam Düşmanlığı) başlıklı çalışma, Hıristiyan Medya'nın Müslümanları nasıl lanse ettiğini ortaya koymaktadır. (Klinkhammer, Chilinski ve Lütge, 2023)

Hıristiyan medyasında tekrar eden bir konu, dinlerin hiyerarşileştirmesi olup, bu yönde Hıristiyanlık sıklıkla dolaylı yoldan üstün olarak sunulmaktadır. Bu, özellikle uğradıkları Müslüman egemenliğinde olan bölgelerdeki Hıristiyanları dirençli ya da güçlü olarak gösterildiği, Müslümanların ise dönüştürülme hedefleri olarak görüldüğü temsillerde belirgindir. Bu, Hıristiyan misyonerlik çabalarını meşrulaştırmak ve Hıristiyanlık dışındaki dinlere mensup insanların "doğru yola" yönlendirmesi gerektiği fikrini pekiştirmek amacı taşımaktadır. Bu anlatı, Hıristiyan dini uygulamalarının yaşanmışlığına ve Müslümanlar tarafından Hıristiyan geleneklerin kutlanmasına vurgu yaparak, Hıristiyanlığa İslam'a göre bir tercih önermektedir. Bu Hıristiyanlığın evrensel ve kucaklayıcı olduğu imajını güçlendirmek ve aynı zamanda Müslümanların bu geleneklere ilgisini, Hıristiyanlığa olan bir özlem

veya takdir olarak sunmak için kullanmaktadır. (Klinkhammer ve diğeri, 2023, ss. 50–52, 66–67)

Çalışma, Hıristiyan medyasının İslam'ı temsil etme biçiminin büyük ölçüde değişken olduğunu belirtmektedir. Bazı yayın organları İslam veya Müslümanlar hakkında neredeyse hiç haber yapmazken, diğeri düzenli olarak bu konuları işlemektedir. İslam üzerine haber yapılırken, doğrudan İslamofobik anlatılardan sağcı veya İslam düşmanı ideolojilerin daha ince onaylarına kadar değişen bir yaklaşım sergilenmektedir. Özellikle “Die Neue Ordnung” ve “Tagespost” gibi kaynaklardan gelen makaleler, İslamofobik ve hatta komplo teorileri içerikli içerik üretme eğilimleriyle öne çıkmaktadır. Aşırı sağcılarda da mevcut olan anlatı, İslam'ın “Hıristiyan Batı'ya tehdit “ olarak çerçeveselendirilmesidir. “İslamlaşma” ve “siyasi” İslam” gibi terimler sıklıkla kullanılır ve genellikle İslam'ı aşırıcılık ve terörizmle bir tutmaktadır. Bu söylem, İslam'ın Batı toplumlarını ezeceği korkusu ile uyumlu olup, İslam içindeki çeşitliliği ve Müslümanların dinlerinden başka pek çok kimlik taşıdığını gör ardı etmektedir. (Klinkhammer ve diğeri, 2023, ss. 75–76)

Ağırlıklı olarak olumsuz temsiller arasında, olumlu temsiller de bulunmaktadır. Bazı Hıristiyan medya organları, Hıristiyanlık ve İslam arasında paylaşılan ortak teolojik temelleri ve kökleri vurgulayarak, dinler arası diyalogu bir barış inşası çabası olarak sunar. Ancak bu hesaplar hala Hıristiyan merkezli bir bakış açısı korur ve diğeriindeki Hıristiyan'ı arayarak, dolaylı olarak normlar bağlamında Hıristiyanlığı korumaktadır. Çalışma ayrıca, Hıristiyan kültürünün hakim olduğu varsayımının ağır bastığı güçlü bir öz-referanslılık gözlemlemektedir. Bu öz-referans, medyanın kendi ayrıcalıkları ve çatışmalardaki rolleri üzerine eleştirel bir perspektif eksikliğine yol açmaktadır. Ayrıca, Müslümanları çoğunlukla bir Hıristiyan bakış açısından çerçeveler ve sıklıkla Müslüman seslerini ve perspektiflerini gölgede bırakmaktadır. (Klinkhammer ve diğeri, 2023, ss. 77–78)

Sonuç olarak, Hıristiyan medyasının İslam ve Müslümanları nasıl tasvir ettiği karmaşıktır ve düşmanca bir tavırdan saygılı bir yaklaşıma, önyargılı bir tutumdan iyi niyetli bir tutuma kadar değişebilmektedir. Anlaşma ve diyaloga yönelik çabaların yanı sıra Hıristiyanlık ve İslam'ı kutuplaştıran ve stereotipleri güçlendiren kalıcı

anlatılar da mevcuttur. Medyanın din ve takipçileri hakkında kamuoyu algısını şekillendirmedeki rolü, sonuçları itibariyle güçlü ve önemlidir.

1.6. Aşırı Sağın Yükselişi

Son yıllarda Avrupa’da, ve özellikle Almanya’da aşırı sağ ciddi yükselişe geçmiştir. Bu fenomen derin ve karmaşık köklerden beslenmektedir. Bu hareket, Weimarer Cumhuriyeti’nin zorlukları ve istikrarsızlıkları sırasında toplumda belirmeye başlayan aşırı milliyetçilik ve ırkçılık akımlarıyla şekillenmiştir. Ancak aşırı sağın en belirgin tarihsel referansını Nazi dönemi oluşturmaktadır. Bu ideolojinin milliyetçi, antisemitizm ve üstün ırk düşüncesi, aşırı sağın bugününü şekillendiren temel unsurlardır. Nazi Almanya’sının yıkılmasından sonra uzun süre bu ideolojilerin açıkça ifade edilmesi yasaklanmıştır. Fakat soğuk savaşın ardından doğu ve batı Almanya’nın birleşmesi ve sosyo- ekonomik değişimlerle tekrardan aşırı sağcı düşüncelerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Popülizm, son yıllarda Avrupa’da ve genel olarak Batı demokrasilerinde önemli bir siyasi fenomen olarak ortaya çıkmıştır. Frank Decker’in çalışmasında belirttiği üzere, popülizmin ana karakteristiği, toplumun “gerçek” halkı ile elitler arasındaki karşıtlığı vurgulamasıdır. Bu ayrım, popülist liderlerin ve partilerin, halkın iradesinin elitler ve mevcut siyasi yapılar tarafından görmezden gelindiği iddiası üzerine kurulu stratejiler geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Popülizm, kendi içinde homojen ve ahlaken saf bir “halk” kavramını benimserken, “elitler”i yozlaşmış ve halkın çıkarlarını ihmal eden bir grup olarak resmeder. (Decker ve Lewandowsky, 2017)

Popülizmin analizi için üç farklı boyut öne çıkmaktadır: Popülizmin ortaya çıkış nedenlerini ve altında yatan sosyal dinamikleri inceleyen birinci boyut; popülizmin ideolojik içeriğine, hangi gruplara hitap ettiğine ve hangi ayrımcılık kalıplarını benimsediğine odaklanan ikinci boyut; ve popülizmin formal ve stilistik özelliklerini, yani nasıl örgütlendiğini ve seçmenlere nasıl hitap ettiğini inceleyen

üçüncü boyut. Bu üçlü çerçeve, popülizmin karmaşık yapısını daha iyi anlamamıza yardımcı olur ve bu siyasi fenomenin nasıl bir çekim gücü yaratabildiğini açıklar (Decker ve Lewandowsky, 2017, ss. 22–23)

Popülizmin oluşumlarına yönelik eski tarihlere kadar bir çok örnek verilebilir. Eğer tarihsel popülizmler asenkron ve zamana yayılmış olgularsa, mevcut modernleşme süreçleri toplumların ekonomik, kültürel ve siyasi sorunları açısından birbirlerine yaklaştıkları gerçeğiyle karakterize edilmektedir. Bu, Avrupa'daki günümüz popülist partilerin çoğunun neden aynı zamanlarda ortaya çıktığını ve ilgili parti sistemlerine kalıcı olarak yerleştiği açıklamaktadır. Popülizmin birinci anlam boyutuna göre, toplumsal yapının modernleşme krizlerinden kaynaklanan bir fenomen olarak nasıl şekillendiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede, hızlı değişimler ve büyük toplumsal çalkantılar sonucu bazı nüfus gruplarının değer ve yönelim kaybı yaşaması, popülist hareketlerin ve partilerin ortaya çıkışını tetiklemektedir. Bu kayıplarla birlikte, statü kaygısı, geleceğe dair belirsizlik ve siyasi yabancılaşma duyguları da eşlik etmektedir. (Decker ve Lewandowsky, 2017, ss. 23–24) Ekonomik açıdan bu sürecin artan ücret rekabeti ve refah devleti güvencelerinin kademeli olarak ortadan kalkması şeklinde kendini gösterdiğini belirtmektedir. Bu durum, zengin ve yoksul arasındaki kutuplaşmayı derinleştirirken, orta sınıfın büyüyen bir kesimi kendilerini küme düşme tehdidi altında hissetmektedir. Bu noktada, bireylerin nesnel kayıplar yaşaması zorunlu değildir; önemli olan, belirli beklentilere ya da referans gruplarına göre “dezavantajlı olma” hissinin varlığıdır. Bu dağıtım mücadelesinin kazananlarında bile bir dışlanma hissi yaratabilir ve bu durum bir “dağıtım krizi” olarak tanımlanabilir. Kültürel açıdan, küreselleşme, yaşam tarzı ve ahlaki yönelimlerin farklılıklarını daha görünür hale gelmesine yol açmaktadır. Göç, giderek diğer kültürel grupların üyelerini de içerecek şekilde genişlerken, bir zamanlar homojen kabul edilen uluslar, çok etnikli ve kültürlü toplumlara dönüşmektedir. Yerli nüfusun bazı kesimleri tarafından, yabancıların ülkeye yerleşmesi, geleneksel kimliğin kaybı olarak algılanmakta ve bir “kimlik/Anlam krizine” yol açmaktadır. Son olarak, sosyal güvenlik ve yabancılaşma, toplumun bazı kesimlerinin politik olarak yeterince temsil edilmediklerini hissetmelerine yol açmaktadır. Devletin küreselleşme nedeniyle egemen eylem

yeteneğinin giderek azalması ve bunun yerini alacak performans artışının yetersiz kalması, bir “Temsil krizi”ni ortaya çıkarmaktadır. (Decker, 2018, s. 357)

Popülizmin yükselişi, sosyal, ekonomik ve kültürel dinamiklerin bir sonucu olarak, modern toplumların karşı karşıya kaldığı bir fenomen olarak görülebilir. Altında yatan sosyal nedenlerin ele alınması bu siyasi fenomenin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Ancak bunlarla birlikte ideolojik söylemler ve toplumsal algılar da değişmektedir. Bu söylemler ve algılar, çeşitli siyasi ve sosyal problemlere yönelik basitleştirilmiş çözümler ve genellemeler sunmaktadırlar.

Bu bağlamda söylemlerin başında İslam’ın, politik bir tezahür olarak İslamizm (İslamcılık) ile eşdeğer lanse edilirken terörizm ile bağdaştırılması gelmektedir. (Bodur, 2017, s. 74) Sağ popülizm, toplumları sözde koruma amacıyla “mülteci akımlarına”, “yabancılaşmaya” ve “islamileşmeye” karşı uyarılar yaparak bu meseleleri kendi çıkarları doğrultusunda manipüle ettiği gözlemlenmektedir. Özellikle 11 Eylül 2001’deki İslamist terör saldırıları sonrası artan mevcut korkular, anti-İslam popülizmin beslendiği temel kaynaklardan biri haline gelmiştir. Müslüman topluluklar, entegrasyonu reddeden “paralel topluluklar” olarak algılanırken, popülizmin problemleri yanı sıra, gerçek sorunları -artan dini radikalleşme ve Müslüman göçmenlerin iş gücü piyasasındaki zorluklar gibi- işaret etmesidir. Popülizmin temsilcileri, bu sorunları “yabancılara” karşı güvensizlik uyandırarak ve Müslümanları genel olarak suçlayarak araçsallaştırmaktadırlar. Sağ popülistlerin “Hıristiyan Batı’nın” saldırgan bir İslam tarafından ele geçirilmesine karşı uyarılar, genellikle ırkçı olmaktan ziyade, Avrupa merkezli bir dünya görüşüne dayanmaktadır. Bu yaklaşım anlayış ve aydın bir İslam anlayışını teşvik etmek yerine, genellikle yabancı kültürel gruba ait olmayanları dışlamak ve sınırlamak için toplu sınır dışı etme taleplerine dayanır. (Aktaş, 2019, s. 136; Decker ve Lewandowsky, 2017, ss. 25–26)

Sağ popülizmin Avrupa merkezli dünya görüşü ve yabancı kültürel gruplara yönelik dışlayıcı politikaları, somut deliller ile de örneklendirilmektedir. Buna göre Almanya’da yüksek profilli AFD politikacıları, Neonaziler, finansal güçlere sahip iş adamları ve önemli isimler bir araya gelerek, Almanya’dan milyonlarca insanı, özellikle Müslüman toplulukları ve göçmen kökenli vatandaşları, nasıl zorla sınır dışı

edeceklerine yönelik gizli toplantı düzenlenmiştir. Avrupa çapında önemli ölçüde dikkat çeken ve kamuoyunda tartışmalarında belirli rol oynayan bu olayda, “Hıristiyan Batı” kimliğini, tehdit olarak algılanan yabancılaşıma ve İslamileşmeye karşı koruma hedefi gütmektedir. Bu toplantının merkezinde, “Remigrasyon” olarak adlandırılan, Almanya’da yaşayan göçmen kökenli insanları ve Alman vatandaşlığına sahip olan, ancak “uyumsuz” olarak görülen kişileri zorla ülkeden çıkarma planı yer almaktadır. Bu olay demokratik değerlere ve çokkültürlülüğe meydan okuyan aşırı sağın sadece retorik bir akım olmadığını, aynı zamanda ciddi ve uygulanabilir politikalar üretebilecek düzeyde etkili olduğunu göstermektedir. Bu durum, aşırı sağ ideolojinin Avrupa’daki siyasi manzarada ve toplumsal yapıda nasıl bir dönüşüm yaratabileceğini dair önemli bir case study oluşturmaktadır. (“Geheimplan gegen Deutschland”, y.y.)

Son dönemde Avrupa’da gözlemlenen aşırı sağın yükselişi, göçmen ve Müslümanlara yönelik artan tepkilerle somutlaşmaktadır. Bu bağlamda, Pegida (Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes – Batı’nın İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar) hareketi, söz konusu eğilimlerin en belirgin temsilcilerindendir.

Dresden şehrinde kurulan bu hareket, İslamofobi ve göçmen karşıtı söylemleri ile hızla Avrupa’nın diğer bölgelerine de yayılmıştır. Pegida’nın ortaya çıkışı ve yükselişi, Avrupa’daki sosyo-politik ikilemdeki değişikliklerle toplumsal hoşnutsuzluklarla doğrudan ilişkilidir. Pegida’nın kuruluşu, DEAŞ’ın Suriye ve Irak’ta yükselişi ve Avrupa şehirlerinde gerçekleşen terör saldırıları gibi küresel güvenlik tehditleriyle aynı döneme denk gelmektedir. Bu durum, hareketin anti-İslam ve göçmen karşıtı mesajlarının daha geniş bir kitle tarafından kabul görmesinin zeminini hazırlamıştır. Özellikle, Avrupa’daki ekonomik problemler, işsizlik artışı toplumdaki düşmanlık ve milliyetçilik duygularını tetiklemiştir. Pegida, bu unsurları birleştirerek, Müslümanlar ve göçmenler üzerinden toplumsal ve kültürel endişeleri harekete geçiren bir söylem kullanmaktadır. Pegida’nın, göçmenlerin sınır dışı edilmesi, yoğun sınır kontrolleri ve İslamlaşmasını önlemek amaçları arasındadır. Bu nedenle, Avrupa’nın kültürel kimliğini koruma ve Hıristiyan değerlere vurgu yapma eğilimindedir. Pegida’nın etkisi sadece Almanya ile sınırlı gibi görünse de, diğer Avrupa ülkelerine de yayılmıştır. (Alkan, 2015, s. 283)

Pegida'nın Alman toplumunun İslamlaşmasına yönelik olan temel argümanı, örneğin Pegida'nın yoğun olarak desteklendiği Saksonya eyaletinde Müslümanların toplam nüfusu 0,1% kadar düşük bir orandır. Almanya'da Müslüman nüfusunun gelecek yıllarda artması beklenmektedir. Ancak bu nüfus yine aynı şekilde toplumun sadece çok küçük bir kısmını oluşturacaktır. Diğer yandan Pegida göçmen ve mültecilere yönelik de rahatsızlıklarını yaşlı nüfus üzerinden dile getirmektedir. Her mülteciye aylık 362 Euro yardım verilirken, Saksonyada bir mülteci yıllık 1630 Euro'ya mâl olurken, kendi yaşlı nüfuslarının ekonomik durumu iç açıcı değildir. (Erişkin, 2023, s. 10) Örneğin 20.000 Suriyeli Mülteciye harcanacak paraların, ekonomik olarak zor durumda olan Alman vatandaşlarına harcanması gerektiğini vurgulamışlardır. (Alkan, 2015, s. 283)

Pegida sadece Avrupa'da değil aynı zamanda tüm Avrupa'da kendisine taraftar bulmakta zorlanmamıştır. Bu durum benzer düşünceleri paylaşan aşırı sağ politik partisi olan AfD için de bir zemin hazırlamıştır. AfD (Alternative für Deutschland) Partisi 2013 yılında kurulduğunda Almanya'da önemsiz bir parti gibi görünüyordu. Ancak göçmen krizi ve ekonomik krizler sırasında özellikle 2014 ve 2017 Meclis seçimlerinde ciddi başarılar elde etmiştir. 2017 yılında Meclise girmeyi başararak Almanya'da önemli bir politik güç haline gelmiştir. (Soytürk, 2018, ss. 1444–1447)

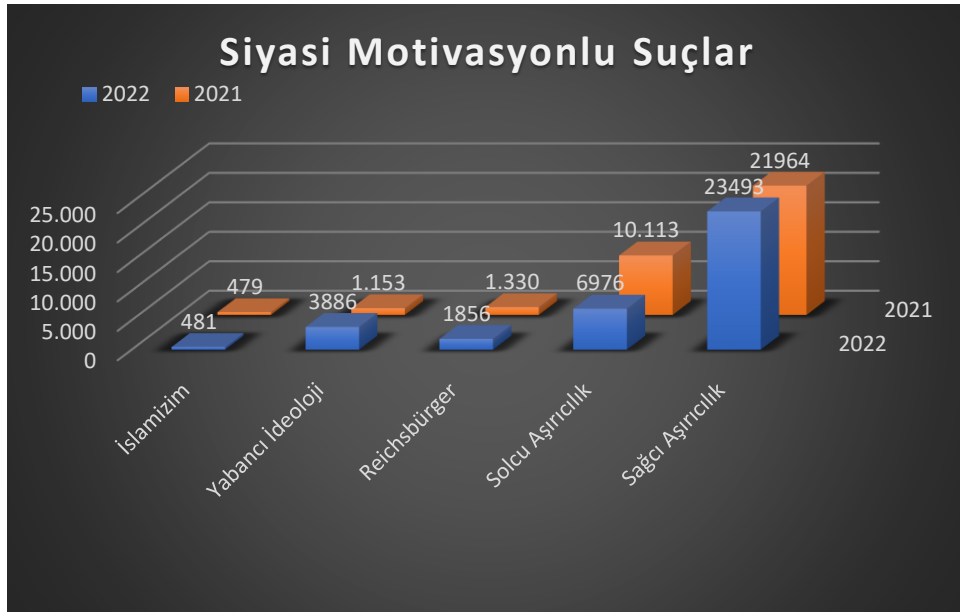
AfD, seçmenleri etkileyebilmek için mevcut politik düzene duyulan hoşnutsuzluğu ve toplumsal değişim konularını, abartılı kriz senaryolarını ve politik stratejiler ile kullanmaktadır. Özellikle göçmenlere ve Müslümanlara yönelik sert politikalar ve İslamofobi söylemleri kullanarak toplumun dikkatini çekmektedir. AfD'de Pegida gibi hem Almanya'da hem de Avrupa'da yükselen milliyetçi hareketlerle uyumlu bir şekilde, milli kimliği ve kültürel bütünlüğü koruma argümanları üzerinde şekillenmektedir. (Özcan Özel ve Doziev, 2020, ss. 84–85) 2024 için AfD'nin seçim programı göçmenlere ve Müslümanlara yönelik şu şekildedir: Göçmen politikaları konusunda köklü değişiklikler önermektedirler. Pegida'nın da hedefleri arasında olduğu gibi, yasa dışı göçle mücadele edilmesini, ve sınırların sıkı denetim altında olmasını hedeflemektedirler. AfD göçmenlerin suç oranlarına katkıda bulunduğunu algısını arttırarak bu politikaları meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Parti Almanya'daki toplumsal hayata uyum sağlaması bağlamında büyük endişeler

taşımaktadır. (*Europawahl Programm 2024-AfD*, 2024) İslam'ın alman kültürü ve değerleriyle temelde çatıştığını savunmaktadır ve bu sebeple Müslümanların entegrasyonunu zorlaştıran faktörler olarak görmektedir. Seçim vaatlerinde camii denetimin arttırılması, İslam dini derneklerine yönelik finansal desteklerin kesilmesi (“Camilere devlet denetimi önerisi”, y.y.) ve İslami eğitiminin sınırlaması gibi öneriler yer almaktadır. Partinin bu tutumları asimilasyona zorlayıcı tutumunu yansıtmaktadır. (Barenberg, 2016; Schröder, 2016)

Aşırı sağ gruplar, toplumda korku yaratmak ve kutuplaştırmayı sağlamak amaçlı abartılı senaryolar üretmektedir. PEW Araştırma Merkezi'nin “Avrupa'nın Büyüyen Müslüman Nüfusu” gibi çalışmaları kendi lehine kullanmaktadırlar. Bu çalışmada Müslüman nüfusunun gelecekte göç senaryolarına bağlı olarak nasıl değişebileceğini analiz etmektedir. Geleceğe yönelik üç senaryo tasarlanmıştır. Sıfır göç senaryosu, göçü tamamen durdurup, Mevcut olan Müslümanların doğal yoldan nüfusunun büyümesi ile 2050 yılına kadar %4.9 dan %7.4'e çıkacağını öngörmektedir. Müslüman nüfusun diğer Avrupa nüfuslarına göre daha genç yaş ortalaması ve daha yüksek doğurganlık oranları bu artışın temel nedenleri olarak gösterilmektedir. Bu senaryo, mevcut Müslüman nüfusun kendi iç dinamikleriyle nasıl büyüyeceğine dair bir çerçeve sunmaktadır. Orta seviye göç senaryosuna göre sığınmacı akımının durduğunu düzenli göçün tarihsel seviyelerde seyredeceğini varsaymaktadır. Bu senaryoya göre Müslüman nüfusu 2050 yılına kadar %11,2'ye ulaşabilmektedir. Ekonomi, eğitim veya aile gibi nedenlerle göçlerin Avrupa demografisini nasıl etkileyeceği gösterilmektedir. Son senaryo olan yüksek göç senaryosuna göre yüksek göçlerin devam ettiği kabul edilmektedir. Bu senaryoya göre Avrupa nüfusunun 2050 yılına kadar %14'ünü oluşturabileceği öngörülmektedir. Üç Senaryoda da Müslüman nüfusu artış göstermektedir, ve tahminlere göre Avrupa nüfusu da gerileyecektir. Bu tarz araştırmalar politika yapıcılara ve toplum liderleri için stratejik planlama yapma imkanı sunarken aynı zamanda korku ve düşmanlık senaryoların üretilmesine de sebep olabilmektedir. (“Europas wachsende muslimische Bevölkerung | Pew Research Center”, 2017)

Avrupa'nın sosyo-politik yapısına etkisi olan faktörlerden biri, aşırı sağ gruplar, toplumsal dinamikleri ve suç oranlarını önemli ölçüde belirlemektedir.

Göçmen ve Müslümanlara yönelik korku ve düşmanlığın körüklenmesi, bu hareketlerin kullandıkları temel stratejilerden biridir. Toplumsal güvenin sarsılması ve aşırı sağcı grupların manipülatif taktikleri, radikal ideolojilerin yayılmasına ve siyasi motivasyonlu suçların artmasına yol açmaktadır. Bu durum Almanya'nın iç istihbarat servisi olan **Verfassungsschutz'un** raporunda sağ ve sol eğilimli siyasi suçlardaki artışla somut bir biçimde belgelenmiştir. Tabloda görüldüğü üzere, günümüzde politik suçlar ile ilişkilendirilen İslamizm suçlarına bakıldığında 2021 yılında 409 iken, 2022'de 418'e yükselmiştir. Bu kıyasla sabit bir seyir izlemekte olup, görece düşük oranlar sergilemektedir. Aşırı sağcılık bağlamında ise suç sayılarında dikkate değer bir artış söz konusudur; 2021 yılında 21.964 olan suç sayısı, 2022'de 23.493'e çıkmıştır. (*Verfassungsschutzbericht 2022*, 2022) Bu artış aşırı sağcılığın yükselen bir tehdit olarak algılanmasını gerektirmektedir. Almanya iç istihbaratın raporunda İslamizm ve Aşırı sağcılığın tematize edilme biçimleri, toplumsal ve medyatik yansımaları açısından farklılık göstermektedir. İslamizm, düşük suç oranlarına rağmen sıklıkla gündeme getirilmektedir ve genellikle ulusal güvenlik bağlamında ele alınmaktadır. Aşırı sağcılık ise suç oranlarının yüksekliğine karşın, genellikle medya tarafından daha az tematize edilmektedir. Bunun sebepleri arasında, aşırı sağın siyasi spektrumundaki bazı unsurlar tarafından daha az tolere edilmesi ve "yerli olarak görülmesinden kaynaklanan bir normalleştirme" eğilimi bulunabilmektedir.

Grafik 2. Siyasi Motivasyonlu Suçlar

Aşırı sağcılıkla ilişkili suçların yüksek sayılarına karşın, bu sorunun görece geriplanda kalması, toplumsal tehlike algısının şekillenmesinde medyanın rolünü sorgulamaktadır. Sonuç olarak İslamizm ile ilişkilendirilen suç oranlarının düşük olmasına rağmen, Almanya İç istihbaratın raporuna göre İslamizme Aşırı sağcılık kadar yer verilmesi dikkat çekicidir, ve toplumda bir tehlike olarak algılanmasına sebep olabilmektedir. Bu raporun iki tarafa da eşitlik vermesi aşırı sağcılığın toplumsal ve politik risklerinin yeterince anlaşılmasını engelleyebilir.

II. BÖLÜM

ALMANYA/SAARLAND'DA İSLAMOFOBİ-NİTEL BİR SAHA ARAŞTIRMASI

Tezin bu kısmında, ilk Bölümde incelenen İslamofobi'nin tarihi ve kuramsal temelleri üzerine inşa edilen ampirik çerçeve sunulmaktadır. İslamofobi, çok yönlü ve derinlemesine bir inceleme gerektiren karmaşık bir olgudur, dolayısıyla, bu çalışmada, olgunun ortaya çıkışında özellikle belirgin olan faktörlere odaklanılmıştır. Bu bağlamda, önceki bölümlerde kavramsal ve teorik çerçeveler ile İslamofobi'nin tarihsel kökenleri ve güncel yansımaları detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu geniş kapsamlı temel üzerine, araştırmanın ampirik çerçevesi kurulmuştur.

Bu bölümde, Müslümanlarla yaşama tecrübesine sahip olan Alman vatandaşlarının İslamofobi algısının nasıl şekillendiğini derinlemesine incelemek amacıyla, katılımcıların demografik bilgileri ve İslamofobi ile ilgili önceki tecrübeleri detaylıca aktarıldıktan sonra, bu algıların toplumsal etkileri ve yaygınlığı analiz edilecektir. Bu araştırmanın ampirik kısmını güçlü bir şekilde temellendirmek önemli bir adımdır, çünkü bu katılımcıların deneyimleri, genel İslamofobi algısı üzerine belirleyici olabilmektedir.

2.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

2.1.1. Kodlama

Araştırmamızda, Almanya'da Müslümanlarla yaşama tecrübesine sahip Alman vatandaşların İslamofobi algıları incelenirken, katılımcıların gizliliği ve anonimliği öncelikli hususlar arasında yer almaktadır. Bu sebeple, mülakat sürecinde katılımcıların kimlik bilgilerini açık edecek hiçbir veri kullanılmamış, kişiler "K1, K2, K3,...K17" gibi kodlarla anonim olarak ifade edilmiştir. Kodlama rastgele herhangi bir katılımcıya bir amaç gözetilmeksizin verilmiştir. Bu yaklaşım, konunun hassasiyeti göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır; zira İslamofobi gibi hassas bir konuda yapılan araştırmalarda, katılımcıların kendilerini güvende hissetmeleri, daha rahat ve özgürce ifade edebilmeleri için elzemdir.

Anonimlik garantisi, katılımcıların deneyimlerini daha açık bir şekilde paylaşmalarını teşvik etmiş, bu da bulguların daha kapsamlı ve doğru bir şekilde toplanmasına olanak sağlamıştır. Dolayısıyla bu araştırma etiğine olan bağlılığımızı ve katılımcı haklarının korunmasını yönündeki hassasiyetimizi de göstermektedir.

2.1.2. Cinsiyet

Bu araştırmanın bulguları, 10 kadın ve 7 erkek katılımcıdan sağlanmıştır. Katılımcıların seçiminde kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır, bu nedenle bu sayısal verilerin spesifik bir önemi yoktur. Katılımcıların kod dağılımı cinsiyetleri ile şu şekilde belirlenmiştir.

Kod	Cinsiyet
K1	Kadın
K2	Kadın
K3	Kadın
K4	Kadın
K5	Erkek
K6	Kadın
K7	Kadın
K8	Kadın
K9	Kadın
K10	Erkek
K11	Kadın
K12	Kadın
K13	Erkek
K14	Erkek
K15	Kadın
K16	Erkek
K17	Erkek

Tablo 1. Cinsiyet Tablosu

Katılımcıların cinsiyetlerine dayalı perspektiflerin incelenmesi, İslamofobi algıları üzerine cinsiyet rolünü anlamak için bir kritik öneme sahiptir. Bu dağılım, cinsiyetler arası farklı bakış açılarının ve konuların nasıl ele alındığını değerlendirme fırsatı sunar, bu da araştırmanın derinliğini ve kapsamını da arttırmaktadır.

Bulgulara göre, cinsiyetlerin toplumsal algılar üzerindeki farklılıkları, en belirgin olarak kadın hakları ve politik konular üzerinden tespit edilmiştir. Kadın katılımcılar daha çok kadın hakları ve Müslüman kadınların toplumda yaşadıkları baskılardan sıklıkla bahsederken, erkek katılımcılar daha çok politik konulara

değirmiştir. Bu kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki duyarlılıklarını ve bu alandaki gelişmelere daha çok ilgi duyduklarını göstermektedir. Bu da kadınların toplumsal ilişkilerde empati ve hoşgörüyeye yönelik bir eğilim olduğunu göstermektedir. Erkek katılımcılar ise politik konulara odaklanırken, genel toplumun durumu hakkında bilgi sağlayıcı olduğunu düşünmektedirler. Bu erkek katılımcıların toplum hakkında daha fazla bilgi sağlayıcı, toplum konularını daha rasyonel analiz etme ve değerlendirme yönünde bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir. Erkek katılımcıların toplumun genel işleyişiyle ve politikayla ilgilenmeleri, erkeklerin karar verme süreçlerinin daha analitik ve veri odaklı bir yöntem izlediklerini ortaya koymuştur.

Bu farklı bakış açılarından kadınların İslamofobi'ye empati ve hoşgörü yönünden daha duyarlı olduklarını, erkek katılımcıların ise politik ve toplumsal bağlamda İslamofobi'yi algıladıkları gözlemlenmiştir.

2.1.3. Yaş

Bu çalışmada, 20 yaş altında katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcıların yaşları, kişisel gizliliklerini korumak ve kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri için geniş yaş aralıklarında gruplandırılmıştır. Aralıklar şu şekilde belirlenmiştir: 20-30, 31-40, 41-50, 51-60, 61+. Bu grüplama, katılımcıların yaşlarını belirli bir dereceye kadar anonim tutarken, yaş gruplarının İslamofobi algıları üzerindeki etkisini incelemeye de olanak tanımaktadır.

Kod	Yaş
K1	61+
K2	41-50
K3	61+
K4	61+
K5	41-50
K6	60+
K7	20-30
K8	20-30
K9	50-60
K10	30-40
K11	20-30
K12	20-30

K13	30-40
K14	20-30
K15	20-30
K16	31-40
K17	40-50

Tablo 2. Yaş Tablosu

Katılımcılar arasında en çok tecrübe ve bilgi farkı belirgin olmuştur. Yaşlı katılımcılar sahip olduğu bilgi birikimi ve tecrübeleri, toplumsal olaylara daha rasyonel ve analitik bir perspektiften bakmalarına neden olmuştur. Bu durum onların İslamofobi algılarını anlamaya yönelik farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Genç katılımcılar ise daha az bilgileri olmasına rağmen, çok kültürlü bir ortama doğup büyümüş olmalarının getirdiği duygusal ve empatik bir yaklaşımla İslamofobi'ye daha açık fikirli bir şekilde, farklı bir açıdan yaklaşmışlardır. Bu katılımcılar ayrımcılık, eşitlik ve adalet konularına karşı daha güçlü bir duruş sergilemiştir. Bu da onların Müslümanlarla büyümüş oldukları için, bu konulara yaşlılara kıyasla daha duygusal bir şekilde yaklaştığını göstermektedir.

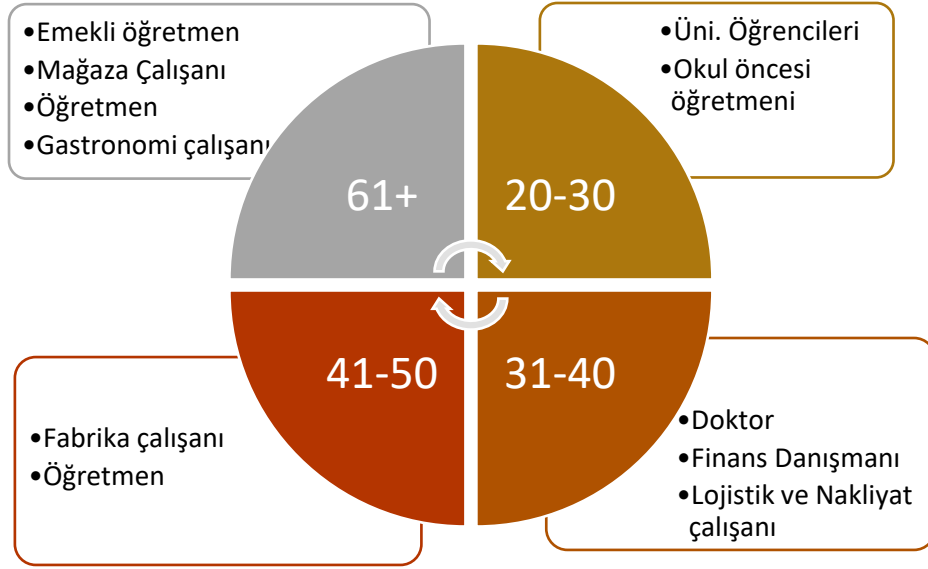
Araştırma bulguları, yaş gruplarının İslamofobi algıları üzerinde belirgin bir etki yarattığını göstermektedir. Katılımcılar, özellikle daha yaşlı Almanların yabancılara ve İslamofobi'ye karşı bakış açılarını çeşitli perspektiflerden değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirmelere göre yaşlı kesim genç kesime nazaran daha muhafazakar ve daha izole bir tutuma sahiptir. Yaşlı kesim farklı bir sosyal toplumda büyüdükleri için yabancılara ve İslamofobi'yi daha çeşitli bir perspektiften değerlendirmektedir. Bu nesil homojen bir Alman toplumunda doğup büyümüştür. Bu sebeple Almanya'nın savaş sonrası yeniden inşa döneminde, daha disiplinli bir toplumsal bir yapıyla yetişmişlerdir. Bu açıdan kültürel ve dini kimliklerine genç kesimden daha çok bağlı oldukları muhtemeldir.

2.1.4. Meslek

Araştırmamızda yer alan katılımcılar, geniş bir meslek yelpazesinden seçilmiştir. Bu çeşitlilik, farklı iş kollarında çalışan bireylerin İslamofobi algılarını karşılaştırmamıza olanak tanımıştır. Katılımcılar arasında emekli öğretmen, aktif çalışan öğretmenler, market çalışanı, fabrika işçisi, okul öncesi öğretmeni, gastronomi

çalışanı, finans memuru, lojistik ve nakliyat sektörü çalışanı ile üniversite öğrencileri bulunmaktadır. Mesleklerin dağılımı yaşlara göre aşağıda sunulmuştur:

Tablo 3. Meslek ve Yaş Tablosu

Bu meslek gruplarının her biri, farklı sosyal ve ekonomik koşullar altında çalışmaktadır ve bu durum, İslamofobi'ye ilişkin algıları üzerinde belirleyici olabilir. Örneğin, eğitim sektöründe çalışanlar, çeşitlilik ve kültürlerarası etkileşim konusunda daha fazla deneyime sahip olabilirken, lojistik gibi daha az çeşitlilik gösteren sektörlerde çalışanların algıları farklı olabilmektedir. Ayrıca, emekli öğretmenler gibi daha yaşlı katılımcılar, tarihsel ve kültürel değişimlere tanıklık etmiş olmaları nedeniyle genç üniversite öğrencilerine göre farklı görüşlere sahip olabilmektedir. Mesleklerin sunduğu çeşitli perspektifler, İslamofobi algısının daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine imkan tanımakta ve bu konuda farkındalık yaratmaktadır. Bu analiz, toplumsal cinsiyet, yaş ve diğer demografik faktörlerle birleştiğinde, İslamofobi algılarının çok boyutlu yapısını daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.

2.2. Çağdaş Dünyada İslam'ın Yorumlanması ve Anlaşılması

Çağdaş dünyada İslam, hem yanlış anlaşılmalara hem de derinlemesine analizlere konu olmaktadır. İslam'ın global olarak nasıl yorumlandığını ve farklı toplumlar tarafından nasıl anlaşıldığını incelemek, bu dinin çeşitliliğini ve dinamiklerini göz önüne sermektedir. İslami inanç ve uygulamalar, Batı

toplumlarındaki değer ve normlarla olan etkileşimi, birçok faktör ile nasıl biçimlendirildiği önem arz etmektedir. Müslümanlar ile birlikte yaşamı olan Almanlarda belirli bir İslam profili yerleşmiştir. Bulgulara yönelik bu giriş, İslam'ın çağdaş dünyadaki çeşitli yorumlarını ve bu yorumların toplumsal, kültürel ve siyasi etkileşimlerle nasıl iç içe geçtiğini ele almaktadır.

Katılımcıların İslam'ı genel olarak nasıl karakterize ettiklerini ve bu konuda akıllarına hangi yönlerinin geldiğini tespit etmek amacıyla şu soru yöneltilmiştir: “Genel olarak İslam'ı bir din olarak nasıl tanımlarsınız ve ilk aklınıza hangi yönleri gelir? Katılımcılar İslam'ın genel tanımından, dini ritüellerden, negatif ve pozitif yanlarından bilgiler vererek yanıt vermiştir.

2.2.1. Müslümanlar Tek Bir Grup Mudur?

Katılımcılar, İslam'ın tek bir yorum veya pratiğe indirgenemeyecek kadar çeşitli olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

“İslam'dan bahsettiğimizde hangi İslam'dan bahsediyoruz, bence tek bir İslam yok, birden fazla İslam var. İslam Türkiye'de farklı, İran'da farklı uygulanıyor, Suudi Arabistan'dan bahsetmiyorum bile ...İslam son derece bölünmüş durumda. Bu nedenle onu farklı bir şekilde ele almak ve İslam'ı kesinlikle genelleştirmemek gerekir.” (K5)

“İslam'ı tanımlayamam çünkü Hıristiyanların sayısı kadar fazla. Örneğin Amerika'daki Hıristiyanlar çok aşırı, Radikal diyemem çünkü Radikal Hıristiyanlar, Yahudiler veya Müslümanlar da var. Medyadan alınan bilgiler genellikle radikallik eğilimi üzerine yoğunlaşıyor. Çok bölünmüş bir durum var. Konservatif ve çok konservatifler var. Genel olarak radikal değil ama. Din benim için çok yüksek bir konumdadır. Negatif yönleri de vardır Pozitif yönleri de vardır. İyi şeyler yapması gerekiyor mesela. İslam uzmanı değilim ama iyi şeyler yapılmasını emrettiğini biliyorum. Yani demek istediğim şu, tek bir İslam yok, Müslümanlar çok bölünmüş. O yüzden İslam budur diyemiyorum, çünkü genellemeleri yanlış buluyorum.” (K3)

“Genel olarak tanımlanamaz bir din bence. Çünkü İslam’ın her yönü var. Mesela çevreme baktığımda çok modern Müslümanlar var, onlar Müslüman değil mi ? Veya medyaya ve Sosyal medyaya baktığımda aşırı uçlarda olanlar var e bunlar da Müslüman? O zaman Müslümanlar kim ve hangi İslam’dan bahsediyoruz. Bence İslam çok kutuplaştırılmış bir din.” (K10)

K3 ve K5’in açıklamaları, İslam’ın coğrafi olarak farklı şekillerde yaşandığını ve her ülkenin veya bölgenin kendine özgün dini uygulamalar ortaya koyduğunu göstermektedir. Türkiye, İran ve Suudi Arabistan gibi ülkelerde İslam’ın nasıl çeşitli biçimlerde yorumlandığını belirtmiştir, bu da dini homojen olarak görmek yerine daha dinamik ve çeşitli bir yapı olarak görülmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Öte yandan K10 , İslam’ın modern ve geleneksel uygulamalarını arasındaki geniş spektrumu vurgulamıştır, bu da dinin nasıl bireysel tercihlere uyarlandığını göstermektedir. Katılımcı Müslümanların kimliklerinin ve pratiklerinin medyada ve sosyal medyada nasıl farklı biçimlerde temsil edildiğine dikkat çekmektedir. İslam’ın basit bir kategorizasyonla anlaşılamayacağını belirtmektedir. Bu yorumlar, İslam’ı kesin ve katı kurullarla sınırlamak yerine, dini bir yelpaze sunmaktadır. Din, bireylerin kişisel anlayışına ve inançların farklı yaşam tarzlarına göre şekillenebileceğini göstermektedir.

“İslam bir Dünya dinidir. En büyük dini topluluklardandır. Ayrıca çok çeşitlidir. Her Müslüman aynı değildir. Bazıları domuz eti yer, bazıları yemez, Bazıları alkol içer, bazıları içmez. Bazıları yalan söyler, bazıları söylemez. Bana göre, İslam’ın Hıristiyanlıkla ve Yahudilikle çok fazla farkı yok. Temelde sevgi ve yakınlık var. Hıristiyanlar ve Müslümanlar arasında ayrılıktan çok birleştiren şeyler var. İslam denildiğinde İslam’ın 5 şartı aklıma geliyor. İnsanların Müslümanlar hakkında genellikle klişe bir görüşü mevcuttur. Hepsini fanatik İslamcılar gibi düşünülür ve bu klişe beni gerçekten çok rahatsız ediyor.” (K2)

“İslam, Hıristiyanlık gibi büyük ve köklü dinlerden biridir. Bir yandan tüm dünyaya açık uygulamaları vardır, diğer yandan muhafazakar tarafları da mevcuttur. Arkadaşımdan dolayı aklıma İslam deyince, Ramazan, İslam’ın

Kurucusu Muhammed, Hac ziyareti, Misafirperverlik, geliyor. diğer yandan neden bilmiyorum sanırım medyalardan dolayı olduğunu düşünüyorum ama terörizm mesela Hamas veya El-kaide gibi terör örgütleri aklıma geliyor bunların bağlamında da korkutma, korkma ve dehşet salma.” (K16)

K2 ve K16 İslam’ın büyük dünya dinlerinden biri olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar İslam’ın çeşitliliğine, sevgisine ve diğer dinlerle olan benzerliklerine vurgu yaparak, dinlerin temelindeki güzellikleri ve ortak değerleri ön plana çıkarmaktadır. Ancak katılımcılar olumsuz algıların fanatizm ve terörizm ile ilişkilendirildiğini ifade etmiştir. Daha sonra da değinileceği üzere İslam’ın terörizm ile anılabilmesi için alt zemin geniş bir şekilde oluşturulmuştur. Bu algının oluşmasında tarihsel olaylar, medyanın rolü, toplumsal ön yargılar ve politik söylemler gibi bir çok faktör etkili olmuştur.

2.2.2. İslam Otoriter, Gerici, Konservatif/ Tutucu Bir Din Midir?

Katılımcılar tarafından çağdaş İslam’ın değerlendirilmesine yönelik olumsuz yorumlar, dini konservatif, otoriter ve bazı yönlerden geri kalmış olarak nitelendirme eğilimleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu olumsuz değerlendirmeler katılımcılar tarafından şu şekilde ifade edilmiştir.

“İslam’ı konservatif, otoriter ve bazı yönlerden geri kalmış bir din olarak görüyorum, özellikle kadınların özgür iradeye sahip olmamaları, cinsiyet eşitliği, cinsellik, evlilik ve homoseksüellik gibi konulardaki tutumlarına bakıldığında. Birçok ülkede İslam, diktatoryal ve totaliter rejimlerle özdeşleşmiş durumda ve laiklik ilkesinden yoksun. Bu dinle bağdaştırdığım bazı unsurlar arasında camiler, Kuran, başörtüsü veya Niqab, Şeriat, Ramazan, domuz eti yememek, zorla evlendirme, namus cinayetleri ve sünnet bulunuyor. Bu unsurlar, İslam’ın bana göre katı ve esnek olmayan bir yapıya sahip olduğunu gösteriyor.” (K4)

“İslam’da biraz zorlama olduğunu düşünüyorum. Örneğin kadınlar başörtüsü takması gerekiyor veya Müslümanlar günde 5 defa namaz kılması gerekiyor. Ayrıca İslam’ın son derece kadın düşmanı olduğunu düşünüyorum çünkü erkekler çok daha yüksek bir konuma sahip ve Kur’an’a göre birden fazla

kadınla evlenebilirler ve kadınlardan fazla hakka sahip görünüyorlar. Aklıma İslam dendiğinde nedense aşırıcılık ve radikalizm geliyor, örneklerine kendim hiç şahit olmadım ama bu düşüncenin bende neden yerleştiğini de bilmiyorum.”
(K5)

“Sanırım katı bir din ve belirli şeylerden kaçınan insanlar derdim. Domuz eti yasak içki yasak, cinsel ilişki yasak. Mesela barda hiç Müslüman bir kadın görmedim. Sürekli belirli ritüelleri var ve bu ritüeller için izin istiyorlar. Biraz farklılar. İslam’ı içe kapanık bir din olarak tasvir ederdim. Mesela yüzünü kapatan kadınlara yaklaşmaktan veya konuşmaktan çekinirim açıkçası. Ayrıca uzun sakallı ve esmer erkeklerin kadın gibi giydikleri uzun elbiseler de beni tedirgin eder. Onlardan da çekinirim. Arabistan’a gitsek mesela biz de uyum sağlarız onların kıyafetlerini giyeriz ama kendi toplumumuzda hala bu tarz kıyafetleri giymek bence biraz garip. Tabi ki tolere edilir, o ayrı, ama alışamadım sanırım. Belki de biraz daha topluma karışmaları gerekir diye düşünüyorum.” (K12)

K4, K5 ve K12’nin ifadeleri, İslam’ı katı kurallar ve pratiklerle ilişkilendirerek, dini eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirmektedir K4 ve K5, İslam’ı kadın hakları, cinsiyet eşitliği ve cinsel özgürlük konularında geri kalmış olarak görmektedir. Vurguladığı unsurlar örneğin başörtüsü, Şeriat hukuku, peçe, Batı’da genellikle yanlış anlaşılan ve güncel tartışma konusu olan dini pratiklerdir. K5 Kadınlara yönelik baskıcı kurallardan ve erkeklerin kadınlardan daha üst bir konumda olduğunu ve bu nedenle daha fazla haklarının olduğunu düşünüyor. K12, ise İslam’ı katı bir din olarak algılamaktadır. Dini ritüeller ve giyim kuralları gibi unsurlar ona göre İslam’ı içe kapanık bir din yapmaktadır. İslam’a yönelik bu eleştiriler, İslam’ın Batı toplumlarındaki algısının nasıl olumsuz yönde şekillendiğini göstermektedir. Her üç katılımcı da ,İslam’ı dini yasaklar ve kurallar üzerinden değerlendirmiştir, diğer yandan dini pratiklerin bireysel özgürlükler üzerindeki kısıtlayıcı etkilerine odaklanmış, bu da İslam’a yönelik klişelerin ve yanlış anlamaların devam etmesine yol açabilmektedir.

K13 ve K17'nin ifadeleri, İslam'ın farklı kültürel bağlamlarda nasıl algılandığını ve dini uygulamaların çeşitli toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini anlamamıza yardımcı olacak örnekler sunmaktadır:

“Direkt İslam hakkında çok bilgim yok ama Müslümanlara bakarak çok katı olduğunu tahmin ediyorum. Sanırım dindar insanlarda sadece ya beyaz var ya da siyah gri diye bir kavram yok. Benim çevremde modern Müslümanlar var, yani bizden çok farklı olmayanlar. Sadece domuz eti yemiyorlar ve içki içmiyorlar ama dünya görüşlerimiz birbirlerine çok benziyor.” (K13)

“Genel olarak İslam bana biraz geri kalmış ve hoşgörüsüz olarak geliyor. Mesela kadınların çok haklarının olduğunu düşünmüyorum. Veya ifade özgürlüğü, mesela Türkiye aşırı İslamcı bir ülke. Kadınları geçtim basın özgürlüğü dahi yok, Türkler bile tekrardan Avrupa'ya göç ediyor. Türkiye'ye tatile gitmeyi severdik ama artık Avrupa ülkelerini tercih ediyoruz, gittikçe radikalleşiyorlar. Cumhurbaşkanı'nın konuşmaları çoğunlukla İslam hakkında ve İslami söylemler hakkında. Bu tarz ülkeler devletle camileri ayırırsa her açıdan ilerleme gösterebileceklerine inanıyorum.” (K17)

K13, İslam hakkında direkt bilgi sahibi olmadığını kabul ediyor, ancak Müslümanlara yönelik gözlemleri üzerinden bu dini katı olarak nitelendirmiştir. Katılımcının bilgisinin yetersiz olmasına rağmen İslam'ın katı olduğunu belirtmesi toplumdaki genellemeler ve tahminlerle bilgi eksikliğinin doldurulduğunu göstermektedir. Burada dikkat çeken nokta, K13'ün çevresindeki “modern Müslümanlar” olarak tanımladığı bireylere olan deneyimleri. Bu klişelerin, dini yasaklara (domuz eti ve alkol tüketmeme gibi) uymalarına rağmen, dünya görüşlerinin K13 ile benzer olduğunu belirtiyor. İslam'ın ve Müslümanların batı toplumlarında entegrasyonun örnekleri sunarak, dini anlayışlarda daha nüanslı bir yaklaşımın mümkün olduğunu işaret ediyor. K17 İslam'ın geri kalmış ve hoşgörüsüz bir din olarak görmektedir. Özellikle Kadın hakları ve ifade özgürlüğü konularında. Katılımcı eleştirisini “aşırı İslamcı” ülke olarak tanımlayan Türkiye üzerinden yapmıştır. Son yıllarda Türkiye hükümetinin İslami referanslara dayanan söylemleri, K17'nin algısını şekillendiren bir etken olabilmektedir. Cumhurbaşkanı'nın İslam ve İslami değerler

üzerinden yaptığı vurgular, ülkenin İslami bir kimlikle tanınmasına neden olmuştur. Basın özgürlüğünün olmaması algısı genel olarak 15 Temmuz 2016 sonrası oluşmuştur. Türkiye’de FETÖ terör örgütüne geniş çaplı bir operasyon başlatılmıştır. Örgütle bağlantısı olduğu iddia edilen medya çalışanları ve gazeteciler tutuklanmıştır. Ancak Almanya’da terör örgütü, resmi terör örgütü olarak tanınmamaktadır. Bu nedenle FETÖ terör örgütünün ve bunlara bağlı gazetecilerin ve medya çalışanların tutuklanması bir ifade özgürlüğünün kısıtlanması olarak algılanmaktadır. Türkiye’nin İslami kimliği nedeniyle, basın özgürlüğünün kısıtlanması, İslam’ın baskıcı rejimlerle özdeşleştirilmesine katkıda bulunabilmektedir. Ancak Türkiye bir baskıcı rejim olmamakla birlikte, değer ve normlar farklılıkları nedeniyle bu şekilde algılanmaktadır.

K15 İslam’ın emir ve yasaklarının Müslüman bireylerin günlük yaşamını nasıl belirlediği noktasında eşcinsellik konusuna vurgu yapmıştır:

“İslam bir çok emir ve yasağı olan tek tanrılı bir dindir. Müslümanlar genellikle günlük yaşamlarını bu emirler ve yasaklar doğrultusunda düzenlerler. Bu emirler ve günlük anlayışları sebebiyle biraz gerici olduğunu düşünüyorum. Dünya sürekli değişiyor, örneğin bugün bir kişi kendini bir kuş tüyü, yatak veya bir köpek olarak kendini tanımlayabiliyor, ve biz buna saygı duyup kabul edebiliyoruz. Ancak İslam hala eşcinselleri bile kabul edemiyor. Halbuki kimseye zararları bulunmuyor. Anlayışlı ve uyum sağlayan insanlar. Bence insanlar başkalarına zarar vermediği müddetçe, onlara iyi gelen şeyleri yapmalı. Mesela bir Türk erkek arkadaşım eşcinseldi, ailesi onu seçime zorladı, ve onunla görüşmeyi kestiler. Arkadaşım hem ailesini hem de sevgilisini seviyordu. Eşcinsel olması birine zarar vereceği anlamına gelmiyor. Bu arada bu arkadaşım namazlarını da kılıyordu, Müslüman olmayı da seviyordu.” (K15)

K15, İslam’ın modern dünya ile etkileşimleri konusunda bireysel yaşamların üzerindeki etkileri hakkında oldukça önemli bir noktaya değinmiştir. İslam’ın diğer katılımcılar gibi bir çok emrin ve yasağın olduğunu belirtmiştir. Burada İslam’ın modern dünya görüşleri ve yaşam tarzları ile nasıl çelişebileceğine dair bir eleştiri sunmuştur. Toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim gibi konularda İslam’ın esnek olmadığını ve hızla değişen dünya normlarına ve değerlerine adapte olmakta

zorlandığı veya adapte olamadığını öne sürülmektedir. K15, İslam'ın eşcinsellik konusundaki tutumunu eleştirmektedir. Geleneksel İslam anlayışının eşcinsel bireyleri kabul etmede yetersiz kaldığını ve bu durumun da bireylerin kendi kimliklerini ifade etme özgürlüklerini sınırladığını ifade etmektedir. Bu durumu K15'in arkadaşının yaşadığı örnek, yaşadıkları zorlukları somutlaştırmıştır. Eşcinsel bireyin dini kimliğinin ve cinsel kimliğinin arasında kalması, İslam içindeki bu tür çatışmaların bireysel düzeyde nasıl derin etkiler yaratabileceğini göstermektedir. K4'ün de ifadelerine bakıldığında İslam'ı Homoseksüellik bağlamında gerici bir din olarak ifade etmiştir. K15 ve K4'ün ifadeleri birlikte değerlendirildiğinde K4'ün görüşleri, İslam'ı eşcinsellik konusundaki tutumun, hem bireylerin yaşamlarını hem de dinin toplum içindeki algısını nasıl etkilediğine yönelik geniş bir perspektif sunabilir. İki katılımcının eşcinselliğe vurgu yapması hem dini hem sosyal anlamda İslam'ın gerici olarak algılanmasına neden olduğunu göstermektedir. Geleneksel İslam'ın günümüz insan hakları ve normlarıyla nasıl çatıştığını ve dinin modern toplumsal değerlere uyum sağlama ihtiyacını ortaya koymaktadır.

2.2.3. İslam Sevgi ve Hoşgörü Dini Midir?

Çalışmada ele alınan katılımcıların İslam hakkında olumsuz yorumlarının yanı sıra, bu dini olumlu şekilde algılayan ve deneyimleyen bireyler de bulunmaktadır. Bu pozitif algılar, İslam'ın sevgi, barış, saygı, merhamet ve misafirperverlik gibi evrensel değerleri vurgulandığına dair kişisel tecrübeler ve örnekler ile ifade edilmiştir. Katılımcılar, İslam'ın toplumsal ilişkilerde nasıl pozitif bir rol oynadığını ve farklı kültürel bağlamlarda insanların yaşamlarına nasıl değer kattığını anlatmıştır. Dinin sadece katı kurallar ve yasaklardan ibaret olmadığını, aynı zamanda zengin ve çok boyutlu bir yaşam tarzı sunabildiğini belirtmişlerdir. Bu tür pozitif yorumlar, İslam'ın daha geniş ve kapsayıcı bir anlayışını desteklemekte ve dini çeşitliliğin ve toleransın önemini vurgulamaktadır :

“Benim için İslam, sevgi barış ve saygıyı vurgulayan derinlemesine bir yaşam tarzıdır. Tanrı ile birlik ve merhamet, dürüstlük, adalet gibi değerler ön plandadır. Örneğin arkadaşlarım çok dindar insanlardır ona rağmen beni olduğum gibi kabul ediyorlar. Mesela yemek yemeye gittiğimizde, ben bira içerim domuz eti yerim, ama arkadaşlarım bundan rahatsız olup kalkmazlar.

Çevrelerine yönelik çok dürüst ve saygılı insanlardır. Merhametleri çoktur, paylaşmayı çok severler. Bazı özellikleri hakkında konuştuğumuzda dinlerinin emirleri olduğunu söylemişlerdi. Mesela şaşırdığım bir şey var Kur'an'da bir cümle varmış galiba, dinde kişiyi bir şeye zorlayamazsın diye. Arkadaşlarımdan önce baskıcı bir din derdim ama arkadaşlarımdan sonra İslam'a bakış açım değişti.” (K8)

K8'in ifadeleri, İslam'ın toplumsal ve bireysel ve yaşam üzerindeki pozitif etkilerini vurgulamaktadır. Katılımcı bunu dinin merkezinde olan sevgi barış ve saygı bağlamında evrensel değerler üzerinden ele almıştır. İslam'ın temel değerlerini, “Tanrı ile birlik, merhamet, dürüstlük ve adalet” olarak değerlendirmiştir. Bu da katılımcıya İslam'ın aslında nasıl yaşandığına dair bir bakış açısı sunmuştur.

Özellikle dikkat çekici bir nokta, bireylerin farklı değerlerine rağmen birbirlerini kabul etmeleridir. Bu da bireylerin İslam'ın hoşgörü prensiplerini gerçek hayatta nasıl uyguladığını göstermektedir.

K5, Çağdaş İslam'ın olumsuz yorumlarında İslam'ı katı ve baskıcı olarak tanımlamıştır. Özellikle kadınların yaşam tarzları üzerindeki baskı ve zorlamaları, namaz kılma görevi gibi dini pratiklerin bireylere dayatıldığını vurgulamıştı. Bu yorum İslam'a dışarıdan bakıldığında nasıl katı ve bireyleri seçme hakkı vermeyen bir din olarak tasvir etmiştir. Buna karşın K8 bu algıların ötesine geçerek, İslam'ın ne kadar esnek ve bireylerin özgürlüklerine ne derece saygılı olunabileceğini göstermektedir. K5 kendi alkol tüketimi ve domuz eti yeme gibi tercihlerine karşı gösterdiği hoşgörüyü örnek vererek İslam'ın “dinde zorlama yoktur” ilkesini gerçek hayatta nasıl uygulandığına dair bir örnek teşkil etmiştir.

K9 kişisel boyutta İslam'ın olumlu yönlerinden şu şekilde bahsetmiştir.:

“Kibarlık ve Dürüstlük derdim. Arkadaşlarımdan çevresine karşı gösterdiği dürüstlüğü ve kibarlığı ben başka bir toplumda görmedim. Çok sıcak, samimiler. Arkadaşlarımdan evlerini çok ziyaret ederim, onlardaki samimiyeti ve misafirperverliklerine çok hayranım. Anne Babalarını namaz kılarken çok görüyorum. Ve çok dindarlar. Yaptıkları iyilikleri, misafirperverliklerini kendi kültürlerinin ve İslam'ın bir gereği olduğundan bahsederler .Bir keresinde

iftar açmaya davet edildim ve günümüzde nadir hissedilen bir duygu yaşadım. Bu din insanları bir araya getiriyor dedim. Lisedeyken okulda İslam ve Müslümanlar hakkında tamamen farklı bir imaja sahip olursunuz. Şu namus davaları, zorbalıklar, küçük kız çocukların yaşça büyük adamlarla evlendirilmesi, El-kaide, gibi.” (K9)

K9 yaşadığı pozitif tecrübelerini arkadaşları ve ailelerinin gösterdiği kibarlıkları ve misafirperverlikleri bakımından öne çıkarmaktadır. Bunlar da İslam’ın temelinde yatan iyilik yapma ve birlik duygusuna işaret etmektedir. İslam’ın bireyleri bir araya getirme gücünü, iftar gibi toplu etkinliklerde nasıl hissedildiğini belirtmektedir. K9 okulda edindiği olumsuz imajın, kişisel deneyimler ile nasıl bertaraf ettiğinden bahsetmektedir. Bu nedenle kişisel deneyimlerin, dini algılar üzerinde ne kadar güçlü bir etki yaratabileceğine bir örnek oluşturmaktadır.

“İslam bence barış ve teslimiyet. Aklıma en çok ritüellere bağlılık geliyor. Mesela çok camiye giderler. Kaç defa gidilmesi gerektiğini bilmiyorum ama sanırım baya sık gidiyorlar. Büyük Annemiz ve Büyük babamız da kiliseye çok giderlermiş ama biz aklımıza estiğinde gideriz. O da nadirdir. Başörtüsü aklıma geliyor. Önceden pek konu değildi ama Suriyeliler geleli çok konuşulmaya başladı. Ama neyi eleştirdiklerini de anlamıyorum, benim büyük annemin gençlik resimlerinde de başörtü var. Kültürel olarak baktığımızda çok uzak değiliz aslında. Büyüklerimiz belki din için takmadı ama sonuçta kullanmışlar ve yabancıları da değiller. O yüzden yaşlı kadınların başörtüsü düşmanlığını da pek anlamıyorum. Bir de Ramazan geliyor aklıma, birkaç sene önce bir camii bahçesinde iftar yaptıklarını görmüştüm.” (K11)

“İslam’ı genel olarak Yahudilik veya Hıristiyanlıktan çok farklı görmüyorum. Bence tüm büyük dünya dinlerinin bir çok ortak noktası var, farklarını dinin uygulamasında görüyorum. Bu konuda aklıma gelen yönler namaz veya Ramazan gibi şeyler. Aslında her hafta kiliseye giden veya her paskalya oruç tutan Hıristiyan tanımıyorum.” (K14)

K11 ve K14, Müslümanların, İslami ritüellere olan bağlılığını öne çıkartırken kendi ailevi kültürel geçmişiyle bir karşılaştırma yapmıştır. Bu gözlemler, dini

uygulamaların kökenleri ve bu kökenlerin farklı kültürlerde nasıl benzer bir şekilde ortaya çıkabileceğine işaretler vermektedir. Örneğin K11, başörtüsünün yalnızca İslam'a has bir uygulama olmadığını, büyük annesinin de gençliğinde başörtüsü kullandığını, aynı zamanda farklı kültürlerde benzer bir dini veya kültürel bir giyim olduğunu ifade etmiştir. Bu anlayış farklı kültürel arka planlardan gelen bireylerin arasında ortak bir uygulamaların, anlayışların veya bakış açılarının olabileceğini vurgulamaktadır.

K14; İslam'ı Dünya dinlerinden olan Yahudilik ve Hıristiyanlıkla karşılaştırırken, o da ortak noktalarına dikkat çekmiştir. Namaz ve Ramazan gibi İslami ritüellerin, Hıristiyanlıkta kiliseye gitme ve Paskalya orucu gibi uygulamalarla paralellik taşıdığını belirtmiştir. Bu da K14 te olduğu gibi, farklı dinlerin ve kültürel uygulamaların, birbirine yakın olabildiği, ve temelde benzer normlar ve uygulamalar etrafında şekillendiğini göstermektedir.

Bu katılımcıların yorumları, benzerlikler hakkında bir bakış açısı sağlarken, kültürel ve dinler arası anlayışın geliştirilmesi adına önemli bir zemin sunmaktadır. Bu tür bilgiler, dinler arası diyalog ve karşılıklı anlayışın artırılması için değerli bir kaynak sunmaktadır.

2.3. Medyanın Müslüman İmajını Şekillendirmedeki Rolü

Medyanın Müslümanların algılanmasını ve temsil edilme şeklini oluşturmadaki rolü, hem global hem de Almanya özelinde çok boyutlu ve kompleks bir yapıya sahiptir. Medya, toplumlar hakkında algıları biçimlendirebilen ciddi bir araçtır. Bulgulara bakıldığında Medyanın etkisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Almanya'da, medya tarafından yapılan genelleştirmeler ve yanıltıcı veya yanlış sunumlar nedeniyle Müslümanlar ve İslam hakkında yanıltıcı ve negatif bir algı oluşmuştur.

Medyanın yarattığı etkiyi değerlendirmek amacıyla, Almanya'da İslam ve Müslümanlar hakkında medya aracılığıyla sunulan haberlerin ve tasvirlerin toplumsal algı üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik katılımcılara şu soru yöneltilmiştir: “Sizce, medyadaki haberler ve tasvirler Almanya'daki İslam'a ve Müslümanlara bakışı nasıl

etkiliyor? Bu konuda somut örnekler verebilir misiniz?” Katılımcılar medyanın algıları nasıl şekillendirdiği konusunda şu şekilde bilgi vermiştir:

“Sıklıkla politik çıkarlar, Müslüman ülkelerin ve insanların tasvirini etkilemektedir, örneğin İran. Bu durumda sıklıkla kullanılan klişeler tüm Müslümanlara mal edilmektedir. Genel olarak, Alman medyası Alman Müslümanların sorunları ve perspektifleriyle çok az ilgilenmektedir. İslam’ın temsili, çoğunlukla fanatizm, şiddet veya kadınların baskı altında olduğu haberlerle sınırlı kalmaktadır. Örneğin, RTL gibi kanallar, mahkeme dizilerinde Müslümanlara dair klişe dolu görüntü sunmaktadır (eğitimsiz, başörtülü kadınlar, büyük bıyıklı, kırık Almanca konuşan, şiddete eğilimli erkekler, suçlular vb.)” (K4)

K4’ün Medyanın Müslümanlar hakkında oluşturduğu imaj bağlamında yaptığı yorum, önemli bir eleştiri sunmaktadır. Bu medyanın genel olarak İslam’ı anlatırken sıkça başvurduğu stereotipler ve bireyler üzerinden yapılmaktadır. Bu durum hem kişisel hem de toplumsal düzeyde ciddi etkileri olabileceği vurgulanmaktadır. K4, politik çıkarların İran gibi Müslüman ülkelerin medyada nasıl lanse edildiğinden bahsetmiştir. Bu medyanın uluslararası ilişkiler ve dış politika bağlamında bir ülke veya topluluğu nasıl tasvir ettiğiyle ilgili geniş bir sorundur. Bu tür tasvirler, gerçeği yansıtmaktan ziyade, mevcut olan ön yargıları pekiştirir veya politik çıkarlar doğrultusunda manipüle edebilmektedir.

K4 Almanya’daki Müslümanların karşılaştıkları problemler ve perspektiflerin Medya’da yetersiz olarak ele alındığının eleştirisini yaparak ciddi bir probleme değinmiştir. Almanya’daki Medya yerli Müslümanlar hakkında haber yapmaktansa, daha çok ülkede olmayan veya ülkede olup çok azınlıkta olan radikallerden, fanatizmden veya şiddetten bahsetmektedir. Almanya’daki Müslümanları gündeme getirmemek onların bakış açısını topluma yansıtmamak, toplumda empati kurma kapasitesini sınırlamaktadır, çünkü medya toplumun bilgi edinme ve olayları anlama şeklini büyük oranda etkilemektedir. Alman haberlerine bakıldığında, Türk haberlerinden farklı olarak ciddi oranda eğitici bir yanının olduğu ortadadır. Sistemik

bir şekilde Haber'e değindikten sonra, konu hakkında bilimsel bilgiler de paylaşılmaktadır.

K4'ün bahsettiği RTL kanalı, Türkiye'deki ATV, Kanal D, Show TV gibi çok izlenen kanallardandır. Bu mahkeme programı da yüksek seyirciye sahip bir programdır. Bu nedenle bu gibi programların ve Kanalların toplumu etkileme potansiyeli yüksektir. Bu tür geniş platformlar, sundukları içerikle geniş kitlelerin algısını şekillendirme gücüne sahiptir. K4'ün bahsettiği üzere bu mahkeme programın lanse ettiği Müslüman tipi stereotipik ve negatiftir. Masum gibi görünen stereotipler, eğitimsiz başörtülü kadınlar, uzun sakallı erkekler, Almanca konuşamayan şiddet eğilimli erkekler, toplumda var olan önyargıları pekiştirmektedir. Bu tip programlar tek tip Müslüman uyarlayabilmektedir. Müslüman toplumun gerçek çeşitliliğini saklı kılmaktadır.

K4'ün işaret ettiği stereotip "*başörtülü kadınlar, yalnızca kırık Almanca konuşan şiddete eğimli erkekler*" geçmiş dönemlerde işçi olarak Almanya'ya gelen Türk toplumun ilk neslinin bir temsili olabilmektedir. Ancak Almanya'da yaşayan Türk toplumu artık dördüncü kuşağına ulaşmıştır. Ekonomik, kültürel, ve farklı alanlarda entegrasyon sağlayan dördüncü kuşak önemli başarılar elde etmiştir. "Richter" programı bağlamında ise Türkler hala ilk kuşağı uyum süreçlerini temsil eden stereotipler ile anlatılmaktadır. Türkler hakkında örnek bölümler şunlardır: "zorla kızını arkadaşının oğluya evlendirmeye çalışan baba" ve "kız kardeşini namus davası için öldüren ağabey". Bu örneklerde erkekler, çok dindar (sürekli vurgulanmaktadır) eğitimsiz, agresif, şiddete eğilimli, başka kültürlere tolerans göstermeyen bireyler olarak resmedilmiştir. Kadınlar ise erkeklerin egemenliklerinden ve baskılarından kurtulmaya çalışan bireyler olarak temsil edilmiştir. Medya topluma entegre olmuş, büyük bir Müslüman kitlesinin, eski stereotiplerin güncel olarak kullanması, beraberinde bir dizi problemler getirmektedir. Müslümanların, Türkler üzerinden negatif özelliklerle temsil edilmesi, Müslümanların entegre olmuş kimliklerini ve başarılarını göz ardı edebilmektedir.

K5 Müslümanlara yönelik olumsuz haberlerle ilişkilendirilmesini bir çok farklı noktada ele almıştır:

“Medyalardan gerçekten sadece olumsuz haberler duyuluyor, ister doğru ister yanlış olsun. Sürekli Müslüman teröristler, namus cinayetleri, savaşlar, öldürme, radikalleşme gibi konular konuşuluyor. Hiçbir zaman iyi bir şey duyulmuyor. Ama Müslümanlara hiçbir bağlantınız yoksa, buna inanmaya başlıyorsunuz. Bizi bugüne kadar takip eden olay 11 Eylüldür. Bu tarihten itibaren Müslümanlar hakkında sürekli kötü şeyler duyuldu. Medya aracılığıyla İslam’a karşı nefretin dayatıldığını düşünüyorum. İran’daki kadın hareketi de büyük bir konuydu. Kadınlar eğer uymazlarsa ahlak polisi geliyor ve hapse girmeleri mümkün olduğundan, katı kıyafet kurallarına uymak zorundalar. Taliban, örneğin kadınların okula gitmesini de yasakladı.”(K5)

K5’in ifadeleri, Medya’nın on bir Eylül olaylarından sonra Müslümanların negatif olarak lanse edildiğinden bahsetmiştir. Teorik çerçevede de değinildiği üzere, on bir Eylül saldırıları Müslümanlar ve İslamofobi açısından problemlili bir dönüm noktasıdır. Savaş ve terörizm ile anılmaya başlayan Müslümanlar hakkında, yeni stereotipler oluşturulmaya ve yaygınlaştırılmaya başlanmıştır. Bu dönem Müslümanlar üzerinde travmalar oluşturmuştur, Müslümanlarda oluşan travmalar günümüze kadar uzanmaktadır. K12 ve K4 tasvir ettiği uzun sakallı Müslüman erkekler de bu stereotipe dayandırılabilir. Değilse Alman erkekleri de günümüzde moda olarak uzun sakal kullanmaktadır, ancak herhangi bir kategorizasyona tabi tutulmamaktadır. Müslümanların imajını sarsma ve zedeleme bağlamında on bir Eylül geniş bir alt yapı sağlamıştır.

İran’daki kadın hareketleri, özellikle son senelerde dünya genelinde medyanın dikkatini çeken bir konu olmuştur. Bu hareketler, genel itibariyle İran hükümetinin kadınlara yönelik uyguladığı sıkı giyim kuralları ve toplumsal kısıtlamalarına karşı çıkan protestolar şeklinde kendini göstermektedir. (Amin, 2022) Özellikle İran’da Ahlak polisi tarafından takip edilen kadınların, sıkı giyim kuralları, Batı medyasında İslam’ın kadınları nasıl bastırdığına dair genel bir kanının oluşmasına katkı sağlamıştır. Medya bunu İran’ın baskıcı rejimine karşı bir direniş olarak tasvir etmektedir. Bu da Müslüman toplumların geri kalmışlığı bağlamındaki algıyı pekiştirebilmektedir. Bu tür hareketlerin çeşitliliğinden ziyade, genel Müslüman toplumuna yansıtılabilmektedir. İran’daki kadınların bu hareketi, küresel kadın hakları

bağlamında ele alındığında, toplulukların seslerini duyurabileceği ve değişim için mücadele örneği teşkil edebileceğine yönelik güzel bir örnektir, ancak bu tür hareketler Medya tarafından farklı ele alınarak yansıtılmalıdır.

K4'ün işaret ettiği 9/11 ile Amerika'ya düzenlenen saldırılar kastedilmiştir. "On bir Eylül saldırıları" başlığında da bahsedildiği üzere, İslamofobi bu olaylardan sonra terör ile anılmaya başlamıştır ve İslamofobi bir ivme kazanmıştır. İslamofobi'nin güncel zeminini oluşturan bu olaylar, Müslümanlara güvenlik açısından şüpheli davranılmasına sebep olmuştur. Bu dönemde birçok Müslüman birey veya topluluk, kimlikleri ve inançları nedeniyle güvenlik tedbirleri açısından zorluklar yaşamıştır. Bu dönemde zihinlerde sabitleşen stereotipler hala günümüze kadar ulaşmaktadır.

Stereotipler, dini ritüellerin ve simgelerin radikallik ile ilişkilendirilmesi ile de oluşabilmektedir. K11 bunu simgelerin radikalleştirilmesi ile ilgili şu şekilde örneklendirmiştir:

"İslam ve Müslümanlar çoğunlukla olumsuz olarak ilişkilendiriliyor bence. Toni Rüdiger'in Tevhid Parmağı Mesela. Bu kişi dini ritüellerini uygulayan bir Müslüman, ama sağ medya tarafından Tevhid Parmağını göstermesiyle Daesh ile ilişkilendiriliyor bu da onun itibarını zedeliyor." (K11)

Bu örnek ile İslami simgelerin veya ritüellerin radikal olarak algılanması değerlendirilebilir. Tek parmak, İslam'ın bir simgesi olarak, tek Tanrıyı işaret etmektedir. Futbolcu Toni Rüdiger, bir Futbol oyunu esnasında Tevhid Parmağını kaldırmıştır. Ancak Toni Rüdiger, sağcı Medya tarafından yanlış yorumlanarak, onu Terör örgütü "İŞİD savaşçıların" kullandığı simgesi olarak nitelendirilmiştir. Ve şu ifadeler kullanılmıştır : " Antonio Rüdiger'in İlamist selamında İslamizm görmek istemeyen herkes için : Anayasa Koruma Teşkilatı bu jesti " İŞİD parmağı' olarak adlandırıyor ve işaret parmağını İslamizm için açık bir işaret olarak değerlendiriyor. Bu güzelleştirmek mümkün değil (hafife almak), Aşman Futbol Federasyonu (DFB) bu konuda bir açıklama yapmalı." (Gerorg, 2024)

Bu tür yanlış anlaşılmalara, bireylerin kendi kimliklerini ifade etmekte veya açığa vermekte, kendini güvensizlikte veya risk taşıdıklarını hissedebilmektedirler. Bu izolasyona, özgüven kaybına, dini kimliği gizlemeye veya kimlik krizine girmeye

neden olabilmektedir. Bu durum entegrasyonun reddinden sosyal psikolojik sorunlara kadar gidebilmektedir. Dini sembollerin ve pratiklerin Radikallik ile bağdaştırılması yanlış anlaşılmalara neden olabilmektedir. Bu yanlış anlaşılmalara neticesinde kısıtlayıcı yasalar veya politikaların uygulanmasına neden olabileceği görülebilmektedir. Bu da teorik çerçevede değinildiği üzere, başörtüsü örneğinde olduğu gibi ifade veya inanç özgürlüğünü kısıtlanmasına yol açabilmektedir.

K2, Medyanın iyi şeyleri göz ardı ettiğini ve Müslüman imajının niteliğini şu şekilde anlatmıştır:

“Spiegel’in manşetleri genellikle en çok dikkat çekenlerden. Medyadaki haber yayıncılığı üzerine. Gregor Gysi bir keresinde İstanbul’a gittiğini ve orada birçok insanın onu çay içmeye davet ettiğini anlattı. Daha sonra gazetecilere, neden böyle güzel haberlerin yapılmadığını, neden sürekli ‘kötü Müslümanlar’ denildiğini sordu. Nezaketin haber değeri yoktur, bu tür haberler para kazandırmaz ve gazete satmaz. Gysi, Almanya’da ne zaman böyle bir durumun yaşandığını sordu. Türklerin aniden sokaktan davet edildiği bir zaman olmuş mu? Hiç. Medya haberleri kötü, negatif, tek taraflı ve yalnızca skandallara odaklanarak etkiler. İşte, bir Türk kızının kardeşi tarafından vurulduğu haberler yine medyada. Namus cinayeti. Tüm Müslümanların böyle olduğu düşünülüyor. Bazı göçmen kökenli insanların biyolojik Almanlardan daha iyi yazdığını hiçbir yer yazmıyor, çünkü bu bizim için utandırıcı, o yüzden hiçbir yerde yazmıyor. Bu, basitçe psikoloji.” (K2)

K2 Medya’nın haber seçimi konusunda bir örnek sunmuştur. Gysi, günümüzde Sol partide (Die Linke) önde gelen isimler arasında yer almaktadır. Gysi’nin İstanbul seyahatinin ardından gündeme getirdiği sorular, medyanın iyi ve örnek habere olan ilgisizliğini ve skandal niteliğinde haber yapma eğilimini açıkça ortaya koymaktadır. Gysi’nin bu örneği diğer örnektekiler gibi Müslümanları ve göçmenleri stereotipleştirme eğilimine işaret etmektedir. K2’de K4 gibi Göçmenlerin başarılarına dair haberlerin eksikliğine vurgu yapmaktadır bu örnekle.

Katılımcı olumsuz haberlere odaklandığını ve bu tarz haberlerin toplumun ilgisini daha çok çektiğini, dolayısıyla daha fazla satış yapılmasına yol açtığını

vurgulamıştır. Bu iyi haber yerine, çatışma, skandal veya şiddet içeren olaylarının tercih etmesiyle açıklanabilir. Nezaket veya iyilik gibi örnek davranışlar genel itibariyle “haber değeri taşımıyor” olarak görülebilmektedir. Türk kızın ağabeyi tarafından öldürülmesi olayı gibi geniş bir şekilde işlenirken, tüm Türk toplumunda sürekli olagelen bir olguymuş gibi tasvir edilebilmektedir.

K8 tek taraflı haber yapılmasını şu şekilde yorumlamıştır:

“Medya belirli olayları tek taraflı olarak sunarak veya stereotipik güçlendirerek İslam’a bakış açısını etkileyebilir. Örneğin, terörist olaylar yanlışlıkla tüm Müslümanlara topluluğa yansıtılabilir, bu da önyargılara yol açar. Daha dengeli bir haber yayıncılığı ve çeşitliliğe karşı duyarlılık bu konuda faydalı olurdu.” (K8)

K8 tek taraflı yayınların toplumsal algıların üzerindeki etkilerine dikkat çekmektedir. Terör olayları gibi hassas konuların Müslümanlara genel olarak mal edilmesi Stereotiplerin ivme kazanmasına da sebep olabilmektedir. Terör olayları Medya’da geniş bir yer tutmaktadır. Genellikle Müslümanlarla ilişkilendirilmektedir. Medya’nın kullandığı dil ve görseller, terör olaylarının tüm Müslümanların sorumlu tutulmasına yol açabilmektedir.

K16 ünlü bir gazetenin tek taraflı haber yapmasına yönelik şu ifadeler kullanmıştır:

“BILD gazetesi örneğin çok tek taraflı ve WOW etkileri ile haber yapıyor. Sıklıkla bu, okuyucuların kafasında yer eden tek taraflı bir görüşü açıklığa kavuşturur. Almanya’daki bazı medyalara olan güven eksikliği ve ayrıntılı incelemelerin eksikliği bu etkiyi güçlendirir.” (K16)

K16 bu ifadeleriyle haberlerin sunum şeklini eleştirmiştir. Wow efektleri kullanarak tek taraflı bir haber yaptıklarını belirtmiştir. Teorik çerçevede de ele alındığı üzere, bu sektörde insanların algılarını değiştirmek veya etkileyebilmek için farklı yöntemler vardı. Priming ve duygulara hitap etmenin yanı sıra wow efektleri de eklenilebilir. Bu tarz sunuşlarla haberler bireylerin zihinlerinde kalıcı hale gelebilir ve kişilerin algılarını daha kolay şekillendirebilmektedir.

K2'nin de ifadeleri K4,K5,16 ve K8 gibi medyanın toplumsal algıları şekillendirmedeki gücünü göstermektedir. Burada gücün ve sorumluluğun iyiye yönelik kullanılması önem arz etmektedir. Medyanın daha dengeli ve daha çeşitli haber yayınlaması, toplumda adil ve gerçekçi bir algı akışı sağlayabilmektedir. Böylece daha sağlıklı bir toplumsal diyalog ve anlayış ortamı gerçekleştirilebilir.

Medya'nın iyiye kullanılması açısından K15 şunları ifade etmiştir:

“Medya raporlanmasının Almanya’da İslamofobi’yi bir ölçüde azaltmaya büyük katkısı olabileceğini düşünüyorum, aynı zamanda tam tersini de başarabilir İslamofobi’yi arttırarak . Televizyonda öğretici ve kısa kesitler gösterilebilir, bunlarda İslam açıklanabilir. İslam ’ın her zaman negatifyönleri gösteriliyor, iyi bir yanı olmadığını düşünüyor insan. Adil olunmalı ve her iki tarafı da gösterilmeli.”(K15)

K15'te K16, K8 gibi Medya'nın tek taraflı haber sunmasına yönelik eleştiride bulunmuştur. Ancak buna yönelik bir çözüm sunmuştur. Televizyonda öğretici programların ve kısa kesitlerin olması, İslam hakkında daha gerçekçi bilgilere sahip olmasını sağlayabilmektedir. Bu programlar, İslam'ın tarihini, kültürel katkılarını ve günlük pratiklerini açıklayarak, izleyicilerin önyargılarını azaltabilir. Katılımcı Müslümanlara yönelik her iki tarafında gösterilmesi gerektiğini vurgulayarak, medyanın tarafsız ve objektif haber sunumuna önem vermesi gerektiğini belirtmiştir.

K3 de diğer katılımcılar gibi Medya'nın olumsuz etkilerinden bahsetmiştir. Ancak bunlardan bahsederken diğer katılımcılardan farklı olarak, Arap Klanları, Terörizm ve Türk- Kürt Çatışmalarına değinmiştir:

“Medya olumsuz bir rol oynuyor. Köln haberleri. medyada genellikle olumsuz olaylar üzerinde duruluyor ama olumlu şeyler az yer alıyor. Bu, insanların görüşlerini büyük ölçüde etkiliyor. Çoğu kişi olumsuz deneyimler yaşamamış. ne duyarsanız duyun, İslam’da savaşlar ve fanatizm öne çıkar. Müslüman devletler demokratik olarak gösterilmiyor ve fanatik olarak tasvir ediliyor. Örneğin, klan suçluluğu medyadan geliyor. Terörizm hakkında ne düşünüyorsun. Eğer beni 11 Eylül’de sorsaydın, evet derdim. Bu intihar saldırganları Müslümanların dindarlığından kaynaklanıyor ve daha sık

gerçekleşiyor. Bizde böyle bir şey yok. Bizimkiler çok daha fazla öz sevgi ve bencillik sahibi., bu yüzden kendilerini öldürmezler. Dışardan iletilen pek çok olumsuz şey var. Sonra kendime dedim ki, insanlara bakacağım. Başka bir şubede Kürtlerle Türkler arasında sorunlar olmuş. Neden bir problemleri olduğunu anlamıyorum. Ama sonra kendime dedim, bizde Katolikler ve Protestanlar da birbirlerinin kafalarını kırdı. Aynı anlamsız şey.” (K3)

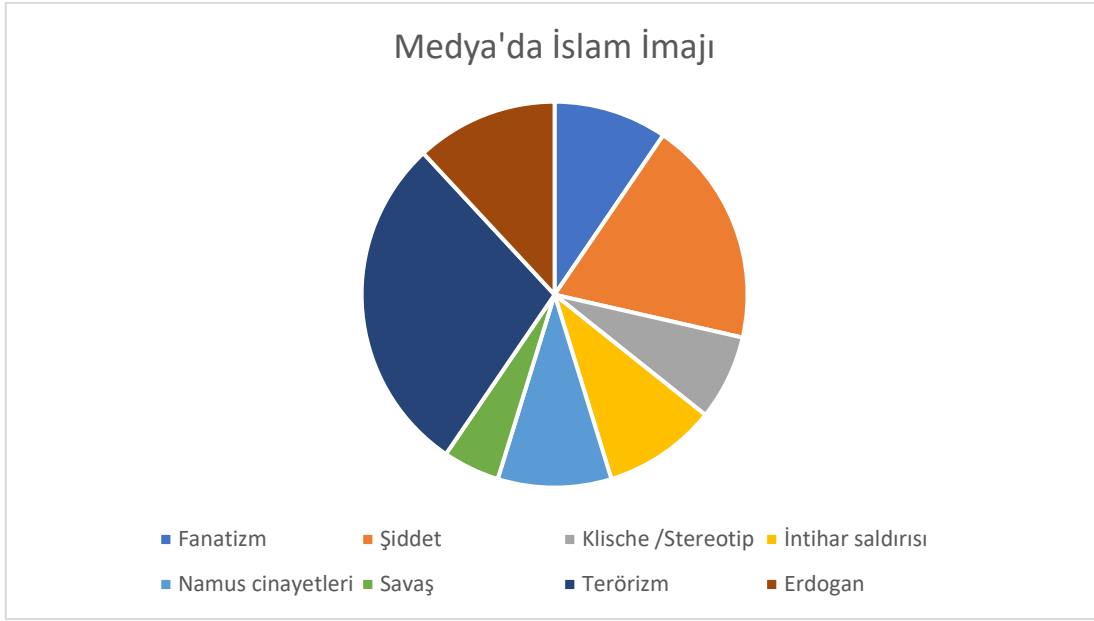
K3 Köln örneğini verirken, paralel toplumları kast etmiştir. Bu kavram toplumların kendi içlerinde izole bir şekilde yaşamasını ifade etmektedir. K3, Medya'nın bu tür toplulukları genellikle sorunlu ve entegrasyona kapalı olarak göstermektedir. Bu tür haberler gerçeklikle birlikte abartı da içermektedir. “Kreuzberg” gibi paralel topluluklar mevcuttur, ancak medya Müslüman toplumunun genelinde bir paralelleşme varmış gibi lanse edebilmektedir.

Bir toplum izole olmuşken, diğer topluma adaptasyon sağlayıp entegre olması zordur. Dil becerisinin gelişmesi engellenmektedir, kültürel etkileşim yok denebilecek kadar azdır. Farklı kültürlerle hoşgörüyü azaltmaktadır ve toplumsal gerilimlere de yol açmaktadır. Dolayısıyla, paralel toplumun oluşması toplumsal bir sorundur. Fakat mevcut durum medyanın vurguladığı kadar mıdır? Medya'nın paralel toplumları sürekli gündemde tutması, ön yargıların güçlenmesine, korku ve güvensizlik atmosferinin oluşmasına ve ayrımcılığın artmasına neden olabilmektedir. Daha önce de Teorik çerçevede bahsedildiği üzere “kehanetleri” de gerçekleştirme potansiyeline sahiptir. Paralel toplumdaki birey kendini zaten aşağı ve kötü gördüğü için bu tarz haberlerden etkilenerek, toplumda kabul görmeyeceğini düşünebilmektedir, bu nedenle de entegrasyonu reddedebilmektedir. Bu tarz haberler, hem Alman toplumu tarafından, hem de Müslümanlar tarafından uç noktalara ulaştırabilmektedir.

K3 klanlardan bahsederken Arap klanlarını kast etmiştir. Almanya'daki Arap klanlar medya raporlarında, suçla ve genellikle negatif niteliklerle topluma sunulmaktadır. Bu tarz haberler Arap kökenli mültecilere veya genel olarak Müslümanlara yönelik şüphe uyandırabilecek veya ön yargıları arttıracak bir potansiyelindedir. Özellikle suç ve şiddet haberlerinin aşırı vurgulanması, bu toplulukların diğer üyelerinin de benzer şekilde damgalanmasına neden olabilmektedir.

Yine bu bağlamda K7 Medya'nın etkilerine yönelik, intihar saldırısı düzenleyen veya herhangi bir terör ve şiddet suçu bağlamında haberlerde, failerin köken ülkesinin belirtildiğini ifade etmişti. Bu tür haberler, medyanın izlediği bir yöntemdir. Bu durum belirli grupların stigmatize edilmesine yol açmaktadır. Bu vurgular, hükümetlerin veya güvenlik güçlerin belirli gruplara yönelik daha sert uygulamalar izlemesine sebep olabilmektedir. Daha önce K12'de ifade ettiği gibi “*Mesela yüzünü kapatan kadınlara yaklaşımdan veya konuşmaktan çekinirim açıkçası. Ayrıca uzun sakallı ve esmer erkeklerin kadın gibi giydikleri uzun elbiseler de beni tedirgine eder. Onlardan da çekinirim.*”. Toplum içinde bu gruplara karşı artan güvensizlik ve korku, yanlış yönlendirilmiş önlemlere ve gereksiz yere sıkılaştırılan güvenlik uygulamalarına yol açabilmektedir.

K3 Türk Kürt çatışmalarını anlamadığından bahsetmiştir. Türkiye sınırında Türk silahlı kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen hareketler, bazı medya kuruluşları tarafından yanıltıcı bir şekilde sivil Kürt halkına yönelik saldırı olarak sunulmaktadır. Ancak, bu operasyonlar asıl hedefi, Türkiye’de terör örgütü olarak kabul edilen YPG’ye ait askeri kamplardır. Bu sunum, sivil halkın hedef alındığının izlenimini yaratmaktadır. Medyanın bu tür haberleri ele alırken çok daha hassas olması gerekmektedir. Gerçekleri çarpıtmadan sunulması ve yanlışlıkların önlenmesi de elzemdir.

Grafik 3 Medyada İslam İmajı

Katılımcıların İslam İmajı bağlamında kullandıkları kavramlar, Medya tarafından Müslümanlar hakkında oluşturulan algıların analizinde önemli bir rol oynamaktadır. Kavramların dağılımı, Medya'nın İslam'ı veya Müslümanları nasıl yansıttığına dair bir örnek sunmaktadır.

Medya'da İslam veya Müslümanlar ile ilişkilendirilen ana kavramlar oldukça çeşitlilik göstermektedir. En çok vurgulanan temalar arasında Terörizm (12), Şiddet (8), Türkiye'nin Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan (6) yer almaktadır. Bu Medya'nın İslam'ı şiddet olarak bağdaştırıldığını göstermektedir. Bu ana kavramların haricinde, Fanatizm (4), Namus Cinayetleri (4), İntihar saldırıları (4) Stereotip/Klişe (3), Savaş (2) gibi konulara da dikkat çekici bir şekilde medyada yer almıştır. Bu kavramlar genel Bulgularda çokça işaret edilmektedir. Bu sayılar sadece Medya başlığında kullanılan rakamlardır.

Bu veriler, Medya'nın İslam ve Müslümanlarla ilgili hangi konulara odaklandığını göstermektedir. Terörizm Katılımcılar tarafından en sık bahsedilen tema olarak öne çıkmaktadır. Bu İslam'ın sürekli olarak terör ile ilişkilendirilmesine yol açmaktadır. Bu ilişkilendirme, Almanya'da Müslüman topluluklar hakkında olumsuz algıların pekişmesine ve İslamofobi'nin hızla yayılmasına neden olabilmektedir. Şiddet konusu terörizm den sonra en sık bahsedilen kavramdır. Müslümanların şiddet

ile ilişkilendirilmesi, Alman toplumu tarafından güvensizliğe neden olabilmektedir. Bunun sonucunda İslam'ın barışçıl yönlerinin göz ardı edilmesine ve Müslümanların tehlikeli olarak algılanmasına neden olabilmektedir.

Öne çıkan ve dikkat çeken bir isim olarak Recep Tayyip Erdoğan'ın Medya bağlamında 6 kez anılmasıdır. 6 kez direkt Erdoğan ismi kullanılmasının yanı sıra, dolaylı olarak da 3 defa işaret edilmiştir. Kavramsal Çerçeve de değinildiği üzere, bazı dönemlerde İslam belirli toplumlar üzerinden yorumlanmıştır. Örneğin Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Osmanlılar, İslam'ın bir temsilcisi olarak görülmekteydi. Bu o dönemde İslam'ın Osmanlılar üzerinden eleştirilmesine neden olmuştur. Müslümanlar veya İslam kavramları yerine "Türkler" üzerinden eleştirmeler veya yorumlar yapılmıştır. Günümüzde ise benzer olarak Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan örneğinde görülebilir. Sayın Erdoğan, bazı çevrelerce İslami bir temsilci ve önder olarak algılanıyor olabilmektedir. Bu meyanda, Medya'nın sıkça sayın Erdoğan'ı İslam bağlamında ele alması muhtemeldir.

Cumhurbaşkanının söylemlerinde ve politikalarında sıkça İslami referanslara yer vermektedir. Kendisi uluslararası arenada da Müslüman kimliğini ön planda tutarak Batı'nın İslam'a karşı tutumunu sıkça eleştirmektedir. Bu tür söylemler Erdoğan'ın İslam'ın siyasi yüzü olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Diğer yandan Erdoğan yönetimi, özellikle Avrupa ülkeleri ile siyasi ve diplomatik olarak problemler yaşamıştır. Bunlar Erdoğan'ın Batıya yönelik sert tutumu ve eleştirel yaklaşımı ile birleştiğinde, Avrupa'daki Müslümanlara yönelik negatif bir algı oluşmasına katkı sağlayabilmektedir.

Sayın Erdoğan'ın birçok tutumu Batı tarafından radikal olarak algılanabilmektedir. Örneğin İsrail'e karşı sert eleştirileri, Hamas'a verdiği destek ve yaptırdığı insani yardımlar Alman medyasında geniş yer bulmaktadır. Erdoğan'ın İsrail'i "terör devleti" olarak nitelendirmesi ve İsrail'e yönelik suçlamaları Alman medyası ve bu nedenle de Almanlar tarafından ciddi tepkilere neden olmaktadır. Bu tür söylemler, Batı'nın bakış açısına göre, Erdoğan'ın İslam'ın radikal ve çatışmacı tarafı olarak algılanmasına yol açabilmektedir.

Görsel 6 Der Spiegel Dergisinin Kapağı

Görsel 7 Der Spiegel Dergisinin Kapağı

Bu yansımalar, medyada çeşitli şekillerde gösterilmektedir. Örneğin Görsel 6 ve Görsel 7’de çok satan “*Der Spiegel*” dergisinin kapakları yer almaktadır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın hem ülkede hem de Uluslararası arenada İslam dünyasındaki konumuna dair algıları dramatik bir şekilde vurgulamaktadır. Osmanlı İmparatorlarına atıf yapan kapaklar, Erdoğan’ı diktatör ve otoriter bir figür olarak betimlemekte ve eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır. Bu tür tasvir, Erdoğan’ın güçlü ve baskıcı bir lider olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Bunun sonucunda bu tür temsiller Erdoğan’ın demokratik değerlerle uyumsuz olduğu algısını güçlendirebilmektedir. Tarihsel ve kültürel mirasın devamı olarak görülmesi ve Osmanlıya atıf yapılması tarihsel travmaları da ön plana çıkarabilmektedir. Avrupa basınında bu tür tasvirler, sadece Türkiye’nin iç politikasını değil, aynı zamanda Almanya’daki Türk toplumunun üzerindeki algıyı da şekillendirmektedir.

Cumhurbaşkanı’nın Almanya’daki Türk seçmenler arasında önemli bir desteğe sahip olması, Almanya’daki Türk toplumu üzerinde kontrol mekanizması oluşturma fikrini oluşturabilmektedir. Bu etki, Türkiye’deki iç politikanın Almanya’daki Türk toplumu üzerinde yankı bulmasına neden olmaktadır. Seçim dönemlerinde Erdoğan’ın yaptığı mitingler ve çağrılar, bu etkiyi pekiştirebilmektedir. Ancak Medya tasvirleri

Cumhurbaşkanı'nı olumsuz bir ışıktta göstererek, onun politikasına ve liderliğine olan desteği azaltma çabası olarak değerlendirilebilir. Sayın Erdoğan üzerinden yaratılan İslamofobi algısı, Almanya'daki Türk toplumu açısından problemlere neden olabilmektedir. Cumhurbaşkanını destekleyenler, radikal görüşlü olarak kabul edilebilmektedir, ve bu nedenle ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler.

Medya'nın bu yaklaşımı İslam'ı modern dünyadaki temsiliyetine dair tartışmalara zemin hazırlamaktadır. Müslümanların genel bir temsilcisi olmaması, Müslümanların haklarını savunacak, çıkarlarını koruyacak ve sorunlarını dile getirecek güçlü bir sesin eksikliğine neden olmaktadır. Diğer yandan temsil eksikliği toplum içinde diyalog ve karşılıklı anlayış fırsatlarının azalmasına neden olabilmektedir. Bu eksiklik, farklı topluluklar arasında köprülerin kurulmasını zorlaştırmaktadır.

K9, ve K10 Medya'da İslam temsili bağlamında, örnekler sunmuştur.

“Açıkçası artık haberleri izlemiyorum, çünkü çevremdeki insanlar gibi medyanın yalan haber yaydığını düşünüyorum. Ya her şeyi abartıyorlar ya da önemsizleştiriyorlar. Ama aslında videolar izlemeyi seviyorum bir komedyenin videoları aklıma geliyor. Kadın bir alman erkeği selamlamadığı için kocasına, siz Türk erkekleri Kadınlarınızı baskılıyorsunuz demişti. Bu tarz klişe videolar geliyor aklıma.” (K9)

K9 bahsettiği video, bir Komedyenin mizah amaçlı yaptığı bir videodur. Videonun içeriği, Türk Karı koca merdivenlerden çıkarken Alman erkeğin selam vermesiyle başlamaktadır. Alman Kadının ona selam vermemesini, *“Siz Türk erkekleri kadınlarınıza merdivenlerde yabancı birini selamlamayı bile yasaklıyorsunuz, ama bu ülkede (Almanya'da) bu durum farklıdır. Bu ülkede erkekler ve kadınlar arasında barışçıl bir ilişki anlayışı var. Burada bir kadın, bina içerisinde biriyle birkaç güzel söz paylaştığı için ağzına gem vurulmuyor.”* Daha sonra kocası kadının Almanca bilmediğini öne sürüyor. Ancak videonun sonunda Kadın Almancayı çok iyi bildiğini göstermek üzere Almancanın bir yöresine ait ağzını kullanıyor. K6'nın Hakim (Richter) programındaki örneğinde de görüldüğü üzere burada da Türklere yönelik

Müslüman kadınların baskılandığını haklarının olmadığını ifade etmektedir. Verilen örneklerde Kadınlar üzerinden ciddi ama eski olan bir algı yaratılmaya çalışılmaktadır.

Diğer katılımcılar Türkler ve Klişe bağlamında Türk kadınların imajlarından örnekler verirken K10 terörizm üzerinden örnek vermiştir:

“Medya İslam’ı ciddi şekilde kutuplaştırıyor, talk show’larda bile İslam’ın Batı değerlerinden daha aşağı olduğu hissediliyor. Doğrudan söylemeler de dolaylı olarak ima ediliyor. İnsanlar İslam’ın kötü bir şey olduğunu veya belirli sorunların sebebi olduğunu düşünebiliyor. Direkt Medyaya baktığımızda İslam’ın terör yaydığına dair haberler sürekli iliştiliyor. Örneğin Noel Pazarına yapılan saldırı.” (K10)

K10 Medya’nın İslam’ı temsili hakkında Talk Show ve Noel Pazarı örneğini vermiştir. Medya’nın Batı değerlerinin daha üstün ve İslami değerlerine karşıt ve aşağılayıcı olarak ele alındığını ifade etmiştir. Bunun da negatif algılara yol açtığını ima etmiştir.

K10’un bahsettiği olay, bir teröristin kamyonla Noel Pazarına girip insanları ezmesidir. Olayda 12 kişi yaşamını yitirmiş, 70 kişi ise ağır yaralanmıştır. Bu olayda kişinin Müslüman olması hasebiyle, İslam veya fanatizm gündeme terörizm ile oturmuştur. (Schmedding, 2021) Daha sonra da diğer Katılımcıların başka başlıklar altında değineceği aynı konuda, güvenlik politikaları bağlamında kısaca değerlendirilecektir

K12 Örneklerden bahsederken Amerikalıların Müslümanlar hakkında yarattığı imajdan şu şekilde bahsetmiştir:

“Örneğin, Amerikalılar hepsini terörist olarak gösteriyor veya eski bir batıl inanç olan Müslümanların kadınlarını dövdüğü veya bir ayrılık durumunda onları öldürebileceği: tüm bu söylentiler genellikle Amerikalı medya aracılığıyla yayılıyor.” (K12)

K12’nin verdiği örnek, Amerikan televizyonunun ve özellikle sinema dünyasının İslam ve Müslümanlar hakkında uyarladığı stereotiplere ve yanlış bilgilere örnektir. On bir Eylül olaylarından sonra Müslümanlar Terörizm bağlamında

Amerikan filmlerinde temsil edilmiştir. “11 Eylül Sonrasında Hollywood Sinemasında İslamofobi’nin Yeniden Üretimi” başlıklı makalede Özçınar ve Türkmen 3 Filmin analizini yapmıştır. İslam’ın bir tehdit olarak lanse edildiği, Müslüman karakterleri düşman, şiddete meyilli veya terörist olarak gösterildiği sonucuna varılmıştır. Bu tarz filmlerin Müslümanlara yönelik yanlış bir algı yaratması kaçınılmazdır. Ve hangi Müslüman iyidir? İyilerin yanında kötüler de çok mudur? Sorularını akla getirebilmektedir. (Türkmen ve Özçınar, 2020, ss. 1337–1338)

K14’ün de ifadeleri bu algıyı pekiştirmektedir:

“Üniversitede Film Bölümünde okuduğum için, beyaz olmayan batılı olmayan her şeyi ‘farklı’ veya ‘yabancı’ olarak gösterme eğilimini sık sık görüyorum. Aklmda belirli bir film yok ama bu sıkça oluyor.” (K14)

K14 Film okuduğu için bu alanda sıklıkla beyaz, batılı olmayan kişilerin “farklı veya yabancı” olarak temsil edildiğini ifade etmiştir. Bu tarz eğilimler, genel itibarıyla Batı merkezli bir bakış açısının egemen olduğu yönünde açıklanabilir. Daha önce de Teorik çerçeve de değinildiği üzere Sinema Batı normlarına göre şekillendiği için, Müslümanlara yönelik anlatı, Egzotik, ilkel veya tehlikeli olarak gösterilebilmektedir. Ancak K14 gibi Film sektörüne atılacak kişilerin, bu tarz stereotiplerin farkında olması ve bunları eleştirebilmesi, gelecekteki sinema sektöründe pozitif bir algı yaratabilir ve bu stereotiplerin ve kalıplaşmış kültür anlayışının önüne geçebilir. Bu yönde eğitim veren eğitim sektörlerine de bu konuda büyük iş düşmektedir. Toplumun algılarını ciddi bir şekilde etkileyebilen bu sektörün, pozitif yönde de toplumu etkileyebilmesi, sosyal açıdan ciddi bir öneme sahiptir.

K2’nin İslamofobi’yi yansıtan bir programdan bahsedip bunun nedenleri ile birlikte şu şekilde açıklamıştır:

“Kabare sanatçısı bu konuları ele alarak toplumu eleştiren bir program yaptı. Her zaman bir peçeli kişi görüldü, bu da her zaman bir özelliktir, bunlar insan değil canavardır. O yüzden bir Müslüman getirelim, erkek mi kadın mı olduğunu göremeyelim. Tamamen peçeli. Bu zaten garip, bilinmeyeni gördüğünde insanları korkutur. Arka Plan her zaman karanlık olurdu ki bu daha fazla korkutur. Bunlar, bir imajı olumsuz etkileyebilecek stil aracıdır. Der

Spiegel bunu birkaç kez artarda yaptı. Bir ana başlık 'Past Contra Muhammed' idi. Bu, Bild gazetesinin seviyesidir. Gerçekte çok az mülteci kabul ettik, çoğu Ürdün ve Türkiye'ye gitti, milyonlarca insan orada. Sonra herkes 'Ah Tanrım, şimdi hepimiz islamlaşacağız dedi. Bilmediğim şeylerden korkarım, çünkü onları tanımıyorum. O zaman kendimi rahatsız hissediyorum. Ama bu çok insani bir reflektir. Hayatım boyunca her kökenden insanlara iç içe olursam, her şeyi tanırım. Ama seni tanıyamıyorsam, mesela bir Türk kadını, neden başörtüsü takmadığını merak ederim. Şimdi modern mi, yoksa sadece evde zorla mı takıyor? Bu tür korkular her zaman insanlara karşı kullanıldı. O zamanlar Federal Cumhurbaşkanı olan Christian Wulff cesaret gösterip 'İslam Almanya'ya aittir' demiş ve üç hafta sonra görevden alındı. Tabi ki İslam Almanya'ya aittir, burada din özgürlüğü var. Bu, Anayasada yazılı. her şeye inanabilirsiniz, medya ortamı yaratır, ama büyük ciddi medyalar ortam yaratınca, kesinlikle bazı kişilere uyan klişeler ortaya çıkar. Ama bu sadece %1'lik bir kısmı. Peki ya diğer %99? Onlar okur. Türk aile babası buraya işçi olarak geldi, Nazilerin sebep olduğu yıkılmış Almanya'yı yeniden inşa etmeye yardım etti. 20 yıl sonra, artık eve dönmek istemiyor musun?' diyor. 'Biz daha iyiyiz' tavrı. Bilmediğin şeyden korkarsın. Bu tür bir atmosfer Almanya'da çok yaygındır. İnsanlar kendilerini ayırmayı, daha iyi bir şey olduklarını düşünmeyi severler. Bugün bile bunun neye dayandığını bilmiyorum." (K2)

K2 detaylandırarak verdiği örnek, mevcut göçmenlere yönelik algıları, medyanın rolü ve toplumsal korkular üzerine bir eleştirel bakış sunmuştur. K2'nin ifadelerinin özünde özellikle Kadınların medyada nasıl temsil edildiklerine yönelik bir eleştiri sunmuştur. Abartılı ve negatif temsillerin de korku aracı olarak kullanılabileceğini ifade etmiştir. "Bilmediğim şeyden korkarım, çünkü onu tanımıyorum" açıklamasıyla, yabancı korkusunu ve ön yargılar ifade etmiştir. Diğer katılımcıların ifade ettiği gibi burada da Medya korku aracı olarak kullanılmaktadır. Bu tür korkuların insan doğasının bir parçasıdır. Ancak bunların manipüle edilerek insanların birbirlerine karşı kullanılabilmesi belirtilmiştir.

Katılımcı Almanya'ya aslında çok az mülteci kabul edildiğini, ama bu durumun medya tarafından abartılarak İslamlaşma korkusunun yaygınlaştırıldığını belirtmiştir. Bu korkunun, insanların bilmedikleri şeylerden korkmalarıyla ilişkili olduğu ve tanımadıkları için rahatsız hissettiklerini vurgulamıştır.

K2'nin İşçi olarak Almanya'ya gelen Türk göçmenlerin, Almanya'yı yeniden inşasında yardımcı olduklarına değinmesi, göçmenlerin pozitif yönlerine ve katkılarına dikkat çekmektedir. Daha önceden de belirtildiği üzere, Türk toplumunun Alman toplumuna entegre olmalarına rağmen dışlanmaları, "Biz daha iyiyiz" tavrıyla eleştirilmiştir.

K17 Medya'yı çifte Standartlı olarak şu şekilde ifade etmiştir.

"Medya sadece İslam'ın olumsuz yönlerini gösteriyor. Bence dinler modern dünyadan uzak, bu yüzden dinlerin problemlere neden olması normal ama medyada gösterildiği gibi değil. Sadece korku yaratıyorlar. Daha önce belirttiğim gibi, Türkiye'de tatil yapmayı severdik, ama şimdi küçük bir şeyde bile tutuklanma korkusu var. Ama oradaki insanlar bir gecede terörist olmuyor. Ya da buradaki insanlar da terörist değil. Haberlere bir bak, şiddet ve terörizmden ne sıklıkla bahsediliyor, şimdi etrafımıza bakalım, etrafımızda kaç radikal var? Hiç. tekrar vurguluyorum, hiç. Bunlar yurtdışından buraya sızan birkaç kişi. Bu ikiyüzlülük, net bir resim elde etmeyi zorlaştırıyor." (K17)

K17 Medya'nın ürettiği içeriğin gerçek ile örtüşmediğini ifade etmiştir. Katılımcı zaman zaman dinlerin sorunlara sebep olacağını ifade etse de, dinlerin Medya'da resmedildiği gibi problemlere neden olmadığı kanaatindedir. Medya'nın insanları sadece korkutmaya çalıştığını da eklemiştir. Katılımcının Türkiye hakkında yaptığı yorum, daha önce de kendisinin ifade ettiği gibi, Türkiye'de düşünce özgürlüğü olmadığını düşündüğü için bu şekilde ifade etmektedir. Diğer yandan Terörizm haberlerinden bahsetmiştir, ancak Almanya'da terörizm bağlantılı insanların pek olmadığını da ifade etmiştir. Bu tarz haberler daha çok insanları korkutmak için yapıldığını ifade etmiştir. Medya'nın yarattığı İslam algısı başlığında şu ifade geçmektedir "1981'de bir kongre komitesinin verdiği ifadeye göre : " Korkmuş insanlar daha bağımlı, daha kolay yönlendirilebilir ve kontrol edilebilir". Bu açıdan

bakıldığında Medya'nın geniş kitleler üzerinden manipülatif bir araç olarak kontrol mekanizması kurmaya çalışılması muhtemeldir.

2.4. Alman Toplumunda Müslümanlara Yönelik Tutumlar ve Bireysel Deneyimler

Alman toplumunun Müslümanlara yönelik davranışları farklı faktörler etrafında zamanla şekillenmiştir ve değişmiştir. Bu faktörlerden biri daha önceki başlıkta ele alınmış olan Medya'dır. Örneklerde Medya'nın kullandığı Stereotiplerin toplumun algılarına yerleşmiş olması muhtemeldir. Bu tarz imajlar, günümüzde Müslümanların negatif olarak etkilenmesine sebep olmuştur. Katılımcılara, Alman Toplumunun Müslümanlara yönelik tutumlarını ölçmek için şu soru yöneltilmiştir: "Alman toplumunun Müslümanlara karşı genel tutumunu nasıl tanımlarsınız? Fikrinizi oluşturmanıza yardımcı olan hangi gözlemlerinizi veya deneyimleriniz oldu?"

Katılımcılar tecrübe ettikleri Alman toplumun Müslümanlara karşı tutumunu şu şekilde ifade etmiştir:

"Alman toplumunda İslam hakkında farklı görüşler bulunmaktadır, bu durum kısmen sayısız önyargı ve belirli bir bilgisizlikten kaynaklanmaktadır. Örneğin, birçok kişi bazen İslami kültürlerde kadınların haklarının neden bu kadar sınırlı olduğunu anlamıyor. Ayrıca, IŞİD gibi örgütler tarafından ve bazı İslam devletlerinde uygulanan şiddet eylemleri ve baskılar, İslam'ın olumsuz bir imajını pekiştirmekte ve halk arasında sıklıkla korkuya neden olmaktadır. Buna rağmen, birçok Alman, Müslümanlarla kişisel olarak iyi ilişkiler kurduğunu ve bu ilişkilerin karşılıklı saygıya dayandığını görmekte ve kabul etmektedir. Ancak bazıları İslam'ın diğer dinlere karşı ne derece hoşgörülü olduğunu merak etmektedir. Genel olarak, toplumumuzda Müslümanların varlığı, temel insancıl değerlerle bağlı kaldıkları sürece kabul edilmekte ve bu da entegrasyon kolaylaştırmaktadır." (K1)

K1, Alman toplumunda, Müslüman kadınların haklarının sınırlı olduğunu anlaşılmadığını ifade etmiştir. Ancak burada Katılımcının ifadesinden anlaşıldığı üzere kendisinin de Müslüman Kadınlarının haklarının kısıtlı olduğunu kabul etmektedir. Batı normları ve değerleri bağlamında katılımcının kendisi ve Alman

toplumunun algılayışı ışığında cinsiyet eşitliği konularında anlama zorluklarına yol açmaktadır. Daha sonra da değinileceği üzere, İslami kültürde kadınlara dair genel anlayış ya yanlış ya da büyük oranda eksiktir.

İkinci olarak K1, İŞİD gibi terörist grupların eylemleri ve bazı ülkelerde uygulanan şiddet eylemleri ve baskılardan bahsetmiştir, bu tutumlar global olarak İslam imajını derinden etkilemiştir. Bu tür olaylar toplumda korku ve güvensizliği arttırıp, birlikte barışçıl bir yaşamı zorlaştırabilmektedir.

Katılımcının “*Ancak bazıları İslam’ın diğer dinlere karşı ne derece hoşgörülü olduğunu merak etmektedir*” ifadesi İslam’ın hoşgörüsüz olduğuna dair bir algının mevcut olduğunu göstermektedir. Katılımcı, İslam’ın hoşgörüsüne dair şüphelerin ve merakın var olduğunu belirtmiştir. Katılımcının “*Genel olarak, toplumumuzda Müslümanların varlığı, temel insancıl değerlerle bağlı kaldıkları sürece kabul edilmekte ve bu da entegrasyon kolaylaştırmaktadır.*” ifadesi ise Müslümanların kendi dini ve kültürel değerlerine göre değil, ev sahibi toplumun değerlerine göre kabul edildiğini ima edebilmektedir. Diğer yandan da ifade Müslümanların bu değerlere doğal olarak sahip olmadıkları veya bu değerlere bağlı kalmadıklarında kabul görmeyecekleri anlamına da gelebilmektedir.

Diğer yandan Katılımcı Müslümanlarla kişisel ilişkilerin pozitif olduğunu , genel itibariyle karşılıklı saygıya dayandığını ve bunun kabul gördüğünü ifade etmiştir. Kişisel pozitif deneyimler, var olan ön yargıları yumuşatabilmektedir.

K4 Almanların Müslümanlara yönelik tutumunu yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık ile ifade etmiştir:

“Müslüman vatandaşlar, Alman toplumunun ayrılmaz bir parçasıdır ve genellikle diğer gruplarla barış içinde bir arada yaşarlar. Ancak, yabancılaştırma korkusu yaygın bir şekilde mevcuttur ve bu durum sıklıkla gizli bir İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık kendini gösteriyor. Bu mesafeli tutum, çoğunlukla dış görünüşe , örneğin örtünmeye, tepkilerde belirginleşir. Kişisel gözlemlerim ve deneyimlerime dayanarak, birçok tanıdığım ve arkadaşımın Müslüman olduğunu ve birçok okul sınıfında Alman

çocukların azınlıkta genellikle olduğunu söyleyebilirim. Özellikle yaşlı yetişkinler arasında Müslümanlara karşı duyulan önyargılar yaygındır.” (K4)

K4, Müslümanların Alman toplumunun ayrılmaz bir parçası olduğunu ve bu toplumun genel olarak diğer gruplarla barış içinde yaşadığını ifade etmiştir. Ancak Alman toplumunun tutumunu, yabancılaşma korkusu, yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık ile ifade etmiştir. Bu tutumların nedeni olarak Müslüman bireylerin görünüşü ile açıklamıştır.

Müslümanlar bağlamındaki yabancılaşma korkusunun kökenleri, ilk Türk işçilerin Almanya'ya gelmesiyle açıklanabilmektedir. Bu işçi göçü, ev sahibi olarak Almanya'nın göçmen ve entegrasyon yönündeki tecrübesizliği ve Türk işçilerin hem kırsal kesimden gelmesi hem de farklı kültürel norm ve değerlere sahip olması, bazı Alman kesimlerde kültürel çatışmalara ve entegrasyon zorluklarına yol açmıştır. Alman toplumunda, yeni gelenlerin farklı yaşama biçimleri ve kültürel pratikleri, yabancılaşma ve önyargıların artmasına neden olmuştur. Bu dönemdeki deneyimsizlik ve yeterli entegrasyonun politikalarının olmaması, göçmenler ve Alman toplumu arasında derin travmalara yol açmış olması muhtemeldir.

Katılımcı okul sınıflarında çok fazla Müslüman çocuğunun olduğunu ve Alman çocukların azınlıkta olduğunu ifade etmiştir. Literatürün “Aşırı sağın yükselişi” başlığında da tespit edildiği üzere, Alman toplumu ve Almanya'da yaşayan Müslüman toplumu arasında bir dengesizlik mevcuttur. Alman toplumu daha yaşlı bir demografik yapıya sahipken, Müslümanların çocuk oranı Almanlara göre daha fazla olduğu için daha genç bir demografik yapıya sahiptir. K4'ün de belirttiği üzere eğitim kurumlarındaki Müslüman çocukların sayısındaki çokluğu, demografik farklılığın veya zamanla değişimin göstergesi olarak kabul edilebilmektedir. Bu da yaşlı katılımcıların da çokça ifade ettiği gibi, yabancılaşma ve kültürel yapının değişmesine yönelik korkulara neden olabilmektedir. PEW Araştırma merkezinin ortaya koyduğu tahminler de bu sonuca yöneliktir. Bu tahminlere göre Almanya'daki Müslüman nüfusun oranı artmaktadır ve bu artış, genç Müslüman nüfusun yüksek doğum oranıyla ilişkilidir. Almanya daha yaşlı bir demografik bir yapıya sahipken, Müslüman toplumu daha genç bir yapıya sahiptir. Bu durum, eğitim kurumlarındaki Müslüman çocukların

sayısındaki artışı ve Alman çocukların azınlıkta kalmasını açıklayabilmektedir. Araştırma merkezinin bu verileri, demografik değişimlerin, yabancılaşma korkusunu ve buna bağlı olarak İslamofobi ve yabancı düşmanlığının tetiklenebileceğini göstermektedir. Sosyal dokunun değişmesine yönelik yapılan bu çalışmalar da toplumun korkularını tetikleyebilmektedir. Özellikle bu algının yaşlı kesimin arasında belirgin olması muhtemeldir. (“Muslim Population Growth in Europe | Pew Research Center”, 2017)

K6 Alman toplumunda İslamofobi'nin artışını şu şekilde ifade etmiştir:

“İslamofobi artıyor. Bazı ülkelerde, örneğin IŞİD gibi, İslam'ın radikalleşmesi nedeniyle artış gösterdi. Bu yüzden negatif duygular arttı. Yabancıya olan ret de arttı. Ayrıca, buraya göç eden Arap kökenli insanlar daha muhafazakar oldukları için artan bir bölünme var. Dış görünüşlerinden dolayı farklı oldukları hemen anlaşılıyor. Bu insanlara karşı olan tutum daha çok ret yönünde. Ancak bunun bana böyle geldiğini söylemek istiyorum. Furpach'ta alışveriş yaparken, Afrikalı kadınların dış görünüşlerinin buradaki Türk kadınlarından çok farklı olduğunu görüyorsunuz. İstanbul'dan gelen bir Türk kadını ile köyden gelen bir Türk kadını farklı görünüyor. Algılanan ne kadar büyükse, karşılıklı ret, dikkat ve yabancılık o kadar artıyor. Furpach'a gidildiğinde, garip kıyafetler giyen birçok insan görülüyor. İnsanlar basitçe farkı algılıyor. Bu tuhaf ve alışılmadık. Kaba veya kırıcı olmak istemiyorum tabi bunu söylerken. İnsanlar farkı algılıyor. İnsanlar ne algılıyor? Örneğin, Karmen hastaneye gidiyor ve bir Suriyeli doktor tarafından tedavi ediliyor. O anda, onun bir yabancı olduğunu algılamıyor. Birisi gelip çok farklı görüldüğünde, bunu algılıyorsunuz. Sonra bu stereotip kalıcı hale geliyor, işte onlar böyle görünüyor. Stereotip oluşumu aynı zamanda yetersiz eğitim/ deneyim/ iletişimden kaynaklanıyor.” (K6)

K6'nın ifadelerine göre bazı ülkelerde radikalleşme saikiyle İslamofobi artmaktadır. Bu yüzden katılımcı yabancı düşmanlığının arttığına yönelik bir tespit bulunmuştur. Arap kökenli kişilerin daha muhafazakar olduklarını ifade ederken, kıyafet veya genel olarak dış görünüşleri nedeniyle toplumda belirgin bir ayrımın

olduğunu ortaya koymuştur, bu da ona göre yabancıya yönelik reddi arttırmaktadır veya körüklemektedir. Ayrıca, muhafazakar göçmenlerin değişime daha dirençli olmaları, entegrasyon sürecinde ek bir zorluk olarak tezahür edebilmektedir. Muhafazakar Müslümanların kültürel ve dini kimliklerini koruma isteği, göçmenlerin ev sahibi ülkenin norm ve değerlerine uyum sağlama bağlamında daha az istekli olmalarına neden olabilmektedir.

K6'nın vurguladığı diğer önemli bir nokta, farklılıkların daha yoğun olarak algılanmasıdır. Furpach gibi mahallelerde, kültürel kökeni farklı olan kişilerin giyim tarzı, bu bireyleri “diğer” olarak işaretlemektedir. K6 Farklı kökenli kişiler kendi aralarında da geldikleri bölgelere göre ayrıldığını ifade etmektedir. Bu bağlamda genel medya algısı da göz önünde bulundurulduğunda, Radikal İslamcılar hakkında haber yayınlandığında, arka planda İslam'ın geleneksel kıyafetleri kullanılmaktadır. Bu tür görüntüler, İslami kıyafetlerin radikal ideolojilere özdeşleştirilmesine de yol açabilmektedir. Haberlerde, Sinema Filmlerinde veya belgesellerde sıkça kullanılan bu kıyafetler, izleyicilerin zihinlerinde İslami kıyafetlerle radikalizm arasında doğrudan bir bağlantı kurulmasına neden olabilmektedir. Bu da yerli halkın, Müslümanlara yönelik mesafeli ve olumsuz tutumlar geliştirmesine neden olabilmektedir.

K6 mülakatta okulun kantininde çalışan bir kadından bahsetmiştir. Bu kadının ön yargılı olduğunu ve stereotiplere yönelik bir algısının olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgulara başka bir başlık altında daha sonra değinilecektir. Bu kadına yönelik verdiği örnekte, ön yargılı olmasına rağmen, Suriyeli doktor tarafından muayene olsa doktorun yabancı olduğunu algılamayacaktır. K6'ya göre bu yabancı doktorun insan olarak çok farklı olmadığından kaynaklanmaktadır. Ancak farklı durumlarda yine farklı görünüş nedeniyle ön yargılı olacağını ifade etmiştir.

K2 Alman toplumundaki Müslümanlara yönelik gözlemlerini şu şekilde yorumlamıştır:

“1933-1945 yılları arasında Almanlar kendilerine bir düşman aradılar. O zamanlar düşman Yahudilerdi. Ama şimdi, öğretmen olarak geçirdiğim yıllar boyunca, Yahudilere yapılanların şimdi Müslümanlara yapıldığını görüyorum.

Çünkü tüm Müslümanlar kadınların baskı altında tutuyor (ironi). Hepsi uzun sakallı ve şaibeli işler yapıyor. Almanlara bir düşman resmi verilir ve sonra mutlu olurlar. Ve bu eğilimli gördüğümde gerçekten korkuyorum. Bu, bana başka bir kışkırtmayı hatırlatıyor. Bazıları yabancıların Alman kadınları çaldığı söyleniyor. Kendini değersiz bir şey olarak görüyorsan ve sonra daha iyi biri gelir. otomatikman bir düşman imajı oluşur. Hele bir de Müslüman olursa. Ah Tanrım, başörtüsü yok. Ama kadınlara karşı her zaman bir şeyler var. Kimseye yaranamıyoruz. 2015 yılında mülteci dalgası geldiğinde, tüm Almanlar kendilerini yabancılaşmış hissetti. "Ah Tanrım, İslamlaştırılıyor" (ironi) Bir Müslüman tarafından durdurulup 'hadi camiye gel, şimdi zorla Müslüman olacaksın' denilmediği halde. Der Spiegel de o zamanlar Kur'an'ın tehlikeli bir kitap olduğuna dair çok şey yazdı." (K2)

K2 Alman toplumunun Müslümanlara yönelik tutumlarını yorumlarken tarihsel arka plana dayandırmıştır. Tarihsel ve güncel olayları kıyaslarken, Tarihte Yahudilere olan düşmanlığı, günümüzde Müslümanlara olan düşmanlıkla eş değer tutmuştur. Bu meyanda tarihteki olaylar günümüzde de tekerrür etmektedir. Bu ona Hitlerin toplumu Yahudilere karşı kışkırtmasını hatırlatmaktadır. Bunun ciddiyetinin farkında olduğu için de bu durum Katılımcıyı korkutmaktadır.

Bilindiği üzere Nazi döneminde, Yahudi toplumu hedef haline getirilmiştir. Yahudiler sistematik olarak dışlanmış, ötekileştirilip zulme uğramışlardır. Nazi propagandası, Yahudileri ekonomik ve sosyal sorunların sorumlusu olarak göstermiştir. Nazi topluluğu, Alman toplumunu nefret söylemleri ile Yahudilere karşı kışkırtmıştır. Bu dönemde Yahudilere yönelik nefret Holokost ile sonuçlanmıştır. Bu dönemde de sağ kesimlerin Müslümanlara yönelik propagandaları, Nazi döneminde ki Yahudilere yönelik yapılan propagandalar ile paralellikler göstermektedir.

Katılımcının yorumlarında dikkat çeken noktalar arasında "İslamlaştırılmak" ve "Kuran'ın gazetede tehlikeli" olarak gösterildiği yönündedir. Bu ifadeler Alman toplumunda korkuyu ve endişeyi yansıtmaktadır. "İslamlaştırılıyor" ifadesi, kültürel kimliğin ve değerlerin, Müslüman göçmenler tarafından tehdit altında olduğuna işaret

etmektedir. Bu bağlamda “Der Spiegel” okuyucularının sadece Kur’an’ı değil aynı zamanda Müslümanları da bir tehlike olarak algılamaları da muhtemeldir.

K3 kimlik, demokratik değerler ve özgürlük kaybı konusunda yaşadığı endişeyi ve Alman toplumuna yönelik düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Kimim buradan olduğunu bilmiyoruz. Bunlar öğrenci değil. Öğrenci okur gider, zararsızdır. Toplumun korkularını çok iyi anlayabiliyorum. Çok fazla Müslüman olursa, ülkedeki kültür bir parça kaybolur. Bu olumsuz olurdu. Mesele ne kadarın olduklarına bağlı. Eğer açık fikirli biri gelirse sorun olmaz. Ama kırsaldan, çok farklı düşüncelere sahip birçok basit insan gelirse, etki olumsuz olur . Demokratik yapımızı kaybederiz, özgürlüğümüzü kaybederiz.. Benim neslimden birçok kişi, bir şeylerin kaybolmasından korkuyor. Bu, Müslümanların tehdit oluşturduğu anlamına gelmiyor. Daha çok mesele, kalabalığın ta kendisi. Şu anda sağlıklı bir göç ölçüsü olsa, ki bizde yok, insanlar buna uyum sağlayabilir. Günümüzde okullarda çok sayıda yabancı olduğu için Almanca öğrenmeye gerek yok. Tam tersi bir durum var. Zorluk burada, çünkü çoğunlukta oldukları için değişmelerine ya da uyum sağlamalarına gerek yok. Alman toplumunun temel korkusu, bir şeylerin kaybolması. Bu, bireylerin kişilikleriyle değil, kalabalıkla ilgili. Yetersiz entegrasyon var. Ama bu bir suçlama değil, doğru entegrasyon için fırsatlar yok. Bu, eğitimle başlar.” (K3)

K3 entegrasyonun yetersizliği, kültürel değişim korkusu, ve demokratik yapının korunması gerektiği bağlamında bir analiz yapmıştır. “Çok fazla Müslüman olursa, ülkedeki kültür bir parça kaybolur” diyerek, kültürel kimliğin korunmasını ifade etmiştir. Bu korku Alman toplumunun kendi kültürel değerlerinin ve normlarının tehdit altında olduğu algısından kaynaklanabilmektedir. Ancak bu kaygılarla birlikte, göçmenlerin dil öğrenmemesini de eleştirmiştir. K4 okullarda çok fazla yabancı çocukların olduğunu ifade etmiştir, K3 ise bundan bir çıkarım yapıp çocukların Almanca öğrenme gereksiniminin azaldığını ve entegrasyonu zorlaştırdığını ifade etmiştir. Kırsaldan çok fazla insanın gelmesini, ve farklı düşünceli insanların

gelmesini özgürlüğü kısıtlayıcı olarak algılamıştır. Katılımcı kendi neslinin de bu konuda kaygılarının olduğunu ifade etmiştir.

Yaşlı kesim savaş sonrası zorluklar yaşayarak yeniden Almanya'nın inşası noktasında katkılar sağlamıştır. Bu dönemde kültürel kimliğin yeniden tanımlandığı, ekonomik ve toplumsal yapının yeniden inşa edildiği bir süreç olmuştur. Yaşlı kesim bu inşa sürecinde fedakarlıklar yaparak ve büyük ölçüde emek harcayarak ülkeye katkı sağlamıştır. Bu nedenle kendi kimliklerine ve değerlerinin korunması bağlamında daha güçlü bir bağlılık hissediyor olabilmektedirler. Bu nedenle yaşanan kitlesel göçün ve değişimlerin kendi elleriyle inşa ettikleri kimliklerin zarar görebileceği endişesi taşıyabilmektedirler.

K4 toplumun korkularını anladığını söyleyerek empati duygusunu göstermiştir. Kendisini Müslümanlardan ziyade çoklukları ve entegre olmama noktasında korkularını ifade etmiştir.

Katılımcının ifadelerine genel olarak bakıldığında, bu jenerasyonun homojen bir yapıyı özlediği görülebilmektedir. Belki geçmişte büyüdükleri ve alışık oldukları toplumda yoğun göç nedeniyle değerlerini ve normlarını kaybetme korkusu oluşabilmektedir.

İslamofobi olgusu zaten başlı başına çok çetrefilli ve köklü bir olgudur. Ancak Katılımcının ifadelerine bakıldığında, Müslümanlar açısından sadece tek problem İslamofobi değil, buna entegrasyon sorunları, Demografik sorunlar, Kimlik kaygıları da eklenmektedir.

Daha sonra K3 Doğu'daki Almanların Müslümanlara yönelik tutumlarının sebeplerinden bahsetmiştir:

“Doğuda birçok kişi, orada çok az sığınmacı ve göçmen olmasına rağmen AFD'yi seçiyor, bu belirli politikacılar sadece korkutmaya ve toplumu kışkırtmaya yönelik politika yapıyor. Doğudakiler DDR'den olumsuz deneyimler yaşadı. Bir insanın yabancılara ne kadar az temas varsa, yabancılardan o kadar korkar. Medyadan, onların sosyal parazit, tecavüzcü vb. olduklarını duyduğunuzda, bunun değerlendiremezsiniz. Bu tür şeyler

insanları etkiler. Yabancılara temasınız yoksa, bilginizi yansıtma da olmaz. Dođudaki durumu özellikle kötü buluyorum. AfD'ye karşı ve demokrasimizi için yapılan gösterileri görüyoruz.” (K3)

Katılımcı, Literatürde de bahsedildiği üzere Doğu'daki Almanlarda AfD desteğinin daha yüksek olmasından bahsetmiştir. “Günümüzde İslamofobi” başlığında ele alındığı üzere, Leipzig Otoriterlik araştırması 2020 yılında yayınlanan anket sonuçlarına göre, Alman nüfusunun neredeyse yarısı (46,8%) “Buradaki çok sayıda Müslüman yüzünden bazen kendi ülkemde yabancı gibi hissediyorum “ ifadesine katılmıştır. Ayrıca, katılımcıların dörtte birinden fazlası (24,7%) Müslümanların Almanya'ya göç etmelerinin yasaklanması gerektiğine inanmaktadır. Yalnızca Doğu Almanya'ya bakıldığında rakamların çok daha yüksek olduğu görülmektedir. 2022'de yapılan en son Otoriterlik Araştırmasına göre, Almanların 70,2%'si Müslümanların Almanya'ya göç etmelerinin yasaklanması gerektiği ifadesine katılırken, Almanların 79,3%'ü Müslümanların varlığı nedeniyle yabancılaşma hissetmektedir. (Ahmad, 2023, s. 271) Katılımcı Dođudaki Almanların DDR dönemini yaşadıkları için korktuklarının ifade etmiştir. Bu dönemde ülke dışı yönelik izole bir yapıya sahipti, ve yabancılarla az etkileşim vardı. Bu nedenle burada yetişmiş veya yaşamını geçirmiş insanların daha hassas olması muhtemeldir. Katılımcının verdiği bu tarihsel arka planla, Doğu'daki Almanlar daha şüpheli ve korkuya daha eğilimli oldukları için, manipülasyona da açık olabilmektedirler.

K3'e göre politikacılar toplumu korkutma ve kışkırtma temelli politika yapmaktadır. Burada kast edilen Politikacılar AfD'nin üyeleri olan politikacılarıdır. Literatürde de bahsedildiği üzere, AfD gibi partiler veya gruplar, toplumun korkularını ve endişelerini mülteciler veya göçmenler üzerinden yaratmaktadır. Medya'nın Mültecileri, sosyal parazit, tecavüzcü vb. olarak sunulması korkuların daha da pekiştirilmesine neden olabilmektedir.

K8, K11,K13 ve K14 Alman toplumunun Müslümanlara yönelik tutumlarını şu şekilde genel olarak tasvir etmiştir:

“Alman toplumu, Müslümanlara karşı çeşitli görüşler sergiliyor. Bazıları açık ve saygılı iken, diğerleri önyargılara sahip. Kişisel olarak olumlu

karşılaşmalar yaşadım, ancak yanlış anlamların ve klişelerin mevcut olduğu anlar da oldu.” (K8)

“Genel olarak eleştirel ve olumsuz. Ancak kişisel deneyimlerim pozitif.”(K11)

“Farklı görüşler var. Türkler ikinci veya üçüncü nesil, ayrıca Arnavutluk veya Bosna’dan gelen Müslümanların saygı gördüğünü ve kabul edildiğini düşünüyorum. Ancak, 2015’ten bu yana yaşanan büyük göç nedeniyle Alman toplumu basitçe aşırı yüklenmiş durumda, çünkü çok fazla insan var. Almanlar kısmen başörtüsü gibi görüşlerde de başa çıkamıyorlar. Ek olarak, Almanya’nın da saygı gösterilmesi gereken kendi kültürünün de olduğunu farkında olmamız gerekiyor.”(K13)

“Genel olarak toplum hala çok muhafazakar bir yapıya sahip bence. Ama toplumun yavaş yavaş düzeldiğini düşünüyorum. Ama gerçekten yavaş yavaş. Deneyimlerim, Gymnasium da gördüklerime ve birçok Müslüman arkadaşım olduğuna dayanıyor.” (K14)

K8 toplumda hem pozitif hem negatif tutumlarının olduğunu ifade etmiştir, ancak katılımcıya göre toplumda yanlış anlaşılmalara ve klişelere mevcuttur. K11 ise Alman toplumunun Müslümanlara eleştirel ve negatif yaklaştığını ifade etmiştir.

K13 ikinci veya üçüncü nesil Türklerin, Arnavutluk’tan veya Bosna’dan gelen göçmenlerin toplumda saygı gördüğünü ve kabul edildiğini yorumlamıştır. Bu başarılı bir entegrasyonun yansıması olabilmektedir. Ancak büyük göç dalgası nedeniyle, çok fazla kişinin gelmesiyle topluma çok fazla yüklenilmiştir. Bu ani ve büyük göç dalgası, toplumların uyum noktasında zorlanmalarına ve sosyal hizmet noktasında yetersiz kalmasına neden olmuştur. Katılımcı, Almanların başörtüsü gibi dini sembollerle başa çıkmakta zorlandığını ifade etmiştir. Diğer yandan K13 kendi kültürünün de olduğunu ve kültürlerine saygı duyulması gerektiğini açıklamıştır. Entegrasyonun yanı sıra Ev sahibi toplumun da kültürel değerlerin tanınması gerektiğini ifade etmiştir. Almanya çok kültürlülüğü savunan ve belirli değerleri tolere edip kabul edebilen bir ülkedir. Ancak bu kabulün, Alman değerlerin yok sayılmaması anlamına gelmektedir. Bu nedenle katılımcı, Alman değerlerinin varlığını bilip saygı gösterilmesi gerektiğini

hatırlatmaktadır. Entegrasyonun sağlıklı bir şekilde sağlanabilmesi için iki tarafın da kültürel değerlerin karşılıklı olarak tanınması elzemdir.

K14 muhafazakar yapının yavaş yavaş değiştiğini gözlemlemiştir. Bu toplumun daha hoşgörülü ve daha kapsayıcı olduğuna bir işaret olabilmektedir. Ancak bu gelişmenin yavaş ilerlediği ve zamana ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Yerleşik normların değişmesi veya gelişmesi uzun ve zorlu bir süreçtir. Bu süreçte toplum direniş gösterse de, eğitim, kültürel etkileşim, iletişim ve empati gibi faktörlerle bir dönüşüm gerçekleşebilmektedir.

Alman toplumunun negatif tutumlarının yanı sıra, pozitif tutumlarını katılımcı 15 ve 16 şu şekilde ifade etmiştir:

“Sıkça, Müslüman kadınların inançlarının kabul edildiğini, diğer dinlere veya hiçbir dine mensup olmayan insanların Müslüman kadınları önemli bayramlarda tebrik ettiklerini, onların namaz vakitlerine tolerans gösterildiği ve hatta bu konuların ilgiyle sorulduğunu gözlemledim. Aynı zamanda, bazı dini kuralların (mesela başörtüsü) tolere edilmediği veya sorgulandığını da deneyimledim.” (K15)

“Müslümanlar Almanya’daki toplumun bir parçasını oluşturuyor ve bu bağlamda temelde her zaman hoş karşılanıyorlar. Ancak, son yıllarda, bazı ciddi olaylar da dahil olmak üzere, bireysel olaylardan kaynaklanan artan bir ret görülüyor. Bu tür olaylardan uzaklaşmanın eksikliği veya iletişimdeki yetersizlik ve Müslümanlarla olan temasın olmaması, Alman toplumunun tutumunu değiştirebilir.” (K16)

K15 negatif tecrübelerinin yanı sıra, pozitif tecrübeler de edinmiştir. Müslüman kadınların toplumda inançlarının kabul edildiğini, Bayramda Gayr-i Müslimlerin tebrik ettiklerini ve dini ritüellerinde tolerans gösterildiğini tecrübe etmiştir. Bu durum, farklı inanç grupları arasında empati ve anlayışın geliştiğini göstermektedir. K16 Müslümanların Alman toplumunun bir parçası olduğunu ve kabul gördüklerini yönünde bir açıklama yapmıştır. Ancak iki katılımcı da pozitif tecrübelerin yanı sıra negatif tecrübeler de şahit olmuştur. K15 başörtüsü olan dini bir sembolün tolere edilmediği veya sorgulandığını deneyimlemiştir. Diğer yandan K16 Müslümanların

toplumda kabulünün yanı sıra reddedildiklerini de deneyimlemiştir. Ayrıca Müslümanlarla iletişim eksikliği olan Almanlarda, olumsuz olarak etkilenebileceği önünde yorum yapmıştır.

2.5. İslamofobi'nin Alman Toplumunda varlığı

Almanya'nın uzun süredir mülteci ve göçmen kabul etmesi, Alman toplumunun çok kültürlü bir yapıya sahip olmasına neden olmaktadır. Çok kültürlülüğün getirdiği avantajların yanı sıra bir çok gerilim de yaratabilmektedir. Alman toplumunda İslamofobi kendini farklı şekillerde gösterebilmektedir. İslamofobi'nin varlığına ilişkin algıları ve katılımcıların tecrübelerini saptayabilmek için katılımcılara şu soru yöneltilmiştir: “Sizce Alman toplumunda İslamofobi ne ölçüde var ve buna hangi faktörlerin katkıda bulunduğunu düşünüyorsunuz?”

On altı (16) katılımcı İslamofobi'nin Alman toplumunda var olduğunu kabul etmektedir. Tek bir katılımcı genel olarak Alman toplumunda İslamofobi'nin olmadığını ifade etmiştir. Bu bulgular doğrultusunda İslamofobi'nin yaygın olduğu söylenebilir. Katılımcıların çoğunluk olarak hemfikir olması, toplumda İslamofobi'nin doğuracağı sonuçlara da işaret etmektedir. Katılımcılar farklı demografik arka planların olması ancak ona rağmen, aynı görüşü paylaşmaları, bir tutarlılık olduğunu yansıtabilmektedir.

2.5.1. Göç, Bilgisizlik ve Aşırı Sağ İslamofobi'yi tetiklemektedir

Katılımcı K1 Alman toplumunda genel olarak İslamofobi'nin var olmadığını söylemiştir. Ona göre sadece Almanya'nın doğusunda Aşırı Sağcıların propagandaları nedeniyle İslamofobi vardır. Katılımcı İslamofobi'nin Alman toplumunda varlığına yönelik düşünceleri şu şekildedir:

“Genel olarak, ülkemizde yaygın bir İslamofobi olduğuna inanmıyorum. Ancak, özellikle ülkenin doğusunda bilgisizlik nedeniyle İslam'a karşı daha büyük bir korku olduğunu söyleyebilirim. Bu korku, genellikle muhafazakar ve sağcı çevreler tarafından körüklenmekte, İslam'a karşı önyargıları ve güvensizliği teşvik etmektedir.” (K1)

Diğer 16 Katılımcı Alman toplumunda İslamofobi'nin var olduğunu kabul etmiştir. Buna yönelik kendilerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Yüksek derecede. Buna özellikle medya katkıda bulunuyor. Ayrıca okullardaki tarih derslerinde, İslam'ın Arabistan'da ortaya çıkardığı ileri medeniyet konusuna girilmiyor. Bu yüzden birçok Alman, Arapları, Yunanlıları ve İtalyanları değerli bulduğu kadar bulmuyor.” (K11)

K11 Alman toplumunda Müslümanlara yönelik tutumun yüksek oranda İslamofobik olduğunu ve sebeplerden birinin medya olduğunu belirtmiştir. Katılımcı İslam tarihinde İslam Medeniyetinin yeterince işlenmediğine değinmiştir. Tarih derslerinde, İslam medeniyetinin örnekliğine ve başarılarına değinerek biraz da olsa İslamofobi'nin azalmasına yardımcı olabilecektir.

K14 İslamofobi'nin Alman toplumunda tezahürünü iş dünyasında ve devlet dairelerinde bulunduğunu söylemiştir:

“Özellikle ülkenin yapılarında, yani devlet dairelerinde ve (eyaletine bağlı olarak) iş dünyasında hala çok fazla İslamofobi olduğuna inanıyorum. Buna en çok katkıda bulunan faktörün medya olduğu kanısındayım.” (K14)

K14 İslamofobi'nin sadece bireysel hayatta değil kurumsal hayatta da mevcut olduğu tespitinde bulunmuştur. Aslında bakıldığında bu İslamofobi'nin toplumun derinliklerine kadar yayıldığını göstermektedir. Bu tespit, İslamofobi'nin sistematik bir sorun olduğuna bir işaret olabilmektedir. Bireylerin günlük yaşamlarının yanı sıra profesyonel ortamlarda da ayrımcılığa maruz kaldıklarını göstermektedir. Bu bağlamda İslamofobi'nin kapsayıcılığı da ortaya çıkmaktadır. Bu katılımcı da diğerleri gibi, bu olguyu İslamofobi'yi tetikleyen faktörler arasında zikretmiştir.

K16 İslamofobi'nin Alman toplumunda tezahürü olarak diğer katılımcılardan farklı noktalara değinmiştir:

“Son yıllarda İslamofobi giderek artıyor. Bu süreç kısmen sosyal medya ve sosyal medyanın artan kullanımı tarafından güçlendiriliyor. Tekil olaylar ve doğru olmayan haber raporlaması ile partilerin kutuplaşmış durumları olgusal ve gerçeklere dayalı bir tartışmaya izin verilmiyor.”(K16)

K16, İslamofobi'nin son yıllarda arttığını gözlemlemiştir. İslamofobi'nin artmasının sebepleri arasında sosyal medyayı zikretmiştir. Günümüzde Sosyal Medya kullanımı çok fazla yaygın olduğu için, haberlerin veya bilgi paylaşımının geniş kitlelere hızla ulaşabildiği bilinmektedir. Yapılan araştırmalara göre yalan haberlerin, doğru haberlere nazaran üç kat daha hızlı yayıldığı da bilinmektedir. Sosyal medya platformları, bilgi akışını hızlandırarak toplumun çeşitli kesimlerine ulaştırırken, tekil olayların da hızlı bir şekilde yayılmasına olanak sağlamaktadır. Teki olayların sıklıkla paylaşılması, Müslümanlara yönelik olumsuz algıların pekişmesine neden olabilmektedir. Dolayısıyla Katılımcının tekil olayların ve doğru olmayan haberlerin, partilerin kutuplaşmış durumlarıyla birleştiğinde, olgusal ve gerçeklere dayalı bir tartışmanın engelleneceği tespiti yerinde bir tespittir.

K6'nın eşi İranlı olduğu için zengin bir tecrübeye sahiptir. Alman toplumunun Müslümanlara yönelik tutumlarını örnekleri ile şu şekilde vermiştir:

“İslamofobi artıyor. Bu, AfD veya diğer aşırı sağ partilerin artan bir seçmen kitlesi var ve sığınmacıların ülkeye alınmaması yönünde artan taleplerde onlara daha fazla seçmen kazandırıyor. Bu, yabancı düşmanlığıdır. Ayrıca, Almanların ırkçı olmakla kolayca suçlandığını, ancak ırkçılığın iki taraflı olduğunu söyleyebilirim, çünkü yabancılaştırma da iki taraflıdır. Yeterli etkileşim ve yeterli iletişim olmaması nedeniyle paralel topluluklar da oluşuyor. Kocam sürekli bana ırkçılığı fark etmediğimi söylüyor. Mesela Rentrish'te evimiz var, gençliğimde orası tamamen Katolik'ti, şimdi orada ev aldık. Kocamı, tanımadıkları için komşuların onu selamlamadığını söylüyor. Sadece Kocam benimle birlikte olduğunu anladıklarında selamlarlar. Komşular Kocamı benimle birlikte görünce daha dost canlısı olurlar. Bu, Kocamın benim evcil hayvanım gibi olduğunu düşündürüyor neredeyse. Bu yüzden Kocam İslamofobi'yi daha az algıladığımı söylüyor.” (K6)

K6 da K16 gibi İslamofobi'nin arttığını fark etmiştir. Katılımcı İslamofobi'nin artışını AfD ve diğer aşırı sağ partilerin yükselmesiyle bağdaştırılmıştır. “Aşırı sağın yükselişi başlığında da ele alındığı üzere AfD seçmenlerinde ciddi bir artış kaydedilmiştir. Bu Parti İslam karşıtı kampanyaları için çok meşhurdur. İslam'a ve

Müslümanlara karşı açık kampanya yürütmektedir. Örneğin Ek1'deki broşür sadece İslam karşıtlığı üzerinedir:

Broşürdeki ana temalar kısaca şu şekildedir:

1. İslam Almanya'ya ait değil
2. İslam eleştirisine izin verilmelidir
3. İslami Devletler tarafından cami inşasına hayır – Minare ve ezan çağrısına hayır
4. İslami Paralel topluluklara hayır
5. Almanya'da vaazlar Almanca yapılmalıdır
6. Üniversitelerde Teoloji bölümleri kapatılmalıdır
7. Kamusal alanda Tam Tesettüre hayır
8. Başörtüsü takmak entegrasyona engeldir
9. Demokrasi ve hukuk devletine evet, şeriata hayır

Bu broşür örneği, İslam'a ve Müslümanlara yönelik sert tutumu ve bu konudaki yaptığı propaganda açıkça ortadadır. Parti'nin söylemleri İslam'ı ve Müslümanları Alman değer ve normlarına yönelik bir tehdit olarak göstermektedir. Parti, İslam ve Müslümanları sürekli eleştirerek, demokrasi ve hukuk devleti gibi Alman değerlerini koruma bahanesiyle, Müslümanlara karşı ayrımcılığı ve nefret söylemini körüklemektedir. Bu tür propagandalar sosyal adaleti ve toplumsal barışı tehdit etmektedir. AfD politikaları, İslamofobi'nin hızla yayılmasına ve Müslümanların topluma entegrasyonunun engellenmesine katkıda bulunabilmektedir.

K6 Mültecilerin ülkeye alınmaması taleplerinin AfD'de seçmenlerin yükselmesine sebep olduğunu söylemiştir. Alman toplumu kitlesel göç nedeniyle genel olarak bir çok sorunla karşı karşıyadır. Entegrasyon politikaları göçmenlerin yüksek sayısı nedeni ile eksik ve yetersiz kalmaktadır. AfD'nin güncel problemleri çözme vaatleri seçmen kazanmasına neden olmaktadır. Alman toplumunun yaşadığı ekonomik sıkıntılar, göçmen krizi ve güvenlik endişeleri gibi sorunları hedef alarak, bu sorunların kaynağı olarak Müslümanları ve göçmenleri göstermektedir. AfD göçmen karşıtı söylemleri ile Alman toplumunu manipüle ederek , kendi politikalarını meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

Katılımcı Almanların ırkçılıkla suçlandığını ve ırkçılığın aslında iki taraflı olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle karşılıklı yabancılaşma mevcuttur. Ancak Alman toplumunun tarafından bakıldığında tamamen farklı kültürel alışkanlıkları, farklı dini ve farklı bakış açılarını anlamak zor olabilmektedir. K3'ün de önceden belirttiği gibi, travmatik insanların da ülkeye gelmesi birlikte yaşamı biraz daha zor hale getirmektedir.

Almanya'ya gelen göçmenlerin kültürel değerleri, Alman değerleri ile birçok noktada uyuşmamaktadır. Bu uyuşmazlık, ırkçı olmayan Almanların eleştirilerinde ırkçılıkla suçlanmasına neden olmaktadır. Bu durum, Alman toplumunun kendini savunmasız ve haksız şekilde suçlanmış olarak hissetmesine yol açabilmektedir. Toplumda Müslümanları anlama çabası gösterildiği kadar, Almanlara yönelik anlama çabası gösterilmesi gerekmektedir. Ev sahibi olarak Alman toplumu bu konuda ihmal edilmektedir, çünkü düşünceleri ve endişeleri önemli ölçüde dikkate alınmamaktadır.

K6 eşinin yalnızken komşular tarafından selamlanmadığını, kendisi yanındayken selamlandığını ifade etmiştir. Bu tutum yabancı olarak algılanan kişilere gösterilen önyargı veya yabancıya yönelik korku olabilmektedir. Ayrıca katılımcının eşi, Katılımcının İslamofobi'yi yeterince algılamadığını ifade etmiştir. Yabancıların bu tutumları daha çok algılaması da muhtemeldir.

Daha sonra Katılımcı gençliğiyle alakalı bir anısını paylaştı:

“Reintrich'te yabancı bir sevgilim olduğunu söylemek zordu. Tanıdıklarım sık sık eve gelip kocamın beni dövüp dövmediğini sorardı. Kocamın ailesi İran'dan bizi ziyarete geldiğinde, herkes onların başlarında türban, develerle 1001 Gece masallarından çıkmış gibi geleceklerini düşünmüştü. İran'da Başörtüsü, ya da cübbe giymek zorundaydılar, kıyafetlerin üzerine bir de uzun manto. Tabii ki, bu kıyafet kuralları uymayan uçağa binemez. İran devrimi döneminde böyleydi. Ama Kayınbiraderim şortla geldi evimize. Burada özgürlük var. Ama eğer birisi sizi hapsedip dövmekle tehdit ederse, hızlıca başörtüsünü takarsınız. Bu, sizinle veya sizin tutumunuzla ya da karakterinizle ilgili değil. Bugün herkes özgür ve demokratik. Komşularımız gerçekten tam

bir Almandı, ama oğulları bir zamanlar evlendi, ama bir Taylandlıyla. Sonra komşular birden bire liberal oldu. Ondan sonra buna benzer cümleler kurmaya başladılar: 'Bizim yabancılarla ilgili bir sıkıntımız yok, onlar da insan sonuçta' demişlerdi." (K6)

K6 Rentrish kasabasında yaşadığı önyargılardan bahsetmiştir. Katılımcı Yabancı sevgilisinin olduğunu söyleme konusunda zorluklar yaşamıştır. Bu şehrin muhtemel homojen yapısından kaynaklanıyor olabilmektedir. Veya o dönemde, Alman toplumu daha geleneksel olduğu ve kültürel normlara daha sıkı bağlı olduğu için direnç göstermesi de muhtemeldir. Komşularının sıkça eve gelip İranlı kocasının kendisinin dövüp dövmediği hakkında sorular yöneltmişlerdir. Bu önyargının en belirgin noktasıdır. Bu tür sorular "Hakim" programında da verildiği örnek üzere "Müslüman erkeklerin şiddete eğilimli olduğu" klişesidir. Bazı toplumlarda, geleneksel cinsiyet rolleri ve ataerkil anlayış, erkeklerin baskın ve agresif rollerin üstlenmesini teşvik etmiş olabilmektedir. Bu durum, Müslüman toplumlarda görülebilir, ve bu normlar erkeklerin şiddete eğilimli olduğu algısını pekiştirebilmektedir. Ancak bunu tüm Müslüman toplumuna mal etmek İslam'ın özüne aykırı olmakla beraber genel tabloyu temsil etmemektedir.

Katılımcı akrabalarının, eşinin akrabaları hakkında, develerle bin bir gece masallarından gibi geleceklerini düşünmüşlerdir ifadesini kullanmıştır. Bu "Avrupa İslam Tarihi" başlığındaki Seyyahların Avrupa'ya getirdikleri bilgilere benzemektedir. Ortaçağ'dan kalan bu tür bilgiler, daha önce de değinildiği üzere Hollywood dünyası ile birleşince daha da pekiştirildiği söylenebilmektedir.

Katılımcı "komşularımız tam almandı" ifadesiyle, ön yargılı olduklarını kast etmiştir. Ancak komşularının kendi oğulları bir yabancıyla evlendikten sonra, yabancılara yönelik anlayışlı olduğunu anlatmıştır. Bu kişisel deneyimlerin, ön yargılarını değiştirebileceğini göstermektedir.

K3 diğer katılımcılardan farklı olarak Ukraynalı göçmenlere değinmiştir:

"İslamofobi Alman toplumunda mevcut. Müslümanlarla kişisel bir deneyimim yok, sağcı propaganda ve medyadan sadece olumsuz şeyler duyuyorum, partiler de buna dahil. Bu, Müslümanlarla olan deneyim eksikliği ile

birleştğinde, sadece medya ve belirli partiler aracılığıyla bilgi edindiğimde, ve yetersiz deneyim (çok az deneyim) nedeniyle bilgisizlik artıyor. Yabancılarla ne kadar az temas olursa, onlara karşı korkum o kadar artar. Korku, genel bir göçten değil, fazla sayıda göçmen olmasından kaynaklanıyor, bu da aşırı yüklenmeye yol açıyor. Örneğin, kültürel farkları çok büyük olmayan Ukrayna'dan Hristiyanlar geldi ve hemen kabul gördü. Ama İranlı veya Iraklı biriyle, özellikle kırsal dan gelenlerle karşılaştırsak, farklar gerçekten çok büyük. “(K3)

K3 diğer katılımcılar gibi İslamofobi'yi tetikleyen unsurlar olarak Medya, yoğun göç, Bilgisizlik, Aşırı Sağ Partiler ve temassızlık olarak nitelendirmiştir. Farklı olarak değindiği konu ise kültürel farkı az olan Ukraynalı mültecilerin Almanya'ya gelmesidir. Suriyeli mültecilere kıyasla Ukraynalı mülteciler Almanya'da coşkuyla karşılanmıştır. Bu bir çok yerde Ukrayna bayrağının eklenmesiyle görülmektedir. Örneğin bazı fırınlarda kullanılan kese kağıtlarında bile Ukrayna bayrakları mevcuttu. Bu örnek Ukraynalıların kabulü ve desteği bağlamında somut bir örnektir. Kültürel farklılıkların çok olması büyük sorunlara neden olabileceği gibi, kültürel benzerliklerin de fazla olması kabul edilebileceği anlamına gelmektedir.

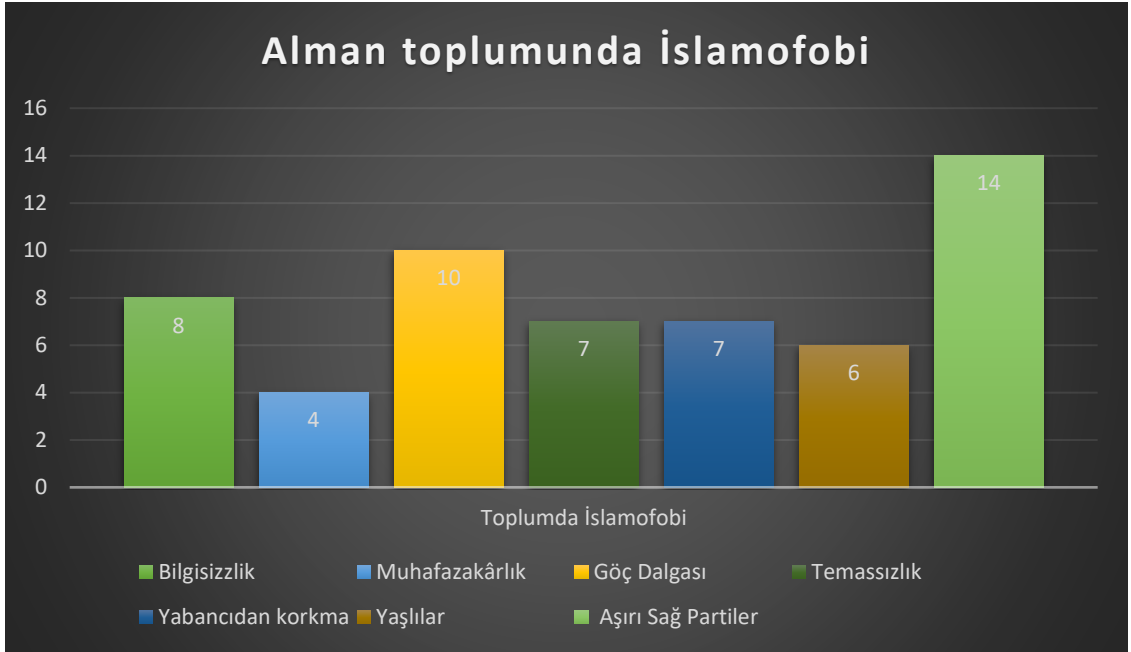
Ukraynalıların coşkuyla karşılanması “benzerlik-çekim” hipotezi ile açıklanabilmektedir. Montoya ve Horton, çalışmalarında benzerlik-çekim etkisini araştıran 240 laboratuvar çalışmasını incelemiştir. Benzerlik-çekim etkisi, bireylerin tutumları, kişilik özellikleri veya diğer nitelikler açısından benzerlik gösteren kişilere daha fazla çekim hissettiği belgelenmiş bir olgudur. Bu çalışmada iki ana teorik model kıyası yapılmıştır. Bryne'nin pekiştirme modeline göre benzer tutumların bireyin dünya görüşünü pekiştirerek tutarlılık sağladığını ve bilişsel uyumsuzluğu azalttığını öne sürmektedir. Bu pekiştirme bilinçsiz olarak gerçekleşmektedir. Pekiştirme çekime yol açmaktadır, bu nedenle fazla benzerlik daha güçlü bir çekim sağlamaktadır. Diğer Model Ajzen ve Meslektaşlarının belirlediği bilgi işleme modelidir. Buna göre çekimin benzerlikten çıkarılan bilgilerle belirlendiği yönündedir. Bu doğrultuda olumlu bilgi çekim sağlamaktadır, olumsuz bilgi ise itici bir rol oynamaktadır. (Montoya ve Horton, 2013, ss. 64–67)

Çalışmada konumuza yönelik ana bulgular genel etki, bilgi belirginliği ve benzerlik oranları yönündedir. Genel etkide benzerlik, tutarlı bir şekilde çekimde olumlu bir etki yaratmıştır. Belirdin bilgi, benzerlik- çekim etkisini artırmıştır, bu da bilişsel süreçlerin önemini göstermektedir. Son olarak benzerlik oranı yüksek olanlar, daha güçlü çekim sağlamıştır. (Montoya ve Horton, 2013, ss. 73–75)

Bu bağlamda Almanya'ya göç eden Ukraynalı mültecilerin olumlu karşılanmasında benzerlik-çekim etkisi bulunabilmektedir. Almanlar Ukraynalıları kültürel ve etnik açıdan kendilerine daha yakın görebilmektedirler. Bu benzerlikle olumlu duygular sağlayabilmektedir. Olumlu çekimi etkileyebilecek diğer bir faktör Almanlar ve Ukraynalılar arasında paylaşılan “Avrupalı” kimliği olabilmektedir. Bu doğrultuda Ukraynalılar “in group” parçası olarak algınılırken, Müslüman göçmenler “out-group” olarak algılanabilmektedir. Bu faktörler Mültecilerin farklı karşılanması ve farklı yaklaşılmasına neden olabilmektedir.

2.5.2. İslamofobi'ye Katkıda Bulunan Faktörler

Alman toplumunda İslamofobi'ye hangi faktörlerin katkıda bulunduğunu konusunda katılımcılar ortak konular zikretmiştir. Bu ortak noktalar kişi dağılımına göre en çok şunlardır: Aşırı Sağ Partiler (14) Göç Dalgası (10), Bilgisizlik (8), Yabancılarla Temassızlık (7), Yabancılardan korkma (7). Bu konuların haricinde İslamofobi'ye yaşlıların (6) ve muhafazakarlığın (4) etkisi olduğunu belirtmişlerdir.

Grafik 4. Alman Toplumunda İslamofobi

On katılımcı Toplumda İslamofobi'ye göç dalgasının sebep olduğunu düşünmektedir. K3 ve K5 göç dalgasının Alman toplumunda neden İslamofobi'yi etkileyeceği konusunda şu analizde bulunmuştur:

“Yabancılardan genel bir aşırı yüklenme var. Özellikle Ortadoğu'daki savaş bölgelerinden gelen insanlar travmatize olmuş durumdadır. Bu zaten durumu daha da zor bir hale getiriyor. İnsanlar suçlu değil. Onlara yardım edilmeli, ama toplumun bunu kaldırabileceği bir sınır var ve o yüzden Toplumla uyumlu olması gerek ve bir sınır konulmalı. Biz onları istemiyoruz değil. Entegrasyonun başarılı olması gerekiyor. Özgür demokratik toplumumuzu ve toplumu korumak istiyoruz. Çoğu kişi diktatörlüklerden geliyor ve bunu bilmiyor, ifade özgürlüğünün ne olduğunu bilmiyorlar. İşte sorun burada. Farklı normlar, değerler, kadınların toplumdaki rolü vb. Göçü çok fazla abartmamalı ve toplumla uyumlu olmalı. Buraya gelen herkesin de doğru şekilde desteklenme hakkı var. Sadece 'kendini entegre et' demek yeterli değil, bunun için bir şeyler de yapılmalı.” (K3)

“İslamofobi kesinlikle Alman toplumunda var. Bence ana faktör, Ortadoğu ve özellikle İslam ülkelerinden artan kitle göçüdür. Yanlış göç politikası, giderek daha fazla İslam düşmanı olmasına katkıda bulunmuştur. Kültürümüzün bir

parçasının ve özellikle özgürlüğümüzün kaybolmasından korkuyoruz. Yabancılaşmaktan korkuyoruz. Basitçe çok fazlalar.” (K5)

Toplu göç hakkında K3 Almanya’ya gelen göçmenlerin, Savaş bölgelerinden geldiği için travmatize olduklarını belirtmiştir. Katılımcı bu göçmenlere yardım edilmesi konusunda pozitif bakmaktadır, ancak çok fazla göçmenin olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıya göre çok fazla travmatik insanın olması hem kendilerine yardımcı hem de entegrasyonu zorlaştırmaktadır. Göçmenlerin geldikleri ülkelerdeki normlar ve değerler farklı olduğundan Alman toplumu ile çatışabileceğini ifade etmiştir . Göçmenlerin iyi bir şekilde entegre olabilmesi için, destek ve hizmet sunulması gerekmektedir. Katılımcı bunu “kendini entegre et “ demek yeterli değil ile ifade etmiştir.

Katılımcı K5, K3 gibi aynı konuları ele almıştır. Mültecilerin çok fazla olmasından bunun da İslamofobi üzerindeki etkisinden bahsetmiştir. İki katılımcı da kültürel kimlikleri adına endişelidir.

Sekiz katılımcı, Alman toplumunda yetersiz bilgi olduğunu düşünmektedir. Bu katılımcılar bunun ardından, edinilen bilgilerin de medyadan ibaret olduğunu ifade etmiştir. Doğru bilgi eksikliği, toplumda yanlış anlaşılmalara dışlanmalara, korkulara ve şüphelere neden olabilmektedir.

Yedi katılımcı önemli iki faktöre değinmiştir. Bunlar temassızlık ve bunun doğurabileceği sebep olarak yabancıdan korkma zikredilebilir. Yedi katılımcı Müslümanlarla yeterli temasın olmaması ve yabancılardan korkmanın İslamofobi’yi etkileyeceğini öne sürmüştür.

Altı katılımcı yaşlıların ve muhafazakârlığın da Alman toplumunda İslamofobi’yi etkileyeceği düşünülmektedir. Bu iki faktörün birbiri ile bağlantılı olması muhtemeldir. K12 yaşlılar konusunda düşüncesini şu şekilde açıklamıştır.

“Eski yerleşik Almanlar arasında, küçük burjuva köylerini hiç terk etmeyenler de görülüyor. Sadece bir başörtüsü yüzünden sebepsiz yere hakaret etmelerine katkıda bulunuyor ve bu durum hep aynı kişiler tarafından gerçekleşiyor.”(K12)

Katılımcı 12 yerli yaşlı Almanların köylerinden çıkmadıklarını söylemiştir. Sürekli aynı çevrede olup köylerinden çıkmayan yaşlı Almanlar kendilerini farklı kültürlerle ve inançlara karşı izole etmektedir. Bu nedenle farklılıkları bir tehdit olarak algılayabilmektedir. Bu durumu Almancada günlük sıkça olarak kullanılan bir atasözü ile açıklanabilir. “Was der Bauer nicht kennt, das frisst er nicht”. (Çifti bilmediğini yemez). Almancada bu ifade insanın tanımadığı şeylere karşı direnç gösterdiğini ve önyargı geliştirdiğini anlatmaktadır.

K15’de İslamofobi’nin yaşlı insanlar arasında var olabileceğini şu şekilde belirtmiştir:

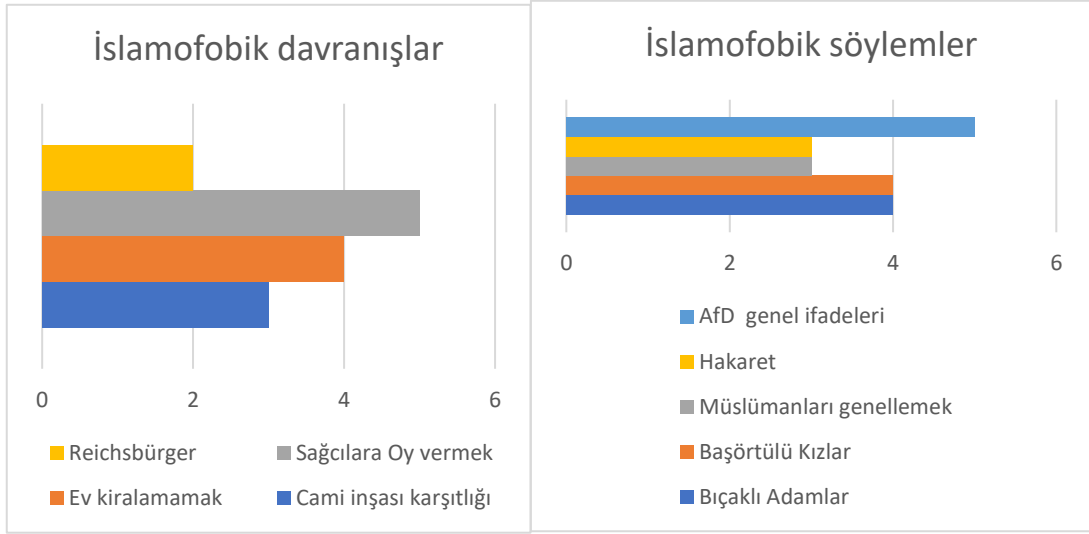
“Özellikle sağ partilerde ve belki de yaşlı insanlar arasında İslamofobi olabileceğini düşünüyorum. Bunun nedenleri arasında yabancı kültürel ve dini ritüellerin den korkma veya dini emirlerin (başörtüsü takmanın kadın baskısıyla eşdeğer görülmesi) ve uygulamaların “Almanya’ya ait olmadığı” yorumlanması yer alabilir.” (K15)

K15’de yabancı ve dini ritüellerden duyulan korkunun, İslamofobi’ye katkısının olduğunu belirtmektedir. Katılımcının kullandığı “Almanya’ya ait olmama” düşüncesi Müslümanların dini ritüelleriyle alman değer ve normlarıyla uyuşmadığı düşüncesinden kaynaklanabilmektedir.

2.5.3. İslamofobi’nin Toplumda Tezahürleri

İslamofobi, Alman toplumunda kendini farklı davranışlar ve ifadeler olarak göstermektedir. Bunu tespit etmek amaçlı katılımcılara şu soru yöneltilmiştir : “Alman toplumunda hangi spesifik davranış veya ifadeleri İslamofobi belirtileri olarak kabul edersiniz?”. Katılımcıların görüşleri Müslümanların maruz kaldığı ayrımcılık, nefret söylemleri, önyargıların görünürlüğünü göz önüne sermektedir.

Katılımcıların verdikleri cevaplar üç kategoriden oluşmaktadır. Bunlar İslamofobik davranışlar, İslamofobik söylemler ve verdikleri örneklerden oluşmaktadır.

Grafik 5. İslamofobik Davranışlar

Grafik 6. İslamofobik Söylemler

İlk Kategori İslamofobik davranışlarda, beş Katılımcı sağcılara oy vermenin bir İslamofobik bir davranış olarak nitelendirmektedir. AfD gibi sağ partilere oy vermek, İslam karşıtı politikaları onaylamak ve desteklemen anlamına gelmektedir. AfD gibi sağcı partiler yukarıda örnek verildiği gibi ciddi bir İslam karşıtlığı sergilemektedir. Bu partilere oy verilmesi, partilerin güçlenmesi ve İslamofobi'nin artmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle bu partilerin iktidara gelmesi az önce bahsi geçen konuların uygulamaya koyulması anlamına da gelebilmektedir.

Katılımcılardan dört kişi Müslümanlara Müslüman oldukları için ev kiralanamamasını İslamofobik bir davranış olarak değerlendirmiştir. Aslında bu davranış günümüzde sıkça olan somut bir örnektir. Bireylerin ev kiralayamaması dışlanmaya yol açmaktadır. Bu da Müslümanlarda Psikolojik sorunlara neden olabilmektedir.

Üç katılımcı Cami inşası karşıtlığının bir İslamofobik tutum olarak değerlendirmiştir. Katılımcılar bu tutumun Anayasada olan “dini özgürlüğü” kısıtlayacağı noktasında eleştirmişlerdir. Cami inşası karşıtlığı düşüncesi, dini pratikleri veya dini sembolü engellemek isteği olabilmektedir. Çünkü Almanya gibi Avrupa ülkelerinde Camileri dini semboller olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla sadece cami değil mevcut olan camilerin minare yapımlarına dahi karşı olan gruplar vardır. K2'nin de daha önce ironi olarak değindiği “İslamlaştırılmak”; bu bağlamda

Almanların, Müslümanlara yönelik Cami inşa etme algısı, Alman toplumunu İslamlaştırma olarak algılanabilmektedir.

Son olarak iki katılımcı Reichsbürger hareketine katılmayı bir İslamofobik tutum olarak nitelendirmiştir. Reichsbürger hareketi Almanya’da Aşırı sağcı ve bir radikal grup olarak kabul edilmektedir. İkinci Dünya savaşından önce var olan Alman İmparatorluğu’nun hala geçerli olduğuna inanmaktadırlar. Bu grup, modern Almanya yasalarını ve otoritesini reddetmektedirler, aynı zamanda Holokost’u da kabul etmemektedirler. Ancak bu grup kendi aralarında da ayrı düşmektedir. Bazıları Nasyonal Sosyalizmi geri isteyip kendini Neo Nazi olarak tanımlarken, diğerleri ise demokratik sistemden ayrılıp “Alman imparatorluğu” için kral atamak isteyen ezoterizm yanlılarıdır. Genel grubun belirgin bir özelliği, şiddet içeren eylem yapmaktır. (“Reichsbürgerbewegung”, y.y.) Reichsbürger hareketi aşırı sağcı ve milliyetçi oldukları için homojen bir toplum tahayyül etmektedirler. İdeolojileri yabancı düşmanlığı ve yoğun ırkçılık içerdiği için Müslümanlara yönelik tutumları da çok serttir. Bu nedenle de çok tehlikelidirler.

Beş katılımcı İslamofobik söylemler bağlamında AfD genel ifadelerinden bahsetmişlerdir. Bu ifadelere daha önce değinildiği için tekrar ele alınmayacaktır.

Dört Katılımcı “Başörtülü kızlar ve Bıçaklı adamlar” kavramlarını İslamofobik bir söylem olarak algılamışlardır. Başörtülü kız aslında dini sembole bir saldırı gibi görünse de değildir. Bunun altında kimliksizleştirmek ve genelleştirmek yatmaktadır. Diğer bir nokta ise genelleme yaparak bir aşığılamadır. Alman halk dilinde “seni Yahudi” gibi bir hakaret kullanımı vardır, “başörtülü kız” da bu kavram gibi aşığılayıcı bir kavramdır. “Bıçaklı adamlar” kavramı ise bir kriminallik ve korku yaymanın bir sembolüdür. Böyle bir kavramın genel Müslüman toplumu için kullanılması genel nefret suçlarının Müslümanlara yönelik artmasına sebep olabilmektedir. Bu kavramlar aslında AfD partisi eş başkanı olan Alice Weidel’in sıkça kullandığı kavramlardır. Bu bağlamda K4 şunları ifade etmiştir:

“Alice Weidel, Müslümanların imajını ‘bıçaklı adamlar’ ve ‘başörtülü kızlar’ terimleriyle karakterize eder, bu da negatif stereotiplerin açık bir şekilde vurgulanmasını gösterir. AfD’den Alexander Gauland daha da ileri giderek

İslam'ın "Katolik veya Protestan Hristiyanlık" gibi bir din olmadığını, her zaman devletin ele geçirilmesiyle entelektüel olarak bağlantılı olduğunu savunur. Bu ifade "Almanya'nın İslamlaşmasının bir tehlike" olduğuna dair inancını pekiştirir ve aydınlanmış bir İslam'ın kendi görüşüne göre olmadığını vurgular. Ve kadınların söz hakkı olmadığını söylemişti."(K4)

K4 bu noktada AfD Partisi üyesi olan Alexander Gauland'ın ifadelerini paylaşmıştır. Gauland, "her zaman devletin ele geçirilmesiyle entelektüel olarak bağlantılı" olduğu iddiası, İslam'ın demokratik değerlerle uyuşmadı inancını pekiştirmektedir. Ayrıca Gauland'ın "Aydınlanmış bir İslam yok" görüşü, modern dünya ile çelişkili bir İslam olduğu anlamına gelmektedir.

Son olarak katılımcıların üçü İslamofobik söylemler olarak Hakaret ve genelleme ifadelerini kullanmışlardır. Doğrudan kişilere hakaret, aşağılayıcı, küçültücü veya nefret dolu ifadeler içerebilmektedir. Genelleme ise stereotipleri tüm Müslüman gruba mal edebilmektedir.

K6 sürekli gündemde olan ancak hiçbir katılımcının değinmediği İsrail-Filistin problemine değinmiştir:

"İslamofobi hala yaygın. Sağcıların güçlenmesi, medya aracılığıyla da propaganda yapılıyor. Çünkü bizim medyamız görüldüğü gibi tam olarak da temiz değil, örneğin ARD gibi. Ortadoğu çatışmasına bakın. İsrail, hastaneleri bombaladı, Kızıl Haç araçlarını hedef aldığı bir savunma savaşı yürütüyor. Bir yanda kurallara uyması gereken bir devlet var. Diğer yanda teröristler var. Ama devlet yasalara kurallara uymak zorunda. Birisi bunun bir nevi soykırım olduğunu söylediğinde, hemen susturuluyor. Yönlendirme yapılıyor. İslam'ı veya İran gibi İslami ülkelerini ele aldığınızda, sadece korkunç şeyler rapor ediliyor. Ancak İran'da kadınların ve öğrencilerin çoğunluğu oluşturduğu, kadınların araba kullanabildiği gerçeği kimse tarafından konuşulmuyor. Arap ülkelerinde hükümetimiz onlarla el sıkışıp ticaret yapar. Kadınların hiçbir hakkı olmadığını, Şeriatın geçerli olduğu bir ülkede, rejim muhaliflerinin bir asit banyosunda yok edildiği gerçeği üzerinde durulmuyor. Biz ticaretimizi

yaparız, Dünya Kupasını Katar'da oynatırız, olimpiik oyunlarını da aynı şekilde. Burada propaganda var.”(K6)

K6 İslamofobik ifade olarak İsrail- Filistin problemini tek taraflı olarak ele aldığından bahsetmiştir. Katılımcı İsrail'in tutumunu eleştirenlerin susturulduğunu ve soykırım gibi ciddi suçlamaların söylenmesine izin verilmediğini belirtmektedir. Bu Medya'nın veya politik güçlerin belirli söylemleri bastırarak propaganda yaptığını göstermektedir. İslamofobik tutumlarla yapılan olumsuz haberler, toplumda İslam karşıtı algının pekişmesine neden olabilmektedir.

Mülakata katılan katılımcılar haricine, takriben bir yıl boyunca Almanya'nın çeşitli şehirlerinden Almanlarla yapılan görüşmelerde, birçok kişi İsrail'in durumuna çok üzüldüklerini çok zor durumda olduklarını, teröristlere karşı çatışmanın çok zor olduğunu ve Almanya'dan acilen yardım gitmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu gözlem insanların genel algılarını ve İslamofobik yaklaşımlarla ilgili tutumlarını ne ölçüde etkileyebildiğini göstermektedir.

K6 Batı ülkelerin, Arap ülkeleriyle ticaret veya büyük etkinlikler yaparken, bu ülkelerdeki insan hakları ihlallerini görmezden geldiğini ifade etmektedir. Bu da çifte Standartlarının somut bir örneğini ortaya koymaktadır. Katılımcı medya manipülasyonunu Ortadoğu politikalarını İslamofobik tutumlarını eleştirel olarak ele almıştır.

K2 İslamofobi tezahürlerini dil ve kültürel yargılardan örnek vermiştir.

“Başörtülü kız. Bu oldukça saygısız ve aşağılayıcı bir ifade. Birisi iyi İngilizce konuşuyorsa bu harika bir ikinci dil olarak kabul edilir. Ancak birisi çok iyi Türkçe konuşuyorsa bu genellikle asosyal olarak görülür. Türkçe, Kürtçe, Arapça, Arnavutça, bunlar asosyal diller olarak görülürken İspanyolca, İngilizce hatta Japonca cool kabul edilir. İnsanlar kendi dilleri ve kültürleri ile yaşadıklarında, sanki kötü bir şeymiş bir küçümsenirler. Bay Raeder bir programında birinin kendisine ‘Almanya'daki en büyük problemimiz nedir biliyor musunuz diye sormuş? Yahudilere çok fazla camii inşa ediyoruz’ dediğini anlatmıştı. Doğru anladın. Bu aptal ağzını açıyor ve ne dediğini bilmiyor. Tabii ki, Müslümanlara çok fazla cami inşa ediliyor ve bundan

rahatsız olduklarını dile getirmek istemişti. Bunlar çok aptal olan ama kendilerini daha akıllı hisseden insanlardır. Bu antisemitizm mi yoksa İslamofobi mi? Genel olarak ırkçılıktır. İnsanlar her zaman bir şeyler bulur.”(K2)

Katılımcı K2’de kısaca Başörtülü kız kavramının aşağılayıcı bir ifade olduğuna değinmiştir. Katılımcı Almanya’da İngilizce gibi dillerin “harika” olarak kabul edildiğini, diğer dillerin: Türkçe, Kürtçe, Arapça, Arnavutça gibi “asosyal” yani değersiz ve aşağı olarak kabul edildiğinin tespitine varmıştır. Burada Ayrımcılığı dil üzerinden tespit eden katılımcı, Almanya’da yaşayan Müslümanların dillerini ve kültürlerini yaşatmalarını küçümsenmekte ve negatif olarak algılandığını belirtmektedir.

Belirli dillerin diğer dillerden daha yüksek statüye sahip olduğu algısı yaygındır. Örneğin İngilizce veya Japonca gibi diller ekonomik ve küresel güçlerle ilişkilendirildiği için daha saygın kabul edilebilmektedir. Bu diller modernlik ile ve entelektüellik ile ilişkilendirilebilmektedir. Bu nedenle bu dilleri konuşanlar pozitif olarak algılanabilmektedir. Türkçe, Arapça, Kürtçe gibi diller göçmen topluluklara atfedildiği için diğer dillerden daha aşağı kabul edilebilmektedir. Bu diller düşük statü, eğitim eksikliği ile ilişkilendirilebilmektedir. Bu da bireylerin toplumda bu dilleri konuşmasında olumsuz olarak algılanabilmektedir. Bu da toplumların eşitsiz güç dinamiklerinin olduğunu bir göstergesi olabilmektedir.

Katılımcı bir programda “Yahudilere çok fazla Cami inşa ediyoruz” ifadesini kullanarak bu kişinin aslında neyi eleştirdiğini dahi bilmediğini vurgulamıştır. Kişi Yahudi ve Cami kavramlarının birbiri ile bağlantılı olmadığını anlamayarak, Müslümanlara yönelik bir eleştiri yapmıştır. Yahudilerin ibadethanelerine sinagog, Müslümanların ibadethanelerine Cami denildiğini bilmeyerek, eleştiren kişinin konu hakkında bilgisizliğini göstermektedir. Katılımcı bilgisizliğin, önyargıların ve eleştirilerin nasıl ön yargıları körüklediğini göstermektedir.

Bilgisizlik konusunda genel olarak Alman devleti ve Alman toplumu tarafından bir çalışma beklenmektedir. Ancak Müslümanlar İslam’ı doğru tanıtmada konusunda daha aktif olmaları gerekmektedir. Örneğin DİTİB, Almanya’da

Müslümanların dini ihtiyaçlarını karşılayan en büyük kuruluşlardan biridir. Türkiye’den gelen imamların Almanca bilmemesi, Alman kültürüne ve Hıristiyanlığa yeterince hakim olmaması dinler arası diyalog bağlamında bir eksiklik oluşturmaktadır. Ayrıca İmamların Almanca bilmemesi veya yeterince hakim olmaması, Alman toplumuna “doğru İslam’ı” ve kapsamlı akademik bilgiyi aktarmalarına engel teşkil etmektedir. Bu eksikliğin giderilmesiyle, hem bilgisizliğin giderilmesi hem de bilgisizliğin getirdiği yanlış bilgilerin düzeltilmesi mümkün olacaktır.

K3 İslamofobik tutumların çok uç örneklerinden bir tanesini şu şekilde paylaşmıştır:

“Benim için zor bir durum. Müslümanlara düşman olan birçok şey var. Müslüman düşmanlığı, tüm Müslümanların aynı kefeye konması demektir. Nasıl denir, Müslümanların özdeşleştirilmesi. Durumu ayrıntılı bir şekilde incelemek gerekiyor. Genellemenin yapıldığı anda, tüm Müslümanlar Kadınlarına saygısız davranır diyor. Tanıdığım birisi, Müslüman erkekler yüzünden artık sokaklara çıkmaya çekiniyor.” (K3)

K3 Müslümanlara yönelik genelleme yapılmasını bir İslam düşmanlığı olarak algılamıştır. Bu genellemenin sonucunda tanıdığı birisi Müslüman erkeklerden korktuğu için artık sokağa çıkmaktan çekindiğini ifade etmiştir. Bu tarz genellemeler bu kişiyi güvenlik açısından tehlikede olduğunu düşünmesine neden olabilmektedir. Müslüman erkeklere yönelik yapılan bu genelleme daha önceden belirtildiği üzere kriminallik stereotipini pekiştirebilmektedir.

K14 katılımcı Müslümanlara yönelik İslamofobik davranışa şu şekilde örnek vermiştir:

“Almanya’da bakışlar sözlerden daha fazla şey ifade eder ve insanları bir başörtülü kadın gördüklerinde veya uzun ve koyu sakallı bir Müslüman erkeğini gördüklerinde nasıl düşmanca tavırlar sergiledikleri sürekli fark edilir.”(K14)

K14 Almanya’da bireylerin bakışlarının, sözlerden çok daha fazla şey ifade ettiğini söylemiştir. Sözlü ifadenin yanında Müslümanlara yönelik tutumlar

davranışlarla da gösterilmektedir. Bu davranışlar sözlü ifadeden daha etkili olabilmektedir. Bu tür sözsüz ifadeler, bireylere kendilerini istenmeyen veya dışlanmış hissi verebilmektedir. Davranışlarla iletişim Müslümanlar açısından uzun süre sonra Psikolojik problemlere neden olabilecektir.

K16 Müslümanlara yönelik ayrımcılığı şu şekilde ifade etmiştir:

“Reddedilme, nefret yorumları, genelleme: örneğin Türklerle ilgili ‘oh, hiç aksanız yokmuş’ denildiğinde, bunu her zaman saçma bulurum, çünkü arkadaşlarımdan kendilerini dışlanmış ve toplumun bir parçası olamamış hissetmelerini düşünürüm. Bazı yaşlı insanların burada misafir olduklarına inandığını düşünüyorum. Ama ben, onların toplumumuzun ayrılmaz bir parçası olduklarına inanıyorum. Bu yüzden böyle ifadeleri çok aşağılayıcı buluyorum. Bunu İslamofobi ile ilgisi var mıdır, diye sorarsın? Doğrudan değil, ama aşağılayıcı ve biraz düşmanca. Türklerin nesillerdir Almanya’da yaşadıklarını ve tamamen entegre olduklarını biliyorlar.” (K16)

K16 Müslümanların maruz kaldıkları reddedilme, nefret yorumları ve genellemelerden bahsetmiştir. Bir örnek olarak genç Türk jenerasyonuna “hiç aksanız yokmuş” denmesi ile eleştirmektedir. Katılımcıya göre Türkler Alman toplumunun vazgeçilmez bir parçasıdır. Ancak Yaşlı Almanların bu tarz ifadeyi kullanması, Türk gençlerini toplumun bir parçası olarak görmemelerinden veya, aşağılama isteğinden kaynaklanabilmektedir. Diğer yandan Türk gençleri hala bir “öteki” olarak veya hala “misafir” olarak algılanıyor olabilmektedir. Katılımcı Türklerin kaç kuşaktır Almanya’da yaşayıp entegre olduklarını vurgulamıştır. Ona rağmen hala ayrımcılığa ve ön yargılara maruz kalmaktadırlar. Bu yaşlı bireyler belki kötü bir niyet taşımayarak da bu nu söylemiş olabilmektedirler. Ancak bu da yine bilinç altında bir Öteki veya misafir temsilini çağrıştırıyor olabilmektedir.

2.6. İslam’da Kadın Figürünün Toplumsal ve Kültürel İmgesi

İslam’da Kadın figürü dışarıdan bakıldığında bir çok tartışmaya konu olmuştur. Kadın imgesi, genel itibarıyla İslam’ın öğretileri ve Müslüman toplumların kültürel pratikleri arasında etkileşimlerden kaynaklanmaktadır. İslamofobi’nin yükselişi ile,

Batı toplumlarında Müslüman kadınların hakları konusu, sık sık ele alınan ve tartışılan bir konu olmuştur. İslam'da Kadın hakları, Kur'an ve Hz. Peygamber ışığında ele alındığında, sosyal, ekonomik ve ailevi haklarının tanınmış olduğu görülmektedir. Kur'an'da eğitimin önemi, Kadın'ın mülkiyet edinebilmesi, miras hakkı gibi temel haklardan bahsedilirken, Hz. Peygamberin sünnetinde kadınlara saygı gösterilmesi, onlara adil davranılması ve haklarının korunması gerektiği öğretilmektedir. İslam'da örnek Kadın profili Hz. Aişe gibi dini bilgiye sahip, liderlik vasfı taşıyan, ahlaki değerlere bağlı, toplumsal meselelerde aktif rol alan ve kadınların eğitim ve sosyal hayatta etkin olmasını savunan bir kişiliktir. İslam tarihinde birçok Kadın örnek şahsiyet görülmektedir. Bu da İslam'ın kadınlara değer verdiğini ve onların toplumda aktif ve saygın bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

Mülakat süresince on dört katılımcı, birçok soruda kadın haklarının olmamasının veya yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu algının arka planında, İslam'ın bazı kültürel pratikleri ve normları yatmaktadır. Katılımcıların verdikleri örnekler, kapanmanın bir zorunluluk olduğu, erkeklerin kadınlardan üstün olduğu, erkeklerin dört eşli olabilmesi, erkeklerin daha fazla hakları olması, gibi uygulamalar, Batı toplumunda kadın haklarına aykırı olarak algılanmaktadır.

Almanya'da 2022 'ye göre ev içi şiddet istatistikleri toplam 240.537 kişi ev içi şiddet mağduru olmuştur. Ev içi şiddetin büyük bir kısmı kadınlara yönelik olup, mağdurların %71.1'i Kadındır ve faileri %76.3'ü erkektir. Bu senede 454 Kadın ev içi şiddetinde öldürülmüştür. ("Zahl der Opfer von Häuslicher Gewalt gestiegen | Bundesregierung", y.y.) Federal Aile Bakanı " Her saat başı 14'ten fazla kadın partner şiddetine maruz kalıyor. Neredeyse her gün bir partner veya eski partner bir kadını öldürmeye çalışıyor." İfadelerini kullanmıştır. İhbar edilen vakaların artmasına rağmen, birçok örnek korku ve utanç nedeniyle polise bildirilmemektedir. Bu nedenle açığa kavuşmayan vakaların sayısının çok fazla yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Almanya'da her üç kadından biri hayatında en az bir kez hayatında şiddete maruz kalmıştır. Bu da on iki (12) Milyondan fazla kadına tekabül etmektedir. ("Gewalt gegen Frauen in Deutschland 2022 - UN Women Deutschland", y.y.)

Almanya'daki bu istatistikler, Batı toplumlarında kadın haklarının da ciddi sorunlar içerdiğini göstermektedir. Müslüman toplumlarda kadının durumu eleştirilirken, Batı toplumlarındaki sorunların göz ardı edilmemesi önemlidir. Her iki kültürel bağlamda da kadın hakları konusunda ilerleme kaydedilmesi gereken alanlar bulunmaktadır.

Kadınların konumu nedeniyle bazı kaidelerin yeniden yorumlanması bir çözüm sunabilmektedir. İslam'da kadın hakları, Kur'an ve Hz. Peygamber'in öğretileri ışığında geniş kapsamlı olarak tanınmış olsa da, bu hakların modern çağda yeniden yorumlanması ve uygulanması, kadınların toplumsal rollerini güçlendirebilir. İslam'ın özünde var olan kadın haklarını daha iyi anlamak ve bu hakların kültürel pratiklerden ayrıştırılmasını sağlamak Müslüman kadınların toplumdaki statüsünü iyileştirebilmesi olasıdır.

2.7. İslam'ın Eleştirilmesi

Günümüzde İslam'ın eleştirilebilirliği sıkça tartışılmaktadır. İslam'ı anlamaya çalışıp yapıcı eleştiri yapanlar İslamofobik bir tutum ile eleştirilirken, diğer tarafta İslamofob olanlar ifade özgürlüğü altında olumsuz bir şekilde eleştirmektedir. Bu nedenle katılımcılara şu soru yöneltilmiştir: "Meşru din eleştirisi ile İslamofobi arasındaki farkı nasıl tanımlarsınız? Kişisel olarak bakış açınız nedir?" Bu soru bireylerin İslam'a yönelik haklı eleştiriler ile İslamofobik bir yaklaşım arasındaki farkı nasıl tanımladıklarını ve bu ayrımı nerede yaptıklarını anlamak amacıyla sorulmuştur.

2.7.1. İslam'ın İnsan Hakları Bağlamında Eleştirisi: Hakların Korunması ve Dini Uygulamalar Arasında Denge

Günümüzde İslam'ın eleştirilmesi hem toplumsal hem de akademik olarak önem arz eden ancak o kadar da hassas olan bir konudur. Bu bağlamda katılımcılar hangi konularda eleştiri yapılabileceği ve hangi konularda yapılmayacağı yönünde fikir belirtmişlerdir. Eleştirilebilir konular arasında İnsan hakları ihlalleri, dini pratikler, entegrasyon ve laikliğin eksikliği vardır. Eleştirilemez konularda genellemeler ve önyargılar, kişisel inanç ve uygulamalar.

K5 İslam'ın eleştirilebilir tarafını dini pratikler ve toplumsal değerlere dayandırmıştır:

“Benim için haklı eleştiri, erkeğin yüksek konumu ve kadının aşağılanması, Şeriatın uygulanması gibi konular olurdu: Örneğin, bir şey çalındığında elinin kesilmesi, laikliğin olmaması, yani devlet ile dinin ayrılmamış olması, İslam’ın zorla dayatılması, zorunlu kıyafet yasalarının olduğu, erkek ve kadının el sıkışmaması, günde beş kez namaz kılmanın zorunlu olması ve aksi takdirde cehenneme gidileceği gibi konular.” (K5)

“Şeriatla yönelik haklı eleştiriler şu şekilde olabilir. Birisi herhangi bir şey çaldığında gerçekten elini mi kesmek gerekiyor? İslam insan haklarını ihlal ettiğinde, o zaman eleştiri yapılması gerektiğini düşünüyorum. Örneğin, İslami kurallara karşı ihlallerin totaliter cezalarla cezalandırması eleştirilebilir.” (K6)

K5 İslam’da erkeğin yüksek konumunu, kadının konumu hasebiyle aşağılanması ve Şeriatla bazı hukuki kanunlara yönelik bir eleştiri sunmuştur. K5 ve K6 verdiği örnekte, hırsızlık suçunda elinin kesileceği gibi sert cezaları insan hakları ihlalleri olarak nitelendirmiştir. K6’ya göre, bu tarz fiziksel cezalar, insanlık dışı ve orantısız olduğu için eleştirilmelidir. K5 ise dini kaidelerden olan Tesettürün, kişisel özgürlüğün kısıtlanması olarak algılamıştır. Katılımcıların genel eleştirileri İslam’ın bazı uygulamalarının insan hakları ve kişisel özgürlükler açısından sorunlu olduğunu göstermektedir. Bu eleştiriler, İslam’ın belirli uygulamalarının modern insan hakları standartları ile uyumlu olmadığını ve bu uygulamaların yeniden değerlendirilmesi gerektiğini önermektedir.

K2 iki büyük dinin Kadın düşmanı olduğunu, dini pratikleri ve dini üstünlüğün eleştirmiştir:

“Ben zaten dindar biri değilim. Güzel olan şu ki, insanlar Kuran’da şöyle böyle yazdığını söyler ve Kur’an kadın düşmanıymış gibi gösterirler. Ama İncil’de de aynı şeyler yazıyor. O da kadın düşmanı. Ben tüm dinlerdeki kadın düşmanlığını eleştiriyorum. Sorun şu ki, Arapça bilmiyorum ve Kuran’ı orijinalinde okumadım. Bunlar hep çeviriler. Almanca Kuran çevirisini okudum. Aslında göz gezdirdim ve hepsini okumadım. Ama oldukça hızlıydı. Çünkü sıkıcıydı. Esasında, İncil’de yazarlarla aynı şey. Sürekli sen yapmalısın,

yapmalısın, yapmalısın. O zaman her şey iyi. Yoksa senin için kötü ve bu, tüm dinlerde hoşuma gitmeyen bir şey. Çünkü sadece söyleneni yaptığın müddetçe iyisin.. İslam'da ve diğer tüm dinlerde eleştirdiğim şey, tek gerçek din olarak kendilerini savunmaları ve diğerlerinden daha üstün olduklarını düşünmeleri. Zorla inançlarını dayatıyorlar. Günde beş kez namaz kılmalısın, oruç tutmalısın, hacca gitmelisin. Aksi takdirde vay haline. İşte bana göre eksik olan tek şey karşılıklı sevgidir, bu en üst sırada yer alır.” (K2)

K2 hem Kur'an'ı hem de İncili kadın düşmanı olarak algılamıştır. Sadece Kur'an'da değil aynı zamanda İncil'de de Kadın düşmanı ifadelerin olduğunu söylemiştir. Bu nedenle dinlerde ki kadın düşmanlığı olduğu için bunu eleştirdiğini ifade etmiştir. Katılımcının kullandığı “ sürekli yapmalısın” ifadeleri dini ritüelleri ve pratikleri kapsamaktadır. Bunların yapılmadığı takdirde cehenneme gidileceği yönde kızgınlığını ifade etmektedir. Katılımcının dini metinlere olan kızgınlığı içerdiği tehditlerden kaynaklanmaktadır. Bu zorunluluklar, bireylerin özgürlüklerini kısıtlamaktadır ve korku temelli bir inanç sistemi yaratmaktadır. K2, dinlerin kendilerini tek gerçek din olarak lanse etmelerini ve diğer dinlerden üstün olduklarını iddia etmelerini eleştirmektedir. Bu durum dinler arası çatışmaya neden olabilecek bir faktör olarak değerlendirmiştir. Diğer yandan K2, en büyük eksikliğin aslında karşılıklı sevgi olduğunu belirtmiştir. Ona göre en üst sırada sevginin yer alması gerekmektedir. Dolayısıyla katılımcı dini öğretilerde sevginin ön planda yer alması gerektiğini savunmaktadır.

K3'e göre insan hakları ve laikliğin olmaması eleştirilebilmektedir:

“Bu çok zor bir soru, eleştiri nerede bitiyor? Mesela, bir Müslüman adam karısını dövdüğünde müdahale etmem gerekiyor. Bir Hristiyan ya da bir ateist olduğunda da müdahale etmem gerekiyor. Bu kadar farklı ruhlar olduğu için eleştiremem, seni nasıl eleştirebilirim ki. Ben her zaman kişiye özel konuşurum. Benim olayları ve durumları genellemem. Mesela Suudi Arabistan: Kadınların durumunu eleştiririm. Bir Müslüman bizim Alman hukukumuzu, yasalarımızı, insan haklarını ihlal ettiğinde eleştiririm. Müslümanlar devlet ile dini ayırmıyorlar, yani laiklik yok. Biz Avrupalılar için bu çok önemli Nokta. Din herkesin kişisel meselesi kalmak zorunda, sadece o zaman hepimiz barış içinde

yaşayabiliriz. Hangi dine sahip olursan ol. Herkes özelde istediğine inanabilir, diğer insanlara zarar vermediği sürece. Bizim ortak bir zemine ihtiyacımız var. Devlet ile kilise arasındaki bağı eleştiriyorum. Laiklik, bir devlette birçok dinin bir arada yaşaması için geçerlidir.” (K3)

K3 sorunun zor olduğunu ve eleştirinin nerede bittiğini sormuştur. Bir Kadının dövüldüğü fark ettiğinde, dini fark etmeksizin müdahale etmesi gerektiğini söylemiştir. Bu şiddetin din fark etmeksizin kabul edilemez olduğunu ve insan haklarının ihlal edildiğini göstermektedir. K3 burada olduğu gibi genellemeden kaçındığını bunu doğru bulmadığını ifade etmiştir. “Suudi Arabistan’daki kadınların durumunu eleştiririm” ifadesini kullanırken eleştiriyi bir ülke üzerinden ve o ülkeye has yapmıştır. Katılımcının bu ifadesi bir kültürel veya coğrafi bağlama özel eleştirilerde bulunmanın daha adil olabileceğini göstermektedir. Ancak daha sonra Müslüman devletlerin dini ve devleti ayırmadığını, dini herkes özelinde yaşadığında barış içinde yaşanabileceği tespitinde bulunmuştur. Ona göre bireyler başkalarına zarar vermediği müddetçe istediği dine inanabilmektedir. K3 61 yaş üzeri olması sürekli laiklikten ve insan haklarından bahsetmesi, onun yaşam deneyimleri, tarihi olayları ve toplumsal değişim tecrübelerinin olduğunu göstermektedir.

K8, K11, K15 ve K16 İslam’a yönelik haklı eleştiriler konusunda: eleştirinin yapıcı, bilimsel ve objektif olunması gerektiğini belirtmişlerdir:

“İslam’a yönelik haklı eleştiriler, dini fikirlere veya pratiklerle yapıcı bir şekilde ilgilenmeyi içerir.” (K8)

“Haklı eleştiri, objektif şekilde formüle edilir, eleştirmen insanların neden bu şekilde inandıklarını ve davrandıklarını anlamak ister. Anlamadığı şeyleri aptalca veya ahlaksızca olarak nitelendirilmez”. (K11)

“Her zaman bilimsellik söz konusudur. Bence, İslam’ı bilimsel olarak inceleyen bir kişinin İslam’ı eleştirme hakkı vardır. Ayrıca, İslam’ın belirli yönlerine karşı iyi, haklı argümanlar sunan bir kişi de haklı olarak eleştirebilir. Eleştiriler, hayatın tüm alanlarında mutlaka olmalı ve bir şey bilgiye dayandığında haklıdır. Ancak haklı olmak aynı zamanda ‘doğru’ olduğu

anlamına gelmez. Başörtüsü karşı haklı eleştiriler yapılabilir, ancak başörtüsü yasağının doğru olması gerekmez.” (K15)

“Eleştiri objektif olmalı ve belirli durumlara dayanmalıdır. Bir konuya yönelik direkt olmalı, bireyleri ele almalı ve tüm İslami topluma yönelik olmamalıdır.”(K16)

K11 ve K16 katılımcıları yapılacak eleştirilenin objektif olarak, yapıcı eleştiri yapılabileceğini savunmuştur. Ancak K16 bunu özel kişiye veya duruma özel yapılması gerektiğini de belirtmiştir. K11 ise Eleştiren kişinin dini anlamak için incelemesi ve eleştirmesi gerektiğini, anlamadığı şeyleri ise kötü bir ifade şekli kullanmadan açıklaması gerektiğini savunmaktadır.

K8 yapılacak eleştirinin yapıcı eleştiri olması gerektiğini, dini veya dini pratikleri anlamaya yönelik bir yaklaşım olması gerektiğini belirtmektedir.

K15 ise eleştiri yapılacaksa bilimsel olarak yapılması gerektiğini savunmuştur. Eleştirinin hayatın tüm alanlarında olması gerektiğini, ancak eleştirinin her zaman da doğru olamayabileceğini ve tartışmaya açık olabileceğini vurgulamıştır.

K2, K5, K3, K8, K13, K14 ve K16; Müslümanlara yönelik genellemeyi eleştiriden çıkıp İslamofobik bir tutum olduğunu ifade etmiştir:

“Eleştiri, mesele dışı olduğunda ve öldürücü argümanlar geldiğinde durur, bir şey söyleyemezler. Tüm Müslümanlar kadınları baskı altında tutuyor, bu bir küçümseme ve genellemedir. Bir Suriyeli tanıyorum ve hepsini tanıdığımı santıyorum. Onlara mesela sen bir kişisin değil, sen bir Müslümansın diye hitap ediyor ve kişiliklere hiçe sayılıyor. Bu Müslümanlık onca özelliklerinden biri. Mesela okulda iyisin, muazzam notların var. Geriye kalan her şey göz ardı ediyor, sadece bir özelliğe odaklanılıyor ve düşmanlık yapılıyor. Bunlar hep küçümseyici mekanizmalar.” (K2)

K2 Örnek vererek genelleme yapmanın kişilerin bireysel özelliklerinin yok sayılmasını ve homojen bir grup olarak değerlendirildiğini vurgulamaktadır.

“Eleştiri, İslam’ı genelleştirip herkesi aynı kefeye koyduğunda sona erer. Çok sayıda modern Müslüman bu konular hakkında daha gergin ve eleştirel bir yaklaşım sergiliyor.” (K5)

“Eleştiri, genelleme yaptığım zaman biter, yani objektif kalmadığımda. 11 Eylül’den önce çok dindar İranlı bir öğrenciyle tanıştım. kendini geliştirmiş ve bir Alman gibi davranıyordu. Biz normal şekilde konuştuk. Müslümanım dedi, ama sonra İran’dan ailesi tamamen örtülü olarak geldi. Onlara dairemi verdim. Onlarla normal şekilde konuşmak istedim. Ama sonra ben onlar için yok gibiydim.” (K3)

“İslamofobi yapıcı bir eleştirinin ötesinde geçer ve Müslümanları bir grup olarak irrasyonel önyargılarla değersizleştirme ve stereotip genellemelerle gösterir. Benim için sınır, eleştirinin genel yargılara ve Müslümanlara karşı düşmanlığa dönüştüğü yerdir.” (K8)

“Her şeyde olduğu gibi, insanları tek bir kalıba sokmamalı ve onlarla konuşmalıyız. İnsanlarla konuşmadan genelleme yaptığımda, durum aşırıya kaçır.” (K13)

“Farkın, kelime seçiminde ve özellikle genellemelerin kullanımında belirgin olduğunu düşünüyorum. Çok sık bir şekilde ‘İslamist’ ve ‘Müslüman’ kelimeleri, yanlış bir izlenim uyandıran bağlamlarda kullanılıyor.” (K14)

“Tek tek şeyleri eleştirebilirim, ancak her Müslümanı veya İslam’daki tüm noktaları aynı kefeye koyarsam, bu İslamofobi olabilir.” (K16)

K5, K3, K8, K13, K14 ve K16’ya göre genellemelerin eleştiri olmadığını ve Müslümanları aynı kefeye koymaya yol açtığından bahsetmiştir. Bu görüşler, İslamofobi’nin meşru eleştiriden ayrılması gerektiğini ve Müslümanlara yönelik genellemelerin bu sınırı aşarak önyargıya ve düşmanlığa dönüşebileceğini gösterir

“Objektif olup anlamak için eleştirene karşılık, İslamofobik kişi görüşünü değiştirmek istemez, daha fazla anlayış için çözüm aramaz, sadece ret duygusunu ifade etmek ister. Örnek: İslamofobik: ‘İslam geri kalmış ve zalimdir, çünkü Kuran’da hırsızın elinin kesilmesi emredilir’. Eleştirmen:

‘Kuran’da hırsızın eli kesilebilir deniyor, Tanrı merhametliyse bunu nasıl anlamalıyım.’ (K11)

K11’e gerçek eleştiri anlamaya yöneliktir. Diğer yandan İslamofobik olan birey anlamak için değil, karşıt olduğu için eleştirmektedir. Katılımcıya göre bu kişi çözüm arayışından ziyade ret duygularıyla hareket etmektedir. K11’in verdiği örnekte “İslam geri kalmış ve zalimdir”, bu tür ifadeler direkt yargı içermektedir. Ancak “Kur’an’da hırsızın eli kesilebiliyor, Tanrı merhametliyse bunu nasıl anlamalıyım” bakış açısıyla eleştirildiğinde, dinin içeriğini anlamak için bunu yapmaktadır. Bu katılımcının örnekleri eleştirinin nasıl yapılmaması ve nasıl yapıcı olunabileceğine yöneliktir.

2.8. Alman Değer ve Normların İslam ile Uyumu

Bu başlığa kadar katılımcılar sıkça insan haklarından, kadın haklarından, Alman norm ve değerlerinin korunmasından, Şeriatla yönetilen ülkelerde Laikliğin olmamasından, erkek-kadın hiyerarşisinden ve İslam’ın katı kurallarından bahsedilmiştir. Bu bölümde Alman değer ve normların İslam ile uyum içerisinde olup olmadığı incelenecektir. Bu doğrultuda katılımcılara şu soru yöneltilmiştir: “İslam’ın Alman toplumunun değer ve normlarına uygunluğu konusunda ne gibi zorluklar görüyorsunuz?”. Bu konuda katılımcıların genel görüşleri uyumlu olabileceği yöndedir. Ancak uyumlu olabilmesi için çeşitli zorluklar vardır. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Zorluklar genellikle dini uygulamalar ile Alman toplumunun kültürel normlar arasındaki dengeyi sağlamakta yatıyor, özellikle cinsiyet rolleri veya dini kıyafetler gibi konularda. Diyalog ve karşılıklı anlayış, yanlış anlamları gidermeye ve ortak değerleri vurgulamakta bulunabilir.” (K8)

K8 Alman toplumu ile İslam arasındaki uyumun sağlanması noktasında dini ritüellerin ve Alman kültürel normlar arasında dengenin sağlanmasından geçtiğini vurgulamıştır. Bu zorlukları cinsiyet rolleri ve dini kıyafetlerde görmüştür. Çağdaş Alman toplumu, cinsiyet ve Kadın eşitliğini destekleyen bir kültürel normlara sahiptir. Bu nedenle İslam’daki cinsiyet rolleri ve farklı değerler farklı algılanıyor olabilmektedir. İslam’da kadının rolü ve Alman toplumundaki Kadın’ın rolü bir sürü

çatışma noktası ortaya koyabilmektedir. Katılımcıya göre dinler arası diyalog ve karşılıklı anlayış her iki tarafın da birbirini anlamasına ve ortada buluşmasına toplumsal birlikteliği pekiştirmesine yardımcı olacaktır.

“Eleştirel ve şüpheliyim, Almanya kuralları ve normları olan özgür bir ülkedir ve kurallar çoğu zaman İslam ile uyumlu değildir. Ancak misafirlerin uyum sağlayabileceği görüşündeyim. Değerlerin mutlaka uyumlu olması gerekmez. Uyum sağlandığı sürece insanlara yaklaşmak da mümkündür.” (K10)

K10 şüpheli olup, İslam ve Almanya değerlerinin uyumlu olmamasını düşünmesine rağmen, bir uyum sağlanılabileceği kanaatindedir. Katılımcıya göre değerlerin uyup uymamasına gerek yoktur. Müslümanların uyum sağladığı takdirde uyumlu olunabileceğini savunmaktadır. Katılımcı göçmen Müslümanların Almanlardan daha fazla çaba sarf etmeleri gerektiği düşüncesindedir. Müslümanların uyum sağladığı sürece değerlerin uyumlu olabileceğini düşünmektedir, ancak bu uyum bir asimilasyon mahiyeti de taşıyabilmektedir, çünkü Alman değerleri ve normları İslam'ın değerleriyle zıtlık taşıyabilmektedir.

K11 İslam'ın Alman toplumunun değer ve normlarına uygunluğu düşüncelerini evrensel değerleri üzerinden örneklendirmiştir:

“İnsan hakları evrenseldir ve çoğu insan tarafından kültürler ve dinler arasında paylaşılır. Nezaket, dürüstlük, yardımseverlik gibi değerleri tüm dinler ve kültürler tarafından takdir edilir. Farklılıklar, özellikle aile değerinin bireysel özgürlüğe kıyasla kültürel nedenlerle birçok Müslüman için daha belirgin olduğu gibi nüanslarda yatmaktadır. Müslümanların Tanrı'nın yasalarını Anayasa'nın üzerine koyması durumunda görülen bir çelişki vardır. Bu, Müslümanların Anayasayı ihlal edip İslam'ın yasakladığı şekilde ahlaksız ve zalimce davrandıkları anlamına gelmez, Tanrının yasaları tüm zamanlar ve tüm dünya için geçerli olduğu için Federal Almanya Federal Cumhuriyeti'nin yasalarından üstündür. Elbette, Müslümanların yaşadıklarını ülkelerin yasalarına, İslam'a aykırı olmadığı sürece uymaları beklenir. Kur'an bazılarının düşündüğü gibi Anayasayı iptal etmez. İl ve belediyelerin yasaları, Almanya

Federal Cumhuriyeti'nin yasalarının üzerine oldukları için değersiz değildir.”(K11)

K11 nezaket, dürüstlük, yardımseverlik gibi evrensel değerler olduğunu ve bunların paylaşıldığını ve bunun tüm dinler ve kültürler tarafından takdir edildiğini açıklamıştır. Katılımcı ailevi değerlerin bireysel özgürlüğün üstün olduğunu belirtmektedir. Bu ailenin veya yahut bir topluluğun bireyin kendi önceliklerinden önce geldiği anlamına gelmektedir. Aile bağlarının güçlü olduğu toplumlarda, bireylerin kararları ve davranışları, aile veya topluluk normlarına göre şekillenebilmektedir. Katılımcıya göre Müslümanlar Allah'ın kanunlarını Almanya Federal Cumhuriyetinin üzerinde tutabilmektedirler.

K11'e göre İslami hükümlerin Almanya Anayasasının önüne geçtiği takdirde çelişki olacaktır. Ancak Müslümanların yaşadığı ülkelerde, İslam'a aykırı olmadığı müddetçe o ülkenin yasalarına uymaları beklenmektedir. Müslümanlar yaşadıkları ülke yasaları arasında bir bağlantı kurması gerekmektedir. Bu Müslümanların hem dini inançlara sadık kalmalarını hem de yaşadıkları toplumun yasalarına saygı göstermelerini gerektiren bir dengeyi yansıtmaktadır.

K13 değerler arasında uyum sağlama noktasında örnekler ile açıklamıştır:

“Biz Almanlar, yurt dışına seyahat ettiğimizde veya göç ettiğimizde misafir olduğumuz ve kurallara ve adetlere uyum sağlamamız gerektiğini düşünüyoruz. Ancak İslam'ın Almanya'ya ele geçireceği şeklinde bir izlenim veriliyor. Bunun örnekleri arasında okullarda veya kamu binalarında haçların olmaması, dini etkilerinin adını St. Martin'den Işık Festivali'ne değiştirilmesi bulunuyor. Etkinlikler düzenlendiğinde, etin ayrı bir ızgarada pişirilmesi gibi talepler oluyor. Bence herkesin vermesi ve alması gerekiyor ve yeni ülkedeki adetlerle de özdeşleşebilmesi önemli. Tüm bu konular çevrelerde veya medyada duyuluyor.” (K13)

K13 verdiği örnekte Alman vatandaşlarının gittikleri ülkede uyum sağladıklarından bahsetmiştir. Almanlar farklı ülkelere seyahat ettiklerinde, gittikleri ülkelere yönelik sorumluluk bilinci mevcuttur. Kıyafet, yemek usulü, dini sembollere ve ritüellere saygı gibi. Alman toplumu aynı zaman da çeşitli kültürlerle merakları ve

İlgileri vardır ve genel olarak öğrenmeye çok açık bir toplumdur. Bu nedenle Almanların Müslümanlardan Almanya'ya uyum sağlamaları beklentisi, kendi kültürlerinden gelen bir beklenti olabilmektedir. Katılımcının ifadelerine göre, uyum yerine Müslümanların Almanya'yı ele geçireceği izlenimi oluşmuştur. Bunu da Kutsal isimlerin değişmesinde, kamu binalarından haçların kaldırılması, etkinliklerde Müslümanların domuz eti tüketmedikleri için yiyeceklerin ayrı bir ızgarada pişmesinde görmektedir. Katılımcı iki tarafında birbirine yaklaşması ve kendi tabiriyle kültürel olarak "verip alması" gerekmektedir.

K14 Almanya'nın yaşadığı muhtelif travmalar nedeniyle kendi kültürünün tam olarak ne olduğuna emin olmadığından bahsetmiştir.

"Almanya, geçmişini derinden yaralayan travmalarla zarar gördüğü için kültürel olarak kendinden emin değil. Bu nedenle, büyük değişikliklerden korkulduğu için bu tür reddetme biçiminin ortaya çıktığına inanıyorum. Oysa entegre bir toplum, kültürünün esaslı değil, global bir gerekliliktir. Meydan okuma 'Bu Almanca ve bu farklı tavrını sürdürmek yerine kabul ve sempatiyi teşvik etmek gerekir.'" (K14)

K14'e göre Almanya'nın yaşadığı bu travmalar sebebiyle, kendi kültürünün ne olduğunu tam olarak bilmemesi, büyük değişimlerden korkmasına sebep olmuştur. Nazi döneminin getirdiği yıkımlar kendini günümüz Almanya'sında hala hissettirmektedir. Bu nedenle değişimlere karşı hala temkinli olmaları olasıdır. Ancak katılımcıya göre entegre olmak global bir gerekliliktir. Bu bağlamda katılımcı bunu örneklendirerek bir çözüm sunmuştur. "Bu Alman ve bu öteki/farklı" demek yerine karşı tarafı kabul etmenin ve sempatiyi teşvik etmenin önemini vurgulamıştır.

K15 Alman değer ve normların İslam ile uyumluluk noktasında görüşlerini tolerans, özgürlük ve önyargı ekseninde ifade etmiştir.

"Her alanda uyumluluk sağlanamayabilir, ancak Almanya'da herkesin birbirini tolere etmesi önemlidir. Özgürlük burada önemli bir kavramdır. Herkes özgür olmalı ve dinini özgürce yaşamalıdır, ancak bir kişinin özgürlüğüne dokunduğu yerde sona erer. Her iki taraftan gelen önyargılar en büyük zorluklardan biri olacak" (K15)

K15'e göre uyumluluk her alanda sağlanamasa da, birlikte yaşamının özünü birbirini tolere etmenin olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı için özgürlük kavramı önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü ona göre özgürce yaşamak, başkalarının özgürlüğüne engel olmamaktan geçmektedir. K15 her iki tarafta da önyargının mevcut olduğunu ve bunun da en büyük zorluk olduğunu söylemiştir. Alman toplumunda olduğu gibi, Müslüman toplumunda da Almanlara yönelik bir ön yargı mevcuttur. Son jenerasyonlarda daha az görülse de , örneğin ikinci veya üçüncü kuşak Türkler tarafından anlaşılmayan Alman değerleri, kültürleri veya davranışları bazen bir "İslam düşmanlığı" olarak anlaşılabilir. Müslümanların Almanya'ya tam entegrasyon sağlamadıkları da bilinmektedir. Bu nedenle küçük anlaşmazlıklarda Müslümanlar İslamofobi'ye atıfta bulunabilmektedirler. "İslamofobi nedir" başlığında da ele alındığı üzere, bu bir savunma mekanizması da olabilmektedir. Çok fazla İslamofobi'ye maruz kalan Müslümanlar, karşılaştıkları olumsuz durumlarda bunu hemen İslamofobi olarak değerlendirebilmektedir.

K9 İslam ile Alman değer ve normların uyumu bağlamında, İslam eğitimi üzerindeki Türk hükümetinin etkisindeki endişelerini şu şekilde dile getirmiştir:

"İslam'ın veya İslam'ın temsilcilerinin Alman toplumu ile işbirliği yapabileceğini düşünüyorum. Her İslami din adamı da halkı kıskırtmıyor. Ancak eksik olan şeffaflıktır. Örneğin, çocuklar İslam dersi alıyor. Bu öğretmenler kimin tarafından gönderiliyor? Türk hükümeti tarafından. Bunlar kolayca iç yüzlerini göstermiyor. Daha fazla objektivite ve şeffaflık olmalı. İnsanlar buradaki ders planlarına bağlı kalmalı ve içerik konusunda anlaşmaya varmalıdır. İlkokulda Türk hükümeti tarafından gönderilen bir Türk öğretmenimiz vardı. Ders saatlerinde gazete okurdu ve hiç kitapla okula gelmezdi. Bizimle aynı maaşı alıyordu. Türk çocuklarına Türkçe öğretmesi ve Türkçe Kitaplar okutması gerekiyordu. Türk çocuklarımız ne kadar Türkçe konuşuyor? Onlar, bu cümleyi çevirin dediğinde, sadece günlük Türkçe biliyorlar. Gazete bile okuyamıyorlar. Daha fazla şeffaflık olmalı, içerik konusunda anlaşmaya varılmalı, örneğin çocuklarla öğlen ders yapan camilerden daha fazla şeffaflık olmalı. Kapalı kapılar ardında neler öğretiliyor? Almanya'daki cami derneklerinin Türk hükümetinin uzantısı olduğundan

şüpheleniyorum. Orada bir molla gerçekten çocuklara saçmalık öğretiyor mu yoksa onlar politik olarak da mı yönlendiriliyor bilmiyorum. Onların tarafından bir açılım yapılmalı. Türkiye’den gelen imamların gönderilmesi iyi bir şey ama bir açılım yapılmalı. Çocuklara neler öğretiliyor? Mesela biz öğretmenler olarak politik görüşlerimiz açıkça söyleyemeyiz, ama onlar da öyle mi bilmiyorum. Bence İmamlar belirli yerlerden seçiliyorlar. Özellikle benim görüşüm, Erdoğan rejiminin özellikle liberal ve özgürlükçü olmadığı yönünde. Okulla ilgili olarak bir güvensizlik var çünkü kapalı kapılar ardında neler öğretildiğini çok fazla bilmiyoruz” (K6)

K6 İslam’ın veya İslam temsilcilerinin Alman toplumu ile iş birliği yapabileceği kanaatindedir. Ancak şeffaflık olmaması nedeniyle endişelidir. Türkiye’den gönderilen öğretmenlerin veya din dersi anlatan din görevlilerin Alman eğitim müfredatına uymaları gerektiği çözümüne varmıştır. Çünkü katılımcıya göre öğretilenler belirsizdir ve kapalı kapılar ardından öğretilmektedir.

Daha önce de bahsedildiği üzere Türkiye Cumhurbaşkanı’nın İslam’a yönelik politikaları, radikal bir tutumu benimsemesiyle eleştirilmektedir. Bu da Türkiye’den gönderilen Din görevlilerin casusluk faaliyetleri yürüttüğü iddiasıyla pekişmektedir. Bazı haberlere göre DİTİB imamları Erdoğan’ın Almanya’ya “uzanan koludur”. (Hürr, 2017) Bir yandan yayınlanan haberlere göre imamlar Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ideolojilerini yaymakla suçlanmaktadır, diğer yandan Almanya’dan Erdoğan için gizli bilgi topladıkları için suçlanmaktadır. Bu nedenle katılımcının düşünceleri bu haberlere göre şekillenebilmektedir.

2.9. Radikal İslam ve Toplumsal Güvenlik Kaygıları

Küreselleşme ile birlikte yapısal değişiklikler eskisine kıyasla çok daha hızlı ve etkili bir şekilde gerçekleşmektedir. Küresel gelişmeler bir çok alanı etkilerken, terör de bu gelişimde yeni şekiller ile yer almaktadır. Bu yeni dönemde küresel terörizm İslam dini ile ilişkilendirilmeye başlamıştır. (Ertürk, 2010, s. 83) Günümüzde Radikal İslam güvenlik endişelerinin önünde gelmektedir. Tarih boyunca dinlerin temelini genel itibarıyla, barış, huzur ve ahlak oluştururken, şiddet ve çatışma ile ilişkilendirilmeleri bir paradoks yaratmaktadır. (Gündüz, 2016, s. 13) Radikal İslam’ın

toplumsal güvenlik üzerindeki etkileri, ekonomi, politik ve kültürel alanlarda kendisini hissettirmektedir. İslam adına Radikal gruplar tarafından yapılan eylemler, kendini fiziksel güvenliği tehdit etmenin yanı sıra toplumsal bir huzursuzluk ve korku ortamı yaratmaktadır.

Şiddetin en genel tanımına bakıldığında; insanı korkutmak, yıldırım, yaralamak veya öldürmek, bir mala zarar vermek amacıyla fiziki güç kullanımı olarak tanımlanmaktadır. (Kirman, 2004, s. 318) Bu bağlamda Radikal İslamcı gruplar, toplumlarda güvensizlik ve korku yaratmaktadır. Bu bölümde Radikal İslamcı grupların Alman toplumu üzerinde ki yarattığı etki incelenecektir. Bu doğrultuda Katılımcılara şu soru yöneltilmiştir: “Sizce, aşırılık yanlısı ve radikal İslam kontrol altına alınabilseydi, Almanya'nın güvenlik duygusu nasıl değişirdi?”.

On yedi Katılımcıdan on dört katılımcı radikal İslam'ın kontrol altına alınabilseydi güvenlik duygusunun olumlu olarak değişeceğini, toplumun kendini daha güvende hissedeceğinden bahsetmiştir.

Tahminlere göre Almanya genelinde 5.5 milyon Müslüman yaşamaktadır. (“Daten und Fakten”, 2023) Almanya'nın iç istihbarat servisine göre, radikal İslamcı olarak tehdit potansiyeline sahip olan kişilerin sayısı takriben 27.480 kişidir bunlardan ise 11.000 kişi kendini Selefi olarak tanımlamaktadır., bu Selefilere yalnızca küçük bir grup şiddete eğilimlidir Bunlar da Almanya'daki Müslümanların yalnızca %1'ni oluşturmaktadır. (“Zahlen und Fakten”, y.y.) Bu verilerden yola çıkarak, Almanya'daki Müslümanların çoğunluğunun Radikalizm ile hiçbir ilgisi yoktur. Selefi olarak tanımlanan kişilerin dahi hepsi şiddete meyilli değildir. Sadece potansiyel olarak nitelendirilmişlerdir. Verilere göre Selefilerin sadece küçük bir grubun terör eğilimli olabildiğinin altını çizmiştir. Dolayısıyla Radikal İslamcı grupların sayıları az olmasına rağmen, Alman toplumunda korku ve algı üzerinde önemli etkileri mevcuttur.

On dört katılımcının Radikal İslamcıların kontrol altına alınmasının güvenlik duygusunu arttıracığı kanaatinde olması, Radikal grupların azınlık olmalarına rağmen yarattıkları korku ve güvensizlik katılımcıların bilinçaltına yerleştiğinin de bir göstergesi olabilmektedir. Büyük bir toplum küçük bir grubun eylemleri ile bir tehdit algısı oluşmuştur.

“Alman güvenlik hissiyatı büyük ölçüde değişirdi. Bu tür saldırılar genellikle Müslüman kökenli kişiler tarafından gerçekleşiyor. Sözde cihatçılar, bu saldırıları Tanrı adına yapıyorlar. Noel pazarlarının önüne kamyonların kalabalığı dalmaması için beton bloklar kondu bile. Ama ya biri sırt çantasıyla içeri girerse? Kesinlikle daha az korkar ve biraz daha güvenli hissederdik. Zaten başımıza ne geleceğini bilmiyoruz. Ama elbette daha güvenli olurdu. Cihatçılar kendileri dışındaki herkesi kafir olarak görüyor ve bu yüzden son derece tehlikeliler.”(K5)

K5, güvenlik hissiyatının olumlu yönde değişebileceği tahmininde bulunmuştur. Katılımcı Terör saldırılarını genel itibariyle Müslüman kökenli kişiler tarafından gerçekleştirildiğini, bu kişilerin ise bunu tanrı adına yaptığını ifade etmiştir. K5 mülakat esnasında sıkça haberleri takip ettiğini dile getirmişti. Bu ifadesi İslam adına şiddet eylemi gerçekleştiren kişilerin Müslüman terörist olarak nitelendirilmesi, benzer eylemlerin ise kişilerin Psikolojik sorunlarla açıklanması gibi bir çifte standardı yansıtabilmektedir. Dolayısıyla İslam adına yapılan eylemler büyük gruplar tarafından yapılmış ve geniş kapsamlı gibi görünürken, diğerleri azınlık veya bireysel olaylar gibi sunulabilmektedir.

K5'in ve daha sonra K2'nin de vereceği Noel pazarı örneğinde, daha önce değinildiği üzere bir terör saldırısı sonucunda bir çok kişi yaralanmıştır ve ölmüştür. Katılımcının burada ifade etmek istediği, Noel Pazarına önlem olarak beton bloklarının yerleştirilmesinin yetmeyeceği, terör saldırısı yapmak isteyenlerin sırt çantası ile Noel pazarına girilebileceğidir. Bu saldırıların ciddi bir korku yarattığını gösterebilmektedir. Olası Senaryoların yaratılması hala bir tehdit korkusunu, önlem alınsa dahi korkuların giderilmesine yetmediğini yansıtabilmektedir.

K5 ifadesine göre Radikal İslamcılar kendi ideolojisi haricindeki bireyleri Müslüman olarak kabul etmedikleri veya direkt kafir olarak gördükleri ve bu nedenle de düşman olarak algıladıkları için son derece tehlikeli oldukları tespitine varmıştır.

“Güvenlik hissi, özellikle büyük şehirlerde iyileşirdi.”(K14)

K14'e göre aşırılık yanlısı ve radikal İslam kontrol altına alınabilseydi güvenlik hissinin artacağını, özellikle büyük şehirlerde düzeleceğini belirtmiştir. Saarland gibi

küçük eyaletlerde radikal eylemlerin az olması, veya hiç olmaması bazı açılardan önemlidir. Büyük şehirler nüfusları hasebiyle ve sembolik önemleri nedeniyle radikal gruplar tarafından hedef alınırken daha çok tercih edilen yerlerdir. Dolayısıyla Saarland gibi küçük eyaletlerde güvenlik hissi farklı olarak etkilenebilmektedir. Şiddet eylemleri bu eyaletlerde daha az veya hiç olmadığı için bireyler kendilerini güvende hissedebilmektedir. Ancak Medya'nın etkisi de göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Radikal İslamcıların haberleri çok sık ve vurgulanarak yapıldığı için, terör eylemleri olmayan eyaletlerin korku bağlamında etkilenmesi muhtemeldir.

K15, K16, K17 ve K8 göre aşırılık yanlısı ve radikal İslam kontrol altına alınabilseydi kesinlikle güvenlik duygusu pozitif olarak etkilenecektir. K15 buna yönelik sadece pozitif haberlerin yayınlanmasının dahi çok etkisinin olacağını ifade etmiştir. K16 ve K17 görüşlerine göre, Aşırı Radikal grupların ve bunların toplumu etkilemesinde en büyük neden Medyadır. Medya'nın bile bu konuda negatif yayınlarının sınırlandırılmasının faydası olacaktır. K8'e göre aşırılıkla etkili bir mücadele gerekmektedir. Ona göre etkili müdahale, aşırıcılığın bitmesi dahi toplumda olumlu etkilerinin olacağını söylemiştir. Katılımcılar bu bağlamda sadece Medya'nın etkisini vurgulamıştır. Medya'nın kontrol altına alınmasının bir güvenlik hissi yaratacağı kanaatindedir.

K11, K4, K2, ve K13'e göre güvenlik duygusu aşırıcılık ve radikal gruplardan bağımsızdır:

“Medya, devletin aşırılık yanlarını kontrol altında tuttuğunu öne sürdüğünde, Alman güvenlik hissi artar, gerçekte onlardan bağımsız olarak. Duygular rasyonel değildir. Alman toplumunda birinin ne zaman radikal olduğu konusundaki görüşler geniş bir yelpazeye yayılır. Bazı durumlarda, günde 5 kez namaz kılan ve Ramazan'da oruç tutan barışçıl insanlar bile radikal olarak nitelendiriliyor.” (K11)

K11'de güvenlik hissini artacağını ifade etmiştir, ancak gerçek hayatta güvenlik hissini çok artamayacağını da değinmiştir. Katılımcının bu fikrini oluşturmasında Almanların “Radikal nedir” algısı oluşturmaktadır. Almanlar da bu konuda geniş bir yelpaze vardır. Çünkü bazı Almanlara göre sadece günde beş vakit

namaz kılan, Oruç tutan ve radikallikle hiç bir alakası olmayan Müslüman bireyler de Radikal veya aşırı olarak algılanabilmektedir.

Dini ritüellerin uygulanmasıyla, bireylerin radikal olarak algılanması kültürel veya dini farklılıkların olması ile bağdaştırılabilir. Daha önce de K14’de belirttiği üzere Hıristiyanlıkta da Oruç olmasına rağmen çevresinin oruç tutmaması, sekülerliğin toplumun derinliklerine kadar yerleşmesi ile açıklanabilmektedir. Almanya’nın sekülerleşen bir ülke haline geldiği bilinmektedir. Dolayısıyla dini ritüellerin azalması, bireylerin dini ritüellerin hayatlarında öneminin azalması olarak tanımlanabilir.

Pew araştırma merkezinin 2018’de yaptığı “Being Christian in Western Europe” adlı çalışmada kilise ve dini hizmetlere katılımının da azalmakta olduğu tespit edilmiştir. Almanya’da yapılan anketlere göre Almanların %38 kendini dini ritüellere ve pratiklere aktif olarak katılmadığını belirtmiştir. (“Being Christian in Western Europe”, 2018)

Bu bağlamda kişilerin dini pratikleri uygulamaması sekülerizm, kişisel özgürlük veya bireyselliğin bir sonucu olarak değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle Müslümanların Sekülerizmin yoğun olduğu bir ülkede anlaşılmması, farklılık veya radikal algılanmalarına neden olabilmektedir.

"Almanya'da genel güvenlik hissi, öncelikle savaş, çevre ve iklim felaketleri, ekonomik krizler ve güvensiz emeklilik planları ve artan suç oranlarından kaynaklanan korkular tarafından belirlenmektedir. İslami aşırılık kaynaklı terör tehdidi, gerçekleşen İslam motivasyonlu terör saldırılarının azalması nedeniyle şu anda daha az önemli bir role sahiptir. Yine de, her türlü radikalizm ve aşırıcılığın önlenmesi, güvenlik durumunu ve toplumsal uyumu iyileştirmek adına önemli ve olumlu bir adımdır." (K4)

"Daha iyi görüneceğine inanıyorum, ancak yapısal problemleri ortadan kaldırmayacak." (K13)

K4 güvenlik hissini muhtelif faktörler tarafından belirlendiğini İslam motivasyonlu gerçekleşen eylemlerin azalmasının etkili olacağını ancak daha az

önemli bir role sahip olduğunu belirtmiştir. Bu da güvenlik boyutunun çok boyutlu olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde K4 aşırılık yanlısı ve radikal İslam kontrol altına alınabilseydi pozitif etkisinin olacağını belirtmiştir. Ancak o toplumsal ve yapısal sorunların kökten ortadan kaldırmayacağını belirtmiştir.

K2 Almanya’da mutlak bir güvenlik duygusunun olmadığını ve her an her şeyin olabileceğini ifade etmiştir. Eylemler sadece Müslümanlar tarafından değil, başkaları tarafından da gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Almanya’da hala fanatiklerin olduğunu ve bunların tolere edildiğini, ve bunun da ara ara basına sızdığını söylemiştir. Katılımcı ülkede hala radikallerin saldırı planladığını ifade etmiştir. Bir korkunun bitmesiyle, toplumun başka bir korkuya yönlendirileceği sonucunu çıkartmıştır.

Muhtelif haberler “her an her şey olabilir” duygusunu sürekli olarak etkilemektedir. Örneğin, ABD dışişleri bakanlığının yeni seyahat uyarısına göre, Almanya’da terörist gruplarının saldırı planlaması ve Amerikan vatandaşlarının dikkatli olmaları gerektiği haberinde olduğu gibi. (Meissner, 2024) Amerika’nın bu uyarıları önlemlerin yetersizliğini ve sürekli bir dikkat içerisinde olunması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu haberler Almanya’daki güvenlik hissini etkileyerek sürekli bir güvensizlik havası oluşturmaktadır.

2.9.1. Ekonomik Belirsizlikler ve Almanya’daki İslamofobi Artışı

Ekonomik belirsizlikler, toplumsal gerilimler yaratabilmektedir, bu da muhtelif gruplar arasında çatışma ortamına bir zemin oluşturabilmektedir. Ekonomik belirsizlikler özellikle Müslüman göçmenlere yönelik düşmanlığın artmasına neden olabilmektedir. Bunu ölçebilmek adına katılımcılara şu soru yöneltilmiştir : “Ekonomik belirsizlikler ile Almanya’daki İslamofobi artışı arasındaki bağlantıyı nasıl değerlendiriyorsunuz?”. Bu soru ile Alman toplumunun aşırı sağ söylemlerine yönelik duyarlılıkları, toplumsal gerilim ortamı ve ekonomik belirsizliğin suçlama potansiyelini ölçmek amaçlanmıştır.

Katılımcıların %77 Ekonomik belirsizliklerin İslamofobi’nin artmasında etkili olduğunu belirtmiştir . Katılımcılar, ekonomik belirsizliklerin ve sosyal kıskançlığın, Müslümanlara yönelik ön yargının ve bir suçlu aramanın körüklendiğini vurgulamıştır. Diğer katılımcılar bu konuda bir fikir beyan etmemiştir.

K1, K8 ve K16 Ekonomik belirsizliklerin bireylerin kendilerine “günah keçisi” aramalarına neden olduğunu ifade etmiştir:

“Bu durum, sağ görüşlü çevrelerin düşüncesinde rol oynar, çünkü bu kişilerin inancına sahip vatandaşların kendilerine mali zarar vereceğine inanırlar. Mali kayıplar yaşandığında birçok kişi günah keçisi arar ve sonrasında İslam inancına sahip insanlar sorumlu tutulur.” (K1)

“Ekonomik belirsizlikler korkuları artırabilir ve günah keçisi ihtiyacını güçlendirir. Böyle zamanlarda, Müslümanlar da dahil olmak üzere belirli gruplar yanlışlıkla tehdit olarak algılanabilir, bu da İslamofobi’de bir artışa yol açabilir.” (K8)

“Bu bağlantı inkar edilemez. Devletin ekonomik olarak kötüye gitmesi, birçok insanın yaşam durumunu değiştirir. Azınlıklar, kendi sorunlarının nedenini bulmak için ‘kolay kurban’ olarak içgüdüsel olarak görülür. Ekonomik değişikliklerinin nedenleri açıkça belirtildiğinde, ‘Onlar suçlu’ şeklinde basit açıklama çürütebilir.” (K16)

K16’ya göre ekonomik belirsizliklerin İslamofobi’yi arttırması veya İslam düşmanlığını arttırması Aşırı sağ görüşlü gruplarda yer almaktadır. Ekonomik sorunların sorumluluğunu Müslümanlara yüklediğini ve bu grupları mali zararların sebebi olarak gördüğünü belirtmiştir. Bu söylem aşırı sağ grupların kendilerine son zamanlarda daha fazla seçmen kazandırdığı en etkili söylemdir. K16, K8 ve K1 ekonomik belirsizlikler döneminde (işsizlik, enflasyon, mali problemler vb.) insanlar mali kayıplarını ve psikolojik bir rahatlamaı sağlayabilmek adına “günah keçisi” seçebilmektedirler. Bu bağlamda Müslümanların en büyük azınlık olarak suçlanabilmektedir.

K4 Ekonomik belirsizliklerin neden olabilecek sonuçlarından şu şekilde bahsetmiştir:

“Ekonomik belirsizlikler, örneğin düşen yaşam standartları veya artan işsizlik, var olma korkularını körükler ve yabancı düşmanlığının artmasını büyük ölçüde etkiler: Çünkü rekabet düşüncesi ve sosyal kıskançlığı teşvik eder. Birçok işçi Müslüman ülkelerden geldiği için, Almanya’daki iş piyasasındaki

sıkıntılar birçok Alman'da İslamofobi artışına neden olur. Özellikle, sosyal destek alan çocuklu Müslüman mülteci ailelere karşı düşmanlık da yönetilir.”(K4)

K4 Yabancı düşmanlığının artabilme potansiyelini, düşen yaşam standartı, işsizlik oranları ve var olma korkusu ile karakterize etmiştir. Katılımcıya göre ekonomik krizlerde rekabet ortamının oluşması sosyal kıskançlığı teşvik edebilmektedir. “Aşırı sağın yükselişinde” de belirtildiği üzere Müslümanlar Almanlara nazaran daha fazla çocuk sahibi olma eğilimindedir. Bu nedenle Alman devletinden çocuk yardımı parası almaktadırlar. Bu bağlamda sosyal destek alan Müslümanlara yönelik düşmanlık, ekonomik belirsizlik dönemlerinde artabilmektedir.

K6 ekonomik belirsizliklerdeki İslamofobi artışını bir ironi ile açıklamıştır:

“İslamofobi veya mülteci göçmenlere karşı fobi konusunda ekonomik faktörler çok önemli bir rol oynar. Çünkü ekonomik belirsizlik her zaman sosyal kıskançlığı körükler. Türkler iş yerlerimizi almazsa hepimiz zengin olurduk. Saçmalık. Bence ekonomik durgunluk zaten nüfusu etkiliyor. Eski Doğu Almanya'da neden herkes sokaklarda ve AfD'ye destek veriyor? Almanya'daki bütün yabancıları kovarsak hepimiz milyoner oluruz. O zaman herkesin son model bir arabası olur. İşsizlik ve zayıf ekonomik durum ile birlikte, tabii canım.”(K6)

K6, K4'ünde de ifade ettiği gibi, ekonomik belirsizlikler bir kıskançlık ortamını yaratabilmektedir. K6 mültecilerin veya Türklerin ülkeden gitmesini ironi ile ifade etmiştir. K6'ya göre Mültecilerin gitmesi Almanları zenginleştirmeyecektir ve bir fayda sağlamayacaktır.

K5 ve K11 ekonomik belirsizlikleri mültecilerin Alman devletine pahalıya mal olduğu ile bağdaştırmışlardır:

“Birçok kişi, çok fazla sığınmacı ve göçmeni ülkeye getirdiğimiz için bu kadar kötü durumda olduğumuzu düşünüyor. Biz bir sosyal devlette yaşıyoruz, yani devlet finansal zorluklara düşsen ve zorluklar yaşayan herkese yardım ediyor. Şimdi, bir Alman vatandaşı ömür boyu emeklilik kasasına para yatırıyor ve sonunda çok az emeklilik maaşı alıyor. Ama sonra dışarıdan hiç sisteme para

ödememiş biri gelip herkesten fazla alıyor. Bu nasıl böyle devam edecek? Bu sistem yürümez ve çökmeye mahkumdur. Anayasada, Almanya ya gelen tüm göçmenlerin sığınma hakkı olduğu yazılı. Ama son yıllarda kabul ettiğimiz mülteci sayısı çok fazla. Bence Müslüman ülkelerden gelen kitlesel göç, Almanya'daki İslamofobi'yi çok daha fazla güçlendiriyor.” (K5)

“Ekonomik olarak belirsiz zamanlarda, birçok insan evlerinde kendilerini güvende hissetmek ve yabancılardan korunmak ister. Mültecilere karşı olumsuz bir tutum var, çünkü onlar çalışmaya başlayana kadar devlete pahalıya mal olur. Müslüman ülkelerdeki birçok savaş, nedeniyle koruma arayanlar arasında Müslümanların oranı yüksektir. İslam'ın ekonomik olarak zor zamanlarda daha güçlü bir şekilde düşman olarak görmüyorum, bu doğrudan bir bağlantı değildir. Bağlantı, Almanya'daki bir çok Müslümanın düşük sosyal konumundan kaynaklanmaktadır.” (K11)

K5 Almanya'nın sosyal devlet olması sebebiyle bir eşitliksiz oluştuğunu ifade etmiştir. Alman vatandaşlarının emeklilik kasasına para yatırıp, emekliliğinde düşük maaş almalarına karşılık, Göçmen Müslümanlarını sisteme herhangi bir katkı bulunmadan yararlanması algısı bir adaletsizlik hissi yaratabilmektedir. Güncel gözlemlere göre, Almanya'da yaşlı nüfusun aldıkları emeklilik maaşı bakım evlerinde kaldıkları için veya bakıma muhtaç oldukları için yetmemektedir. Bu yetersizlik Aşırı sağın propagandalarında yer tutmaktadır. “Mültecilerden önce kendi yaşlılarına ekonomik destek sağlamak” şeklinde söylemler kullanılmaktadır. Bu bağlamda Alman yaşlılar, ekonomik zorluklar nedeniyle bu tür söylemlerden daha fazla etkilenebilmektedir. Bu da Müslüman karşıtlığını tetikleyebilmektedir.

K11 bireylerin ekonomik belirsiz zamanlarda evlerine çekileceğini yabancılardan korunmak ve güvende hissetmek isteyeceğini belirlemiştir. Bu dış tehditlerden korunma isteği olabilmektedir. K11'de K5 gibi Mültecilerin çalışmaya başlayana kadar sosyal yardım nedeniyle devlete yük olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıya göre ekonomik belirsizlikler doğrudan İslam ile alakalı değildir. Ancak kitlesel göçün, sosyal destek alma bağlamında Müslümanları hedef haline getirebilmektedir.

K2 Müslümanların Almanya'nın ekonomisine katkıları ve pozitif yanlarını şu şekilde ifade etmiştir:

“Durumumuz yabancılar geldi diye kötü değil. Tam tersine. Yani, tüm Müslüman inancına sahip insanlar giderse, endüstrimizi kapatabiliriz. Almanya'nın ekonomik gücü, birçok inançlı Müslüman sayesinde bu kadar iyi ve güçlü durumda. Bu, 50'ler ve 60'larda gelen misafir işçilerle başladı, onlar olmasaydı başımız dertte olurdu. Ve bugün de aynı şekilde. Tanıdığım birçok Müslüman kökenli insanlar daha zorlu yaşam şartlarından geldi. Az para için çalışıyorlar. Sonra diğerleri bu yardımcı işçiler kötü der, ama onlar olmadan hiçbir şey yürümez. Ama bu durum tabii ki asla söylenmez. Ekonomi kötüye gittiğinde daha fazla İslam düşmanlığı olur. İnsanların finansal durumu kötüye giderse, her zaman bir suçlu ararlar. Ne saçma, 1 Müslüman sosyal yardım alıyor ve bu yüzden durumum kötü. Şimdi daha az sosyal yardım mı alıyorsun?. İnsanların durumu biraz kötüye gidince korkarlar ve sonra her türlü ırkçılığa ve düşmanlığa açık hale gelirler. Bu çok bilinen bir model. Hitler 1. Dünya Savaşı'ndan sonra bunu kullanmıştı. Beni seçin, o zaman her şey iyi olacak. AfD'nin şimdi yaptığı propagandalar gibi.”(K2)

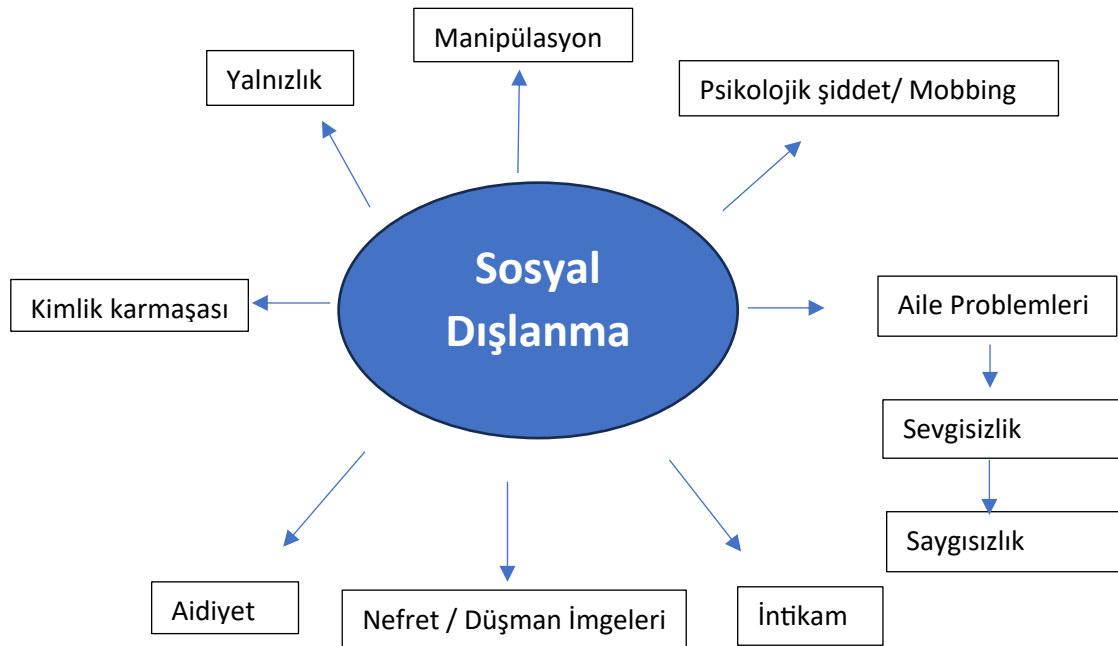
K2 Almanya'nın Müslüman işçiler sayesinde güçlendiğini ve gerekliliklerini ifade etmiştir. Katılımcıya göre günümüzde de Müslümanların düşük ücretlerle çalışmakta olduklarını ancak ekonomiye de katkı sağladıklarını belirtmiştir. Bu işçilerin olmaması bir çok sektörün işlenmesi mümkün olmayabilir. Örneğin Türklerin belirli sektörlerde artık işçi konumundan iş veren konumuna yükselmesi gibi. K2 de K15 ve K11 gibi ekonomik belirsizliklerde bireylerin kendilerine suçları yükleyebileceği gruplar arayacağını belirtmiştir. Katılımcı Müslümanların sosyal yardımdan faydalanmasının kişilerin sosyal yardımlarından bir şeyin eksilmeyeceğini belirtmiştir. Ancak bunlar da daha önce de belirtildiği üzere yanlış anlaşılmalara neden olabilmektedir. K2 Hitler döneminden bahsederek, Halkın ekonomik sıkıntılarını manipüle ederek toplum tarafından destek kazanmasını örneğini vermiştir. Günümüzde de AfD gibi sağ partiler, Müslümanları ve göçmenleri hedef göstererek seçmen kazanmaya çalışmaktadır.

2.9.2. Sosyal Dışlanma ve Aşırı İdeolojilere Yatkınlık

Sosyal dışlanma, bireylerin toplumdan kopmasına ve aidiyet duygusunun yoksun kalmasına neden olmaktadır. Bu dışlanma ve yoksunluk neticesinde bireyler aşırı ideolojilere bir yatkınlık geliştirebilmektedirler. Özellikle gençlerin sosyal, dini ve kişisel kimlik oluşturdıkları dönemde, ailelerin ilgisiz davranmaları, şiddete meyilli olmaları, çocuklarını sevgisiz bırakmaları, okullarda psikolojik şiddet / mobbing gibi sebepler, gençlerin aşırı gruplara eğilimlerini kuvvetlendirmektedir. (Uslucan, 2015, ss. 1-4)

Genel olarak ekonomik ve sosyal açıdan dezavantajlı gruplarda sosyal dışlanma daha belirgindir. Aşırı gruplar, dışlanmış bireylere, bir kimlik ve aidiyet sağlayabilmektedir. Bu nedenle İslami Radikalizm veya Aşırı sağ radikalizm fark etmeksizin bireyler topluluk arayışı içinde aşırılık yanlısı ideolojilere yönelebilmektedir. Bu bağlamda katılımcılara şu soru yöneltilmiştir: “İslami bağlamda sosyal dışlanma ve aşırılık yanlısı ideolojilere yatkınlık arasındaki bağlantıyı nasıl değerlendirirsiniz?” Bu soru ile katılımcıların farkındalık düzeyini, bilgi ve düşünce düzeyini ve sosyal dışlanmayı nasıl değerlendirdiklerini ölçmek amaçlanmıştır.

Katılımcıların %47 bu soruyu cevaplamamıştır, ve bu konu hakkında hem bilgileri hem de fikirleri olmadığını belirtmişlerdir. Bu konuda farkındalık eksikliğinin bir göstergesi olabilmektedir. Katılımcıların ilgisinin az olması ve bu nedenle yetkin hissetmeyip cevaplamamaları da olasıdır.

Görsel 4. Sosyal Dışlanma

Görüşmelerde, cevap verebilen katılımcılarda bir farkındalık olduğu tespit edilmiştir. Konunun karmaşık olması nedeniyle kavram şeması kullanılarak katılımcıların ana fikirleri sunulmuştur. Buna göre katılımcılar Sosyal dışlanmanın bireyler üzerinde ki etkilerini yalnızlık, kimlik karmaşası, aidiyet, Nefret/ Düşman imgeleri, İntikam, Aileden kaynaklı problemler, Psikolojik şiddet/ Mobbing ve Manipülasyon olarak değerlendirmişlerdir. Katılımcılar, yaptıkları değerlendirmeleri genç bireyler üzerinden yapmıştır. Genç bireylerin kimlik gelişimlerini tamamlamış olmadıkları için dış etkenlere karşı daha savunmasızdırlar. Özellikle sosyal medya gibi dijital platformların kullanımları ile manipülasyona ve yönlendirilmeye daha açık hale gelebilmektedirler. Genç bireylerin dış faktörlerden etkilenmesi için bir çok etken vardır, bu nedenle yetişkinlere kıyasla daha kolay etkilenebilmektedirler.

K4, K2, K5, K3 ve K10 sosyal dışlanmanın ana kaynağının aile olduğunu vurgulamıştır. Sosyal dışlanmanın zeminini katılımcılara göre aile hazırlamaktadır. Onlara göre aile her şeyin başlangıcıdır, genç birey evde saygı ve sevgi görmediğinde, kendisine saygısız olmayacaktır, ve sosyal dışlanmaya daha yatkın hale gelecektir.

K4, K2 ve K10'a göre ailede sevgi görmeyen çocuklar, aile içerisinde alamadıkları sevgiyi farklı gruplardan karşılamaya çalışacaktır. Bu katılımcılara göre, ailede sevgi eksikliği bireylerin aidiyet ve kabul arayışını dışarıya yönlendirmesine yol açmaktadır.

K3 Ailede bir birey olarak kabul edilmeyen çocukların, kendilerini birey ve şahsiyet olarak kabul edebilecek gruplara daha eğilimli olduğunu ifade etmiştir.

K16, K5, K4, K2, K8, K9, K10 aidiyet duygusunun yoksunluğunda, genç bireylerin aşırı gruplara yönelebileceğini ifade etmiştir. Katılımcılar genç bireylerin toplumsal kimliklerini ve sosyal bağ oluşturmasında önemli bir rol oynadığını vurgulamıştır. Aşırı grupların bir özelliği net çizgiler sunmaktır. Aşırı Gruplar takipçilerine belirli kimlik kalıpları sunmaktadır. Takipçiler kendi kimliklerini bu kalıplar etrafında şekillendirmektedirler. Dolayısıyla Aşırı grupların kimlik ve aidiyet duygusu sunması gençlere cazip hale gelmektedir. K16, K5, K2 aidiyet hissinin eksikliğinde kendilerini kabul eden gruplara, katılma eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir.

Diğer yandan K8, K9 ve K10 kimlik karmaşasının da aşırı gruplara yönlendirebileceğini ifade etmiştir. Bu karmaşayı çözebilecek ve net bir kimlik sunabilecek aşırı gruplar daha cazip hale gelebilmektedir.

K4, K2, K5 ve K3 okullarda Psikolojik şiddetin ve mobbingin genç bireylerin aşırı gruplara yönelik daha eğilimli hale geleceklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılara göre okulda öğretmenleri veya arkadaşları tarafından mobbinge maruz kalan genç bireylerin kendilerini değersiz ve önemsiz hissetmelerine neden olabilmektedir. Aşırı gruplar bu genç bireylere değerli ve önemli hissettirebilecekleri için çekici olabilmektedir. K5'e göre genç bireylerin yoğun mobbinge maruz kalmaları, aşırı gruplara katılarak intikam duyguları besleyebilmektedir.

Almanya'da mobbing vakaları yaygın olduğu bilinmektedir. Sıklıkla mobbinge maruz kalan genç bireyler, "amok lauf" olarak bilinen bir saldırı gerçekleştirilebilmektedirler. Bu amok saldırıları, genellikle psikolojik şiddete maruz kalıp, intikam alma isteği olan gençlerde gerçekleşebilmektedir. Bu gençler okula fiziksel olarak zarar verebiliyorken, fiziksel olarak öğretmenlerine veya okul arkadaşlarına zarar verebilmektedir. Bu durumun yaygınlığı nedeni ile Almanya'nın okullarında çocuklar "amok läufer" eğitimi almaktadır. Eğitim, mobbingin azalmasını hedeflerken, genç bireylerin amok saldırısı düzenleyebilecek kişilerin şiddetine karşı nasıl korunacağı yönünde eğitilmektedir. K5'e göre okullarda mobbinge maruz kalan öğrenciler, intikam duygusu ile aşırı gruplara yönelip, onların yardımcıları ile şiddet uygulayabilmektedir.

K1 ve K4 e göre aşırı gruplara giren bireyler düşman ve nefret imgelerin sunulduğunu ifade etmiştir. Bu bireylerin toplumdaki soyutlanmalarına ve izole bir bilgi akışına neden olmaktadır. Katılımcılara göre bu imgelere göre bireyler herkesi bir düşman olarak algılayabilmektedirler. İzole bir bilgi akışı bireylerin gerçek hayattan kopmalarına ve uç bir görüşe sahip olmalarına neden olabilmektedir.

2.9.3. Müslüman Toplumu, Radikal Gruplar Tarafından Temsil Edilmemektedir, Radikal Gruplar Azınlıktır

“Medya’nın Yarattığı İslam Algısı” başlığında Müslümanların radikal veya aşırı olarak lanse edildiği bahsedilmiştir. Medya Müslümanları, birkaç radikal ve aşırı grubun eylemleri ile ilişkilendirerek Müslümanlar hakkında yanlış bir temsil oluşturmaktadır. Bu Müslümanların Stereotipik ve yanlış anlaşılmasına neden olmaktadır. Daha önce de bahsedildiği üzere, Radikal gruplar Almanya’da azınlıktadır ve Müslüman toplumun norm ve değerlerini yansıtmamaktadır. Medya’nın ciddi etkileri göz önünde bulundurarak katılımcılara şu soru yöneltilmiştir:” Aşırılık yanlısı gruplar sizce Almanya’da İslam’ı ne ölçüde temsil ediyor veya yansıtıyor?”. Bu soru ile Medyanın ve dış etkenlerin Almanlar üzerindeki Radikal Müslüman algısını ölçmeyi amaçlamaktadır.

Katılımcıların tamamı Radikal İslam’ın Almanya’daki Müslüman toplumunu temsil etmediğini ve Radikal grupların bir azınlığı temsil ettiğini vurgulamıştır. Katılımcılara göre Radikal gruplar, çoğunluk olan Müslümanların barışçıl hayatını yansıtmamaktadır.

K4 Radikal grupların siyasi hedeflerinin izlediğini ve Kur’an’ın inanç ilkeleriyle uyumsuz olduğunu ifade etmiştir:

“Aşırılık yanlısı gruplar, radikalleşmiş bir azınlıktır. Daha çok siyasi güç hedeflerini izlerler ve eylemleri Kur’an’ın inanç ilkeleriyle uyumlu değildir. Bu nedenle, fanatiklerin tutumunu genel olarak Müslümanların çoğunluğuna mal etmemek gerekir, çünkü çoğunluk barışçıl bir birliktelik peşindedir.” (K4)

K4’e göre Radikal gruplar sadece bir azınlığı ifade etmektedir. Katılımcı bu grupların siyasi güç ve hedeflerinin peşinde olduklarını vurgulamıştır. Ona göre Radikal İslamcılarının tutumu Kur’an’ın ilkeleri ile uyuşmamaktadır. Bu sebeple fanatiklerin tutumunu genel Müslümanlara mâl edilmemesi gerektiğini ve Müslümanların barışçıl olduğunu vurgulanması gerektiğini savunmuştur.

K5 ve K2 Radikal grupların kötülük yaparak sadece korku ve nefret yaydıkları tespitinde bulunmuştur. Onlara göre İslam ile tutumları uyuşmamaktadır, Radikal

gruplar sadece İslam'ı bir araç olarak kullanmaktadırlar. Bu nedenle Müslümanların genelini kapsamamaktadır, çünkü onlara göre Müslümanlar çoğunluk olarak iyiyi temsil etmektedirler.

K11 bazı Cami ve derneklerin radikal olarak kabul edilebileceğinden bahsetmiştir. Bu Radikal kavramının çok geniş bir spektruma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Daha önce de bahsedildiği üzere, Dini Ritüeller de değişen dünya standartları ve sekülerleşme hasebiyle radikal olarak anlaşılabilir. Radikal olarak anlaşılabilmektedir.

Bu bağlamda K15 ise “İslam” ve “İslamcı/İslamist” kavramlarının ayırt edilmesi gerektiğini, bu kavramların mahiyet olarak birbirinden farklı olduğunu ve ciddi yanlış anlaşılmalara neden olduğunu açıklamıştır. İslam kavramı barışı ifade eden bir kavramken İslamcı veya İslamist kavramı, siyasi ve radikal bir ideolojiyi temsil etmektedir.

2.9.4. Radikal Grupların Müslümanlar ve Almanlarla Birlikte

Yaşamında bir Etkisi Bulunmamaktadır

Almanya'da hem Alman toplumunun, hem de 5,5 milyon Müslüman'ın birlikte yaşamında barış ve huzur içerisinde sürdürmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda daha önceden de değinildiği üzere Radikal grupların ve lanse edilme şekillerinin, iki toplumun birlikte yaşaması üzerinde negatif etkiler taşımaktadır. Daha önce ki başlıkta, katılımcıların ifadelerine göre Radikal gruplar Müslümanları temsil etmemektedirler ve sadece bir azınlık bir grubu temsil etmektedirler. Katılımcıların Müslümanların barışçıl olduğunu ifade etmesi birlikte yaşamının sürdürülebilir olduğunu göstermektedir. Radikallerin toplumdaki etkilerini ölçmek amaçlı katılımcılara şu soru yöneltilmiştir :” Aşırı İslam algısının Almanya'daki Müslümanlarla gayrimüslimlerin bir arada yaşamasına etkileri nelerdir?”.

On dört katılımcı Radikal grupların, Müslümanlar ve Almanlarla birlikte yaşamında olumsuz etkisinin olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar olumsuz etkileri grupların taraftarlığı, insanların birbirini tanımaya çekinmeleri, Müslümanların kendilerini radikal gruplar ile alakası olmadığını açıklamak, veya iyi Müslüman mı kötü Müslüman mı olarak düşünülmesi olarak ifade etmiştir.

K5 ve K3 Radikal grupların Müslüman toplumu ve Alman toplumu üzerindeki etkilerini taraftarlık ve dış etkenlerin birlikteliğın nasıl bozulduğı üzerinden izah etmiştir:

“Çok kötü bir etkisi var. Bakın, birkaç Müslüman arkadaşım, komşum, iş arkadaşım var. Özellikle Ortadoğı ve İsrail’deki mevcut durum aramızdaki bağı, arkadaşlığı çok kötü ve güçlü bir şekilde etkiliyor. Bu durum, buradaki birlikteliğimizi yok ediyor, çünkü her şey çok duygusal hale geliyor ve herkes resmen tarafını seçip savunmaya geçiyor. Sonra, eskiden hiç sorun yaşamadan bir arada yaşayan insanlar birbirine düşman oluyor. Bunlar hep dış etkiler. Ama bence, bunlara izin vermemeliyiz. Orada olanlar orada kalsın, ve bu konularla o kadar da ilgilenmemeliyiz. Burada Almanya’da barış içinde yaşamımızı sürdürebilmemiz için daha fazla çaba göstermeliyiz. Aksi takdirde kaosa sürüklenebilir.” (K5)

“Evet etkiliyor. Sürekli belirli şeyler duyduğunuzda, bu genel olarak insanları etkiliyor.. Deneyimlerimiz yoksa, yabancılardan korkuyoruz. Dünya politikası ve savaşlar birlikteliğimizi kötü etkiliyor. Herkes kışkırtılıyor ve bu iyi değil. Özellikle İsrail’de olanlar Müslümanlarla olan birlikteliğimizi etkiliyor. Buradaki Müslümanlar da kendilerini adaletsiz muameleye maruz kalmış hissediyor. Kesinlikle olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Çatışmayı duygusal hale getiriyor. Mantıklı ve ayrıntılı bir değerlendirme yok. Her şey duygusal olarak inceleniyor.” (K3)

K5 ve K3 dış politikaların ve radikal olayların Müslümanlar ve gayr-ı müslimler arasında ilişkileri negatif etkilediğinden bahsetmiştir. K5 bireylerin bunu duygusal bir hale getirdiğı için bir taraf seçtiğini, ve bu nedenle birlik beraberliğın bozulduğunu vurgulamıştır. K3 Savaşların kötü etkilediğı konusunda İsrail örneğini vermiştir. İsrail-Filistin çatışmasında Müslümanlar terörist olarak lanse edilmektedir. Medya İsrail yanlısı bir bilgi akışı paylaşmaktadır. Katılımcının ifadelerine göre Bu da Almanya’da yaşayan Müslümanların adaletsiz muameleye maruz kalmış hissetmelerine sebep olmaktadır.

K2 yaratılan korku atmosferinin Müslüman ve Alman toplumunun ilişkisini nasıl etkilediğinden şu şekilde bahsetmiştir:

“Kötü bir etkisi var, yaratılan korku atmosferi yüzünden. Belki birini normal bir şekilde tanırırsınız. Ama o bir Müslüman. Onlar kesin şöyle böyle olmalı deriz. Karşılarındaki insanların Müslüman olduğunu bildiklerinde çok az insan açık ve normal bir şekilde insanlara yaklaşıyor. Sonra onlara tuhaf damgasını vuruyorlar, çünkü burada çok yaygın olduklarını düşünüyorlar. Yahudilerle de aynı durum var. Toplum daha çok böler, birleştirmek yerine ve bu çok tehlikeli. Müslümanlara karşı bir korku atmosferi yaratılıyor, oysa onların bu durumla hiçbir ilgisi yok. Birisi aile babası Müslüman, evli, 3 çocuk babası ve camiye gidiyorsa, bu aşırılıkla ilgili değil, aksine pozitif bir örnektir. Ama Almanlar bunu ayırt edemiyor. Çünkü çoğu insan böyle konulara çok yabancı, ve sadece Bild gazetesi okuyorlar.” (K2)

“Müslümanlarla karşılaşıldığında, ‘iyi mi kötü mü’ diye düşünmek kesinlikle bir çekingenlik yaratıyor.” (K14)

K2 ve K14 Radikal grupların, Müslüman ve Alman toplumunun üzerindeki etkisini ön yargılar üzerinden anlatmıştır. Bu katılımcılara göre Müslümanların radikal veya tehlikeli olarak algılanabileceğinden dolayı, insanların Müslümanlara yaklaşımdan çekindiklerini ifade etmişlerdir. K14 Müslümanlarla karşılaşıldığında ise, iyi mi yoksa kötü Müslüman mı düşüncesinin getirdiği çekingenliğinden bahsetmiştir. K2 korku atmosferinin kişilerin birbirlerine normal bir şekilde yaklaşmasını engellediğini ve bunun da bölünmelere yol açabileceğini vurgulamıştır.

K9, K10 ve K11 Radikal grupların Müslümanlar üzerindeki etkilerini gözlemlerine dayanarak şu şekilde ifade etmiştir:

“Birlikteliği zaten zor olan bir durumu daha da zorlaştırıyor. Belki bizim tarafımızdan değil, ama arkadaşlarımız kendilerini sürekli radikalizmle ilişkileri olmadığını açıklamak zorunda kaldıklarında zorlanıyorlar. Dini pratiklere uyan bir Müslüman olarak, ritüellerin radikalizmle ilgisi olmadığını sürekli açıklamak gerekiyor.” (K9)

“Birliktelik bozuluyor ve güvensizlikler ortaya çıkıyor. Biz Müslümanları tanıyoruz, bize bir şey ifade etmiyor ama Müslümanların tarafından bakınca, sürekli kendini açıklamak zorunda kalmak ve rahat hissedememek zor ve kötü bir his. Çünkü onların çoğu burada doğdu ve bizim değerlerimizle büyüdüler. Müslümanlarla kişisel teması olmayan kişilerde ise ciddi yanlış anlamalar ve çatışmaların olabileceğine inanıyorum.” (K10)

“Negatif algı var çünkü Müslümanların aşırılıkçılar için kendilerini savunmaları gerekiyor. Ancak burada aşırı İslam’ın ne olduğunu tanımlanmamış. Eğer konu IŞİD tarzı katillerse, bu İslam değil ve asla İslam’i temsil etmiyor. Ya da selefiler, Puritanlar ve Ramazan’da dişler diş macunu ile fırçalanır mı diye küçük şeyler üzerinden tartışan, kadınlarına evden çıkmayı yasaklayanlar gibi gruplarsa, durum farklı.” (K11)

K11, K10 ve K9 Müslümanların radikaller ile ilişkilerinin olmadığını veya dini ritüellerin bir aşırılıkla alakası olmadığını açıklamak durumunda olduğundan bahsetmişlerdir. Bu Müslümanların sürekli strese maruz kalıp kendilerini toplumdan izole etmelerine sebep olabilmektedir. Müslümanlar açısından rahatsız edici bu durum süreklilik arz ettiğinde bireylerin sürekli şüpheyle yaklaşması, Müslümanlar tarafından güvensizlik hissine neden olabilmektedir.

2.10. Birlikte Yaşamamanın Sonucu: İslamofobi’nin Azalması veya Olmaması

Almanya’da yaşayan Müslümanlar, artık Alman toplumunun ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Ancak sıklıkla İslamofobi ile karşı karşıya kalmaktadır. Diğer başlıklarda toplumda İslamofobi’nin olduğu tespit edilmiştir. Müslümanlarla temasın İslamofobi’ye etkisini ölçmek için katılımcılara şu soru yöneltilmiştir: “Müslümanlarla kişisel tanışıklık, Almanya’daki insanlar arasındaki İslamofobi algısını ne ölçüde etkiliyor?”.

Katılımcıların %88 Müslümanlarla birlikte yaşamamanın İslamofobi’yi azalttığını veya tamamen ortadan kaldırdığını vurgulamıştır, ve bunun pozitif bir etkisinin

olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcılar Müslümanlarla kurdukları ilişkiler sayesinde empati geliştirdiklerini ifade etmiştir:

“Onları daha fazla fark ediyorsunuz çünkü doğrudan bir bağlantınız var. Ama kendiniz İslamofob değilsiniz.” (K12)

“Kendinizi birçok Müslümanla arkadaş olduğunuzda, İslamofobi’yi daha kişisel algıyorsunuz.” (K15)

“Müslüman vatandaşlarla daha fazla temas, onlarla yapılan paylaşımlar ve kültürlerini anlamak, İslamofobi’yi sınırlayabilir.” (K16)

“Müslüman tanıdığı olan kişiler, tanışıklıkları olumlu ise daha az İslamofobiktir. Belki de bu insanlar, Müslümanların kendilerine olumsuz deneyimlerini anlattığında toplumun İslamofobi’sini daha güçlü bir şekilde fark eder.” (K11)

“Önyargılarımızı ve klişelerimizi gözden geçirmemiz ve ayrımcılık konusunda duyarlı olmamız önemlidir. Müslümanların karşılaştığı zorlukları ve perspektifleri derinlemesine anlamak, toplumumuzda anlayışı ve saygıyı teşvik eder. Stereotipleri kırarak ve ayrımcılıkla mücadele ederek, herkes için daha kapsayıcı bir ortam yaratırız.” (K4)

K12, K15, K16, K4 ve K11 Müslümanlarla kişisel bağların, empati duygusunu arttırdığını vurgulamıştır. Katılımcılar Müslümanların İslamofobik tecrübelerini paylaşmalarının, İslamofobi’yi ve Müslümanları daha iyi anlamalarına ve İslamofobi’yi daha güçlü fark etmelerine sebep olduğunu belirtmiştir.

Sosyal temas teorisi, farklı sosyal gruplar arasındaki doğrudan etkileşimin önyargıları azaltabileceği ve olumlu ilişkiler geliştirebileceği varsayımına dayanmaktadır. .Bu teori, Gordon Allport’un 1954’te yayımladığı “The Nature of Prejudice” adlı eserinde detaylandırılmıştır. Allport, gruplar arası temassın önyargıları azaltabilmesi için dört optimal koşul belirtmiştir: eşit statü, ortak hedefler, işbirliği ve otorite desteği. Bu koşulların sağlanması durumunda, temasın önyargıları azaltmada daha etkili olacağı öne sürülmüştür. (Pettigrew ve Tropp, 2006, s. 752)

Bu bağlamda gruplar arası temas genellikle önyargıları azaltabilir, ancak bu etki, temasın niteliğine göre değişkenlik gösterebilmektedir. Almanya’da Müslümanların karşılaştığı zorluklar, Allport’un sosyal temas teorisinin koşullarını tam olarak sağlamamasından kaynaklanıyor olabilmektedir. Örneğin başörtüsü gibi dini sembollerin toplum olarak kabul edilmemesi, Müslüman kadınların eşit statüde değerlendirilmediğini göstermektedir.

Daha önce K6 Müslümanların Alman toplumunun bir parçası olarak genel itibarıyla kabul edildiğini ancak son yıllarda bireysel olaylardan kaynaklanan ret artışı olduğunu belirtmiştir. Örneğin bu ifade, iletişim eksikliği ve Müslümanlarla temasın yetersizliği, Alman toplumunda önyargıların artmasına neden olabilmektedir. Bu, Allport’un belirttiği işbirliği ve otorite desteği koşullarının eksikliğine işaret etmektedir. ,

Diğer yandan Allport’a göre önyargıların azalabilmesi için bir süreklilik gerekmektedir. Eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri, Allport’un belirttiği ortak hedefler ve işbirliği koşullarını destekleyerek, temasın önyargıları azaltma potansiyelini güçlendirebilmektedir.

K6 Müslümanlarla ilişkisi olan bireylerin İslamofob olamayacağını tespitinde bulunmuştur:

“Müslümanların kendilerini İslamofobi’yi bizden çok daha fazla hissettiğini düşünüyorum. Bazı tanıdığım kadınlar da başörtüsü takıyor. Bu, İslamofobi’ mi azalttı mı yoksa artırdı mı bilemiyorum. Ama eğer birisi İslamofob ise, tanıdığı Müslüman yok demektir. Müslümanları daha yakından tanıdıkça, İslamofobi azalır. Çünkü tanıdığınız şeyler artık size korku vermez, sadece bilinmeyenler korkutur. İslamofob olan kişiler Müslümanları tanımaz. Müslümanları kişisel olarak tanıyan birisi artık İslamofob olamaz. Burada bir kısır döngü var.” (K6)

K6 Müslümanların İslamofobi’yi daha çok algıladığını vurgulamıştır. Kişisel tanışıklığın ön yargıyı ve İslamofobi’yi izale ettiğini en azından azalttığını ve korkuların bilinmeyenden kaynaklandığını ifade etmiştir. Bu ifade, sosyal temasın önyargıları azaltmadaki potansiyelini ve tanıdık olmanın korkuyu azaltabileceğini

destekleyebilmektedir. K6 bilinmeyenlerin korkuttuğunu, tanıdık olmanın korkuyu azalttığını belirtmesi, sosyal temas teorisinin temel prensiplerini doğrulamaktadır.

2.11. İslamofobi'ye Yönelik Mücadelede Stratejik Yaklaşımlar

Almanya'da Müslümanlar İslamofobi nedeni ile çeşitli önyargılara ve ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Katılımcıların da belirli bir çerçevede bunlara şahit olduğu tespit edilmiştir. Bu da Önyargılara ve ayrımcılığa karşı stratejik yaklaşım geliştirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Bu nedenle katılımcılara şu soru yöneltilmiştir: "Almanya'daki siyasi partilerin ve liderlerin İslamofobi ile etkili bir şekilde mücadele etmek için hangi önlemleri veya adımları atmasını beklersiniz?".

Katılımcılar, Siyasi önlemler, Eğitimde farkındalık, Medya'nın temsili, Entegrasyon, Yasal yaptırımlar ve empati kurulabilmesi için etkinlik önerilerinde bulunmuştur.

Yasal Önlemler

Kategori	Katılımcılar	Öneri
Sağcı Partilerin yasaklanması	K1,K5	<ul style="list-style-type: none">İslam karşıtı politikacıların demokratik seçimlerden men edilmesiReichsbürger hareketinin kontrol altına alınması
İmamları Kontrol Etmek	K1	<ul style="list-style-type: none">İmamların radikal veya insan haklarına aykırı hareket edip etmediğini kontrol edilmesi

Tablo 4. Yasal Önlemler

K5 ve K1 İslam karşıtı söylemleri ve politikaları olan politikacıların ve Reichsbürger gibi hareketlerin tamamen men edilmesi ve yasaklanması gerektiğini vurgulamıştır. Nefret söylemlerin yayılmasını engellemek, toplumda hoşgörü ve anlayışı arttırabilmektedir. K1 ve K5 Reichsbürger hareketinin engellenmesiyle,

aşırı eğilimlerin engelleneceğini düşünmektedir. Bu hareketlerin izlenmesi ve faaliyetlerin sınırlandırılması toplumsal güvenliği sağlayabilmektedir. Daha önce de bahsedildiği üzere bu grup şiddet eğilimli olduğu için Müslüman toplumu için ciddi bir tehlike arz etmektedir.

K1 İslami dini liderlerin söylemlerinin ve vaazlarının kontrol edilmesi gerektiğini savunmuştur. Ancak bu tür denetimler dini özgürlük ve ifade özgürlüğünü de kısıtlayabilmektedir. Kast edilen Türkiye’den gönderilen DİTİB İmamlarıdır. Bunun altında İmamların Müslüman toplumunu Alman toplumuna karşı kıskırtabileceği ve toplumsal huzuru bozabileceği algısı yatmaktadır.

Siyasi Katkılar

Tablo 5. Siyasi Katkılar

Kategori	Katılımcılar	Öneri
Siyasi Partilerde Müslüman Temsili	K5, K15, K4	<ul style="list-style-type: none">Siyasi partilerde Müslümanların daha fazla yer alması
Tarafsız Politika	K5	<ul style="list-style-type: none">Politikacıların taraf tutmaması (İsrail – Filistin vb.)
Kültürlerarası Anlayış ve Dış Politika	K5	<ul style="list-style-type: none">Politikalarla Batılı değerleri dayatmamak
Kültürler Arası Diyalog	K9	<ul style="list-style-type: none">Politikacılar tarafından gerçekleştirilen kültürlerarası diyalog
İslam’ın Pozitif Yönleri	K11	<ul style="list-style-type: none">Politikacıların İslam’ın pozitif taraflarından bahsetmesi

Kurumsal Düzenlemeler	K15	<ul style="list-style-type: none">• Meclise ibadet odaları ve Müslümanlar için resmi tatil önerisi
-----------------------	-----	--

K5, K4 ve K1 Müslümanların siyasi partilerde daha fazla aktif olmaları gerektiğini belirtmiştir. Bu Müslümanların aktif bir şekilde temsil edilmesi, ihtiyaçlarını ve endişelerini efektif bir şekilde dile getirilmesini sağlamaktadır.

K5 politikacıların sıkça taraf tuttuğunu, bu nedenle Müslümanların kendilerini ayrımcılığa maruz kalmış hissettiklerini belirtmiştir. Bu nedenle çözüm olarak K5 politikacıların tarafsız olması gerektiğini belirtmiştir. Tarafsız bir politika, toplumda belirli kesimlerin kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlayacaktır.

“Müslümanları ve Müslüman ülkeleri çok eleştirmemeliyiz. Bunlar sadece farklı normlar, gelenekler, kültürler, dinler, bölgeler vs. bence dünya görüşümüz ve özellikle demokrasi anlayışımızı dünyaya yaymaya çalışmamız yanlış. Her şey baştan sona yanlış. Diğer ülkeleri tolere etmeyi öğrenmeli ve eleştiriye hemen başvurmamalıyız. Avrupa'daki Müslümanların Şeriatı zorla uygulamaya kalkıştığını düşünsenize? Bu durumdan kimse hoşlanmaz. Üstten bakma anlayışının sona ermesi gerektiğini düşünüyorum. Kolonyal dönemdeki gibi topraklarımızı, görüşlerimizi, fikirlerimizi, kültürlerimizi, dinimizi ve dilimizi insanlara dayatamayız.” (K5)

K5 Müslüman ülkelerin ve genel olarak Müslümanların farklı kültürleri ve değerleri olduğu için çok eleştirilmemesi gerektiğini ve olduğu gibi kabul edilmesi gerektiğini savunmuştur. Batı değerlerinin ve özellikle demokrasi anlayışını, dünyaya dayatılmasının yanlış olduğunu belirtmiştir. Batılı değerlerin daha üstün olması düşüncesi nedeniyle, üstten bakılmasını sona ermesi gerektiği fikrindedir.

K9 politikacıların kültürlerarası diyalog gerçekleştirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Politikacılar daha geniş bir kitleye ulaştığı için, politikacıların örnek olarak kültürlerarası diyalog başlatması hoşgörüyü ve anlayışı arttıracaktır.

K11 İslamofobi'ye yönelik mücadele için, Politikacıların İslam'ın pozitif yanlarından bahsetmelerini tavsiye etmiştir. Politikacıların İslam'a yönelik net duruşları, toplumdaki yanlış algılara ve önyargıların azalmasına neden olabilmektedir. Böylece Müslümanlar da kendilerini dışlanmış ve anlaşılmamış hissetmeyeceklerdir.

K15 Meclise ibadet odaları ve Müslümanların bayramlarına yönelik tatil önerisini sunmuştur. Bu çözüm önerisi Müslümanların Almanya'da kabul edilmiş hissetmelerine neden olabilmektedir. Özel ibadet odalarının açılması ve Müslümanlara yönelik tatil kararları, Müslümanların dini pratiklerini yerine getirilebilmesi açısından önemli bir adım olacaktır. Ancak bu tür uygulamalar bazı gruplar tarafından ayrıcalık, kültürün kaybolması veya "ülkenin İslamlaştırılması" olarak algılanabilmektedir.

Medya'da Temsil

Tablo 6. Medyada Temsil

Kategori	Katılımcılar	Öneri
Sosyal Medya ve Propaganda	K5, K8	<ul style="list-style-type: none">Sosyal Medyada yürütülen propagandalara yönelik önlem

K5 ve K8 İslamofobi'ye yönelik Mücadele için Sosyal Medya'da yürütülen propagandalara yönelik önlem alınması tavsiyesinde bulunmuştur. Günümüzde sosyal medya gibi kitle iletişim araçları önemli derecede bilgi kirliliğine neden olabilmektedir. Yanlış ve önyargıya dayalı bilgiler çok çabuk yayılabilmektedir. Bu nedenle gönüllülüğe dayalı "Online Prevention" grupları eğitilerek bilgi kirliliği, ve toplumu kışkırtmaya yönelik hareket eden kişilerle iletişime geçip, bu duruma karşı önlem almaya çalışmaktadır. Bu tür kışkırtmaların ve nefret söylemlerin altında yatan muhtelif sebepler nedeniyle, bu gruplar nedenleri anlayıp uygun müdahalelerde bulunarak Sosyal medyayı daha güvenilir bir yer haline getirmeye çalışmaktadır.

Entegrasyon

Tablo 7. Entegrasyon

Kategori	Katılımcılar	Öneri
Aktiviteler	K3, K10	<ul style="list-style-type: none">Müslümanların entegrasyon sağlayabilmesi için çeşitli aktivitelere katılması
Gönüllülük	K3	<ul style="list-style-type: none">Müslümanların gönüllü olarak kurumlara katılması

K3 ve K10 İslamofobi'ye yönelik çözüm için Müslümanların önce kendilerinin aktif olması gerektiğini savunmuştur. K3'e göre Müslümanların "itfaiyeye, çeşitli kurslara, spora vb." kayıt olması ve bu konularda aktif olması, onların kendi aralarında kalmamalarına ve Entegrasyona açık olmalarını sağlayacaktır. Müslümanların gönüllü olarak katılacağı kurumlar (yaşlılarla ilgilenmek vb.) topluma katkıda bulunacakları ve pozitif bir algı oluşturacaklarından önemlidir. Bu tür faaliyetler toplum içerisinde dayanışmayı ve karşılıklı kabulü arttırabilmektedir.

Kültürel Etkinlikler

Tablo 8. Kültürel Etkinlikler

Kategori	Katılımcılar	Öneri
Etkinlikler	K5, K3, K8, K7, K16	<p>Kültürlerarası anlayışı arttırmaya yönelik etkinlikler yapmak –</p> <ul style="list-style-type: none">Açık kapı günüRamazanda birlikte iftar yapmak

		<ul style="list-style-type: none"> Kültürel etkinlikler düzenlemek
--	--	---

K5, K3, K8, K7 ve K16 kültürel etkinliklerin düzenlemesiyle farklı toplumların karşılıklı bilgi edineceği ve birbirlerini daha iyi tanıyacakları kanaatindedir. Bu tür etkinlikler çeşitli toplumların kendi kültürlerini tanıtmalarına güzel bir fırsattır. Önyargı taşıyan bireyler böyle etkileşimlerle kültürel olarak anlamadıkları konuları da sorarak yanlış anlaşılmanın giderilmesine katkıda bulunabilmektedir. Karşılıklı bir iletişim toplumsal bir bağlılığı kuvvetlendirebilmektedir.

Adalet ve Eşitlik

Tablo 9. Adalet ve Eşitlik

Kategori	Katılımcılar	Öneri
Sosyal Adalet	K5	<ul style="list-style-type: none"> Ayrımcılıkla/ sosyal dışlanmayla mücadele

K5 Ayrımcılıkla ve sosyal dışlanmayla mücadele edilmesi gerektiğini önermiştir. Daha önce de Müslümanların önemli düzeyde ayrımcılığa maruz kaldığı belirtilmiştir. Ayrımcılıkla Mücadele, toplumsal eşitliği ve adaleti kısmen sağlayabilmektedir, ve Müslümanların kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmelerine neden olabilmektedir. Eşit fırsatların sağlanması, Müslümanların potansiyelinin tam olarak gerçekleştirebilmelerine de olanak sağlayacaktır.

Eğitim

Tablo 10. Eğitim

Kategori	Katılımcılar	Öneri
Kültürlerarası Eğitim	K8, K5, K3, K8	<ul style="list-style-type: none"> okullarda kültürlerarası değişimin teşvik edilmesi
Farkındalık Kampanyaları	K9	<ul style="list-style-type: none"> farkındalık kampanyaları

Tarih ve Medeniyet	K11	<ul style="list-style-type: none">Derslerde İslam Medeniyeti ve Tarihinden bahsetmek
--------------------	-----	--

K8, K5, K3, K8 ve K11 İslamofobi ile Mücadelenin öncelikle okullarda başlaması gerektiğini vurgulamıştır. K8, K5,K3 ve K8 öncelikle kültürlerarası değişimin okullarda teşvik edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kültürlerarası eğitimin genç yaşta başlaması, genç bireylerin farklı kültürleri anlaması ve önyargı beslememesini sağlayabilmektedir. Bu genç bireylerin açık fikirli ve hoşgörülü bireyler olarak yetişmelerine olanak sağlamaktadır. Okullarda kültürlerarası değişimin olması, öğrencilerin erken yaşta farklı kültürel değerleri tanımalarına da yardımcı olacaktır. Kültürlerarası değerlerle yetişen genç bireyler yetişkinlik döneminde farklı kültürlerle karşı saygılı ve geniş perspektifli olabileceklerdir.

K9 İslamofobi'yle mücadele bağlamında farkındalık kampanyalarının gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Farkındalık kampanyaları, toplumun bilinçlenmesini hedeflemektedir. “Work-Shoplar” bu konuda çok etkilidir. Genç bireyler Work- shoplar ile farklı kültür ve dinleri anlayıp empati kurmayı sağlayabilmektedir. Farkındalık kampanyaları, bilgi kirliliğinin ve yanlış bilgilerin azalmasına yardımcı olabilmektedir. Doğru bilgilerin kullanılması yanlış bilgiler izale edebilecektir.

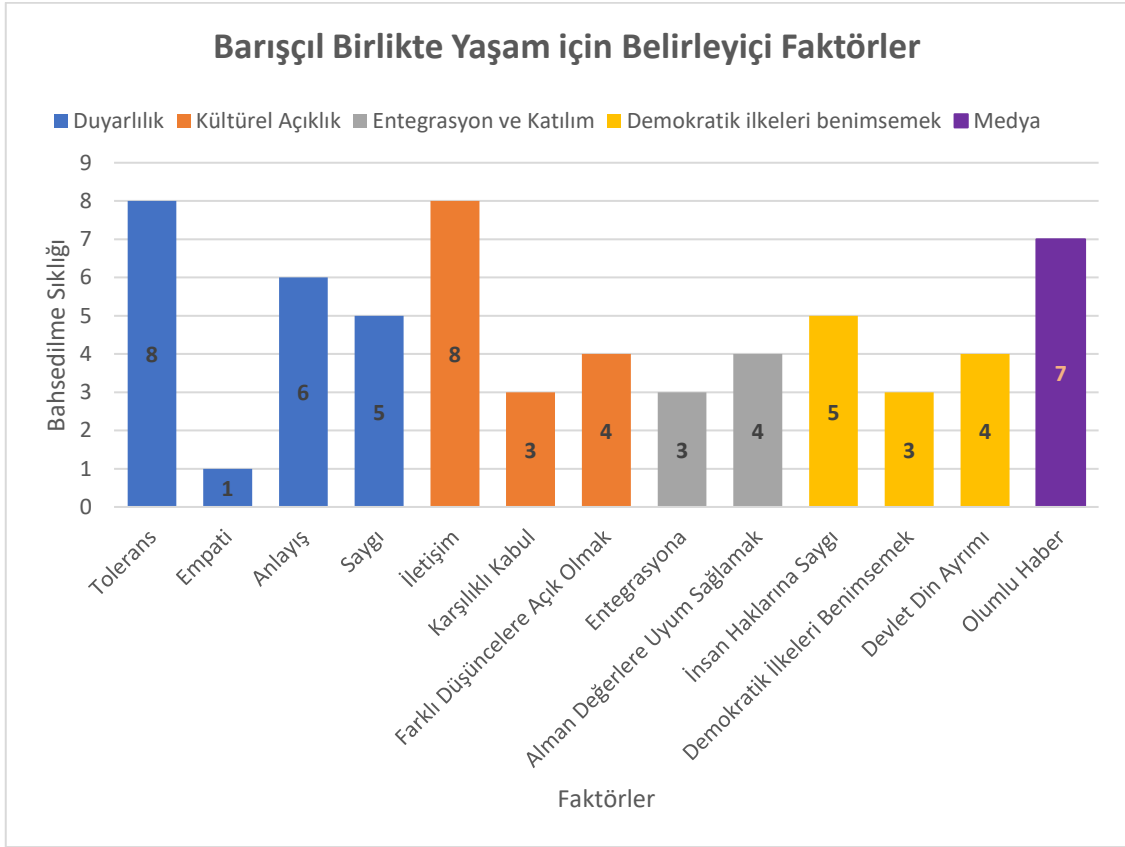
Son olarak K11 İslam medeniyetinin küçümsenmesi ve değersiz görülmesi nedeniyle, okullarda İslam Medeniyeti ve Tarihi derslerinin verilmesi gerektiğini belirtmiştir:

“Daha fazla aydınlatıcı bilgi, örneğin tarih derslerinde İslam aracılığıyla ortaya çıkan doğulu medeniyetlerin başarılarından bahsetmek. Dünyadaki ilk üniversite bir Müslüman tarafından kuruldu. Tıp, matematik ve astronomide ki birçok bilimsel buluş insanlığı önemli ölçüde ileriye taşımıştır. Da Vinci ve diğerleri Arap alimlerinin kitaplarını okumasaydı, Avrupa bu kadar ileri olamazdı. Politikacılar bu tür gerçekleri medyada da yayabilirler.” (K11)

K11 tarih derslerine İslam aracılığı ile ortaya çıkan başarılı bir medeniyetten bahsedilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu başarılar arasında Müslümanların ilk Üniversiteyi kurdukları, tıp matematik ve astronomi gibi alanlardaki bilimsel buluşların insanlığı ileriye taşımış olması yer almaktadır. Tarih derslerinde İslam Medeniyetinden bahsetmek, öğrencilere daha kapsamlı ve dengeli bir tarih anlayışı sağlayabilecektir. Özellikle tarihsel önyargıların giderebilmek ve İslam medeniyetini daha iyi anlamak adına farkındalık sağlayabilecektir.

2.12. Farklı Görüş ve Kültürlerin Barışçıl Birlikteliğine Yönelik Belirleyici Faktörler

Kültürel çeşitlilik, toplumların zenginleşmesinin yanı sıra beraberinde sorunlar da getirmektedir. Farklı kültürlerin ve dinlerin barışçıl olarak bir arada yaşaması toplumsal uyum ve huzur açısından son derece önemlidir. Farklı görüşlerin ve kültürlerin barışçıl birlikteliğine dair hangi faktörlerin belirleyici olduğunu ölçmek amaçlı, katılımcılara şu soru yöneltilmiştir: “Alman toplumunda farklı inanç ve düşüncelerin bir arada barış içinde yaşaması nelere bağlıdır?”. Yapılan mülakatlar sonucunda duyarlılık, kültürel açıklık, entegrasyon ve katılım, demokratik ilkeleri benimsemek ve Medya unsurları yer almaktadır.

Grafik 7. Barışçıl Birlikte Yaşam İçin Belirleyici Faktörler

Grafikte katılımcıların farklı görüş ve kültürlerin barışçıl birlikteliğine yönelik tavsiyeleri yer almaktadır. Faktörler Duyarlılık, Kültürel Açıklık, Entegrasyon ve Katılım, Demokratik ilkeleri benimsemek ve Medya olarak kategorize edilmiştir. Katılımcılar için en önemli Faktörler olarak tolerans %47.1, anlayış %35.3 ve Medyanın olumlu haber yayınlaması 41.2% öne çıkmaktadır.

Grafikte ilk kategoriye Tolerans, Empati, Anlayış göstermek ve saygı “Duyarlılık” kategorisini oluşturmaktadır. Bu kategoride %47.1 en sık bahsedilen faktör, karşılıklı toleranstır. Karşılıklı tolerans, çeşitli inançlar ve kültürlerin karşılıklı hoşgörü ve açık olmayı beraberinde getirebilmektedir. Empati sadece bir katılımcı tarafından belirtilmiştir. Katılımcıların %88 birlikte “Birlikte yaşamının sonucu olarak İslamofobi’nin azalması veya olmaması” başlığında, Müslümanlarla kurdukları ilişkiler neticesinde empati geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Empati duygusu toplumsal olarak başka gruplara yönelik duyarlı ve anlayışlı olmayı sağlamaktır. Ancak bir grubun dini ve kültürel arka planını bilmeden empati duygusu kurmak zor

olacaktır. O nedenle Eğitim ve etkinlik faktörleri bu konuda önemli rol oynamaktadır. Katılımcılar anlayış faktöründen %35.3 ve saygı faktöründen %29.4 sıklığında bahsetmiştir. Anlayış ve saygı faktörleri, barışçıl bir birlikte yaşam için birbirini tamamlayıcı unsurlardır.. Anlayış farklı kültürleri olduğu gibi kabul etme ve bu farklılıklara rağmen barışçıl yaşama yeteneğini kapsamaktadır. Saygı ise bu kabulün bir sonucudur. Farklılıklara rağmen saygı duymak birbirini olduğu gibi kabul etmek ve hoş görmektir.

İkinci Kategoriyi İletişim, Karşılıklı kabul ve Farklı Düşüncelere Açık Olmak ile “Kültürel Açıklık” oluşturmaktadır. “Kültürel açık” olmak katılımcıların kullandığı Almanca kavram “Kulturelle Offenheit” tercih edildiği için kullanılmıştır. Kültürel açık olmak: başka kültürleri anlamaya açık olmak, yeni şeyler öğrenmeye açık olmak veya başka kültürleri anlama ve kabul etme anlamında gelmektedir. Bu kategoride iletişim %47.1 , karşılıklı kabul %17.6 ve farklı düşüncelere açık olmak %23.5 sıklığında bahsedilmiştir. Katılımcılar bu kategoride en çok iletişimi vurgulamışlardır. Daha önce K2 ve K12 belirttiği üzere tesettürlü kadınlara yaklaşmak daha zordur. Ancak etkili iletişim ile, bu tür zorlukların aşılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Farklı düşüncelere açık olmak ve karşılıklı kabul birbiri ile bağlantılı faktörlerdir. Farklı düşüncelere ve görüşlere açık bireyler, öğrendikleri yeni kültürleri daha kolay kabul edebilmektedirler. Karşılıklı kabul, insan haklarına müdahale etmediği sürece, bir toplumun yağı taşını oluşturabilmektedir.

Entegrasyon yeni bir ülkeye göç etmiş mülteciler veya göçmenler için, barışçıl bir birlikte yaşamayı sağlamak adına çok önemli bir faktördür. Bu kategoriyi entegrasyon ve Alman değerlere uyum sağlama faktörleri oluşturmaktadır. Entegrasyon %17.6 ve Alman değerlerine uyum sağlamak %23.5 sıklığında bahsedilmiştir. Entegrasyon ve Alman değerlerine uyum sağlamak birbiriyle yakından bağlantılı faktörlerdir. Entegrasyon toplumun geneline uyum sağlamayı ifade ederken Alman değerlerine uyum sağlamak, bu değerleri benimsemeyi kapsamaktadır.

Demokratik ilkeleri benimsemek kategorisi altında İnsan haklarına saygı, demokratik ilkeleri benimsemek ve Laiklik yer almaktadır. Katılımcıların %29.4 insan haklarına saygıdan, %17.6 demokratik ilkeleri benimsemekten ve son

olarak %23.5 sıklığında bahsetmişlerdir. Bu ilkelerin benimsenmesi toplumda adaletin ve eşitliğin sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

Son kategoride olan Medya, barışçıl bir yaşam için önemli faktörlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu kategori toplumun genel algısını ve davranışlarını şekillendirebilme açısından önemli bir faktör teşkil etmektedir. Mülakatlarda tespit edildiği üzere, Müslümanlar hakkında olumsuz yayınların olması toplumu etkilemektedir. Katılımcıların birlikte yaşam için belirleyici faktör olarak tavsiye ettikleri “olumlu haberlerin yayınlanması” %41.2 sıklığında bahsedilmesi, toplumlar arası uyumu artırmadaki rolünü göstermektedir.

Daha önce de değinildiği üzere, Alman haberlerin eğitici bir tarafı vardır. Örneğin “Tagesschau” haber programı, 2021’de tekrar en çok izlenen haber programı olarak seçilmiştir. Ortalama 10,13 milyon kişi tarafından izlenen bu haber programı, haber sunulurken eğitici ve bilgilendirici bir yaklaşım benimsemektedir. (“tagesschau: Deutschlands Nummer 1 für Nachrichten”, 2023) Örneğin teorilerden bahsedilen haberlerde, slaytlar ile teoriler açıklanmaktadır. Bu anlatımlar, veya durum değerlendirmeleri uzman görüşleri ve istatistikler ile desteklenmektedir. Toplum tarafından anlaşılması zor kavramlar, kolay anlaşılacak şekilde anlatılır ve haberin anlaşılması için arka plan bilgileri de verilmektedir. Ayrıca Haberler eğitici görseller ve grafiklerle zenginleştirilmektedir. Tagesschau sadece haber sunmakla kalmamakta, aynı zamanda seyircilerine eğitici bilgi ve eğitim de sunmaktadır.

Bu uygulamayı benimsemiş haber kanallarının olumlu haber yayınlaması toplumda önemli değişikliklere neden olabilecektir. Pozitif haberlerin sunulması, toplumda güven duygusunu arttırabilmektedir. Bunun sonucu olarak hem Müslüman toplumunun hem de Alman toplumunun ruh haline iyi gelebilecektir. Pozitif haberler, katılımcıların saydığı faktörleri uygulanabilirliğini de daha kolay bir hale getirecektir. Saygı duymak, toleranslı olmak, anlayış göstermek, empati duymak, iletişim, karşılıklı kabul vb. genel morali ve motivasyonu yükseltecektir. Sonuç olarak Medya’nın toplum üzerinde ki genel etkisi çok yüksek oranda olması nedeniyle, olumlu haber toplumsal güveni, dayanışmayı ve uyumu pekiştirebilmektedir.

SONUÇ

İslamofobi, irrasyonel ve kasıtlı üretilmiş kavram olarak tarih boyunca varlığını korumuş ve şekil değiştirerek günümüze kadar etkisini sürdürmüştür. Literatürde genellikle İslam düşmanlığı veya karşıtlığı olarak kullanılan bu kavramın temelleri, İslam'ın ilk dönemlerine kadar dayanmaktadır ve özellikle Orta Çağ'da oluşturulmuştur. İslamofobi tarih boyunca İslam ve Hristiyanlık arasında varlık mücadelesinin bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Orta Doğu'dan başlayarak modern toplumlara kadar uzanan bu süreçte, Avrupa tarihi boyunca İslam, çoğu zaman "Agresif İslam" olarak tanımlanmış ve Müslümanlar olumsuz stereotiplerle anılmıştır. Müslümanlar, sıklıkla "barbar", "şiddete meyilli", "sapık" ve "zalim" gibi niteliklerle ötekileştirilmiştir. Yeni dinin tek hedefinin "kutsal savaş" ve "kılıç zoruyla" İslam'ı yaymak olduğu iddia edilmiştir. Bu perspektif, İslam'ı ötekine asimile edip yok etmek isteyen ve takipçilerini dünyevi ve shevi arzularla motive eden bir din olarak tanımlamıştır. Bu algı, din adamları ve entelektüeller tarafından propaganda yoluyla desteklenen siyasi meydan okuma, teolojik meydan okuma, kültürel meydan okuma ve bilgisizlik gibi dört ana faktör tarafından şekillendirilmiştir.

İslam'ın ve Müslümanların bu şekilde lanse edilmesinin aksine, tarihte İslam'ın uygulanmış hali olarak Reconquista döneminde farklı bir tablo görülmektedir. Müslüman hükümdarlığı altında olan bu dönemde, hoşgörü, karşılıklı kültürel entegrasyon, anlayış ve belirli çerçevede özgürlük gibi özelliklerle tarihe geçmiştir. Müslümanlar hem fetih esnasında hem de fetihten sonra gayr-ı Müslimlere belirli haklar tanımıştır. Ancak buna rağmen, hem Haçlı seferleri hem Reconquista hem de Osmanlı İmparatorluğu'na karşı seferlerde insan dışı muamele ve katliamlar görülmektedir.

Bu bağlamda, İslam ve Hristiyanlık arasındaki bu uzun tarihsel mücadele, modern İslamofobi'nin temelinde yatan önemli bir faktördür. II. Dünya savaşından sonra İslamofobi'nin yakın tarihinde, bu olgu üstü kapalı olarak varlığını sürdürmeye devam etmiş ve bu süreçte İslamofobi'nin gün yüzüne çıkmasında bir çok olay etkili olmuştur. 11 Eylül saldırıların ardından, Müslümanlar ve İslam, şiddet ve terörizm ile bağdaştırılmıştır. .Bu dönemden sonra İslamofobi yeniden canlanmış özü aynı fakat

farklı bir biçimde ortaya çıkmıştır. Bu olgu kendini Müslümanlara yönelik nefret suçları, fiziksel saldırılar, ibadet yerlerine ve Müslümanlara ait mülklere yönelik vandalizm, sözlü taciz ve nefret söylemi olarak göstermiştir. Teorik çerçevede medya etkisi, aşırı sağın yükselişi ve genel İslamofobik tutumlar üzerine yapılan tartışmalar, araştırmamızın bulgularında somut verilerle desteklenmektedir. Bulgular Teorik çerçevede ele alınan bu konuların, günümüz Alman toplumundaki İslamofobi'ye nasıl yansıdığını ve katılımcıların deneyimlerinde nasıl tezahür ettiğini ayrıntılı olarak ortaya koymuştur.

İslam'ın alman toplumu tarafından algılanışı merkezi bir araştırma konusu olarak ele alınmıştır, çünkü bu algı, İslamofobi'nin kökeni olarak belirleyici bir rol oynamaktadır. Katılımcılar arasında İslam'a yönelik algılar oldukça çeşitlidir ve bu algılar, İslam'ın coğrafi ve kültürel farklılıklarını yansıtmaktadır. Katılımcılar İslam'ın hem iyi hem de radikal unsurlar barındırdığını ifade etmişlerdir. Bu durum, İslam'ın bir anlamda "bölünmüş İslam" olarak görülebileceğini göstermektedir. Bunun yanı sıra Katılımcılar, İslam'ın coğrafi olarak farklı şekillerde yaşandığını ve her ülkenin veya bölgenin kendine özgü dini uygulamalar ortaya koyduğunu belirtmiştir. Türkiye, İran ve Suudi Arabistan gibi ülkelerde İslam'ın çeşitli biçimlerde yorumlandığını belirten katılımcılar, dini homojen olarak görmek yerine daha dinamik ve çeşitli bir yapı olarak görmenin gerekliliğini vurgulamaktadır. Genel olarak, katılımcılar İslam'ı otoriter, gerici bir din olarak algılama eğilimindedir. Özellikle şeriat yasaları, kadın hakları ve cinsiyet eşitliği gibi konular İslam'ın eleştirildiği başlıca alanlardır.

İslamofobi'nin nedenleri arasında medya, göç, bilgisizlik ve aşırı sağ gibi çeşitli etkenler bulunmaktadır. Bu etkenler, toplumda İslam'a ve Müslümanlara yönelik olumsuz algıların oluşmasına ve pekişmesine neden olmaktadır. Tespit edildiği üzere İslamofobi'yi tetikleyen ve artmasına neden olan en etkili unsur Medyadır. Bulgulara göre Medya Müslümanlar hakkında genellikle olumsuz haberler yapmaktadır. İyi haberler göz ardı edilmekte ve olumsuz haberler çoğunlukla terörizm, şiddet, fanatizm, savaşlar ve stereotiplerle ilişkilendirilmektedir. Genel Müslüman stereotipi terörizm ve şiddetle bağlantılı olarak lanse edilmekte, ancak bu stereotip Türkler ve Araplar üzerinden ikiye ayrılmaktadır. Türkler üzerinden yürütülen İslamofobi, medya tarafından Almanya'ya işçi olarak gelen ilk nesil Türk toplumu

üzerinden kurgulanmaktadır. Bu stereotipler özellikle “başörtülü, baskılanmış ve erkek egemenliğinden kurtulmaya çalışan kadınlar, kırık Almanca konuşan, şiddete eğilimli, diğer kültürlere değerlere tolerans göstermeyen erkeklerden oluşmaktadır. Türkler üzerinden yürütülen İslamofobik algının diğer önemli unsuru Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’dır. Erdoğan, Alman medyasında sıkça İslam bağlamında ele alınmakta ve İslami referanslarla yaptığı açıklamalar, Batı’ya yönelik eleştirileri nedeniyle radikal bir figür olarak algılanmaktadır. Medya Erdoğan’ı İslam’ın siyasi yüzü olarak göstererek, Müslümanların radikal ve çatışmacı olarak algılanmasına neden olabilmektedir. Araplar üzerinden yürütülen İslamofobi ise daha çok terör ve şiddet bağlamında şekillenmektedir.

Medyanın İslamofobi’ye katkılarının en önemli boyutu da dini sembollerin ve uygulamaların radikalizmle bağdaştırılmasıdır. Namaz, tesettür, oruç ve tevhid parmağı gibi dini pratikler veya semboller, medyada sıklıkla radikalizmin işaretleri olarak gösterilmektedir. Bu semboller ve uygulamalar, normal bir Müslümanın günlük hayatında yer alan unsurlar olmasına rağmen, medya tarafından radikal unsurlarla ilişkilendirilmesi, sıradan Müslümanların radikal olarak algılanmasına neden olmaktadır. Örneğin, başörtüsü kullanan kadınlar veya namaz kılan bireyler, medya tarafından sıklıkla aşırı uçların temsilcisi gibi gösterilmekte, bu da İslamofobik tutumların güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Medya, Müslümanlar hakkında olumsuz haberler kullanarak, korku aracı olarak bireylerin düşünce ve karar mekanizmalarını şekillendirmekte ve düzenli olarak tekrar edilen mesajlarla belirli fikirler ve olaylar hakkında kalıcı algılar oluşturmaktadır. Müslümanlara ilgili şiddet içeren negatif haberler, toplumda korku ve önyargıların artmasına neden olmaktadır. Ayrıca medya, aşırı sağ söylemleri destekleyecek haberleri sürekli olarak öne çıkarmakta ve bu da aşırı sağın Müslümanlara yönelik nefret söylemlerini meşrulaştırmakta, toplumda İslamofobi’nin artmasına katkı sağlamaktadır. Medya’nın yarattığı bu olumsuz algılar, hükümetin ve toplumun Müslümanların dini özgürlüklerini sınırlayan yasa ve politikalar geliştirmesine yol açabilmektedir.

Medya'nın İslamofobi'ye katkılarının yanı sıra, göç, bilgisizlik ve aşırı sağ söylemleri de önemli etkenler arasında yer almaktadır. Özellikle son yıllarda çok sayıda Almanya'ya Müslüman göç etmesi ve bu göçmenlerin büyük ailelere ve yüksek doğum oranlarına sahip olması, toplumda yabancılaşma korkusunu ve kimlik kaybetme endişesini artırmaktadır. Müslümanlar çok fazla olduğu ve Alman devleti tarafından fazla desteklendiği için, bir entegrasyon eksikliği yaşanmaktadır. Bu nedenle göçmen Müslümanların varlığı, bazı kesimlerde İslamlaştırma ve demokrasinin zarar göreceği korkusunu tetiklemektedir. Ayrıca, sosyal yardımlar (çocuk parası ve işsizlik parası) üzerinden mali yük taşıma endişesi, göçmenlerin toplum tarafından finanse edilmesi gerektiği düşüncesini doğurmakta ve önyargıları artırmaktadır. Göçmenlerin sosyal, ekonomik ve kültürel entegrasyonundaki eksiklikler, yerel halk arasında hoşnutsuzluğa neden olmakta ve bu durum da İslamofobi'yi körüklemektedir.

Genel göçmen problemleri, aşırı sağ için önemli bir zemin oluşturmaktadır. AfD gibi partiler, bu sorunları kendi politikalarını meşrulaştırmak ve yaymak için kullanmaktadır. AfD'nin İslam'a ve Müslümanlara yönelik sert tutumu ve yaptığı propaganda bu bağlamda dikkat çekicidir. AfD'nin söylemleri, İslam'ı ve Müslümanları Alman değer ve normlarına yönelik bir tehdit olarak göstermektedir. Bu parti, İslam ve Müslümanları sürekli eleştirerek, demokrasi ve hukuk devleti gibi Alman değerlerini koruma bahanesiyle, Müslümanlara karşı ayrımcılığı ve nefret söylemlerini körüklemektedir. Bu da Alman tarihinde olan Anti-Semitizm ile olan benzerlikleri hatırlatmaktadır. Çünkü "racial profiling'in" artması ile birlikte, ayrımcılık Müslümanlara karşı daha belirgin hale gelmektedir. Bu ayrımcılık, mülteci Ukraynalılara karşı aynı şekilde görülmektedir. Ukraynalı mülteciler, genellikle daha olumlu bir kabul görmekte ve entegrasyon süreçlerinde daha az engelle karşılaşmaktadırlar. Bu durum ayrımcılığın Müslümanlara karşı daha yaygın olduğunu göstermektedir.

Bilgisizlik, toplumdaki önyargıların ve İslamofobi'nin en temel sebeplerinden biridir. İnsanlar, bilmedikleri ve tanımadıkları şeylere karşı genellikle olumsuz bir tutum sergilerler. Müslümanlar ve İslam hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan bireyler, bu boşluğu medya tarafından yayılan olumsuzluklar, stereotipler, şiddet

içeren haberler, yanlış bilgiler ve aşırı sağ söylemleri ile doldurmaktadır. Özellikle toplumsal diyalog ve etkileşim eksikliği bu bilgisizliği pekiştirmektedir. Müslümanlar ve diğer toplum üyeleri arasındaki etkileşimler sınırlı olduğunda, karşılıklı anlayış ve empati geliştirmek zorlaşmaktadır.

Bu bağlamda, İslam'a yönelik eleştiriler sıklıkla bilgisizlikten kaynaklanan önyargılarla şekillenmektedir. Katılımcılar, İslam'ın eleştirilebilir olduğunu kabul etmekle birlikte, bu eleştirilerin yapıcı olması gerektiğini ve İslam'ı anlamak için bilimsel veya objektif bir yaklaşımla yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Eleştiriler, erkeğin konumu, kadının aşağılanması veya düşük konumu, şeriat, dini ritüeller, insan hakları ihlalleri ve İslam hukukunda uygulanan cezalar gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Objektif ve araştırmaya dayalı eleştiriler, İslamofobi'nin yayılmasını önlemeye ve dinler arası anlayışı artırmaya katkıda bulunacaktır.

Ekonomik belirsizliklerin, İslamofobi'nin artmasında etkili olduğu ve aşırı sağ söylemlerinin bu durumu daha da körüklediği tespit edilmiştir. Ekonomik krizler ve işsizlik gibi faktörler, toplumdaki korku ve öfkeyi artırarak, Müslümanlara karşı olumsuz tutumların yayılmasına zemin hazırlamaktadır. Aşırı sağ partiler ve gruplar, bu belirsizlikleri kullanarak Müslüman göçmenleri hedef gösterip, kendi politikalarını meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

Radikalizm toplumsal güvenlik üzerindeki etkileri, İslamofobi'nin yayılmasını hızlandıran bir diğer önemli faktördür. Katılımcıların çoğunluğu, radikal İslam'ın kontrol altına alınabilmesi durumunda güvenlik duygusunun olumlu yönde değişeceğini ve toplumun kendini daha güvende hissedeceğini belirtmiştir. Radikal grupların azınlık olmalarına rağmen yarattıkları korku ve güvensizlik, katılımcıların bilinçaltına yerleşmiş bir tehdit algısının varlığını göstermektedir. Küçük bir grubun eylemlerine yönelik özellikle Saarland gibi radikalizm ve aşırı sağlığın olmadığı bir eyalette bile korku duyulması, İslamofobi'ye yönelik etkenlerin ne denli güçlü olduğunu ortaya koymaktadır.

İslamofobi'nin bir sonucu olarak sosyal dışlanma konusunda farkındalığın veya ilginin az olduğu tespit edilmiştir. Ancak farkındalık olan bireylerde bu farkındalığın oldukça yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, toplumsal

kutuplaşmanın arttığını ve İslamofobi'nin etkilerini azaltmak için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Son olarak katılımcıların çoğu, Müslümanlarla birlikte yaşamının İslamofobi'yi azalttığını veya tamamen ortadan kaldırdığını vurgulamıştır. Birlikte yaşamının pozitif etkileri, empatiyi artırmakta ve İslam'ı daha iyi anlamaya katkıda bulunmaktadır. Müslümanlarla doğrudan etkileşimde bulunan bireyler, önyargılarını sorgulama ve farklı kültürel perspektiften anlama fırsatı bulunmaktadır. Bu durum toplumsal uyumun ve barışın güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

İslamofobi'ye karşı etkili mücadele stratejilerimizin geliştirilmesi, Müslümanların Almanya'da daha güvenli ve huzurlu bir yaşam sürdürebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Literatürde İslam karşıtlığı olarak bilinen "İslamofobi" teriminin yerine, "İslamodium" kavramı kullanılmaktadır. Ancak, Müslümanlara ve İslam'a yönelik korkunun göz ardı edildiği bir kavram olarak "İslamofear" ek olarak öneriyoruz. İslamofobi, yalnızca İslam düşmanlığına indirgenmemeli, aynı zamanda Müslümanlara yönelik korkuyu da kapsamalıdır. "İslamodium" kavramına ek olarak önerdiğimiz "İslamofear", literatürdeki bu eksikliği gidermeyi ve İslamofobi'nin daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasını sağlayacaktır.

Almanya'da Müslümanların yaklaşık yarısını oluşturan Türkleri temsil eden en büyük dini kurum olan DİTİB'in, İslamofobi'ye karşı mücadelede önemli bir rol üstlenebilmektedir. DİTİB imamlarının İslamofobi konusunda bilinçlendirilmesi ve dinlerarası diyalog projeleri geliştirilmesi gerekmektedir. Bu projeler, İslamofobinin ne olduğunu, hangi konularda yanlış anlamalara yol açtığını ve bazı ayetler ve hadislerin tarihi ve bağlamından koparılarak yanlış aktarıldığını açıklamayı amaçlamalıdır. DİTİB imamlarının bu konuda eğitim alarak toplumu da aynı zamanda bilgilendirip geliştirmesi, yanlış anlamaların önüne geçilmesine ve toplumlar arası hoşgörünün artırılmasına katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, Müslümanlar İslamofobi hakkında imamlar aracılığıyla eğitildikten sonra gönüllü olarak Alman toplumuna gönüllü çalışmalar ile katkı sağlamalıdır. Bu gönüllü çalışmalar, toplumda

İslamofobi'ye karşı farkındalığı artıracak ve Müslümanların topluma entegrasyonunu kolaylaştıracaktır.

Medya'nın Müslüman kadınları bir korku unsuru olarak hedef alması, İslamofobinin olağanüstü bir hale gelmesine yönelik bir etken oluşturmaktadır. Bu nedenle, huzurlu bir birlikte yaşam için medya tarafından korkuyu temsil eden siyah rengin giyilmemesi tavsiye edilmektedir. Siyah renk, medya tarafından genellikle korku ve tehdit unsuru olarak algılandığı için, Müslüman kadınların bu renkten kaçınması, toplumda daha olumlu bir imaj yaratabilmektedir.

En önemli faktörlerden birisi, İslam derslerinin camilerde değil, resmi olarak okullarda verilmesi gerektiğidir. Bir katılımcının da ifade ettiği gibi, kapalı kapılar ardında yürütülen dersler şüphe güvensizlik uyandırabilmektedir. Ancak okullarda üretilen ortak bir müfredat ile hem Müslüman çocuklar hem de Alman çocuklar bu derslerden faydalanabilecektir. Bu dersler İslam'ın doğru anlaşılmasını sağlayacak ve önyargıları ortadan kaldıracaktır. Resmi eğitim sistemi içerisinde verilen İslam dersleri, toplumda daha geniş bir kabul görecektir ve Müslüman çocukların eğitimine olumlu katkı sağlayacaktır.

Son olarak Alman, Alman sosyal medyasında İslamofobinin araştırılması tavsiye edilmektedir. Genç kesim artık sosyal medyada daha fazla vakit geçirmekte ve aşırı sağ veya radikalizm bağlamında propagandalar en çok burada üretilmektedir. Sosyal medyada yayılan İslamofobik içerikler, gençlerin zihinlerinde olumsuz algılar yaratmaktadır. Bu nedenle sosyal medya üzerinde yapılacak çalışmalar, İslamofobi ile mücadele önemli bir adım olacaktır. Bu stratejiler ve tavsiyeler doğrultusunda, İslamofobiye karşı daha etkili ve kapsamlı bir mücadele yürütülebileceği düşünülmektedir. Müslümanların topluma entegrasyonu ve toplumsal hoşgörünün artırılması, bu stratejinin başarılı bir şekilde uygulanması ile mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ahmad, Z. (2023). Germany. F. Hafez ve E. Bayraklı (Ed.), *European Islamophobia Report (EIR) 2022* içinde (C. 6). İstanbul: Leopold Weiss İnstitute.
doi:10.47951/mediad.1302245
- Akdemir, E. (2009). 11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarının Ardından İslam'ın Avrupa'da Algılanışı. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 8(1), 1–26.
- Akdemir, F. (2017). Selefî Düşüncenin Batıda İslamofobiye Etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 6(5), 3023–3046.
- Akgönenç, O. (2011). İslama Fobya ile Mücadele. *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi* içinde (ss. 17–24). Sivas.
- Akılolu, N. (2015). *İslamofobi*. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Aktaş, M. (2014). Avrupa'da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13(1), 31–54.
- Aktaş, M. (2019). AB Ülkelerinde İslamofobi ve terörizm. *Ombudsman Akademik*, (7), 127–155. doi:10.32002/ombudsmanakademik.440222
- Akyüz, F. (2020). İslam ve Batı İlişkilerine Bir Neşter: Medeniyetler Çatışması'ndan İslamofobi'ye Açılan Yol. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1663–1674. doi:10.18506/anemon.683072
- Albayrak, A. (2004). Terör-Dinlişki(sizliği) üzerine. *Dini Araştırmalar*, 7(20), 291–301.
- Alkan, M. N. (2015). Avrupa'da Yükselen İrkçilik: Pegida Örneği. *Akademik Bakış*, 8(16), 275–289.
- Altmann, P. (2006). *Abrahams Enkel in Spanien*. Johann Wolfgang Goethe - Universität Frankfurt (Main).
- Amin, S. (2022). Proteste im Iran: Gewalt und Verbrechen gegen Frauen im Iran. *Friedrich Naumann Stiftung*. 9 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.freiheit.org/de/global-human-rights-hub-genf/gewalt-und-verbrechen-gegen-frauen-im-iran> adresinden erişildi.
- Atçeken, İ. H. (2009). İslâm Tarihinde Birarada Yaşama Tecrübesi (Asr-ı Saâdet ve Endülüs Örneği). *İstem*, (14), 41–59.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/istem/issue/26541/279430> adresinden erişildi.
- Bakırcioğlu, R. (2006). *Ansikolpedik Psikoloji Sözlüğü*. Anı Yayıncılık Eğitim ve Danışmanlık.
- Balcı, E. (2019). *Türkleri Böyle Görmüşler -Batlıların gözünde-*. İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Barenberg, J. (2016). Muslime in Deutschland - Ist die AfD eine Anti-Islam-Partei? *Deutschlandfunk* içinde . <https://www.deutschlandfunk.de/muslime-in-deutschland-ist-die-afd-eine-anti-islam-partei-100.html> adresinden erişildi.
- Basting, H. (2020). Inquisition: Verfahren - Mittelalter - Geschichte - Planet Wissen. *Planet Wissen*. 24 Şubat 2022 tarihinde https://www.planet-wissen.de/geschichte/mittelalter/geschichte_der_inquisition/pwieverlaufeinesinquisit

ionsverfahrens100.html adresinden erişildi.

- Baum, J. ve Abdel Rahman, R. (2021). Emotional News Affects Social Judgments Independent Of Perceived Media Credibilit. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 16(3), 280–291. doi:10.1093/scan/nsaa164
- Bayraktar, C. (2021). *Siyasllaşan İslamofobi Eleştirel Güvenlik Ekölü Perspektifinden Anti-İslamizm*. İstanbul: Lejand Kitap.
- Being Christian in Western Europe. (2018). *Pew Research Center*. 20 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.pewresearch.org/religion/2018/05/29/being-christian-in-western-europe/> adresinden erişildi.
- Benbrahim, K., Cheema, S.-N., El-Menouar, Y., Fereidooni, K., Hafez, K., Karadeniz, Ö., ... Schirmacher, C. (2023). *Muslimfeindlichkeit – Eine deutsche Bilanz 2023*. Bundesministerium des Innern und für Heimat.
- Benecker, W. L. (2002). *Spanische Geschichte- Von der Reconquista bist heute*. Darmstadt: Primus Verlag.
- Berlin: Ibn Rushd-Goethe-Moschee nach Morddrohungen weiterhin geschlossen. (y.y.). 1 Mart 2024 tarihinde https://www.t-online.de/region/berlin/id_100286856/berlin-ibn-rushd-goethe-moschee-nach-morddrohungen-weiterhin-geschlossen.html adresinden erişildi.
- Bielefeldt, H. (2010). Das İslambild in Deutschland. *İslamfeindlichkeit, wenn die Grenzen der Kritik verschwimmen* içinde (2. bs., ss. 173–206). Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften.
- Bodur, H. E. (2017). Batı ' da İslâm Karşıtlığının İcat Edilmiş Dili Olarak İslamofobi (Çatışmacı Sosyolojik Perspektif). *İlahiyat Akademi Dergisi*, 5(0344), 69–86.
- Bozan, M. (2018). Küresel Gücün Tahkiminde Düşmanca Bir Tavır; İslâmofobi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), 221–238. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bartiniibf/issue/40570/456852> adresinden erişildi.
- Buehler, A. F. (2014). İslamofobi: Batı'nın "Karanlık Tarafı"nın Bir Yansıması. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 55(1), 123–140. doi:10.1501/Ilhfak_0000001407
- Camilere devlet denetimi önerisi. (y.y.). 15 Nisan 2024 tarihinde <https://t24.com.tr/haber/camilere-devlet-denetimi-onerisi,338306> adresinden erişildi.
- Canatan, K. (2007). İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Bir Yaklaşım. Hıdır, Özcan ve K. Canatan (Ed.), *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* içinde (1. bs.). Ankara: Eskiyei Yayınlar.
- Canatan, K. (2020). İslamofobinin Tarihsel ve Güncel Görünümleri. S. Yiğit (Ed.), *İslamofobi ve Batı'da Yükselen İrkçılık* içinde (2. bs., ss. 17–21). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Canveren, Ö. (2014). Martin Luther'in İslam ve Türkler Hakkında Değerlendirmeleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (42), 151–164.
- Cresswell, J. (2015). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (3. bs.). Ankara: Siyasal -Kitabevi-Ünal Sevindik.

- Daten und Fakten. (2023). *Deutsche İslam Konferenz*. 19 Mayıs 2024 tarihinde https://www.deutsche-islam-konferenz.de/DE/DatenFakten/daten-fakten_node.html adresinden erişildi.
- Decker, F. (2018). Was ist Rechtspopulismus? *Politische Vierteljahrseschrift*, 59(2), 353–369. doi:10.5771/9783845297996-35
- Decker, F. ve Lewandowsky, M. (2017). Rechtspopulismus in Europa: Erscheinungsformen, Ursachen und Gegenstrategien. *Zeitschrift für Politik*, 64(1), 21–38. doi:10.5771/0044-3360-2017-1-21
- Demirkent, I. (1997). *Haçlı Seferleri*. İstanbul: Dünya Yayıncılık.
- DİTİB hebt İmam-Ausbildung auf neue Stufe und leitet neue Ära ein. (2023). *DİTİB*. 1 Mart 2024 tarihinde <https://www.ditib.de/detail1.php?id=830&lang=de> adresinden erişildi.
- Domke, D., Shah, D. V. ve Wackman, D. B. (1998). Media priming effects: Accessibility, association, and Activation. *International Journal of Public Opinion Research*, 10(1), 51–74. doi:10.1093/ijpor/10.1.51
- Duman, D. D. (2020). Sosyo-Politik Çerçeve İslamofobi'ye Kuramsal Bir Yaklaşım. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi- Journal of Media and Religion Studies*, 3(1), 23–37.
- Ece, E. (2019). *Günümüz Avrupasında İslamofobi ve Yansımaları: Almanya ve Fransa örneği*. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Elahi, F. ve Khan, O. (Ed.). (2017). Islamophobia Still a Challenge for Us All, 269–288.
- Engels, O. (1989). *Reconquista und Landesherrschaft : Studien zur Rechts- und Verfassungsgeschichte Spaniens im Mittelalter*. Paderborn ; München u.a. : Schöningh: Ferdinand Schöningh Verlag.
- Erişkin, M. (2023). Almanya'da İslamofobi: Almanya Örneği. *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 1–13. doi:10.5152/jirs.2023.1152820
- Ertürk, D. (2010). Bir Egemenlik Aracı Olarak Küresel Terör. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, (4), 81–103.
- Espósito, J. ve Kalın, İ. (2015). *Bir korku ve nefret söylemi olarak İslamofobi*. (İ. Kalın, Ed.) (1. bs.). İstanbul: Erkam Yayın ve San. Tic. A.Ş.
- “Europa wird islamisch”. (2006). *Die Welt*. 17 Ağustos 2023 tarihinde <https://www.welt.de/print-welt/article211310/Europa-wird-islamisch.html> adresinden erişildi.
- Europas wachsende muslimische Bevölkerung | Pew Research Center. (2017). *Pew Research Center*. 6 Şubat 2024 tarihinde <https://www.pewresearch.org/religion/2017/11/29/europas-wachsende-muslimische-bevolkerung/> adresinden erişildi.
- Europawahl Programm 2024-AfD*. (2024).
- Evkuran, M. (2011). *Bir Kimlik Politikası Olarak İslamofobi*. (O. Alacahan ve B. Duman, Ed.) *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi*. Sivas.

- “Feindliche Übernahme”: Heftige Kritik an Thilo Sarrazins neuem Anti-Islam-Buch. (2018). *Focus Online*. 16 Ağustos 2023 tarihinde https://www.focus.de/politik/deutschland/feindliche-uebernahme-kritik-am-neuen-sarrazin-buch_id_9500500.html adresinden erişildi.
- Fırat, Z. (2018). *İslamofobi Algısı ve Müslüman Güvensizliği- Almanya ve Polonya Örneği*. Gazi Üniversitesi.
- Gafuroğulları, S. (2019). *Avrupa’da İslamofobi: Almanya, Avusturya ve Fransa Örneği*. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Gassert, P. (2021). *11. September 2001* (2. bs.). Ditzingen: Philipp Reclam jun. Verlag GmbH.
- Geheimplan gegen Deutschland. (y.y.). 18 Mart 2024 tarihinde <https://correctiv.org/aktuelles/neue-rechte/2024/01/10/geheimplan-remigration-vertreibung-afd-rechtsextreme-november-treffen/> adresinden erişildi.
- Gerorg, Y. (2024). “Tauhid-Finger”: Islamismus-Kritik an Rüdiger strafbar? *LTO Legal Tribune Online*. 12 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.lto.de/recht/hintergruende/h/taubid-finger-kritik-ruediger-straftbar/> adresinden erişildi.
- Gewalt gegen Frauen in Deutschland 2022 - UN Women Deutschland. (y.y.). 30 Mayıs 2024 tarihinde <https://unwomen.de/gewalt-gegen-frauen-in-deutschland/> adresinden erişildi.
- Gewalt-volle Übergriffe, Drohungen, Diskrimi-nie-rungen: Zahl antimus-li-mi-scher Vorfälle bundesweit erneut gestiegen. (2023). *Claim*. 14 Şubat 2024 tarihinde <https://www.claim-allianz.de/aktuelles/news/pressemitteilung-gewaltvolle-uebergriffe-drohungen-diskriminierungen-zahl-antimuslimischer-vorfaelle-bundesweit-erneut-gestiegen/> adresinden erişildi.
- Göknel, E. (2015a). *Öteki’den Düşman’a İslamofobi-1*. İstanbul: Step Ajans Reklamcılık Matbaacılık.
- Göknel, E. (2015b). *Düşman’dan Terörist’e*. İstanbul: KaNes Yayınları.
- Groß, E., Zick, A. ve Krause, D. (2012). Von der Ungleichwertigkeit zur Ungleichheit: Gruppenbezogene Menschenfeindlichkeit | bpb. *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 62, 11–20. <http://www.bpb.de/apuz/130404/von-der-ungleichwertigkeit-zur-ungleichheit-gruppenbezogene-menschenfeindlichkeit> adresinden erişildi.
- Gülsüm, N. (2013). Temelde İslamofobi nedir? *Yeni Şafak*. 25 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.yenisafak.com/roportaj/obama-da-islamofobiyi-guclendirdi-568827> adresinden erişildi.
- Gündüz, Ş. (2016). Din ve Şiddet Paradoksu. *Milel ve Nihal*, 13(2), 8–31. doi:10.17131/milel.284837
- Güney, N. (2018). Maliki Fakih Ebi Cum’a El-Mağravi’nin İspanyol zulmü altındaki Endülüs Müslümanlarına (Moriskolara) gönderdiği İkraḥ/ Takiyye fetvası. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 31, 264–290.
- Hafez, K. ve Richter, C. (2007, 21 Haziran). Das Islambild von ARD und ZDF | bpb.de. *Bundeszentrale für politische Bildung*. 15 Eylül 2022 tarihinde

- <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/30402/das-islambild-von-ard-und-zdf/> adresinden erişildi.
- Hagemann, L. (1998). *Martin Luther ve İslam Anlayışı*. Altenberge: Verlag für Christlich-Islamisches Schrifttum.
- Heitmeyer, W. (2005). Gruppenbezogene Menschenfeindlichkeit: Die theoretische Konzeption und erste empirische Ergebnisse aus 2002, 2003 und 2004. *Berliner Forum Gewaltprävention*, (20), 5–20.
- Hıdır, Ö. (2007). Tarih'te bir "Anti-İslamist" Olarak Martin Luther. *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* içinde (1. bs., ss. 145–178). Ankara: Eskiyei Yayınlar.
- Hıdır, Ö. (2022). *İslamofobi 2.0*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Hürr, K. (2017). Spionageverdacht - Erdogans Prediger - Razzia bei Ditib-Imamen. *Deutschland Funk Kultur*. 20 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.deutschlandfunkkultur.de/spionageverdacht-erdogans-prediger-razzia-bei-ditib-imamen-100.html> adresinden erişildi.
- Ibn Rushd – Goethe Moschee – Berlin. (y.y.). 1 Mart 2024 tarihinde <https://www.ibn-rushd-goethe-moschee.de/> adresinden erişildi.
- Jamieson, P. E. ve Romer, D. (2015). Cultivation Theory and the Construction of Political Reality. *The Oxford Handbook of Political Reality*, 50(11), 595–604. doi:10.5860/choice.50-5912
- Jaspert, N. (2019). *Die Reconquista- Christen und Muslime auf der Iberischen Halbinsel*. München: C.H.Beck oHG.
- John, E. (1999). *The Islamic Threat: Myth or Reality?* (3. bs.). Oxford: Oxford University Press.
- Kalın, İ. (2003). Batı'daki İslâm Algısının Tarihine Giriş. *Divan İlmi Araştırmalar*, 15(15), 1–51.
- Kalın, İ. (2016). *Ben, Öteki ve Ötesi*. (N. Koltaş, Ed.) (6.). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Kalın, İ. (2020). *İslâm ve Batı* (15. bs.). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İSAM yayınları, Temel Kültür Dizisi.
- Kara, S. (2018). Felsefi Açından İslamofobi ve Eleştirisi. E. Okumuş (Ed.), *İnsanlığın İslamofobi ile İmtihanı* içinde . Ankara: Eskiyei Yayınlar.
- Karagül, İ. (2001). Sorun Amerika'nın İslam'la Savaşı mı? *Afganistan Taliban ve Ladin* içinde (1. bs., ss. 137–146). İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Karan, C. (2021). İslam Tarihinde Beraber Yaşama Kültürü ve Yansımaları. *Harran İlahiyat Dergisi*, (45), 17–35.
- Karslı, N. (2013). İslamofobi'nin Psikolojik Olarak İncelenmesi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 13(1), 75–100.
- Kaya, O. (2016). Dini Radikalizm-Terör, Din İstismarı ve Terör Örgütlerine Katılım Etkileyen Faktörler. *International Symposium on Islamophobia and Terrorism* içinde (ss. 89–98). Bartın: Bartın Üniversitesi Yayınları.

- Kedikli, U. ve Mehmet, A. (2017). Soğuk Savaş Sonrası Avrupa’da artan İslamofobi. *TESAM Akademi Dergisi*, 4(1), 57–95.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/tesamakademi/issue/28318/300996> adresinden erişildi.
- Kirman, M. A. (2004). Küresel Bir Sorun Olarak Din Ve Şiddet. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 7(20), 315–332.
- Kılıç, A. (2016). İspanyol Engizisyonu Karşısında Endülüs Müslümanları. *İnsan & Toplum Dergisi (The Journal of Human & Society)*, 6(1), 85–117.
doi:10.12658/human.society.6.11.M0147
- Klinkhammer, G., Chilinski, J. ve Lütge, R. (2023). *Islamfeindlichkeit in Christlichen Medien eine Qualitative Studie zu Antimuslimischem Rassismus in Ausgewählten Christlichen Studien*. Bremen: Universität Breme.
- Koca, S. (2017). Haçlı Seferleri Sebep ve Sonuçları Bakımından Nasıl Değerlendirilebilir ? *Akademik Bakış*, 10(20).
- Konrad, F. (2010). *Von der Türkengefahr zu Exotismus und Orientalismus : der Islam als Antithese Europas (1453 - 1914)? Institut für Europäische Geschichte (IEG)*. Mainz.
<http://www.ieg-ego.eu/konradf-2010-de> adresinden erişildi.
- Kumar, D. (2016). *İslamofobi İmparatorluğun Siyaseti* (1. bs.). İstanbul: Pınar Yayınları.
- Kumrular, Ö. (2012). İslam’ın Kılıcı-Hıristiyanlığın Kalkanı: XVI. Yüzyılda Avrupa’da Türk, Müslüman ve Hz. Muhammed İmgesi. *Osmanlılar ve Avrupa Seyehat, Karşılaşma ve Etkileşim* içinde (ss. 91–131). İstanbul: İSAM.
- Küpper, B. (2016). Ideologien der Ungleichwertigkeit und das Syndrom «Gruppenbezogener Menschenfeindlichkeit». *Ideologien der Ungleichwertigkeit* içinde (C. Band 42, ss. 21–36). Berlin: Heinrich-Böll-Stiftung.
https://www.boell.de/sites/default/files/201605_ideologien_der_ungleichwertigkeit.pdf
<https://external.dandelon.com/download/attachments/dandelon/ids/DE006792AFF049F4D68D2C12580020030D0A4.pdf> adresinden erişildi.
- Landesgeschichte Saarland. (2022). *Staatskanzlei Saarland*. 5 Haziran 2024 tarihinde
<https://www.saarland.de/stk/DE/portale/65-jahre-saarland/hintergrund/landesgeschichte> adresinden erişildi.
- Lea, H. C. (2011). *İspanya Müslümanları Hıristiyanlaştırılmaları ve Sürülmeleri* (2. bs.). İstanbul: Altınoluk yayınları.
- Lee, S. A., Gibbons, J. A., Thompson, J. M. ve Timani, H. S. (2009). The Islamophobia Scale : Instrument Development and Initial Validation. *International Journal for the Psychology of Religion*, (September 2013), 37–41. doi:10.1080/10508610802711137
- Leibold, J. (2010). Fremdenfeindlichkeit und Islamophobie. *İslamfeindlichkeit, wenn die Grenzen der Kritik verschwimmen* içinde (2. bs., ss. 149–157). Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften.
- Mathews, J. (2004). Psychological Mechanism Of The Media İnfluence. *Academic Journal of Social Scinces*, 3(1), 20–30.

- Meer, M. (2013). *Martin Luther zum İslam*. Bielefeld.
- Meissner, P. (2024). Erhöhte Terrorgefahr - USA verschärfen Reisewarnung für Deutschland. *Focus Online*. 20 Mayıs 2024 tarihinde https://www.focus.de/panorama/terroristische-gruppen-planen-weiterhin-anschlaege-usa-warnen-buerger-vor-erhoehter-terrorgefahr-in-deutschland_id_259912072.html adresinden erişildi.
- Montoya, R. M. ve Horton, R. (2013). A Meta-Analytic Investigation of the Processes Underlying the Similarity-Attraction Effect. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(1), 64–94. doi:10.1177/0265407512452989
- Muslim Population Growth in Europe | Pew Research Center. (2017). *Pew Research Center*. 7 Şubat 2024 tarihinde <https://www.pewresearch.org/religion/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/> adresinden erişildi.
- Muşmal, H. ve Gürbüz, İ. (2018). Nitel Araştırmada Veri Toplama Yöntemleri ve Türleri. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (ss. 217–243). Karatay: Eğitim Yayınevi.
- Nabers, D. (2007). Amerikanische Konstruktionen des Krieges und der Selbstverteidigung nach dem 11. September 2001. *Zeitschrift für Politikwissenschaft*, 17(2), 357–378. doi:10.5771/1430-6387-2007-2-357
- Okumuş, E. (2017). İslamofobik Oyunda Müslümanlar. *İlahiyat Akademi Dergisi*, 5, 37–68.
- Olgun, H. (2018). Tarihsel Bir Kurgu Ürünü Olarak İslamofobyaya. E. Okumuş (Ed.), *İnsanlığın İslamofobi ile İmtihanı* içinde . Ankara: Eskiyeşi Yayınlar.
- Özcan, E. (2019). *Müslüman Türklerin İslamofobik Tecrübeleri Üzerine Bir Araştırma- Almanya DİTİB Löhne Örneği*. nka: Üniversitesi.
- Özcan Özel, M. S. ve Doziev, R. (2020). Aşırı Sağın Yükselişi ve Almanya için Alternatif Partisi(AfD). *Asbider-Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(21), 76–89.
- Özdemir, Mehmet. (1994). *Endülüs Müslümanları-1*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret işletmesi.
- Özdemir, Mehmet. (1999). *Endülüs'te Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine Bazı Mülâhazalar (VIII-XI. Yüzyıllar arası)*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret işletmesi.
- Özdemir, Mehmet. (2011). *Endülüs Müslümanları Siyasi Tarih* (1. bs.). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret işletmesi.
- Özdemir, Murat. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323–343.
- Paşa, Z. (2011). *Ortadoğunun Karanlık Çehresi: Engizisyon Mahkemeleri* (1. Baskı.). İstanbul: İlk Harf Yayınevi.
- Pettigrew, T. F. ve Tropp, L. R. (2006). A Meta-Analytic Test of İntergroup Contact Theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783. doi:10.1037/0022-3514.90.5.751
- Priming Theory :: Introduction to Journalism. (y.y.). 21 Nisan 2024 tarihinde

<https://courses.rodrigozamith.com/intro-to-journalism/media-effects/priming-theory/> adresinden erişildi.

Reconquista- Der "Heilige Krieg" in Spanien? (2021).

Reichsbürgerbewegung. (y.y.). *Bundeszentrale für Politische Bildung*. 15 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.bpb.de/themen/rechtsextremismus/dossier-rechtsextremismus/500825/reichsbuergerbewegung/> adresinden erişildi.

Riegel, K.-G. (1987). Inquisitionssysteme von Glaubensgemeinschaften: Die Rolle von Schuldgeständnissen in der spanischen und der stalinistischen Inquisitionspraxis. *Zeitschrift für Soziologie*, 16(3), 175–189. doi:10.1515/zfsoz-1987-0302

Runciman, S. (2001). *Geschichte der Kreuzzüge* (3. bs.). München: Deutsche Taschenbuch Verlag GmbH & Co. KG.

Schiffer, S. (2007). Medien als Spiegel und Konstrukteur gesellschaftlicher Vorstellungen. Der İslam in Deutschen Medien. *Medien und Diversity* içinde (ss. 12–15). http://www.migration-boell.de/web/diversity/48_1217.asp adresinden erişildi.

Schmedding, N. (2021). "Schrecklich still": Der Anschlag auf den Berliner Weihnachtsmarkt - katholisch.de. *katholik.de*. 12 Mayıs 2024 tarihinde https://www.katholik.de/artikel/32421-schrecklich-still-der-anschlag-auf-den-berliner-weihnachtsmarkt?gad_source=1&gclid=Cj0KCOjwxeYxBhC7ARIsAC7dS3-YXx3_I3aDiml3ebN_9vnAQT72bDwv2YH8DZO37TLbJzuy15sf4ClaAuxCEALw_wcB adresinden erişildi.

Schneiders, T. G. (2010). *İslamfeindlichkeit. VS Verlag für Sozialwissenschaften* (2. bs.). Heidelberg: Springer Fachmedien Wiesbaden.

Schönfeld, A. (2020). Forschungszugänge zum Themenfeld Islam- / Muslimfeindlichkeit und Antimuslimischer Rassismus : Eine Bestandsaufnahme. doi:10.13140/RG.2.2.34997.29922

Schröder, G. (2016). Parteiprogramm - AfD verschärft ihren Anti-Islam-Kurs. *Deutschlandfunk*. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://www.deutschlandfunk.de/parteiprogramm-afd-verschaerft-ihren-anti-islam-kurs-100.html> adresinden erişildi.

Seßlen, G. (2018). "Feindliche Übernahme": Ein rechter Hit | ZEIT ONLINE. *Zeit Online*. 16 Ağustos 2023 tarihinde <https://www.zeit.de/kultur/2018-08/rechtspopulismus-bestseller-thilo-sarrazin> adresinden erişildi.

Sevinç, K. (2019). *Batı'da İslamofobi ve Psikolojik Temelleri*. Bursa: Emin Yayınları.

Şeyban, L. (2003). *Reconquista*. İstanbul: İz yayıncılık.

Soliman, A. (2016). Vergessene Frauen : Die Auswirkung von in Deutschland. *European Network Against Racism*.

Soytürk, M. (2018). AfD Örneğinde Almanya'da Siyasi İrkçilik ve İslamofobi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 31–31. doi:10.26466/opus.470768

Subaşı, N. (2016). İslamofobi: Eski ve Yeni Sınırları. A. Kaygın Toper ve C. Aydın (Ed.), *Bartın Üniversitesi Uluslararası İslamofobi ve Terör Sempozyumu* içinde (ss. 73–87). Bartın:

Bartın Üniversitesi Yayınları.

- tagesschau: Deutschlands Nummer 1 für Nachrichten. (2023). 26 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.ard.de/die-ard/02-09-tagesschau-Deutschlands-Nummer-1-fuer-Nachrichten-100/> adresinden erişildi.
- Tekin, A. R. (2017). Postmodernizm Perspektivinden 11 Eylül ve İslamofobi: Üretilen Korkunun Temelleri. *ESAM-Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi*, 6(17), 97–121.
- Temizel, M. (2011). Terörizmde yeni milad: 11 eylül 2001. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1–2), 329–348.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/selcuksbmyd/article/view/5000084573/0> adresinden erişildi.
- Thorau, P. (2004). *Die Kreuzzüge* (4. bs.). München: C.H.Beck oHG.
- Türkmen, M. Y. ve Özçınar, M. (2020). 11 Eylül Sonrası Hollywood Sinemasında İslamofobinin Yeniden Üretimi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 1321–1343.
doi:10.17680/erciyesiletisim.703725
- Tuzcu, R. (2017). İslamofobi Oluşturmada Hz . Peygamber’e yapılan Atıflar. *İlahiyat Akademi Dergisi*, (17), 113–155.
- Uslucan, H. H. (2015). *Religiöse Gewalt Gewalttätige Religion oder ein gewaltiger Irrtum*. Stiftung für Türkeistudien und Integrationsforschung. Duisburg-Essen.
- Varol, B. A. F. (2020). *İslamofobi Söylemi- Avrupa Basınında Yükselen Bir Trend*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Verfassungsschutzbericht 2022*. (2022).
- Yalçın, H. (2022). Bir Araştırma Deseni Olarak Fenomenoloji. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 213–232. doi:10.18037/ausbd.1227345
- Yapıcı, A. ve Yapıcı, F. (2017). Ön Yargı ve Ayrımcılık Bağlamında İslamofobi: Dini-Sosyal Kimlikler Arası İlişkilerde Değişim ve Süreklilik. *İlahiyat Akademi*, (6), 1–26.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilak/358182> adresinden erişildi.
- Yavuzcan, H. İ. (2007). Almanya’da İslamofobi. K. Canatan ve Ö. Hıdır (Ed.), *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* içinde (1. bs.). Ankara: Eski Yeni Yayınları.
- Yıldız, Ş. (2023). İslamofobinin Tarihi ve Kültürel Kökenleri. *Balıkesir İlahiyat Dergisi*, (17), 35–49.
- Zahl der Opfer von Häuslicher Gewalt gestiegen | Bundesregierung. (y.y.). 30 Mayıs 2024 tarihinde <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/lagebild-haeusliche-gewalt-2201488> adresinden erişildi.
- Zahlen und Fakten. (y.y.). 19 Mayıs 2024 tarihinde https://www.verfassungsschutz.de/DE/themen/islamismus-und-islamistischer-terrorismus/zahlen-und-fakten/zahlen-und-fakten_node.html adresinden erişildi.

Ekler:

EK 1:

Ihre
ausreichend
Antworten

**Alternative für
Deutschland**
Bundesgeschäftsstelle
Schillstraße 9
10785 Berlin

Ja, ich habe Interesse an der AfD!
 Bitte senden Sie mir einen Mitglied Antrag zu
 Bitte senden Sie mir das AfD-Wahlprogramm zu

Vorname, Name
Straße, Hausnummer
PLZ, Ort
E-Mail

Freizeitung von 030-2205696-29

**Mitmachen. Mitentscheiden.
Mitglied werden.**

**Wir freuen uns über Ihr Interesse,
mit uns Politik neu zu gestalten.**
Das gesamte Wahlprogramm der AfD finden Sie unter
www.afd.de/wahlprogramm

„Die AfD erkennt die grundrechtskonforme Glaubens-, Gewissens- und Bekenntnisfreiheit an. Sie fordert, der Religionsausübung dort Schranken zu setzen, wo die Grundrechte anderer oder die allgemeinen Menschenrechte verletzt oder unsere zivilisatorischen Werte angegriffen werden.“

**Aus dem AfD-Wahlprogramm
„Der Islam im Konflikt mit der freiheitlich-demokratischen Grundordnung“**

**Dr. Alice Weidel und
Dr. Alexander Gauland**
Spitzenkandidaten der AfD
für die Bundestagswahl 2017

Unterstützen Sie uns mit Ihrer Spende!

Wirken Sie am dringend erforderlichen Politikwechsel mit, indem Sie uns mit einer Spende unterstützen. Sie es in Form von GdM, Plakaten oder Ihrer Zeit – das hilft uns weiter.

Die Kommunikation und Durchsetzung unserer Positionen zu Scharia, Islam, Zuwanderung, EU, Euro, Energie usw. ist aufwendig und kostet viel Geld. Für jeden von Ihnen gespendeten Euro erhalten wir – wie andere Parteien auch – zusätzliche staatliche Mittel.

Spenden Sie jeden beliebigen Betrag unter www.afdspenden.de oder – ganz einfach – per Telefon vom Festnetz aus: **09001-09 2017**.

Es werden dann von Ihrer nächsten Telefonrechnung 10 EUR abgebucht. Spenden Sie dazu für Ihre Zahlungsbuchung Zahlungsmittel, Name und Anschrift auf Band.

Mit Ihrer Plakatspende können Sie ein Zeichen setzen. Dankt in Ihrer Nachbarschaft. Wählen Sie dazu unter www.afd.de/plakate-spenden einfach ein Plakatmotiv und einen Standort Ihrer Wahl aus.

Wenn Sie uns mit Ihrer Telefonart unterstützen und uns Ihre Zeit spenden wollen, so wenden Sie sich bitte an einen Ansprechpartner vor Ort. Mehr Informationen hierzu finden Sie unter afd.de.

Wahen Dank im Voraus!

Bankverbindung für Ihre Spende
Alternative für Deutschland
Berliner Volksbank
IBAN: DE94 1009 0000 2661 2620 20
BIC: BV04DE33

Bitte geben Sie im Betreff mit an:
Spende + vollständige Adresse bzw. Mitglieds-ID

afdspenden.de

Der Islam gehört nicht zu Deutschland!

**Wählen Sie
am 24.9. AfD!**

Der Islam steht im Konflikt zur freiheitlich-demokratischen Grundordnung

In der Ausbreitung des Islam sieht die AfD eine große Gefahr für unseren Staat, unsere Gesellschaft und unsere Werteordnung. Eine laizistische Demokratie als Staatsform ist dem Islam fremd.

Ein Islam, der unsere Rechtsordnung nicht respektiert und einen Herrschaftsanspruch erhebt, ist mit der freiheitlich-demokratischen Grundordnung Deutschlands nicht vereinbar.

Keine islamischen Parallelsellschaften

Die AfD will verhindern, dass sich islamische Parallelsellschaften ausbreiten, in denen muslimische „Friedensrichter“ Rechtsvorschriften des muslimischen Scharia-Rechts anwenden und das staatliche Monopol der Strafverfolgung und Rechtsprechung unterlaufen.

Nur die AfD will wirksam islamische Parallelsellschaften verhindern!

Islamkritik muss erlaubt sein

Islamkritik ist wie die Kritik anderer Religionen im Rahmen der allgemeinen Gesetze rechtmäßig und Bestandteil allgemeiner Meinungsfreiheit. In dieses Grundrecht darf nicht eingegriffen werden.

Kein Bau von Moscheen durch islamische Staaten

Islamische Staaten wollen durch den Bau und Betrieb von Moscheen den Islam verbreiten. Allein die Türkei betreibt über die Organisation DITIB 900 Moscheen in Deutschland, deren Imame vom staatlichen „Amt für Religiöse Angelegenheiten“ der Türkei kontrolliert werden. Über DITIB übt die Türkei Einfluss auf viele in Deutschland lebende Bürger türkischer Herkunft aus. Sie behindert dadurch deren Anpassung an unsere Gesellschaft und gefährdet die Loyalität zu unserem Staat.

Die AfD will die Finanzierung des Baus und Betriebs von Moscheen durch islamische Staaten oder ausländische Geldgeber bzw. deren Mittelsmänner unterbinden.

Kein Minarett und keinen Muezzin-Ruf

Die AfD stellt sich gegen den Bau von Minaretten in Deutschland. Minarett und Muezzin-Ruf sind islamische Herrschaftszeichen, nach denen es außer dem islamischen Allah keinen Gott gibt.

Verfassungswidrlichen Vereinen, die zu einer politisch-religiösen Radikalisierung von Muslimen beitragen, ist der Bau und Betrieb von Moscheen zu untersagen.

Wir wollen verhindern, dass sich Muslime radikalisieren!

„Scharia-Ehen“ sollen in Deutschland rechtlich nicht anerkannt werden!

Islamkritik muss erlaubt sein

Islamkritik ist wie die Kritik anderer Religionen im Rahmen der allgemeinen Gesetze rechtmäßig und Bestandteil allgemeiner Meinungsfreiheit. In dieses Grundrecht darf nicht eingegriffen werden.

Kein Bau von Moscheen durch islamische Staaten

Islamische Staaten wollen durch den Bau und Betrieb von Moscheen den Islam verbreiten. Allein die Türkei betreibt über die Organisation DITIB 900 Moscheen in Deutschland, deren Imame vom staatlichen „Amt für Religiöse Angelegenheiten“ der Türkei kontrolliert werden. Über DITIB übt die Türkei Einfluss auf viele in Deutschland lebende Bürger türkischer Herkunft aus. Sie behindert dadurch deren Anpassung an unsere Gesellschaft und gefährdet die Loyalität zu unserem Staat.

Die AfD will die Finanzierung des Baus und Betriebs von Moscheen durch islamische Staaten oder ausländische Geldgeber bzw. deren Mittelsmänner unterbinden.

Kein Minarett und keinen Muezzin-Ruf

Die AfD stellt sich gegen den Bau von Minaretten in Deutschland. Minarett und Muezzin-Ruf sind islamische Herrschaftszeichen, nach denen es außer dem islamischen Allah keinen Gott gibt.

Verfassungswidrlichen Vereinen, die zu einer politisch-religiösen Radikalisierung von Muslimen beitragen, ist der Bau und Betrieb von Moscheen zu untersagen.

Predigten in Deutschland sollen auf Deutsch erfolgen

Imame müssen sich zu unserem Grundgesetz bekennen. Die Predigten in Moscheen in Deutschland sollen in deutscher Sprache gehalten werden.

Islamtheologische Lehrstühle an Universitäten abschaffen

Die schon bestehenden Lehrstühle für islamische Theologie sind der bekenntnisneutralen Islamwissenschaft zu übertragen.

Verbot für Vollverschleierung in der Öffentlichkeit

Burka und Niqab errichten eine Barriere zwischen der Trägerin und ihrer Umwelt und erschweren das Zusammenleben. Wir wollen deshalb nach dem Vorbild von Ländern wie Belgien oder Frankreich die Vollverschleierung in der Öffentlichkeit verbieten.

Tragen des Kopftuchs ist Hindernis für Integration

Das Kopftuch steht als religiös-politisches Zeichen unter anderem für die Unterordnung der Muslima unter den Mann. Wir wollen das Tragen des Kopftuchs im Öffentlichen Dienst und staatlichen Bildungseinrichtungen untersagen.

Standesamtliche Eheschließung wieder vor religiöser Trauung

Durch Verbot der religiösen Voraustrauung wollen wir der Islam-Ehe entgegenwirken, die oft unter Zwang die Polygamie, Kindererhe und Verwandtenehe ermöglicht.

JA zu Demokratie und Rechtsstaat, NEIN zur Scharia!

Wir fordern:

- Keine Schariajustiz in unserem Land
- Keine Steuerung von Moscheen aus dem Ausland
- Predigten in Moscheen auf Deutsch
- Verbot der Vollverschleierung in der Öffentlichkeit
- Verbot von Kopftüchern in Bildungseinrichtungen
- Keine Lehrstühle für islamische Theologie in Deutschland

Sagen Sie am 24. September JA zur AfD, wenn Sie wollen, dass dem Islam in Deutschland Grenzen gesetzt werden.

Wählen Sie die AfD!

Alternative für Deutschland
Schillstraße 9, 10785 Berlin
Telefon: 030-2205696-0, Telefax: 030-2205696-29
E-Mail: afd@alternativfuer.de
Webseiten: www.afd.de / www.afdkompakt.de
Facebook: www.facebook.com/alternativfuerde
www.facebook.com/afd Kompakt
Twitter: www.twitter.com/afd_bund
www.twitter.com/afd Kompakt
Youtube: www.afdkompakt.tv

Görsel 5. AfD Seçim Broşürü

Ek: 2 Mülakat Formu

**MÜSLÜMANLAR İLE BİRLİKTE YAŞAMA TECRÜBESİ OLAN ALMANLARDA İSLAMOFOBİ
ALGISI (SAARLAND ÖRNEĞİ)**

Birlikte işleyeceğimiz bu Mülakat formu , “Almanların Müslümanlar ile birlikte yaşamları bağlamında İslamofobi algısını” araştırmayı amaçlayan Yüksek Lisans tezinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Araştırmada sizin kimliğinizi belirleyecek sorularımız olmayacaktır. Cevaplarınız **sadece** bu bilimsel çalışma için kullanılacaktır. Katılımınızla bir bilimsel araştırmaya katkı sağlayacaksınız. Vereceğiniz **SAMİMİ** ve **GERÇEĞE UYGUN** cevaplar araştırmanın doğruluğu açısından çok önemlidir. Bu veriler ile Almanya’daki güncel duruma, Entegrasyon bakımından katkılar sağlayacaktır. Soruları bir müddet düşündükten sonra detaylı bir şekilde cevaplamanızı rica ediyorum. Mülakat yaklaşık **30-45 dk** sürecektir. Bu bilimsel çalışmaya ilginiz ve katkınız için çok teşekkür ederim.

ÇİĞDEM BAŞOĞLU

N.E. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Din Sosyolojisi Bilim Dalı

Mülakat Soruları

Kişisel Bilgiler		
Cinsiyet:	Yaş:	Eğitim durumu:
Medeni durumu:	Meslek:	Tarih:

1. Genel olarak İslam'ı bir din olarak nasıl tanımlarsınız ve ilk aklınıza hangi yönleri gelir?

2. Alman toplumunun Müslümanlara karşı genel tutumunu nasıl tanımlarsınız? Fikrinizi oluşturmanıza yardımcı olan hangi gözlemleriniz veya deneyimleriniz oldu?

3. Sizce Alman toplumunda İslamofobi ne ölçüde var ve buna hangi faktörlerin katkıda bulunduğunu düşünüyorsunuz?

4. Alman toplumunda hangi spesifik davranış veya ifadeleri İslamofobi belirtileri olarak kabul edersiniz?

5. Meşru din eleştirisi ile İslamofobi arasındaki farkı nasıl tanımlarsınız? Kişisel olarak bakış çınız nedir?

6. Sizce, medyadaki haberler ve tasvirler Almanya'daki İslam'a ve Müslümanlara bakışı nasıl etkiliyor? Somut örnekler verebilir misiniz?

7. İslam'ın Alman toplumunun değer ve normlarına uygunluğu konusunda ne gibi zorluklar görüyorsunuz?

8. Müslümanlarla kişisel tanışıklık, Almanya'daki insanlar arasındaki İslamofobi algısını ne ölçüde etkiliyor?

9. Ekonomik belirsizlikler ile Almanya'daki İslamofobi artışı arasındaki bağlantıyı nasıl değerlendiriyorsunuz?

10. İslami bağlamda sosyal dışlanma ve aşırılık yanlısı ideolojilere yatkınlık arasındaki bağlantıyı nasıl değerlendirirsiniz?

11. Sizce, aşırılık yanlısı ve radikal İslam kontrol altına alınabilseydi, Almanya'nın güvenlik duygusu nasıl değişirdi?

12. Aşırılık yanlısı gruplar sizce Almanya'da İslam'ı ne ölçüde temsil ediyor veya yansıtıyor?

13. Aşırı İslam algısının Almanya'daki Müslümanlarla gayrimüslimlerin bir arada yaşamasına etkileri nelerdir?

14. İslamofobi ile aşırı ideolojilere yatkınlık arasındaki ilişkiyi İslam bağlamında nasıl değerlendirirsiniz?

15. Almanya'daki siyasi partilerin ve liderlerin İslamofobi ile etkili bir şekilde mücadele etmek için hangi önlemleri veya adımları atmasını beklersiniz?

16. Alman toplumunda farklı inanç ve düşüncelerin bir arada barış içinde yaşaması nelere bağlıdır?

Çalışmaya gösterdiğiniz sabır ve ayırdığınız kıymetli vaktiniz için çok teşekkür ederim. Daha sonra aklınıza gelen bilgileri eklemek, veya çalışmaya eklenmesini istemediğiniz ifadeler için E-mail : [***@*****](mailto:*****@*****) , Tel: *****Whatsapp: ***** ile her zaman ulaşabilirsiniz.**

EK :2 “Ek 1” Mülakatın tercümesini oluşturmaktadır. Asıl Mülakat soruları Almanca olup aşağıda listelenmiştir.

1. Wie würden Sie den Islam als eine Religion im Allgemeinen charakterisieren und welche Aspekte kommen Ihnen dabei in den Sinn?
2. Wie würden Sie die allgemeine Haltung der deutschen Gesellschaft gegenüber Muslimen charakterisieren? Welche Beobachtungen oder Erfahrungen haben Sie gemacht, die Ihnen dabei helfen, Ihre Meinung zu bilden?
3. In welchem Ausmaß glauben Sie, dass Islamophobie in der deutschen Gesellschaft existiert und welche Faktoren tragen Ihrer Meinung nach dazu bei?
4. Welche konkreten Verhaltensweisen oder Äußerungen würden Sie als Anzeichen von Islamophobie in der deutschen Gesellschaft betrachten?
5. Wie würden Sie den Unterschied zwischen berechtigter Kritik am Islam und Islamophobie definieren? Wo ziehen Sie persönlich die Grenze?
6. Wie beeinflussen Ihrer Meinung nach Medienberichterstattung und Darstellung den Blick auf den Islam und die Muslime in Deutschland? Können Sie konkrete Beispiele nennen?
7. Welche Herausforderungen sehen Sie in Bezug auf die Vereinbarkeit des Islams mit den Werten und Normen der deutschen Gesellschaft?
8. Inwiefern beeinflusst die persönliche Bekanntschaft mit Muslimen die Wahrnehmung von Islamophobie bei Menschen in Deutschland?
9. Wie würden Sie den Zusammenhang zwischen wirtschaftlichen Unsicherheiten und der Zunahme von Islamophobie in Deutschland einschätzen?

10. Wie würden Sie den Zusammenhang zwischen sozialer Ausgrenzung und der Anfälligkeit für extremistische Ideologien im islamischen Kontext einschätzen?
11. Wie würde sich Ihrer Meinung nach das deutsche Sicherheitsgefühl verändern, wenn extremistischer und radikaler Islam eingedämmt werden könnte?
12. Inwiefern repräsentieren oder widerspiegeln extremistische Gruppen den Islam in Deutschland wieder?
13. Welche Auswirkungen hat die Wahrnehmung des extremistischen Islams auf das Zusammenleben zwischen Muslimen und Nicht-Muslimen in Deutschland?
14. Inwiefern glauben Sie, dass Islamophobie als Nährboden für Radikalismus und Extremismus fungieren kann?
15. Welche Maßnahmen oder Schritte würden Sie von politischen Parteien und Führungspersonlichkeiten in Deutschland erwarten, um wirksam gegen Islamophobie vorzugehen?
16. Wovon hängt das friedliche Zusammenleben unterschiedlicher Glaubensrichtungen und Meinungen in der deutschen Gesellschaft ab?